

aktieprogramma PSP 1977-1981

PSP voor een werkelijk socialistische politiek

waarom PSP?

Het gaat er om alle omstandigheden te niet te doen, waarin een mens een vernederd, een geknecht, een verlaten en veracht wezen is.

KARL MARX

Onze mensheid gedraagt zich als een krankzinnige. Sinds 1945 beleefden wij gemiddeld elke dag elf oorlogen. Wereldoorlog II hield op, Wereldoorlog III begon en woekert sinds 1945, woedt in de honderden oorlogen en oorlogjes die de mensheid sindsdien voert. Hele volken werden en worden uitgeroeid: Armeniërs, Joden, Zigeuners, Vietnamezen, Koerden, Palestijnen. Tientallen miljoenen sterven in dezelfde tijd van hongersnood en ziekte.

We zien het gebeuren onder onze ogen. De regeringen zien het aan en doen niets. Integendeel, zij leveren wapens en munitie.

In tien jaar werden de uitgaven aan bewapening vijf keer zo hoog en bedragen nu zo'n achthonderd miljard gulden per jaar. De wapenleveringen door de V.S., de Sowjet-Unie, Frankrijk en nog vele andere rijke landen blijven toenemen.

Hoewel de maatschappij waarin we leven vaak 'het vrije Westen' wordt genoemd, is er in diezelfde maatschappij zeer veel onvrijheid. Velen kunnen bij voorbeeld niet beschikken over een goede woning, worden in het arbeidsproces lichamelijk of geestelijk gesloopt, zijn niet in staat die scholing te ontvangen die hun mogelijkheden tot hun recht doet komen. Allen worden in hun gezondheid aangetast door allerlei vormen van milieuvervuiling en bedreigd door de groeiende gevaren met betrekking tot de bewapening en bewapeningswedloop en de ontwikkeling van nieuwe en 'verbeterde' wapens. De democratie waarin het Westen zou uitblinken houdt voor het overgrote merendeel van de bevolking op met het invullen van een stembiljet. Wie in fabriek of kantoor van het grondwettelijk recht op vrijheid van meningsuiting gebruik maakt om openlijk te zeggen wat hij *werkelijk* vindt, zal merken dat hij zijn baan op het spel zet.

Het kapitalistisch systeem kan zich alleen handhaven door aan de meerderheid van de bevolking de zeggenschap te onthouden over de eigen werk-, woon-, en leefsituatie, dus door die meerderheid te onderdrukken. Een dergelijke onderdrukking geldt nog eens in het bijzonder voor groepen als vrouwen, jongeren, homoseksuelen, Zuid-Molukkers, Surinamers en buitenlandse arbeiders soms ondanks wetten die aan hen gelijke rechten toekennen maar die een dode letter blijken, vaak echter ook door wetten die ronduit diskrimineren.

Nog veel scherper worden uitbuiting en onderdrukking zichtbaar in het grootste gedeelte van de Derde Wereld. Die vinden plaats ten bate van een kleine plaatselijke elite, maar vooral van de grote multinationale ondernemingen. Het verzet daartegen vanuit Nederland stuit op dezelfde krachten die het in ons land voor het zeggen hebben. Zij zijn zowel hier als daar verantwoordelijk voor een enorme onvrijheid.

De westerse maatschappij is een *kapitalistische* maatschappij. Dat wil zeggen dat de middelen waarmee de produktie tot stand komt - zoals bedrijven, machines, grond - in handen zijn van een kleine groep mensen. Het gaat hun er bij de produktie niet om in de maatschappelijke behoeften te voorzien, maar om daarmee zoveel mogelijk winst te maken. Dat bepaalt *wat* er geproduceerd wordt, en *waar*, *wanneer*, *hoe* en *hoeveel*. Dit systeem heeft gezorgd voor een groeiende stroom konsumptiegoederen, ook wel aangeduid met 'welvaart', een stroom die zeer ongelijk wordt verdeeld. Ondanks deze welvaart kan het kapitalisme niet leiden tot een bevrijding van de mens van alle vormen van uitbuiting, onderdrukking en geweld. Integendeel, het kan slechts in stand blijven door de verhouding van uitbuiting en onderdrukking te bestendigen.

In deze maatschappij zal de bevoorrechte positie van de bezitters en beheerders van de produktiemiddelen zoveel mogelijk beschermd worden en zo nodig met geweld verdedigd worden.

De volkeren in de Derde Wereld die voor hun vrijheid strijden hebben dat geweld, in zijn meest openlijke en vernietigende vorm, leren kennen. Maar geweld bestaat overal waar de maatschappelijke structuur mensen tot voorwerp van uitbuiting en onderdrukking maakt en daarmee hun mogelijkheden tot een zinvol bestaan belemmert.

Zowel de omvang van het opgebouwde gewelddapparaat, als de wijze waarop de produktie, terwille van de winst, roofbouw pleegt op het milieu en de grondstoffen, brengen het voortbestaan van de mensheid in gevaar.

De PSP is twintig jaar geleden opgericht als uiting van verzet tegen deze wereld van oorlog, geweld, onderdrukking, uitbuiting, moord en honger en strijdt sindsdien voor een wereld van vrijheid en gelijkheid, een wereld zonder uitbuiting, onderdrukking en geweld.

Een noodzakelijke voorwaarde daarvoor is dat het bezit en het beheer van de produktiemiddelen in handen komen van de gemeenschap, en dat daarmee de tegenstelling tussen de heersende klasse die die produktiemiddelen bezit en de klasse die door haar arbeid de produktie tot stand brengt, de arbeidersklasse, wordt opgeheven. Want socialistische economische verhoudingen zijn een voorwaarde voor de grootst mogelijke keuzevrijheid van de mensen om samen hun samenleving in te vullen. Op zich bieden socialistische verhoudingen nog geen garantie dat de keuzen die gedaan worden ook de beste zijn - daarvoor zijn de mensen gezamenlijk verantwoordelijk. Pas in een socialistische maatschappij wordt het mogelijk die vrijheid te gebruiken om gezamenlijk de arbeid te richten op een zo zinvol mogelijk menselijk bestaan. Alleen in een socialistische, klassenloze wereld is geweld niet langer noodzakelijk om de uitbuiting van de ene klasse door een andere te handhaven, en ontstaan de voorwaarden voor een organisatie van de maatschappij die de toepassing van geweld voorkomt.

Nog nooit in de geschiedenis heeft een bevoorrechte klasse zich laten overtuigen vrijwillig afstand te doen van haar voorrechten. Het getuigt niet van werkelijkheidszin aan te nemen dat een maatschappelijke omwenteling zoals de PSP voorstaat, tot stand kan komen zonder dat de heersende klasse zal proberen met geweld de bevrijding van de onderdrukte meerderheid te voorkomen. Maar het wordt de bevoorrechten moeilijker een gewelddadig antwoord te geven op een geweldloze socialistische massastrijd: een strijd die uitgaat van de belangen van de meerderheid van de bevolking en die ook door die meerderheid actief wordt ondersteund.

Aan een socialistische omwenteling gaat een langdurig proces vooraf van bewustwording en machtsvorming van onderop. Dat proces komt nu al, ook in ons land, tot uiting op veel gebieden- het optreden van actiegroepen, huurdersprotest, antimilitarisme en vredesbeweging, democratiseringsbewegingen in het onderwijs en in het leger, vrouwenbeweging en een toegenomen strijdbaarheid van groepen werknemers, die ook tot uitdrukking komt in, zij het nog onvoldoende, de opstelling van de vakbeweging. Wat al deze ontwikkelingen gemeen hebben, is dat ze gedragen worden door groeperingen die in verzet komen tegen de gevolgen van het kapitalistische systeem. Zij nemen het gewoon niet meer dat veel mensen moeten werken, wonen, leren - kortom, leven - onder slechte omstandigheden: zij eisen de macht op zelf te beslissen over hun eigen bestaan.

De PSP maakt deel uit van deze beweging en ziet het als haar voornaamste taak deze te versterken en vanuit een socialistisch perspectief mede richting te geven. Als machtsfactor in de Nederlandse politieke verhoudingen lijkt de PSP niet zo belangrijk, maar door haar manier van werken heeft de PSP een betekenis die de grootte te boven gaat. Een partij in actie leert voortdurend van zijn ervaringen en is daardoor in staat zijn theorie ook onder veranderende omstandigheden en verrijkt met nieuwe inzichten toe te passen.

Door de tegenstellingen binnen het kapitalisme met elkaar in verband te brengen en de kapitalistische oorsprong van maatschappelijke problemen aan te geven, door samen te leren van de ervaringen in de praktische strijd opgedaan, door democratische machtsvorming van onderop te ondersteunen en door de bundeling van krachten te bevorderen, wil de PSP het verzet tegen de gevolgen van het kapitalisme omzetten in de strijd voor het socialisme en bouwen aan de eenheid van links die voor deze strijd noodzakelijk is.

De PSP in de Nederlandse politieke verhoudingen

Sinds het midden van de jaren zestig zijn de politieke verhoudingen in Nederland sterk veranderd. De verlamme werking van de koude oorlog, die velen, ook van links, bevreesd maakte voor stappen naar het socialisme, is verminderd.

Aan de basis van de vakbeweging en van de linkse partijen heeft een radikalisering plaatsgevonden, zowel in strijdmethoden als in doeleinden. Naast de bestaande organisaties van de arbeidersbeweging ontstonden op nieuwe deelterreinen strijdorganen in de vorm van actiegroepen. Na een nieuwe periode van berusting en illusies over economische bloei door klassensamenwerking, die volgde op crisisjaren en oorlog, heeft een steeds groter deel van de Nederlandse bevolking de noodzaak van

strijd tegen het kapitalisme opnieuw ontdekt. De heropleving van de klassenstrijd in bedrijven en buurten ging gepaard met een politieke polarisatie, waarin de arbeidersbeweging (vakbonden en linkse partijen) weer tegenover de ondernemers en de rechtse partijen kwamen te staan. Het konfessionele middenblok, nauw verbonden met de macht en invloed van de kerk en haar instellingen, brokkelde in die tijd af. Hierdoor kwam ook in het zuiden een ontwikkeling op gang naar politieke verhoudingen die meer lijken op die in de rest van Nederland; een ontwikkeling die in de dichtbevolkte gebieden (Nijmegen, de grote steden van Noord-Brabant, het zuiden van Limburg) sneller verloopt dan op het platteland en in kleinere steden. Tevens ontdoet het NKV zich grotendeels van overheersende konfessionele politieke invloeden. Dit leidde onder meer tot een samengaan met het NVV in de Federatie Nederlandse Vakbeweging.

In de jaren zestig kwamen ook nieuwe groepen binnen de samenleving in opstand tegen onverschilligheid en het zich klakkeloos aanpassen van delen van de bevolking. Hun eisen lagen op kulturele gebieden, zoals de psychiatrie, welzijnswerk, media. Zij werden de dragers van een tegenkultuur. Aan het eind van de zestiger en begin van de zeventiger jaren bleek echter dat een strijd die uitsluitend gericht was op kulturele veranderingen, door de grote buigzaamheid van de heersende klasse in zichzelf kon worden opgevangen en onschadelijk gemaakt.

Naast de desillusie die vele activisten hierdoor kregen waren er echter anderen die zich realiseerden dat de kulturele onderdrukking, de aanpassing van mensen aan het maatschappelijk systeem alsmede de vooroordelen omtrent niet-aangepasten, in de fundamenteën van het systeem verankerd zijn en dat revolutionaire structuurhervormingen slechts mogelijk zijn als zij worden opgenomen binnen het raam van de socialistische arbeidersbeweging en zodoende politieke inhoud krijgen.

Op het ogenblik constateren wij een hernieuwde opleving van de klassenstrijd in West-Europa, alsmede een toenemende radikaliserings van grote delen van de arbeidersklasse, en daardoor wordt het ook mogelijk de verbanden te leggen tussen cultuur en economie. De meest positieve factor die van de tegenkultuur is uitgegaan ligt in het inzicht dat revolutionaire veranderingen van de economische onderbouw niet automatisch een werkelijke emancipatie hoeven te brengen. Naast een politiek bewustzijn dient door de socialistische beweging ook gewerkt te worden aan een kultureel bewustzijn. Voor de PSP gaat het niet alleen om een samenleving waarin de produktiemiddelen eigendom zijn van de gemeenschap (hetgeen overigens wel een wezenlijke voorwaarde is) maar dat de bevrijding van de mens uit alle traditionele verbanden die hem knechten richtsnoer dient te zijn. Het doorbreken van vastgeroeste denkpatronen over wat wel en niet aanvaardbaar is en welk sociaal gedrag men zich moet aanmeten volgens de heersende normen hoort per definitie de taak te zijn van revolutionaire socialistische.

Veel opvattingen die jarenlang alleen door de PSP naar voren zijn gebracht, zijn tegenwoordig aan de gehele linkerzijde gemeengoed. Hierdoor kwamen velen tot de gedachte dat het zelfstandig voortbestaan van een PSP niet langer nodig was. Dat werd ook zichtbaar in afnemende verkiezingsresultaten voor de PSP. De PSP is in de eerste plaats een buitenparlementaire beweging, maar doet ook aan verkiezingen mee om ook zo bij te dragen tot de bewustwording en machtsvorming die nodig zijn voor een socialistische omwenteling. Door een groter zeteltal in de vertegenwoordigende

lichamen kan zij ook daar belangrijke initiatieven nemen en meer steun geven aan de buitenparlementaire strijd tegen het kapitalisme. Bovendien blijkt dat het overnemen van PSP-opvattingen door anderen helaas meestal niet gekoppeld wordt aan een socialistisch toekomstperspektief en dat evenmin getracht wordt een verbinding te leggen met een strategie om de strijd daarvoor tot een goed einde te brengen.

Dit is vooral gebleken door de ontwikkelingen in de jaren zeventig. Toen in een tijd van toenemende werkloosheid de tegenstellingen tussen kapitaal en arbeid steeds scherper en duidelijker werden, heeft de politieke polarisatie zich niet doorgezet. De radikalisering van een deel van de basis van PvdA en PPR is doodgelopen op het ongeduld van de leidingen en van een ander deel van de achterban van deze partijen om te kunnen regeren. Zij bleken bereid om ook regeringsverantwoordelijkheid te dragen zonder een door buitenparlementaire strijd ondersteunde linkse kamermeerderheid die mogelijkheden biedt tot ingrijpende wijzigingen in de economische machtsverhoudingen. Daardoor konden de hervormingsplannen uit het regeerakkoord Keerpunt '72 - door toedoen van D'66 toch al sterk afgezwakt - geen serieuze kans krijgen. De konfessionele partijen wensten een einde aan de polarisatie, die niet past in hun keuze voor klassenvrede en die ertoe leidde dat hun aanhang naar links of naar rechts wegliep. Zij vreesden dat hun laatste vakbonds-aanhang verloren zou gaan als ze met de VVD bleven regeren. Daarom hoopten ze door een regeringskoalitie met sommige linkse partijen (de 'Keerpuntpartijen') de arbeidersbeweging te verdelen, medeverantwoordelijk te maken voor voortzetting van een kapitalistisch beleid en haar hervormingsdrang af te remmen.

De PSP heeft er bij de vorming van het kabinet Den Uyl in 1973 voor gewaarschuwd dat de hervormingsplannen op de lange baan geschoven zouden worden en dat het de konfessionelen er vooral om ging door linkse regeringsdeelneming de vakbeweging te onderwerpen aan het kabinetsbeleid. Dit is overtuigend bevestigd door de wijze waarop het kabinet Den Uyl heeft gereageerd op de kapitalistische crisis, een crisis die heeft geleid tot massale werkloosheid. In plaats van die crisis te gebruiken om het kapitalisme af te breken, werd de crisis een argument voor het aanvaarden van een verdergaande onderwerping aan de eisen van het kapitaal. Het kabinet kreeg steeds meer tot taak het kapitalisme weer een tijdje gezond te maken op kosten van de arbeidersklasse. In de bezuinigingen op lonen en kollektieve voorzieningen, in het voeren van een rechtse buitenlandse politiek en in het vervullen van haar NAVO-taken week dit kabinet nauwelijks af van rechtse kabinetten. Alle traditionele fouten van de sociaal-demokratie, die zich door rechts laat misbruiken om een kapitalistisch beleid aan de arbeidersklasse te verkopen, werden herhaald.

De sociaal-demokratie, die mag meedoen aan het beheer van de kapitalistische staat, wil de ondernemers tonen hoe betrouwbaar en redelijk zij eigenlijk is, en neemt daarom allerlei tegen de belangen van de arbeiders gerichte maatregelen, die zij als oppositiepartij zou hebben bestreden. Het beleid verschilt na verloop van tijd niet zo sterk meer met dat van een koalitie van konfessionelen en liberalen, maar omdat vertegenwoordigers van de arbeidersbeweging er de verantwoordelijkheid voor dragen, is de linkse oppositie ertegen ernstig verzwakt. Een regeringskoalitie van reformistische arbeiderspartijen met burgerlijke partijen versnelt de overgang naar het socialisme niet, maar kan hem afremmen. Zolang links geen meerderheid heeft is een keiharde oppositie nodig.

Velen die de illusie hadden dat het door de PSP gestelde doel van een socialistisch Nederland in een socialistische wereld sneller en beter door grotere partijen als PvdA en PPR zou kunnen worden verwezenlijkt, zijn bedrogen uitgekomen. De weg die PvdA en PPR hebben gevolgd - overhaaste regeringsdeelneming in plaats van strijd aan de basis - blijkt voor de arbeidersbeweging niet tot stappen vooruit te kunnen leiden. De methode van een kabinet zoals dat van Den Uyl, waarin door de rechtse krachten voortdurend obstructie wordt gepleegd tegen progressieve regeringsmaatregelen, kan dan ook niet leiden tot vestiging van een socialistische democratie. Sommigen leiden daaruit af dat het socialisme niet mogelijk is en vervallen daardoor tot politieke onverschilligheid, daarin gesterkt door de voortdurende propaganda van de rechtse krachten in de media. Voor anderen is deze ervaring daarentegen een reden om de strijd tegen het kapitalisme des te scherper te voeren. Mede daardoor heeft de PSP nieuwe mensen naar zich toegetrokken.

De PSP wil al diegenen bundelen die beseffen dat voor het tot stand brengen van een socialistische democratie bewustwording en machtsvorming van de arbeidersklasse tegenover het kapitaal nodig is. De PSP wil daarnaast een bijdrage leveren aan de krachtenbundeling van alle strijdbare socialistische organisaties en bewegingen. Daarbij zoekt zij samenwerking met alle antikapitalistische belangenorganisaties, zoals vakbonden, progressieve actiegroepen, huurdersverenigingen. Pas als grote delen van de bevolking zich bij de strijd van dergelijke anti-kapitalistische belangenorganisaties aansluiten heeft een linkse meerderheidsregering kans van slagen.

Ook die linkse partijen die hun falen hebben getoond in de regering Den Uyl moeten worden gewonnen voor de socialistische strijd. De PSP is altijd bereid met hen samen te werken tegen rechts en de ondernemers, maar zolang zij zich laten gebruiken als uitvoerders van door de heersende klasse voorgeschreven beslissingen, is een scherpe bestrijding van hun politieke opstelling noodzakelijk. Hun optreden heeft de PSP gesterkt in haar opvatting dat een grote linkse eenheidspartij niet mogelijk is zolang dit betekent dat socialistische worden onderworpen aan een centrale politieke leiding die in meerderheid het voortbestaan van kapitalistische machts-, bezits- en inkomensverhoudingen aanvaardt.

De PSP heeft in 1975 uitgesproken dat zij voorstander is van een linkse meerderheidsregering die het perspectief voorop stelt van de overneming van de politieke economische macht door de meerderheid van de bevolking, die thans nog behoort tot de onderliggende klasse. Het PSP-kongres heeft toen vastgesteld dat een door de PSP gesteunde regering ten minste moet werken aan:

- a. democratische zeggenschap over de investeringen, mede ten behoeve van een goede spreiding van de werkgelegenheid;
- b. socialisatie, dat wil zeggen, nationalisatie onder arbeiderscontrole, van de voornaamste produktiemiddelen: banken, grond, transportwezen, verzekeringswezen, pensioenfondsen (die worden opgenomen in één algemeen staatspensioenfonds) en andere grote bedrijven;
- c. een staatsmonopolie op de handel met het buitenland;

d. het scheppen van een wettelijk kader waarbinnen democratisering van de maatschappij op alle niveaus mogelijk wordt, onder andere in de vorm van arbeiderszelfbeheer en zeggenschap van de huurders over de woningen, als eerste stap naar socialisatie van het grote woningbezit;

e. gratis onderwijs voor iedereen;

f. ontwapening en een anti-imperialistische politiek, onder andere tot uiting komend in het uittreden uit de NAVO.

Het uitzicht op een regering met zo'n programma is sterk afgenomen door het optreden van PvdA en PPR in het kabinet den Uyl, waaruit blijkt dat deze partijen niets anders voorstaan dan een kritisch medebeheer van het kapitalisme. Bovendien hebben zij de buitenparlementaire oppositie ernstig verzwakt door te gaan regeren, doordat die delen van de arbeidersbeweging die zich traditioneel met de sociaaldemokraten verbonden voelen, gehoor geven aan oproepen om 'moeilijke maatregelen' van deze 'linkse' regering te slikken, die zij van een nog rechtser regering nooit aanvaard zouden hebben. Aan het tot stand brengen van een linkse meerderheidsregering zal derhalve nog veel vooraf moeten gaan.

In de komende jaren zal de PSP met vernieuwde kracht in en buiten het parlement de strijd tegen het kapitalisme voeren en ondersteunen en die initiatieven nemen die bijdragen tot de overgang naar een socialistische maatschappij.

Bij haar werk in de komende jaren gaat de PSP van de volgende prioriteiten uit:

a. de economische macht in gemeenschapshanden;

b. het voeren en ondersteunen van buitenparlementaire acties die bijdragen tot vergroting van het aantal bewuste socialistische arbeiders in ons land;

c. uitwerking van en experimenteren met zelfbeheer;

d. uitbreiding van gemeenschapsvoorzieningen;

e. afbraak van de NAVO;

f. verschuiving van indirecte belastingen naar directe belastingen;

g. arbeidstijdverkorting met behoud van koopkracht

socialistische democratie

Democratie betekent letterlijk: *volksmacht* of *volksregering*, een zodanig stelsel van besluitvorming, dat alle betrokkenen over zaken die hun aangaan gezamenlijk beslissen. In de praktijk zijn het echter de machthebbers die voorschrijven wat het volk onder democratie moet verstaan. Zij stellen de grenzen van die democratie vast, al moeten ze daarbij soms tegemoetkomingen doen aan het verzet vanuit de bevolking. De manier waarop de politieke besluitvorming in een land plaatsvindt,

heeft alles te maken met de bezitsverhoudingen in de economie. Pas als alle mensen in economisch opzicht gelijkwaardig zijn, in een maatschappij dus, waarin klassentegenstellingen zijn opgeheven, is de basis gelegd voor een gelijke zeggenschap voor allen.

Gelijkwaardigheid is een voorwaarde voor democratie. Waar echter een kleine groep ondernemers de produktiemiddelen bezit en beheerst, bestaat geen gelijkwaardigheid. Die minderheid zal dan zijn voorrechten tot elke prijs verdedigen tegenover de verlangens van de meerderheid. Waar de machthebbers door een vorm van democratie hun macht dreigen te verliezen, proberen ze op alle mogelijke manieren via manipulatie, inkapseling van nieuwe democratische vormen of het opwekken van angstgevoelens, hun macht veilig te stellen. In het uiterste geval schrikken ze er niet voor terug hun democratische masker af te werpen en met behulp van hun militaire apparaat een sterke staat of zelfs een openlijke fascistische diktatuur in te stellen.

In een kapitalistische maatschappij hebben de grote ondernemers verreweg de meeste zeggenschap over de economie. Regeringen die nalaten aan de afschaffing van het kapitalisme mee te werken, zijn - of ze dat willen of niet - van die ondernemers afhankelijk, doordat deze de economie en daarmee de hele maatschappij kunnen ontwrichten. Binnen de bedrijven worden de zeer geringe mogelijkheden tot democratie ingeperkt door de marges, waarbinnen het bedrijf moet blijven om te voldoen aan de eisen van de aandeelhouders of om toch op zijn minst op te kunnen tegen de concurrentie. De macht van het kapitaalbezit en -beheer is daar het enige wat geldt. De huidige ondernemingsraden en andere van boven af opgelegde vormen van 'medezeggenschap' worden gebruikt om de arbeiders medeverantwoordelijk te maken en rustig te houden, zonder dat zij werkelijk de macht hebben het bedrijfsbeleid te bepalen.

De meerderheid van de beroepsbevolking, die genoodzaakt is om in zijn levensonderhoud te voorzien door zijn arbeidskracht en daarmee het grootste deel van zijn leven te verkopen aan een ondernemer, verliest elke medezeggenschap over zijn arbeid. Democratie is onverenigbaar met kapitalisme. Zolang het privé-bezit van de voornaamste produktiemiddelen niet wordt opgeheven, heerst de diktatuur van het kapitaal. Strijd voor democratie is daarom vooral een strijd tegen deze diktatuur en voor een socialistische klassenloze maatschappij.

Toch wordt in de kapitalistische landen van West-Europa, waaronder Nederland, ieder van jongs af aan geleerd dat er in deze landen democratie bestaat. Twijfelen aan deze democratie geldt als heiligschennis, en kan leiden tot vervolging, politieke diskriminatie en het weren uit vele beroepen, op zich een maatregel die tekenend is voor die zogenaamde democratie. Men noemt zulke landen democratisch omdat er een parlementair politiek stelsel bestaat. In de heersende opvatting wordt onder democratie iets verstaan dat zich kenmerkt door vastgelegde spelregels voor het nemen van politieke besluiten, in plaats van door de inhoud van die besluiten en de machtsverhoudingen in de maatschappij.

Demokratie zou dan betekenen dat er een parlement bestaat, waarvoor eens per 4 tot 7 jaar verkiezingen worden gehouden waaraan meer dan één politieke partij mag deelnemen. Dat parlement kan veel of weinig zeggenschap over de regering hebben, het kan openstaan voor alle partijen of voor slechts enkele door de regering toegelaten

partijen, en het kan worden gekozen langs de weg van evenredige vertegenwoordiging of door middel van een distriktenstelsel dat de opkomst van nieuwe en veranderingsgezinde partijen belemmert.

Deze vorm van democratie gaat ervan uit dat de massa van de bevolking maar moet vertrouwen op de wijsheid van een klein aantal gekozen beroepskontroleurs, die hun macht weer overdragen aan een regering. Regeerders en controleurs worden bij voorbaat geacht het beste met de mensen voor te hebben, zodat ieder op hen behoort te vertrouwen. Als deze kleine, niet tussentijds terugroepbare, afvaardiging in meerderheid een voldongen feit scheidt, neemt men maar aan dat dus ook de meerderheid van de bevolking het daar het mee eens zal zijn en wordt elk verzet ertegen als 'ondemocratisch' afgeschilderd.

Het kapitalistische parlementaire stelsel gaat er van uit dat de massa dom en extremistisch is en daarom niet zelf kan beslissen. Bovendien wordt het bestaan verondersteld van een 'algemeen belang' en een 'nationale eenheid', die de tegenstrijdige klassebelangen zouden overbruggen. Met een beroep daarop rechtvaardigen regeringen maatregelen die het de ondernemers, bij voorbeeld door lage lonen, lage belastingen en hoge oorlogsuitgaven, zo veel mogelijk naar de zin maken, maar die in het nadeel van de meerderheid zijn. Het erfelijk koningschap wordt gebruikt als het symbool van die nationale eenheid en dat algemeen belang, het wordt geacht onpartijdig en boven alle deelbelangen verheven te zijn. Het historische tegendeel hiervan is bewezen met het 'Lockheed-schandaal' rond Prins Bernhard. Ook andere beroepsregenten zijn slechts in naam onpartijdig, zoals de kommissaris der koningin en de burgemeester. Door het feit dat Eerste Kamer, provinciaal kommissaris en burgemeester niet (direkt) gekozen worden, zijn deze instellingen bij uitstek ondemocratisch.

Dit is slechts een bazendemocratie, waarin beroepspolitici die alles bij het oude willen laten, concurreren om het verwerven van zoveel mogelijk parlamentszetels. Maatschappijveranderaars worden beschouwd als vreemde pottekijkers, die het parlement misbruiken als propagandatribune voor hun gevaarlijke ideeën en er daarom eigenlijk niet in thuis horen. De wetgeving isoleert de afgevaardigden zelfs van hun partij, doordat ze niet teruggeroepen kunnen worden en last en ruggespraak verboden zijn.

Het zal duidelijk zijn dat deze politici zich weinig hoeven aan te trekken van de bevolking, die er dan ook nauwelijks aan te pas komt. De enige wettelijke betrokkenheid is het recht af en toe een stembiljet in te vullen. Daarbij denkt de kiezer op een bepaalde partij met een bepaald programma te stemmen, maar of de afgevaardigde die hij op een zetel helpt zich ook aan dat programma zal houden, moet hij maar afwachten. Wel beroepen afgevaardigden die zich hebben aangepast aan de gangbare gemiddelde standpunten van de parlementariër, zich vaak op de wil van hun kiezers als zij een gematigder standpunt innemen dan hun partij van hen verwacht.

Voor het verwerven van zetels zijn vrijwel alle manipulatiemiddelen toegestaan, zoals reclame-effecten, gelegenheidsstunts, kiesstelselgeknoei, het doen van valse beloften, het innemen van onduidelijke standpunten, het tegen elkaar ophitsen van bevolkingsgroepen en het roepen om een sterke man, daarbij ijverig geholpen door kranten, radio en t.v., die de kapitalistische parlementaire democratie presenteren als

de 'hemel op aarde'. Door deze werkwijze vindt een serieuze strijd om inhoudelijke standpunten nauwelijks plaats.

In sommige landen wordt deze vertegenwoordigende vorm van democratie aangevuld met referendums, om tussentijds de kiezers te raadplegen over beleidsonderdelen. Omdat de kiezers echter nauwelijks invloed hebben op de vraagstelling en niet door onderling beraad gezamenlijk tot hun konklusies komen, biedt deze aanvulling van de parlementaire democratie geen enkele garantie voor een grotere volksmacht. Net als de verkiezing van parlementariërs kan zo'n referendum voorwerp van manipulatie worden. Hoewel het soms kan bijdragen tot een iets grotere mate van democratie, leidt het doorgaans tot een verdere beperking, zoals in het Gaullistische model van de sterke staat in Frankrijk is gebleken. Vele vormen van parlementaire democratie blijken dan ook uitstekend te kunnen samengaan met de diktatuur van het kapitaal die wordt uitgeoefend door onkontroleerbare economische machthebbers. Een links eenheidsfront van arbeiderspartijen kan desondanks het parlement als hulpmiddel in de strijd voor het socialisme gebruiken.

Ook binnen de arbeidersbeweging is in ruime mate het misverstand verbreid dat democratie en een parlementair stelsel hetzelfde zijn. Dit is mede een erfenis van de strijd voor het algemeen kiesrecht, die de arbeidersbeweging aan het begin van de twintigste eeuw terecht heeft gevoerd. Toen werden de nationale parlementen, die in de 19e eeuw dienst deden als een door de koning toegestaan overlegorgaan tussen konservatieve adel (grondbezitters) en liberale bourgeoisie (fabrieksbezitters en handelaren) om hun macht en voorrechten over de hoofden van de bevolking heen te handhaven, opengesteld voor vertegenwoordigers van arbeiderspartijen. De hoop om het parlementaire stelsel zodanig te kunnen demokratiseren dat het zou kunnen worden benut voor de snelle opbouw van een echte democratie voor het hele volk, ging echter niet in vervulling.

De arbeidersklasse bracht haar meerderheid niet altijd tot gelding in linkse verkiezingsmeerderheden, vooral daar waar konfessionele middenpartijen de politiek achtergebleven delen van de arbeidersklasse wisten te onderwerpen aan de belangen van het kapitaal en middenstand. Zelfs waar zo'n linkse meerderheid wél tot stand kwam (bij voorbeeld in Skandinavië en Groot-Brittannië en in veel gemeente- en provinciebesturen in verschillende landen, waaronder Nederland) heeft dat nog niet kunnen leiden tot de opbouw van een socialistische democratie, omdat links ingekapseld raakte in parlementaire spelregels en gevestigde machtsverhoudingen. Bovendien nam met de verschuiving naar links de invloed van de parlementen af, doordat ze er nauwelijks nieuwe bevoegdheden bij kregen, terwijl oude bevoegdheden werden overgedragen naar uitvoerende besturen en een steeds onoverzichtelijker ambtelijk apparaat.

De rechterzijde heeft sinds de invoering van het algemeen kiesrecht voortdurend geprobeerd het voor de heersende klasse niet meer geheel betrouwbare parlement uit te hollen tot een zinloze randversiering (sterke staat) of zelfs geheel af te schaffen (fascistische diktatuur), ten gunste van de rechtstreekse machtsuitoefening door grootkapitaal, leger en technokratisch staatsgezag. Voortdurend klinkt de roep om een efficiënter bestuur, dat zou moeten worden bereikt door centralisatie en stroomlijning die de reeds geringe zeggenschap van de bevolking nog verder verminderen. Nieuwe bestuurslagen, zoals agglomeratiebesturen en Europese Gemeenschappen, zijn niet

eens meer opgezet met een rechtstreeks gekozen parlementair orgaan, maar vanuit overleg tussen dagelijkse besturen. Dat nu ook rechtstreekse verkiezingen voor deze bestuurslagen worden gehouden, is alleen maar goed om de schijn van de parlementaire democratie hoog te houden, maar doet niets af aan de oorspronkelijke grond om ze in te stellen. Socialisten mogen er niet van uitgaan dat het meedoen aan het parlementaire stelsel zal leiden tot de vestiging van een socialistische democratie. Toch kan men in de verdere socialistische strijd aan het bestaan van het parlementaire stelsel niet voorbijgaan. Het moet worden verdedigd tegen stelsels die nog minder democratie waarborgen. Socialisten moeten parlementaire organen benutten als hulpmiddel voor anti-kapitalistische bewustmaking, propaganda voor socialistische oplossingen, ondersteuning van buitenparlementaire belangenstrijd en machtsvorming, wetgeving ten voordele van de arbeidersklasse, het aantonen van de tekortkomingen van het parlementarisme en alle andere taken die in de socialistische strijd passen. Om het falen van het kapitalistisch systeem beter aantoonbaar te maken moeten de controlerende bevoegdheden van het parlement worden uitgebreid.

Deelneming door socialisten aan parlementaire lichamen mag nooit betekenen dat men daardoor instemt met de doelstellingen en opvattingen van de in die organen zetelende meerderheid. Het doel is niet om vanuit een minderheidspositie compromissen aan te gaan met burgerlijke partijen om daarmee dan een aandeel te krijgen in het beheer van de kapitalistische staat. Zelfs een linkse meerderheid die alleen bestaat in kamerzetels en die niet werkelijk leeft binnen de arbeidersbeweging, zal steeds genoodzaakt zijn te kapituleren voor de druk van de meest effectieve buitenparlementaire pressiegroep die er bestaat, het grootkapitaal.

Het voeren van een campagne bij de verkiezingen en het verwerven van publiciteit rond het werk van de gekozenen zijn mogelijkheden om propaganda te maken voor socialistische oplossingen. Zelfs voor het politiek beïnvloeden van diegenen die sinds de afschaffing van de opkomstplicht uit moedeloosheid niet meer naar de stembus komen is deelname aan parlementair werk nuttig. Bovendien zijn verkiezingen een redelijk goede graadmeter voor de populariteit van een socialistische partij. Daarom is een boycot van dit werk door socialisten in het algemeen - en zeker in de huidige Nederlandse verhoudingen - niet zinvol. Het zou de propaganda en de strijd voor een socialistische toekomst verzwakken.

De PSP vindt dat de karikatuur van volksmacht die parlementaire democratie wordt genoemd, vervangen moet worden door een zo groot mogelijke democratie, waarin de beslissingen door de betrokkenen zelf gezamenlijk worden genomen in plaats van door buitenstaanders over hen.

Zij kiest voor een democratie van onder op en daarom ook voor een republiek. De positie van een erfelijke koning(in) is natuurlijk onaanvaardbaar, omdat welke functie dan ook vervuld moet worden door een persoon die om zijn geschiktheid gekozen is en omdat de democratische controle op de positie van de koning(in) (en het koningshuis) onvoldoende is. Onze keuze voor een republiek is niet die voor een burgerlijke staat met een gekozen in plaats van een erfelijk staatshoofd, maar gericht op een socialistische radenrepubliek, het oude ideaal van uiteenlopende socialistische stromingen, van anarchistisch tot marxistisch. Daarin bestaat een directe democratie, die is samengesteld uit volksvergaderingen van alle betrokkenen. Zij kiezen afgevaardigden naar raden voor centrale beslissingen. Deze afgevaardigden zijn direkt

terugroepbaar. De kandidaten daarvoor dienen niet geleverd te worden door partijen die een verkiezingscirkus opvoeren, maar moeten naar voren komen vanuit een actief deelnemen aan organisatievormen op het desbetreffende werkterrein en hun inzet voor de belangen van alle betrokkenen, en gekozen worden op grondslag van een programma.

Deze directe democratie heeft niet alleen betrekking op het besturen van gebieden, maar dient ook voor bedrijven te gelden; dat wil zeggen, de produktiemiddelen zijn in handen van de gemeenschap en worden door de arbeiders beheerd. De rol van een socialistische partij in zo'n stelsel is niet het verdelen van baantjes (kiesvereniging), maar die van een kaderorganisatie binnen de arbeidersbeweging die politieke ideeën ontwikkelt, actie voert, door middel van scholing de ervaringen van de arbeidersbeweging overdraagt en daarmee samenhang brengt in de aanpak van maatschappelijke vraagstukken.

Onder het burgerlijke parlementaire stelsel zijn nu al aanzetten tot directe democratie te zien. Buurtactiegroepen, bedrijfsledengroepen van de vakbonden, stakings- en bezettingskomitees, en dergelijke, vormen een voorafspiegeling van het toekomstige socialistische zelfbeheer.

Reeds in hun onvolmaakte vorm, als organisaties voor belangenbehartiging onder kapitalistische verhoudingen, betrekken zulke organen alle geïnteresseerde deelnemers aan het desbetreffende werkterrein in een democratische stellingname, zodat zij meestal representatiever zijn voor wat er werkelijk leeft onder de bevolking dan de parlementaire organen die de bevolking heten te vertegenwoordigen.

Parlementaire organen functioneren bij de gratie van de passiviteit en onverschilligheid van de betrokkenen, terwijl actiegroepen en dergelijke voortkomen uit de actieve betrokkenheid van de mensen. Actiegroepen en bedrijfskernen kunnen dienen als een vorm van controle door de arbeiders over de bedrijven die ze nog niet in zelfbeheer hebben en van de bewoners over de buurten. Zij tonen aan dat democratie niet als gunst is te krijgen maar als recht moet worden genomen. Zij zijn het begin van de tegenmacht die kan overgaan in een dubbele macht, waarin arbeidersraden de macht aan de basis in buurten en bedrijven uitoefenen, terwijl het kapitaal officieel nog het centrale regeringsapparaat in bezit heeft. Deze dubbele macht is in het algemeen een onmisbare tussenstap bij de overgang naar het socialisme. Na deze overgang, waarbij het centrale staatsapparaat door de arbeidersbeweging wordt opgeruimd of overgenomen, moeten de raden aan de basis uitgroeien tot de beslissende organen van de socialistische democratie.

Het heeft geen zin pasklare modellen in elkaar te knutselen om alle details van de socialistische democratie in een radenrepubliek te regelen en alle vraagstukken die zich daarbij kunnen voordoen vooraf op te lossen. Die nieuwe vormen van democratie zullen van onderop moeten groeien uit experimenten in de praktijk en kunnen niet door een partij worden voorgeschreven. Wel zullen basismodellen opgesteld moeten worden, waarop dergelijke experimenten gebaseerd kunnen worden. Belangrijke vraagstukken zijn, of voor centrale beslissingen naast de raden ook een via partijen gekozen parlement een taak kan vervullen, en hoe de onder het parlementaire stelsel bestaande vrijheden (van vereniging, van drukpers en dergelijke) kunnen worden uitgebreid. De nu aanwezige vrijheid van meningsuiting zal als eerste gewaarborgd en verder uitgebreid dienen te worden. Vormen waarbij meerderheden minderheden het zwijgen opleggen moeten afgewezen worden. Minderheden dienen het recht te hebben

hun standpunten buiten de eigen groep kenbaar te maken. Voorts moet de maximale deelname van alle betrokkenen aan de besluitvorming worden gewaarborgd. Dit is een voorwaarde om het afglijden naar bureaucratische structuren of een terugval naar het kapitalisme te voorkomen.

Socialisten moeten het parlementaire stelsel gebruiken om de strijd voor hun doelstellingen te ondersteunen, maar moeten daarnaast hun eigen vormen van democratie ontwikkelen en horen in de eerste plaats een buitenparlementaire beweging te zijn. De PSP zal overal, ook in het parlementaire werk, opkomen voor ontwikkelingen die de democratische machtsvorming aan de basis stimuleren en beschermen.

De PSP streeft naar parlementaire meerderheden van de arbeiderspartijen, vooral om daarmee de beste kansen te scheppen voor de aanzetten tot directe democratie aan de basis, die beschermd moeten worden tegen de aanvallen van rechts. Deze meerderheid moet voortkomen uit de werfkracht die gezamenlijk links door het opkomen voor maatschappelijke veranderingen uitoefent op niet-stemmers, vlottende kiezers, konfessionele vakbondsleden en anderen die tot nu toe rechts stemden, en nieuwe kiesgerechtigden. Een linkse Kamer-meerderheid mag niet het gevolg zijn van gesleutel aan het kiesstelsel van de evenredige vertegenwoordiging, omdat dit resultaten oplevert die strijdig zijn met de uitgebrachte stemmen van de kiezers en de politieke verscheidenheid binnen de linkerzijde.

Hoe de PSP de bijdrage ziet die een linkse parlementaire meerderheid zou kunnen leveren aan de overname van de politieke en economische macht door de meerderheid van de bevolking, die thans nog behoort tot de onderliggende klassen, heeft zij in 1975 vastgelegd in het kongresstuk 'De PSP en de regeringsmacht'. Binnen het parlementaire stelsel zal de PSP die ontwikkelingen steunen die een stap voorwaarts betekenen naar een socialistische democratie en die de bestaande beperkte vormen van democratie beschermen tegen uitholling door rechts.

daarom wil de PSP:

1. Overdracht van bevoegdheden door parlementaire organen aan organen die uit de aktie van de bevolking voortkomen, bij voorbeeld door gemeenteraden aan buurtgroepen die hun buurt in zelfbeheer nemen.
2. Decentralisatie van beslissingsbevoegdheden naar een zo laag mogelijk nivo. Bij gemeentelijke en provinciale grenswijzigingen en herindeling dienen samenhang, decentralisatie en schaalverkleining het uitgangspunt te zijn. Bij deze bestuurlijke schaalverkleining moet overigens als voorwaarde gesteld worden, dat de controle van het bestuur door de bevolking wordt gegarandeerd en dat de schaalverkleining werkelijke mogelijkheden heeft zonder inkapseling of opgelegde beperkingen van bovenaf. Bij nieuwe vormen van samenwerking, bijvoorbeeld tussen de gewesten, dient de democratie gewaarborgd te blijven.
3. Geen van bovenaf opleggen van wijkraden, die tot inkapseling van buurtakties kunnen leiden en vooral als buffer gaan dienen om kritiek op gemeentebesturen op te vangen maar zelf machteloze organen blijven.

4. Verlening van cultureel zelfbeschikkingsrecht aan bevolkingsgroepen met een eigen taal en/of cultuur waarbij 'cultureel' slaat op alle relaties, als stap naar directe democratie.
5. Het recht voor aktievoerende groeperingen om te kunnen beschikken over vergaderruimte in openbare gebouwen (bij voorbeeld schoollokalen), over openbare aanplakruimte voor oproepen en standpunten, over alle overheidsarchieven en bedrijfsarchieven - met de nodige behoedzaamheid inzake persoonlijke registratie -, over financiële bijstand voor het aantrekken van eigen deskundigen tegenover die van overheid en bedrijfsleven en over andere faciliteiten.
6. Een maximale informatie en volledige openbaarheid over bestuursbeslissingen en het vooraf ter discussie stellen van verschillende keuzemogelijkheden.
7. Recht op het beleggen van politieke vergaderingen in eik bedrijf, in elke onderwijsinstelling, in elk legeronderdeel en in alle overige overheidsinstellingen, op elke openbare plaats en in elke openbare zaal. Verplichting tot last en ruggespraak met hun partij voor alle parlementaire vertegenwoordigers.
8. Verplichting tot last en ruggespraak met hun partij voor alle parlementaire vertegenwoordigers.
9. Zetels toebehorend aan de partijen, die uitmaken wie de zetels zullen bezetten en die hun afgevaardigden desgewenst tussentijds kunnen vervangen.
10. Afschaffing van de Eerste Kamer en verdubbeling van het zeteltal van de Tweede Kamer, die volledig op grondslag van evenredige vertegenwoordiging zonder kiesdrempel gekozen moet worden.
11. Afschaffing van de functies van staatshoofd, provinciaal kommissaris en burgemeester.
12. Afschaffing van de monarchie, die naar betekenis en uiterlijk vertoon de uitdrukking is van een autoritaire bestuursvorm, die niet past in een democratische samenleving.
13. Een parlementair onderzoek wanneer 10 procent van de Tweede Kamer dit verlangt. Voldoende toerusting van de Tweede Kamer hiervoor.
14. Voldoende financiële ruimte voor de lagere bestuursorganen om hun taak naar behoren te vervullen.
15. Verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd voor aktief en passief kiesrecht tot 16 jaar.
16. In elk opzicht dezelfde rechten voor niet-Nederlanders die in Nederland wonen als voor Nederlanders, dus ook het aktief en passief kiesrecht, met uitzondering van ambassade- en konsulaatspersoneel.
17. Geen registratie van de bevolking met behulp van centrale persoonsnummers.

18. Opheffing van alle geheime diensten, zoals de Binnenlandse Veiligheidsdienst, Buitenlandse Inlichtingendienst, Centrale Inlichtingendienst, Defensie-inlichtingendienst en de Politieke Inlichtingendienst. Een verbod voor buitenlandse geheime diensten om in Nederland te werken en een verbod van medewerking van derden aan deze geheime diensten.

ekonomie

Het Nederlandse economische stelsel is kapitalistisch. Dat betekent dat de economie georganiseerd is rond de privé-eigendom van de produktiemiddelen. Deze eigendom, die in handen is van een kleine groep mensen, is in deze maatschappij heilig verklaard. Voor het gebruik van de produktiemiddelen - zoals bedrijven, machines, grond - strijken de partikuliere bezitters hoge winsten op. Elke andere Nederlander moet door werken in zijn inkomen voorzien. Hetzij rechtstreeks, door zelf te werken, hetzij langs een omweg, doordat de werkenden hem via de sociale voorzieningen een inkomen doen toekomen. Daardoor wordt hij overgeleverd aan de willekeur van de bezitters.

De kapitalisten (de bezitters van de produktiemiddelen) ontlene aan hun bezit niet alleen een inkomen, maar bovenal macht. Macht over de produktie, macht over de werkelijke producenten (de arbeiders), macht over de oplossing van maatschappelijke vraagstukken en macht om die vraagstukken in het leven te roepen. Het gaat hun er bij de produktie niet om in de maatschappelijke behoeften te voorzien, maar om daarmee zoveel mogelijk winst te maken. Dat bepaalt wat er geproduceerd wordt, en waar, wanneer, hoe en hoeveel.

Deze macht oefenen veel kapitaalbezitters bij de huidige stand van ontwikkeling van het kapitalistisch systeem vaak niet meer zelf uit, maar het wordt voor hen gedaan. Door mensen in hun dienst, die vaak zelf geen kapitaalbezitter meer zijn (de managers). Ook die groep echter heeft geen maatschappelijke belangen op het oog, maar alleen bedrijfsbelangen, die zich naast winst toespitsen op continuïteit en groei van het bedrijf. Dat komt onder meer tot uiting in controle van het produktieproces, van grondstofwinning tot afzet van het eindprodukt, en in spreiding van het risico over verscheidene produktiesektoren.

De gevolgen daarvan zijn duidelijk zichtbaar voor iedere Nederlander: ondoelmatige produktie, waardoor overproduktie ontstaat en vervolgens werkloosheid; verspilling van energie en grondstoffen door produktie van overbodige konsumptieartikelen; milieuvervuiling; slechte kwaliteit van het geproduceerde (bij voorbeeld woningen); het bij elkaar drijven van mensen op kleine stukjes grondgebied, met als gevolg verstedelijkingsproblemen en regionale werkloosheid; het onderwerpen van arbeiders aan een produktiesysteem dat geen rekening houdt met hun welzijn of dat van de maatschappij als geheel, dat hen opjaagt tot bovenmenselijke prestaties onder onmenselijke omstandigheden. Dat alles vloeit voort uit het wezen van het kapitalisme.

Het kapitalistisch stelsel heeft ook gevolgen voor de stabiliteit van de maatschappij. Elke kapitalist, streeft zijn eigen doelen na ten koste van die van anderen, zonder oog voor maatschappelijke belangen. Dat heeft in het verleden al een groot aantal crises

van allerlei aard tot gevolg gehad. Niet alleen puur economische crises, maar ook milieukrises (denk aan de Rijnmond), honger (India bij voorbeeld) en dergelijke.

De PSP vindt dat het economisch beleid als enige doel moet hebben: het bevredigen van de maatschappelijke behoeften aan goederen en diensten, zonder dat daarbij de winst en het rendement doet op zich zijn. Wanneer het bevredigen van maatschappelijke behoeften centraal wordt gesteld, kan uiteraard van privétoeëigening van de daarbij optredende meerwaarde geen sprake meer zijn. Over de verdeling van deze meerwaarde (nu te herkennen als winst, met inbegrip van investeringsreserves) zal op democratische wijze moeten worden beslist ten bate van de maatschappij als geheel. Uiteraard vloeien uit het door de PSP voorgestane produktiedoel konsekwenties voort ten aanzien van de wijze waarop de produktie plaatsvindt. Men kan niet spreken van het bevredigen van maatschappelijke behoeften als dat gebeurt op een wijze die nu juist die bevrediging in onaanvaardbare mate in de weg staat. Voor het bevredigen van maatschappelijke behoeften zijn in het rijke, geïndustrialiseerde Nederland alle materiële voorwaarden aanwezig. Alleen een socialistisch stelsel kan ervoor zorgen dat het ook werkelijk gebeurt.

In de door de PSP gewenste maatschappij speelt de partikuliere eigendom van de produktiemiddelen geen enkele rol meer. Alle produktiemiddelen, dus ook grondstoffenvoorraden, zijn eigendom van de gemeenschap en worden uit naam van die gemeenschap beheerd door de meest direkt betrokkenen, de arbeiders. Uitgangspunt voor de produktie is een democratisch tot stand gekomen centraal economisch plan - bij voorkeur als deel van een economische wereldordening in socialistische zin - waarin over een bepaalde periode de produktieprioriteiten, het gebruik van grondstoffenvoorraden en de verdeling van de produktie worden geregeld.

De kapitalistische Nederlandse economie wordt nog altijd in toenemende mate verweven met die van andere kapitalistische landen, met name in West-Europa. Als de socialistische strijd alléén in Nederland sukses zou hebben, zou onze socialistische economie in wording daardoor uitzonderlijk gevoelig zijn voor de geringste tegenmaatregel vanuit de dan nog kapitalistische handelspartners. Daarom moet zoveel mogelijk onze economische afhankelijkheid van andere kapitalistische staten verminderd worden, bij voorbeeld door een staatsmonopolie op de buitenlandse handel, een sterkere normering van kapitaalexporten, het bevorderen van hierop gerichte konsumentengroepen en uitbreiding van de handel met socialistische en Derde-Wereldlanden. Verder moet daarom de Nederlandse socialistische strijd worden geplaatst in een internationaal kader en moet de arbeidersbeweging in de afzonderlijke landen streven naar verregaande internationale samenwerking op Europees en wereldnivo. Het doel moet zijn: een socialistisch Nederland in een socialistisch Europa in een socialistische wereld. De PSP moet, als uitvloeisel van haar strijd in Nederland, bij deze eenheidsvorming een rol spelen.

De noodzaak van het socialisme is al aanwezig zolang het kapitalisme er is. Toch was er, in Nederland althans, lange tijd maar een kleine groep die die noodzaak inzag. Een belangrijke oorzaak daarvan was het gemak waarmee eisen van structuurveranderingen opzij konden worden geschoven door de alom bestaande hooggespannen verwachtingen van de economische groei. Zolang de groei nog oneindig leek gaf dat een gemakkelijke uitvlucht om voorlopig niet te denken aan

herverdeling van de maatschappelijke rijkdom. Immers, iedereen zou vroeg of laat wel op een hoger peil komen.

Een belangrijk maatschappelijk feit van de jaren zeventig is de ontdekking dat de groei eindig is. Er dreigt uitputting van de grondstoffen en de aantasting van het milieu is reeds omvangrijk. De negatieve kanten van de welvaarts-groei kunnen niet meer worden opgevangen door een sterke groei van de welzijnssector. Dit maakt duidelijk dat het einde van de groei in zicht is en dat er serieus gedacht moet worden aan de begeleiding van het einde.

Doordat dit vraagstuk nog betrekkelijk nieuw is, zijn de reacties er ook naar. Het standpunt dat 'de' groei zonder meer gestopt moet worden, deelt de PSP niet zonder meer.

Want economische groei in algemene zin is voorlopig nog een belangrijke noodzaak. We kunnen immers niet voorbijgaan aan punten als:

- de ontwikkeling van de derde wereld;
- de ontwikkeling van gebieden in het westen die tot op heden zijn achtergebleven;
- de interne en externe democratisering van de maatschappij en haar instellingen;
- de bevolkingsgroei, die, zelfs in Nederland het nulpunt nog steeds niet is genaderd.

Al deze punten maken een vergroting van de produktie, dus groei, noodzakelijk, ook al gaat men ervan uit dat het bestaande moet worden herverdeeld, en ook al moet deze noodzaak voortdurend worden afgewogen tegen de noodzaak uitputting van de grondstoffen en verdere milieuaantasting tegen te gaan. Het denkbeeld dat de groei eindig is heeft het verdelingsvraagstuk wel weer midden in de belangstelling geplaatst. Om deze problemen te kunnen oplossen is herziening van het begrip economische groei noodzakelijk. Men dient daarbij te bedenken dat de economie uit vele sectoren bestaat en dat bepaalde sectoren nog wel degelijk een groei nodig hebben, zoals goede woningbouw; uitbreiding van het onderwijs; uitbreiding van het kulturele voorzieningspakket. Bovendien zal men meer en meer ook de gevolgen (milieu, verminderd welzijn, macht en dergelijke) van de keuze voor groei in bepaalde sectoren in de besluitvorming moeten betrekken.

Hieruit volgt dat de stelling: verminderde groei is slechts aanvaardbaar indien daaraan maatschappelijke hervormingen gekoppeld worden, een onjuiste stelling is. De aanhangers van deze stelling, met inbegrip van de PvdA, zien over het hoofd dat maatschappelijke hervormingen juist noodzakelijk zijn om de economische groei om te buigen in een juiste richting. Binnen het kapitalisme is een dergelijke ombuiging onmogelijk. Wat binnen het kapitalisme wel mogelijk is, is strijd tegen de meest ernstige negatieve gevolgen van de economische groei onder kapitalistische verhoudingen en bovenal strijd om een zo eerlijk mogelijke verdeling van de maatschappelijke welvaart. De tweede helft van de jaren 70 zal door heel links Nederland in het teken van die strijd moeten worden gezet. De PSP streeft er naar de scherpe verdeeldheid die de laatste jaren binnen de linkerzijde is opgeroepen door de dogmatische groei-opvattingen van de CPN en door de even dogmatische anti-groei-opvattingen van de PPR, te overbruggen. In plaats van zulke onvruchtbare dogma's te hanteren, is steeds een verantwoorde afweging nodig waarbij wordt nagegaan aan

welke groepen in de maatschappij de groei ten goede komt, of de groei juist op deze plaats nodig is en wat de nadelen van deze groei zijn.

daarom wil de PSP:

1. Socialisatie, dat wil zeggen, nationalisatie onder arbeiderskontrolle, van de volgende soorten ondernemingen, als noodzakelijke (zij het nog onvoldoende) voorwaarde voor een maatschappij waarin de produktiemiddelen volledig in handen van de gemeenschap zijn:

- banken;
- verzekeringsmaatschappijen;
- beleggingsmaatschappijen;
- pensioenfondsen;
- internationale handelsondernemingen;
- beheersmaatschappijen van onroerend goed;
- bedrijven voor regionaal, nationaal en internationaal transport;
- de voornaamste basisindustrieën, zoals de zware metaalindustrie, de petrochemische industrie, de elektrotechnische industrie en de computerindustrie;
- de bouw;
- de farmaceutische industrie en de voedingsmiddelenindustrie;
- de totale wapenindustrie;

Huidige en nieuw-overgenomen gemeenschapsbedrijven worden niet als staats-NV's gerund, maar staan, als gezegd, onder kontrolle van de erin werkzame arbeiders. De overheidsinvloed vindt plaats via parlementaire kontrolle en niet (zoals nu) via de ministeriële verantwoordelijkheid.

2. De exploitatie van de bodemschatten onder volledige gemeenschapskontrolle. Alle baten moeten aan de gemeenschap toekomen. Deelneming van partikulieren vindt alleen plaats waar dat onvermijdelijk is en dan alleen in de vorm van de gunning van uitvoerende werkzaamheden. Dezelfde regels gelden voor alle eventuele toekomstige vondsten van bodemschatten. Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen bodemschatten op het Nederlandse vasteland en het Nederlandse deel van het kontinentale plat.

3. Op korte termijn een verscherpt toezicht op de Nederlandse vestiging van multinationale ondernemingen, ook waar geen overname door de gemeenschap plaatsvindt. Het optreden van Nederland in de Europese Gemeenschappen wordt er mede op gericht binnen Europa een doeltreffende supranationale anti-trust- en anti-multinationals-politiek, onder meer uitmondend in wetgeving, tot stand te doen komen.

4. Ontmanteling van de wapenindustrie.

5. Het afbreken of nationaliseren van monopolies en oligopolies buiten de sectoren van de openbare nutsbedrijven (die uiteraard gemeenschapseigendom horen te zijn). Hun bestaan is in strijd met de maatschappelijke doelstelling van democratisering en decentralisatie. De voordelen van monopolisering, zoals hogere efficiency door centrale planning, moeten worden bereikt door een centrale planning van produktie en konsumptie, die op democratische wijze tot stand komt.

6. Het gebruik van wettelijke hervormingsmaatregelen als aanzet tot structuurveranderingen in antikapitalistische zin. De volstrekt onvoldoende maatregelen van opeenvolgende regeringen die bedoeld waren om tot enige gematigde maatschappijhervorming te komen, doen pover aan in vergelijking met een fundamentele socialistische politiek, maar dragen toch allemaal zulke elementen in zich. Het optreden van de PSP in de Tweede Kamer is erop gericht deze elementen (zoals VAD, Wet op de ondernemingsraden, Wet op de jaarrekening, prijswetgeving) te versterken en te benadrukken. De eerste taak van een toekomstige echt linkse regering zal zijn deze elementen verder uit te bouwen en te ontwikkelen.

7. Een versnelde toename van de kollektieve sektor, om de voorwaarden te scheppen voor herziening van de inkomensverdeling, zowel personeel als functioneel. Het in evenwicht houden van het aandeel van de kollektieve en de partikuliere sektor in het atonaal inkomen is geen uitgangspunt van een links, maar van een rechts beleid, een beleid dat de ondernemersbelangen bevoordeelt ten koste van die van de arbeidersklasse. Zo'n streven wordt door de PSP dan ook volledig afgewezen.

8. Maatregelen tegen kapitaalvlucht.

9. Maatregelen op het gebied van openbaarheid en voorschriften ten aanzien van boekhoudingen, die een belangrijke steun zijn om de strijd tegen het kapitalisme te kunnen voeren. Het gaat vooral om de volgende maatregelen:

a. Wettelijke regels voor de boekhouding van partikuliere ondernemingen. Een speciaal daartoe in te stellen afdeling van het Ministerie van Economische Zaken met opsporingsbevoegdheid ziet toe op de naleving.

b. Volledige openbaarheid van alle inkomens en tariefstellingen.

Openbaarheid van alle boekhoudgegevens van ondernemingen. Bedrijven zijn verplicht zelf voor de publikatie van die gegevens zorg te dragen. d.

Informatiecentra, gespreid over het land, waar de onder b. en c. genoemde gegevens gratis ter inzage liggen.

10. Strikte voorwaarden voor kapitaaltransakties met het buitenland.

11. Uitbreiding van de handel met socialistische en Derde-Wereldlanden.

crises

Het kapitalisme roept door zijn onplanmatig karakter een reeks crises en recessies op. In de zeventiger jaren zijn we getuige geweest van de ernstigste recessie sinds de Tweede Wereldoorlog. De verschijnselen van een recessie zijn eens te meer algemeen bekend geworden: stijgende werkloosheid met een grotere 'strukturele komponent' (dus een grote groep die helemaal niet meer aan de slag komt); massale kapitaalvlucht, stijgende kosten van de sociale uitkeringen. Dit lokt krampachtige reacties uit van sociaal-demokraten en andere 'progressieven', die enerzijds best beseffen dat elke opgeloste crisis of recessie de voorbode is van een nieuwe, maar wie het anderzijds aan de politieke moed ontbreekt om zich openlijk van dit systeem te distantiëren en er de oorlog aan te verklaren.

Ook de andere, nog duidelijker in het kader van de klassenstrijd staande verschijnselen zijn in de Nederlandse en Europese politiek weer volop te zien: een massale en onverbloemde aanval op verkregen rechten van werklozen en andere trekkers van de sociale voorzieningen; een algemene roep van rechts om meer winst, waarbij dan het fabeltje de ronde doet als zou dat hetzelfde zijn als meer werk; het toegeven aan zware druk van de ondernemers om allerlei essentiële overheidsvoorzieningen op het gebied van het welzijn af te breken; aantasting van lonen en salarissen met gelijktijdige verhoging van de prijzen; voortdurende aanvallen op de vakbeweging alsof die de crisis veroorzaakt heeft en de crisis geen onvermijdelijk onderdeel van het kapitalistisch systeem is. Het beperken van de onderhandelingsvrijheid van de vakbeweging in haar belangenbehartiging van haar leden doet afbreuk aan een wérkelijke bestrijding van de crisis.

De PSP vindt - in tegenstelling tot de sociaal-demokratie - dat het kapitalisme niet leefbaar gemaakt kan worden, en dat er dus voor gestreden moet worden het voor altijd te laten verdwijnen. Krisisbestrijdende maatregelen moeten dan ook gericht zijn op het overschrijden van de grenzen die binnen het kapitalisme aan het optreden van de overheid, de vakbeweging, en dergelijke zijn gesteld.

daarom wil de PSP:

12. Een crisisbestrijdingsbeleid, waarbij de volgende punten voorop staan:
 - a. Stelselmatige vermindering van de partikuliere macht over kapitaal en produktiekapaciteit. Overheidsdeelneming in een bedrijf moet gepaard gaan met zeggenschap voor de overheid in dat bedrijf. Productie naar behoefte.
 - b. Zeker handhaving, en waar nodig uitbreiding en verbetering, van de omvang en de kwaliteit van de kollektieve voorzieningen (militaire aangelegenheden uitgezonderd).
 - c. Inschakeling van de Centra Vakopleiding voor volwassenen en het buurt- en clubhuiswerk voor het organiseren van hobby/arbeid en ontspanningsprojecten voor werklozen. Doel is, een bijdrage te leveren aan het behoud en de verbetering van de arbeidskracht en de menselijke waardigheid van de arbeiders.
 - d. Handhaving van de binnenlandse koopkracht.
 - e. Een rechtvaardige inkomensverdeling.
 - f. Sociale lasten niet langer op basis van de totale loonsom, maar op basis van de grootte van het vaste kapitaal.
 - g. Erkenning van het recht van de vakbeweging op vrije onderhandelingen.

werkloosheid

Doordat de kosten van werkloosheid door de gemeenschap worden gedragen, is het voor de ondernemers vaak voordeliger een bedrijf te sluiten, ook al levert het nog wel een positieve bijdrage aan de economie. De belangrijkste oorzaak van de werkloosheid is echter de vervanging van menselijke arbeid door machines en de verplaatsing van bepaalde soorten arbeidsintensieve bedrijven naar het buitenland.

Nadat de werkloosheid jarenlang laag is geweest, door de enorme uitbuiting van de produktiekapaciteit na de Tweede Wereldoorlog, - is dit proces in het begin van de jaren zestig op gang gekomen. Aanvankelijk kon de hierdoor veroorzaakte vermindering van arbeidsplaatsen worden opgevangen door breedte-investeringen in andere sectoren en uitbreiding van de dienstensektor. (in het begin van de zeventiger

jaren treedt een versnelling op, waardoor het niet langer mogelijk blijkt de ontstane vermindering van arbeidsplaatsen op te vangen.

Ook voor de komende jaren moet, afhankelijk van het feit of de crisis wordt opgelost, rekening worden gehouden met een sterke toename van de structurele werkloosheid. Niet alleen kunnen de gemeenschap en de individuele werkloze opdraaien voor de gevolgen van deze arbeidsuitstoot, maar van de massale werkloosheid gaat ook een loondrukkende werking uit.

Speciale aandacht moet worden besteed aan de werkloosheid onder vrouwen, die naar verhouding veel sneller toeneemt dan die onder mannen. Belangrijke oorzaken zijn onder andere de bezuinigingen in de 'zachte' sektor als welzijnswerk, onderwijs, kleuteronderwijs en de verslechterende situatie in de textiel- en confectieindustrie. Gezien het grote aantal vrouwen dat in deze sectoren werkzaam is, zijn het ook de vrouwen die het hardst getroffen worden.

De PSP vindt dat het noodzakelijke werk eerlijk over de beschikbare arbeidskrachten moet worden verdeeld. Het mag niet zo zijn, dat de een wordt opgejaagd tot steeds grotere inspanningen, terwijl de ander geen werk kan vinden.

Bovendien mag bij sollicitaties niet gediskrimineerd worden op ras, geslacht, afkomst, opleiding en dergelijke. Anti-werkloosheidsprogramma's mogen er niet uit bestaan dat de ondernemers winstsubsidies krijgen toegestopt in de hoop dat daaruit arbeidsplaatsen voortvloeien, maar moeten rechtstreeks gericht worden op het scheppen en eerlijk verdelen van werk. In verband met de menselijkheid van deze programma's moeten deze, binnen een centraal plan, op een zo laag mogelijk bestuurlijk nivo worden uitgevoerd: door gemeenten en provincies.

daarom wil de PSP:

13. Een eerlijke verdeling van de beschikbare arbeid onder meer via de volgende maatregelen:

- a. Werktijdverkorting met behoud van koopkracht. Want als er in totaal evenveel geproduceerd wordt, ook al gebeurt dat in minder tijd, moeten ook de reële tonen gelijk kunnen blijven. 35-urenweek nú.
- b. Verlaging van de pensioengerechtigde leeftijd tot 60 jaar op basis van vrijwilligheid, met de mogelijkheid van geleidelijke overgang en met behoud van koopkracht.
- c. Zeer ruime omscholingsmogelijkheden. Her- en bijscholing moeten binnen de arbeidstijd kunnen plaatsvinden.
- d. Leerplicht tot 18 jaar.
- e. Uitbreiding van de mogelijkheid om part-time te werken.
- f. Stimulering van de werkgelegenheid in de welzijnssector.
- g. Werkeloosheidsprogramma's die meer arbeidsplaatsen voor vrouwen scheppen; tot nog toe zijn de programma's praktisch uitsluitend op mannen gericht.
- h. Meldingsplicht bij vakature en vervulling ervan aan het Gewestelijk Arbeidsburo. Ambtenaren van de Gewestelijke Arbeidsburo's moeten ambulante arbeidsbemiddelaars worden en met de bedrijven vakatures vergelijken met de geregistreerde arbeidsreserve. De uitgekozen kandidaten worden dan ingelicht over:

werksfeer en werktijden van het bedrijf; functie en loonklasse; wettelijk verplichte loon en toeslagen; sekundaire arbeidsvoorwaarden; afspraak met personeelsdienst.

14. Overname door de gemeenschap van ieder bedrijf dat gesloten dreigt te worden als gevolg van wanbeleid, maar dat bij gewijzigd beleid nog levenskansen heeft of van regionaal of nationaal maatschappelijk belang kan zijn. Bij steun van de staat aan het bedrijfsleven wordt het staatsaandeel in het betrokken bedrijf vastgesteld aan de hand van de boekwaarde in procenten van het bedrijfskapitaal.

15. Afroming van de partikuliere kapitaalmarkt ten behoeve van produktieve investeringen door de gemeenschap.

16. Ruime inschakeling van werklozen voor experimenten op het gebied van samenlevingsopbouw, democratisering, en dergelijke. Hierbij moeten met name de initiatieven die van werklozen zelf komen, bij voorbeeld in de vorm van aktiecentra, gestimuleerd worden.

17. Verbod van uitzendburo's; deze vorm van arbeidsbemiddeling moet worden overgedragen aan de Gewestelijke Arbeidsburo's.

inflatie

Naast de werkloosheid is het voornaamste kenmerk van de huidige economische toestand het hoge inflatietempo, wat zich uit in voortdurende prijsstijgingen. De gevolgen van de inflatie drukken vooral op de groepen met een vast inkomen (bij voorbeeld mensen met een vast pensioen) en op de lagere inkomens (door een bedrieglijke inflatiekompensatie: de prijsstijgingen worden altijd achteraf gekompenseerd, terwijl niet alle prijsverhogingen meetellen).

Een belangrijke oorzaak van de inflatie zijn de prijsmanipulaties van de multinationale ondernemingen. De Nederlandse economie is sterk op het buitenland gericht en gebonden aan verdragen van de Europese Gemeenschappen die het internationale kapitaal bevoordelen. Daardoor is een werkelijke bestrijding van de inflatie niet mogelijk wanneer de maatregelen tot Nederland beperkt blijven.

De PSP vindt dat de inflatiebestrijding geen voorrang mag krijgen boven werkloosheidsbestrijding. Het uitgangspunt moet de bescherming zijn van de lagere inkomens tegen de stijgende prijzen.

daarom wil de PSP:

18. Scherpe prijscontrole, waarbij prijsstijgingen van grondstoffen en dergelijke slechts ten dele in de konsumentenprijzen mogen worden doorberekend. Op korte termijn voor bepaalde goederen een prijsstop.

19. Volledige prijskompensatie die maandelijks wordt aangepast. De indexcijfers waarop de lonen berusten, moeten niet onder controle staan van een staatsorgaan (het CBS dat het rekenwerk doet), maar van de vakbeweging, zodat geknoei met de index om de lonen te drukken wordt uitgesloten. Het pakket waarop de indexcijfers berusten

moet jaarlijks worden bijgesteld om veranderingen in de consumptie tijdig te kunnen verwerken.

20. Bevordering van konsumentenkoöperaties voor de inkoop van consumptiegoederen, zodat de prijzen laag gehouden kunnen worden.

21. Het opbreken of nationaliseren van monopolie- en oligopoliebedrijven, omdat deze op de marktprijzen en de invoerprijzen van grondstoffen een veel te grote invloed hebben.

regionale onderontwikkeling

In Nederland wordt een aantal gebieden sterker getroffen door de recessie dan andere. Niet omdat de achteruitgang daar zoveel sterker is dan elders, maar omdat deze gebieden al achter lagen. De activiteit van de overheid ten aanzien van deze regio's heeft van oudsher voornamelijk bestaan uit het bedenken van nieuwe namen ervoor en het uitspreken van de hoop dat de kapitalistische economie het wel allemaal zou oplossen.

Er is tenminste één aanzet die in de goede richting wijst, namelijk de oprichting van regionale ontwikkelingsmaatschappijen in Groningen en Limburg. Aan de huidige opzet kleven echter grote nadelen: de overheersing van de Rijksoverheid en het partikuliere bedrijfsleven en het gebrek aan eigen fondsen. Daardoor komt het in vrijwel geen geval tot het zelf oprichten of overnemen van bedrijven, wat een noodzakelijke voorwaarde is voor een blijvende oplossing van deze regionale problemen. Het spreidingsbeleid van overheidsinstellingen houdt de ondemocratisch gedwongen verhuizing in van duizenden ambtenaren. Nergens is nog de 'stuwende' werking aangetoond die van dit beleid zou uitgaan. In de overloopgemeenten in het Westen treedt een bijzondere vorm van onderontwikkeling op. De lange-afstandspendel betekent daar een flinke hoeveelheid verborgen regionale werkloosheid en door de lange reistijden een aanslag op de vrije tijd.

De PSP vindt dat het werk naar de mensen moet worden gebracht, en niet de mensen naar het werk. In gebieden waar onvoldoende werk is moeten nieuwe bedrijven worden opgericht. Daartoe moeten er meer regionale ontwikkelingsmaatschappijen komen die voldoende worden toegerust om een actief industrialisatiebeleid te voeren.

daarom wil de PSP:

22. Aanvulling van de rij regionale ontwikkelingsmaatschappijen met een maatschappij voor:

- a. Oostelijk Overijssel én oostelijk Gelderland.
- b. West-Brabant en Zeeland.
- c. De kop van Noord-Holland.
- d. Het rivierengebied.

23. In alle regionale ontwikkelingsmaatschappijen en in de NeHem de meerderheid van de macht in handen van Rijksoverheid en vakbeweging gezamenlijk.

24. Het gebruik van de volgende middelen door de ontwikkelingsmaatschappijen ter bevordering van de werkgelegenheid en ter verbetering van de structuur van de economie:
- Verbetering van de structuur van de aanbodzijde van de arbeidsmarkt door scholing en opleiding van werklozen en werkenden.
 - Zo vroegtijdig mogelijke overname van bedrijven die gestoten dreigen te worden, hoewel zij bij ander beleid nog levenskansen hebben, of van regionaal of nationaal belang kunnen zijn. Deze bedrijven worden door de ontwikkelingsmaatschappij zelf voortgezet, zoveel mogelijk onder zelfbeheer van de werknemers.
 - Het zelf stichten van productiebedrijven van voldoende omvang om economisch zelfstandig voort te bestaan. Wel is het bij stichting van dergelijke bedrijven voorwaarde dat zij maatschappelijk nuttig zijn. Ook deze bedrijven komen waar mogelijk onder zelfbeheer.
 - Een ruim gebruik van bestaande en nog te stichten fondsen voor experimenten met sociale opbouwwerkzaamheden door werklozen, productie- en konsumptiekoöperaties, arbeiderszelfbestuur, en dergelijke.
25. Een meerderheidsaandeel in het bestuur van bedrijven waarvan het bedrijfsrisiko gedeeltelijk door de overheid is overgenomen, voor overheid, vakbonden en werknemers gezamenlijk.
26. Het meetellen van lange reistijden bij de arbeidstijd, als het niet goed mogelijk is dichterbij het werk passende woongelegenheid te krijgen. Hieraan moet een beleid worden gekoppeld van woningtoewijzing op grond van sociale of economische binding.
27. Geen gebruik van onderontwikkelde regio's als vuilnisvat voor opslag van radio-actief afval, militaire oefenterreinen, hinderlijke bedrijven en dergelijke; tevens moet voorkomen worden dat zich daar zwakke bedrijven met lage lonen vestigen.

arbeid en inkomen

Arbeid is het middel waarmee de welvaart en het welzijn van de maatschappij worden voortgebracht. Het wezenlijke bezwaar tegen het kapitalisme is dan ook niet dat er gewerkt moet worden, maar heeft betrekking op de wijze waarop beslist wordt hoe en hoelang er gewerkt wordt, wat er geproduceerd wordt en hoe de opbrengsten van de arbeid worden verdeeld.

Het overgrote merendeel van de bevolking voorziet in zijn levensonderhoud door zijn arbeidskracht te koop aan te bieden. Hierbij bestaat dan nog de illusie dat je kunt kiezen tussen banen. Over de wijze waarop die arbeidskracht in het productieproces moet worden aangewend bestaat in ieder geval geen zeggenschap. Of die arbeid werkelijk het maatschappelijk welzijn ten goede komt onttrekt zich aan de beslissingsmacht van de arbeiders. Het gaat er in deze maatschappij om of die arbeid winst oplevert voor de ondernemer; al het andere is franje.

Het streven naar een zo groot mogelijke winst bepaalt ook de omstandigheden waaronder moet worden gewerkt. Wanneer het voordeliger uitkomt de arbeid op te delen in eenvoudige handelingen die aan de lopende band kunnen worden verricht, dan gebeurt dat ook, ongeacht hoe geestdodend het is zo'n handeling uren achtereen te herhalen. Ontstaan onverwachte afzetmogelijkheden, dan wordt het werktempo opgejaagd tot de grens van het verdraagbare. Zijn doeltreffende veiligheidsmaatregelen duur, dan laten ondernemers hun arbeiders met een gerust hart

in een onveilige situatie werken. Pas wanneer bij voorbeeld het ziekteverzuim de winst gaat aantasten, kunnen maatregelen verwacht worden.

De kapitalistische maatschappij maakt onderscheid tussen produktieve en onproduktieve arbeid. Daarbij brengt produktieve arbeid materiële welvaart voort - of schijnt dat te doen - terwijl onproduktieve arbeid alle andere soorten arbeid omvat.

Nauw verbonden met dit onderscheid is de tegenstelling die in de kapitalistische maatschappij bestaat tussen hand- en hoofdarbeid. Deze kunstmatige tegenstelling, die tot uiting komt in inkomen en maatschappelijke status, dient slechts om de produktiviteit, dus de winst te vergroten. Belangrijke zaken als maatschappelijke status of de mate waarin het inkomen van bevolkingsgroepen is gegarandeerd hangen mede van dit onderscheid af.

Een veel zinvoller onderscheid is dat tussen arbeid die wel, en arbeid die niet maatschappelijk welzijn voortbrengt. Zo zal de produktie van atoomwapens volgens de kapitalistische definitie produktieve arbeid zijn, terwijl toch niet vol te houden valt dat die arbeid maatschappelijk welzijn voortbrengt. En omgekeerd levert arbeid voor de democratisering van de maatschappij in al haar geledingen geen verkoopbare waar op, maar draagt zeker bij tot het maatschappelijk welzijn.

De PSP vindt dat de arbeid zo moet worden georganiseerd dat alle werk zinvol is en aan de werkenden bevrediging schenkt. Zinvol werk is gericht op de bevrediging van maatschappelijke behoeften, na een zorgvuldige afweging. (Zo kan men volhouden dat de aanleg van autowegen door natuurgebieden in een zekere vervoersbehoefte voorziet, maar tegelijk wordt de behoefte aan rekreatie in de kou gezet.)

Zinloos of geestdodend werk moet verdwijnen. In de maatschappij als geheel moet de produktie democratisch worden gepland, waardoor de werkenden de bevrediging voor hun arbeid vinden in de uitvoering van hun maatschappelijke opdracht, de verhoging van het maatschappelijk welzijn. Hiertoe moet het beheer van de bedrijven in handen komen van alle betrokken werkers, zodat zij de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van die opdracht waar kunnen maken. Ook binnen het bedrijf zal die verantwoordelijkheid zoveel mogelijk moeten worden gedelegeerd naar de afdelingen, en vandaar naar de afzonderlijke werkeenheden.

Het zal duidelijk zijn dat deze verantwoordelijkheid en democratisering nooit binnen de beperkingen van het kapitalistisch stelsel zijn te verwezenlijken. Zulke maatregelen kunnen alleen genomen worden als de onderneming een samenwerkingsverband is van arbeiders, waarbij het kapitaal niets meer is dan een van de middelen om de produktie tot stand te brengen. En dat valt uiteraard niet te verenigen met privé-eigendom van de produktiemiddelen of met een zienswijze waarbij de onderneming als een samenwerkingsverband tussen kapitaal en arbeid wordt beschouwd. Zo blijkt dus duidelijk dat het streven om het kapitalisme te vervangen door een stelsel van socialistisch zelfbeheer niet alleen gegrond is op het afwijzen van dit systeem, maar dat het een wezenlijke voorwaarde is om tot een werkelijk democratische maatschappij te komen.

Maar ook in de huidige maatschappij moet het begrip produktieve arbeid gebruikt gaan worden in de zin van zinvolle arbeid: arbeid die maatschappelijk welzijn

voortbrengt. Dit heeft uiteraard verreikende gevolgen, onder meer voor de sociale wetgeving en de toepassing daarvan. De zinvolheid van het werk blijft echter in deze maatschappij beperkt doordat de producent (de werker) geen verantwoordelijkheid heeft voor de wijze waarop het produkt tot stand komt. Wel zijn er een aantal aanzetten in die richting te vinden, zoals variabele werktijden of werkstructurering. Deze kunnen dienen als middel om binnen het bedrijf tot democratisering en decentralisering van verantwoordelijkheid te komen. Het gevaar is echter groot dat ze juist gebruikt worden als eenvoudig middel om door schijnverbeteringen de uitbuiting van de arbeidskracht te versluieren of zelfs te vergroten en de werkomstandigheden juist te verslechteren.

Het is daarom noodzakelijk dat ondernemingsraad (personeelsraad), vakbeweging en overheid actief en nauwgezet toezien op de toepassing.

daarom wil de PSP:

1. Recht op werk voor mannen én vrouwen.
2. Recht op afwisseling van arbeid, leren en vrije tijd. Wettelijke beperking van de ploegendienst en ander ongezond en gevaarlijk werk.
3. Scherpe veiligheidsvoorschriften voor het werk in bedrijven. Onmiddellijke ondertoezichtstelling wanneer de arbeidsinspectie onveilige situaties constateert en beboeting van de verantwoordelijke leiding.
4. Maximaal een 40-urige werkweek voor iedere werknemer.
5. Vijf-ploegendienst-systeem voor alle volkontinu-bedrijven.
6. Uitbreiding van het aantal vakantiedagen. Geen koppeling van het aantal vakantiedagen aan het inkomen.
7. Uitbreiding van de punten die in de sekundaire arbeidsvoorwaarden worden geregeld met de mate van eigen verantwoordelijkheid, de wijze van gezagsuitoefening in het bedrijf en het voorkomen van diskriminatie tussen groepen werknemers, zoals kantoor- en produktiepersoneel. Het toezicht op de naleving komt bij de arbeidsinspectie, die daartoe met voldoende personeel, faciliteiten en wettelijke bevoegdheden wordt uitgerust.
8. Geen afstand van overheidsaandelen in partikuliere ondernemingen. Plannen om bij voorbeeld DSM op de vrije markt te verkopen moeten onvoorwaardelijk worden afgewezen. Deling van zeggenschap van de overheid in partikuliere ondernemingen met de werknemers. Wanneer de betekenis van zo'n bedrijf zich over verscheidene gewesten uitstrekt moet ook de vakbeweging een stem krijgen. Bovendien moet de rijksoverheid naast interne democratisering ook regionale spreiding van de beslissingsmacht nastreven.
9. Arbeiderszelfbeheer in alle gemeenschapsbedrijven.

10. Afschaffing van het verplichte overleg tussen ondernemingsraad en ondernemer, en wijziging van de Wet op de Ondernemingsraden in een Wet op de Personeelsraden. Advies van de personeelsraad moet tenminste verplicht worden bij:

- vaststelling van de jaarrekening en het jaarverslag;
- investeringsbeslissingen die minstens 5 procent van het ondernemingsvermogen betreffen, of, kleiner dan dat, toch belangrijk zijn in het kader van de bedrijfspolitiek;
- iedere vergroting of verkleining van het vermogen; wijziging van de verhouding vreemd/eigen vermogen;
- alle kollektieve ontslagen; uitbreiding of inkrimping van personeel;
- alle verplaatsingen, uitbreidingen en/of investeringen;
- benoeming van nieuwe direktieleden of kommissarissen;
- wijziging van de rechtspersoon van de onderneming;
- veranderingen in het artikelen- of dienstenpakket dat de onderneming voortbrengt;
- wijzigingen in de onderlinge verdeling van het personeel over de verschillende vestigingen;
- wijzigingen in de produktiestructuur (verhouding arbeid/kapitaal), wat vooral een rol speelt bij diepte-investeringen die een wijziging in de kwaliteit van de arbeid tot gevolg hebben. De personeelsraad mag, als de taken te omvangrijk worden, personeelsraden op afdelingsniveau instellen.

11. Nationalisering zonder vergoeding op verzoek van de personeelsraad van ondernemingen waar de activiteiten van de bedrijfsleiding bij herhaling in strijd zijn met de belangen van het personeel, de maatschappij als geheel of het voortbestaan van de onderneming. In minder ernstige gevallen moet ook ondertoezichtstelling van de overheid mogelijk zijn. De bevoegdheid tot deze maatregel kan komen te berusten bij ondernemingskamers van de gerechtshoven. Hangende het verzoek tot nationalisering heeft de personeelsraad het recht om iemand aan te wijzen, die wordt opgenomen in de bedrijfsleiding en die het recht heeft een veto uit te spreken over iedere beslissing van de bedrijfsleiding.

12. Passief kiesrecht voor iedere werknemer die zes maanden werkzaam is in de onderneming, ook als dat is op een leerling-, scholings-, of uitleenkontraakt; ongeacht leeftijd actief kiesrecht voor iedereen die in de onderneming werkzaam is.

13. Bescherming van de positie van allen die in de personeelsraad zitting hebben, zitting hebben gehad of kandidaat zijn geweest, onder andere door:

- ontslagverbod voor personeelsraadsleden, tenzij bij sluiting van het bedrijf, tot vijf jaar na beëindiging van het lidmaatschap van de personeelsraad;
- ontslagverbod voor kandidaten, zolang zij kandidaat staan;
- maatregelen tegen bevoorrechtiging of benadeling.

14. Uitbreiding van de mogelijkheden voor personeelsraadsleden en vakbondsvertegenwoordigers om hun functie ook buiten de vergadering uit te oefenen. Daartoe moeten o.a. bepalingen in de Wet op de Personeelsraden worden opgenomen met de volgende strekking:

- personeelsraadsleden en bondskaderleden krijgen tijdens hun normale werktijden een controlerende taak op het functioneren van het bedrijf, waarvoor zij ook hun eigen werk mogen onderbreken;

- de personeelsraad bepaalt zelf de hoeveelheid administratieve en financiële steun, die zij voor haar functioneren nodig heeft, en die door het bedrijf ter beschikking wordt gesteld;
- de personeelsraad bepaalt zelf het aantal vrijgestelde leden in haar midden, wie vrijgesteld worden, en voor hoeveel tijd de personeelsraadsleden vrijgesteld worden voor scholing en opleiding;
- wanneer door de personeelsraad van deze bevoegdheden gebruik wordt gemaakt, ligt de beslissing niet (zoals nu) bij de bedrijfskommissie, maar bij de ondernemingskamers van de gerechtshoven.

15. Een personeelsraad van tenminste vijf leden voor elk bedrijf vanaf 50 werknemers. In kleinere bedrijven *kan* het personeel een personeelsraad doen instellen van tenminste vijf leden. Kiest het personeel daar niet voor, dan gaan de bevoegdheden van de personeelsraad over naar de plenaire personeelsvergadering.

16. Een personeelsraad op alle directie-nivo's: bedrijf, onderneming, divisie, concern, waarbij ook de in het buitenland gevestigde bedrijven of werkmaatschappijen vertegenwoordigd zijn in de voor die vestiging relevante personeelsraad.

17. Direkte terugroepbaarheid van personeelsraadsleden door hun achterban.

inkomen

In de kapitalistische maatschappij is er een rechtstreekse koppeling tussen het al of niet verrichten van arbeid aan de ene kant, en het recht op inkomen – en de hoogte daarvan – aan de andere kant. Wie een menswaardig inkomen wil hebben zal daar hard voor moeten werken, met minder of juist met meer kansen dan zijn medemens.

Slecht één groep is van deze dwang uitgezonderd: de bezitters van de produktiemiddelen, de kapitalisten, die arbeidsloos inkomen ontvangen. In het kapitalisme is het bezit heilig. Voor het gebruik van het bezit van de kapitalisten moet forst betaald worden, in de vorm van rente en in de vorm van dividend.

Het bezit van de produktiemiddelen is in de kapitalistische maatschappij uiteindelijk bepalend voor de inkomensverhoudingen. Ruwweg kan gesteld worden dat in de kapitalistische maatschappij de hoogte van het inkomen bepaald wordt door de mate van verantwoordelijkheid voor de hoogte van de winst. Alleen zo kan verklaard worden dat de verkoper meestal meer verdient dan de arbeider en de tijdschrijver meer dan de machinebankwerker. De enkele uitzonderingen doen aan deze algemene regel geen afbreuk.

De ongelijkheid in de inkomensverdeling is misschien wel het duidelijkste voorbeeld van onrechtvaardigheid die uit het kapitalisme voortvloeit. Het valt voor niemand te ontkennen dat hier iets goed scheef zit.

Hoge inkomens worden vaak verdedigd met de dure studie van de genietter van dat inkomen. Met vergeet dan echter dat de kosten van studie niet alleen door de student en/of zijn ouder worden betaald, maar overwegend door de gemeenschap. De gemeenschapsbijdrage is zelfs een veelvoud van hetgeen door de student en/of zijn ouders wordt bijgedragen. Dit leidt tot de vreemde situatie dat degene, die aan de gemeenschap het minste heeft gekost, ook hetminste inkomen krijgt en dat die het meeste heeft gekost, een veel hoger inkomen krijgt. De gemeenschap blijft dus aan het betalen van de dure studie!

Enkele zwakke pogingen zijn door de gematigde Nederlandse regeringen in het verleden genomen om tot een zekere rechtvaardigheid in de inkomensverdeling te komen: het wettelijk minimumloon en de schijnbare progressie in het belastingstelsel. Daarbij gaat het alleen om een herverdeling tussen de lagere midden-inkomens en de laagste inkomens. De hogere midden-inkomens en de topinkomens worden niet aangepakt. Nog altijd houdt de progressie in de inkomstenbelasting op bij ongeveer 150.000 gulden, nog altijd kennen tal van premieheffingen een maximumgrens, nog altijd kennen tal van premieheffingen een maximumgrens, nog altijd komt een groot deel van de belastingopbrengst uit de indirecte belastingen, die naar verhouding op de laagste inkomens het zwaarste drukken.

Slechter nog is het gesteld met de functionele inkomensverdeling, dat wil zeggen, de verdeling over de beide produktiefactoren kapitaal en arbeid. Het enige vroeger algemeen bestaande winstdelingsstelsel, tantièmes, is vrijwel verdwenen. Overigens zat daar geen enkele vorm van zeggenschap voor de werknemers aan vast.

De nieuwste poging om deze vorm van verdeling te verbeteren, de VAD, leek er aardig uit te zien. Maar alleen al het percentage, maximaal 20 procent, maakt dat de regeling niet veel voorstelt: op zijn minst had dat toch wel 50 procent moeten zijn. Erger is nog, dat de VAD wordt gebruikt om verdere loonmatiging door te drukken en dat de VAD ten onrechte wordt voorgesteld als een weg tot de democratisering van investeringsbeslissingen.

De PSP vindt dat het principe moet gelden: loon naar behoefte, werken naar vermogen. Het partikulier bezit van de produktiemiddelen moet worden afgeschaft en kan dan ook niet dienen als grondslag van de inkomenspolitiek. Maar evenmin mag daarvoor de prestatie, of de persoonlijke beoordeling van die prestatie voor in de plaats treden: uiteindelijk is de enige aanvaardbare grondslag voor de inkomensverdeling de behoefte aan besteedbaar inkomen.

Het recht op inkomen en de plicht tot arbeid moeten dan gebaseerd zijn op maatschappelijke solidariteit: samenwerken om de samenleving zo zinvol mogelijk in te vullen.

Dat is nog een ver verwijderd ideaal, dat ook bij de verwezenlijking van het socialisme waarschijnlijk niet eenvoudig te bereiken is. In ons huidige maatschappelijk stelsel staat de PSP dan ook het beperktere doel voor van een gegarandeerd minimuminkomen voor iedere burger dat hoog genoeg is om een minimumpakket aan wensen te vervullen, geldend voor onze maatschappij. De sociale wetgeving moet erop worden afgestemd deze inkomensgarantie ook te geven aan de groepen die er tot nu toe niet aan toekomen.

Daarnaast moet worden gewerkt aan grotere gelijkheid van inkomens. Twee wegen staan daarvoor open: een betere verdeling bij het ontvangen van het inkomen, en een correctie achteraf via de belastingen. Het eerste verdient de voorkeur, maar stuit op problemen bij de vrije beroepsbeoefenaren. Daarom blijft voorlopig ook correctie achteraf nodig.

Daarom wil de PSP:

18. Ontkoppeling van arbeid en inkomen. Recht op inkomen voor iedereen. Productie van goederen en diensten naar behoefte en niet om winst.

19. Openbaarheid van alle inkomens.

20. Onverkorte welvaarts vaste indexering van het minimumloon met maandelijkse bijstelling. Het pakket waarop de indexcijfers worden gebaseerd moet jaarlijks worden bijgesteld Deze index moet onder controle staan van de vakbeweging.

21. Afschaffing jeugdloon en zakgeldregeling.

22. De wet op het minimumloon in de publiekrechtelijke sfeer in plaats van de privaatrechtelijke.

23. Alle loonsverhogingen en prijskompensaties in centen en niet in procenten.

24. Verschuiving van de indirecte belastingen (accijnzen, BTW) naar de directe belastingen.

25. Versterking van de progressie in het belastingstelsel tot een schijf van 100 procent voor het inkomen boven een ton, zolang er geen maximum-inkomensgrens is. De maximum-inkomensgrens mag niet meer dan 3 maal het inkomen van de modale werknemer bedragen.

26. Afschaffing van maximum-premiegrenzen.

27. Maxima aan onkostenvergoedingen op basis van werkelijk gemaakte en aantoonbare kosten, autokostenvergoeding volgens vastgestelde norm en aanpassing prijsstijgingen.

28. Verhoging van de belastingen op arbeidsloos inkomen, zoals dividendbelasting, successierecht en vermogensbelasting en het heffen van belasting op vermogenswinst.

29. Relatiegeschenken en steekpenningen fiscaal niet aftrekbaar.

30. Afschaffing van belasting op sociale uitkeringen en studiebeurzen.

31. Afschaffing WW-premieheffing. Het is niet de schuld van de werkenden dat er werkloosheid is, maar van de produktiemiddelen. Werkloosheidsuitkeringen moeten dan ook betaald worden uit heffingen op arbeidsplaatsenvervangende produktiemiddelen.

32. De verplichting voor de werkgever om per betaalperiode aan de werknemer een begrijpelijke salarisstrook te verstrekken.

33. Strafbaarstelling van werkgevers die niet het wettelijk minimumloon betalen.

sociale voorzieningen

In Nederland doet al jaren de fabel de ronde, als zou het Nederlandse stelsel van sociale voorzieningen een van de beste ter wereld zijn. Helaas zijn weinig dingen minder waar. Er zijn landen in West-Europa - niet eens de rijkste - waar bij voorbeeld bij ziekte het volledige loon wordt uitgekeerd, ook zonder in de CAO geregelde aanvulling, waar de pensioengerechtigde leeftijd 60 jaar is voor mannen en voor vrouwen 55, waar voorzieningen voor arbeidsongeschiktheid en ouderdom voor iedereen gelden, waar sociale werkplaatsen echte aangepaste werksituaties zijn en niet een soort werkkampen zoals zoveel WSW-werkplaatsen hier, enzovoort.

Dat kan doordat in die landen het *hele* volk meebetaalt aan de kosten van de sociale voorzieningen, en niet, zoals in Nederland, alleen één groep en dan nog tot een bepaald maximum-inkomen.

Wat verder aan het Nederlandse sociale stelsel opvalt is dat het een doolhof is van tientallen regelingen en instanties. Bedrijfsverenigingen, Raden van Arbeid, Sociale Verzekeringsbank, Pensioenfondsen, Sociale Verzekeringsfondsen, Sociale Diensten, Ziekenfondsen, (vul zelf maar verder in), allemaal samen vormen ze een volslagen onoverzichtelijk geheel. Alleen al die onoverzichtelijkheid werkt op zich kostenverhogend.

Het sociale stelsel van Nederland is verre van volledig of ideaal. De recessie van de jaren zeventig heeft echter zelfs nog voor dit kleine pakket een grote bedreiging opgeleverd. Op grote schaal wordt gekort op sociale uitkeringen onder het mom van werkloosheidsbestrijding. Reserves van de sociale voorzieningen worden gebruikt om de loonkosten van de werkgevers te drukken. Een grof staaltje van misbruik van sociale voorzieningen, omdat deze reserves gebruikt horen te worden om de uitkeringen te verhogen of anders de lasten van de werknemers te verlagen.

Een blijvend gevaar voor het sociale stelsel is de druk op achtereenvolgende regeringen om grote groepen uitkeringsgerechtigden blijvend hun recht op uitkering te ontnemen of die uitkeringen blijvend te verlagen. Er wordt bewust geprobeerd degenen die door welke oorzaak dan ook niet aan het arbeidsproces kunnen deelnemen het etiket 'profiteur' op te plakken en hun een schuldcomplex aan te praten. Kunstmatige tegenstellingen tussen 'actieven' en 'niet-actieven' worden in het leven geroepen. In het bijzonder moet de zogenaamde verruiming van het begrip 'passende arbeid' worden afgewezen als één van de middelen bij uitstek, waarmee men werklozen de weinige verkregen rechten die ze hebben, probeert te ontnemen. Deze verruiming zal in de praktijk kunnen leiden tot een stelsel van verlichte dwangarbeid, zoals we sinds de mensonwaardige werkverschaffing van de dertiger jaren niet meer hebben gezien.

'Oneigenlijk gebruik' en 'misbruik' zijn de leuzen waaronder rechts ten strijde trekt tegen de sociale voorzieningen, de verworvenheden van de strijd van de arbeidersbeweging.

Ongetwijfeld komt oneigenlijk gebruik of misbruik van de sociale voorzieningen voor. Het is juist als deze vanuit de solidariteits- en rechtvaardigheidsgedachte bestreden worden. Maar wat is daarbij belangrijker, de kunstenaars die tengevolge van

hun arbeidskontrakten gedwongen zijn enkele maanden per jaar van de sociale wetgeving te leven, de vrouw van een werkloze die zwart bijwerkt omdat haar man's uitkering domweg beneden het bestaansminimum ligt, of de praktijken van sommige werkgevers die op onjuiste gronden WAO aanvragen voor werknemers die anders in de WW terecht zouden zijn gekomen - wat hun kansen op werk vergroot zou hebben - , die eerst werknemers ontslaan en dan vette premies opstrijken door ze onder een andere naam weer in dienst te nemen, die voor de uitvoering van projecten werknemers van ver weg halen terwijl er ter plaatse genoeg werklozen rondlopen, of die werk laten uitvoeren via de regelingen voor 'aanvullend werk' terwijl daarvoor eerst gewone werknemers zijn ontslagen?

De PSP vindt dat het pakket van sociale voorzieningen aan iedereen die in Nederland verblijft ten minste materiële bestaanszekerheid moet verschaffen. Het uitgangspunt van de sociale wetgeving moet de solidariteit zijn tussen hen die werken en hen die nog niet of niet meer werken. Daarom moet iedere tegenstelling tussen 'aktieven' en 'niet-aktieven' ten stelligste van de hand gewezen worden.

Dat geldt des te meer omdat allerlei werk dat geen verkoopbare waar oplevert en dus in de kapitalistische zienswijze niet produktief is, wel degelijk maatschappelijk welzijn kan voortbrengen en dus maatschappelijk uiterst produktief kan zijn.

De wirwar van sociale wetten moet vereenvoudigd worden tot een welzijnswet met één uitkerende instelling en één inkomstenbron. Iedereen heeft daarbij recht op dezelfde uitkering in gulden volgens dezelfde normen - waarbij rekening wordt gehouden met persoonlijke omstandigheden die bijzondere lasten met zich brengen - maar iedereen betaalt ook mee aan alle uitkeringen naar draagkracht.

Bij de bestrijding van oneigenlijk gebruik en misbruik van sociale voorzieningen moeten regelrecht bedrog en misleiding zonder aanvaardbare reden worden gestraft, waarbij met name het misbruik op grote schaal door werkgevers moet worden aangepakt. Waar echter sprake is van oneigenlijk gebruik doordat het maatschappelijk stelsel bepaalde groepen niet voldoende bestaanszekerheid biedt, moet het oneigenlijk gebruik worden opgevangen door een op die groepen gerichte voorziening, zodat een bestaand gat in de sociale voorzieningen wordt opgevuld.

daarom wilde PSP:

34. Uiteindelijk volledige ontkoppeling van inkomen en arbeid, waarbij door de gemeenschap een welvaartsvast bestaansinkomen wordt verstrekt aan een ieder van geboorte tot dood.

35. Alle sociale uitkeringen minimaal op het nivo van een welvaartsvast wettelijk minimumloon, zonodig aangevuld in verband met kinderen, hoge huur en dergelijke.

36. Eén welzijnswet die de verschillende sociale wetten omvat, met één uitkerende instelling. Dit is uiteraard het beste te verwezenlijken nadat de sociale uitkeringen gelijk getrokken zijn.

37. Omvorming van de Sociale Diensten van de gemeenten en instellingen van maatschappelijk werk, voor zover die als 'betaalmeester' optreden, tot uitsluitend

hulpverlenende instellingen, waarbij de ambtenaar uit zijn hokje achter het loket vandaan komt, en bij mensen die hulp nodig hebben op bezoek gaat.

Op het ogenblik zijn de sociale wetten zo ingewikkeld, dat het bijna ondoenlijk is ze ineens gelijk te trekken. Als stappen in de goede richting kunnen vast groepen vergelijkbare voorzieningen samen worden genomen.

daarom wil de PSP:

38. Vervanging van de WW, WWV en RWW door één werkloosheidswet met uitkeringsduur tot de pensioengerechtigde leeftijd, gelijk aan 100 procent van het laatst ontvangen loon, met een maximum van 3 maal het modaal inkomen, maar minstens even hoog als het minimumloon. Het hiervoor benodigde extra bedrag komt uit de algemene middelen en mag geen aanleiding tot premiestijging geven.

39. Recht op uitkering van WW/WWV en WAO/AAW voor alle voormalige werkers, ongeacht hun geslacht, burgerlijke staat of arbeidsverleden.

40. Studieloon voor studerenden vanaf de leerplichtgrens. Voor hen die slechts een gedeeltelijke taak aan de studie hebben wordt het loon naar evenredigheid aangepast.

41. Vervanging van AOW, pensioenen en bijstandsuitkeringen aan bejaarden door één algemene ouderdomsvoorziening. Iedereen moet vanaf de pensioengerechtigde leeftijd het recht hebben op hetzelfde inkomen, zonodig aangepast aan bijzondere lasten. Hiertoe worden de partikuliere pensioenfondsen genationaliseerd. Deze voorziening moet welvaartsvast en belastingvrij zijn. De kosten worden niet opgebracht uit premies, maar uit de algemene middelen.

42. Strafbaarstelling van werkgevers die geen loonbelasting of sociale premies afdragen.

43. Onmiddellijke inwilliging van de eisen van de Beroepsgroep Gepensioneerden in het Mijnbedrijf van de Algemene Bond van Werknemers met betrekking tot de mijnwerkerspensioenen en de zeggenschap over het AM F.

44. Afschaffen verplichte vakantieregeling bij werknemers in WSW-verband.

45. Variabele en kortere werktijden voor werknemers in WSW-verband, met behoud van loon.

46. Het omslagstelsel sociale lasten niet naar het aantal arbeidsplaatsen maar naar produktievermogen van de onderneming.

47. Geen aantasting van de verworven rechten van ambtenaren, noch door fiscalisering van de ziektekosten (waardoor met name de laagstbetaalde ambtenaren getroffen worden), noch door een grotere inbouw van de AOW in de pensioenen.

buitenlandse arbeiders

In het begin van de jaren zestig kreeg Nederland, net als de andere hoogontwikkelde kapitalistische landen van Europa, te maken met het verschijnsel 'gastarbeid': buitenlandse arbeiders, vooral afkomstig uit landen rond de Middellandse Zee. De grote werkloosheid en de schrijnende armoede in deze landen vormden samen met de vraag naar goedkope arbeidskrachten de belangrijkste oorzaken van hun komst. Trekarbeid is in feite een omgekeerde vorm van ontwikkelingshulp, namelijk van arme aan rijke landen.

De term 'gastarbeider' heeft een sterk versluiserend karakter: wie laat immers gasten werken in de laagst betaalde, meest smerige en meest gevaarlijke baantjes en wonen en leven in vaak dito omstandigheden? Het overheidsbeleid is tweeslachtig: enerzijds is duidelijk dat binnen de huidige verhoudingen buitenlandse arbeiders onmisbaar zijn, anderzijds wordt het tijdelijk karakter sterk benadrukt. Uit deze tegenstrijdigheid vloeit de rechtsonzekerheid en ongelijkheid logisch voort. Rechten die voor Nederlandse arbeiders vanzelfsprekend zijn worden aan hun buitenlandse kollega's onthouden: zij krijgen slechts de ruimte die het bedrijfsleven en de daarmee vervlochten overheid hun laat.

Een speciaal probleem vormen de zogenaamde 'illegalen' die geen werkvergunning krijgen, wat het voor koppelbazen des te makkelijker maakt hen uit te buiten. Acties voor een generaal pardon hebben nog niet tot wezenlijke veranderingen geleid. Dit terwijl hun in de thuislanden vaak de gevangenis staat te wachten wegens 'opruimende, staatsvijandige activiteiten'. De vreemdelingenpolitie zet vaak al buitenlandse arbeiders de grens over terwijl hun procedure nog loopt; minder ijverig daarentegen zijn ze tegenover geheime diensten als de Amicales en De Grijsse Wolven; die blijven buiten schot.

Buitenlandse arbeiders en hun gezinnen hebben vaak problemen met de taal, huisvesting, medische en sociale voorzieningen en in het algemeen cultuurverschillen, allemaal factoren die hun toch al slechte situatie extra verzwaren.

De PSP vindt de Wet Buitenlandse Arbeiders van 1976 volledig onaanvaardbaar: het is een knevelwet die de buitenlandse arbeider tot 'wegwerparbeider' maakt en deze moderne vorm van slavernij bevestigt. De theorie dat van trekarbeid 'loondrukkende effecten' of 'negatieve gevolgen op de werkgelegenheid' zouden uitgaan, wordt door de PSP verworpen. De machtsverhoudingen tussen kapitaal en arbeid zijn uiteindelijk beslissend voor de hoogte van het loon en de mate van werkgelegenheid. Daarom is het noodzakelijk dat Nederlandse en buitenlandse arbeiders, die beide in de eerste plaats afhankelijk zijn van het kapitaal, gezamenlijk voor hun belangen opkomen.

Door gemeenschappelijke acties van en voor alle arbeiders moet verdeeldheid in de arbeidersklasse doorbroken worden en integratie van buitenlandse arbeiders in de Nederlandse arbeidersbeweging actief worden nagestreefd. Deze integratie moet wel aan een aantal voorwaarden voldoen: buitenlandse arbeiders moeten in de discussie volwaardig aanvaard worden en zij moeten zowel in de eigen organisaties als in vakbonden actief kunnen zijn. Het belangrijkste is nog wel dat zij gelijke rechten als Nederlandse arbeiders moeten hebben (dus ook politiek), zodat hun onzekere situatie verdwijnt.

Hiervoor moeten voldoende materiële middelen worden uitgetrokken.

daarom wil de PSP:

48. Gelijke rechten op alle gebieden voor buitenlandse en Nederlandse arbeiders.
Intrekking van de 'wegwerparbeiders'-wet.

49. Geen afwenteling van de crisis in het kapitalisme op de arbeidersklasse, noch op Nederlandse, noch op buitenlandse arbeiders.

50. Een generaal pardon voor de zogenaamde 'illegalen'.

51. Een strenge aanpak van koppelbazen.

52. Scherpe controle op en inperking van de bevoegdheden van de vreemdelingenpolitie.

53. Een actief optreden van de overheid tegen geheime buitenlandse diensten die actief zijn onder buitenlandse arbeiders.

54. Ondersteuning van eigen organisaties van buitenlandse arbeiders.

55. Uitbreiding en verbetering van de voorzieningen voor buitenlandse arbeiders, zoals:

- tolkenpools;
- scholing en taalonderwijs in de tijd van de baas;
- uitbreiding medische en (psycho)sociale voorzieningen;
- beter (bi-kultureel) onderwijs voor de kinderen;
- voorzieningen om de vrouwen van buitenlandse arbeiders uit hun isolement te halen.

financiën

belastingpolitiek

Het voornaamste deel van de staatsinkomsten bestaat uit belastingen. Dat is in een kapitalistische maatschappij zo, en dat zal ook in een socialistische maatschappij wet op zijn minst erg lang blijven.

Daarbij zijn de belastingen dus financieringsmiddel. Maar ze zijn ook instrument van beleid. Het maakt groot verschil of belastingen geheven zullen worden over kapitaal of over wat er gekocht wordt voor het levensonderhoud, over het vervoer en over wonen. Evenzo maakt het groot verschil, als allerlei dingen belast worden, waar het zwaartepunt gelegd wordt.

De PSP vindt belastingen niet het meest ideale middel om tot inkomensverdeling te komen, maar het is wel een middel dat in deze maatschappij gebruikt moet worden.

Andere wegen waarlangs we tot eerlijke verdeling kunnen komen zijn een verhoging van de belastingen op vermogen en erfenissen (waarbij voor dat laatste geldt, dat natuurlijk een flink bedrag, overeenkomstig met wat gewoonlijk aan persoonlijke

goederen wordt nagelaten, moet worden vrijgesteld), en afschaffing van heffingen door gemeenten, provincies en schappen. Immers, laatstgenoemde heffingen werken plaatselijke verschillen in de hand. De PSP vindt dat de gehele financiering van lagere overheden door de rijksoverheid moet gebeuren.

direkte en indirecte belastingen

In Nederland wordt een zeer belangrijk deel van het staatsinkomen verkregen door indirecte belastingen. Indirecte belastingen werken denivellerend, dat wil zeggen, ze versterken verschillen in inkomen. Als bij voorbeeld iedereen een zelfde bedrag betaalt aan belastingen over het wonen, drukt dat zwaarder op iemand met 25.000 dan op iemand met 100.000 gulden inkomen. Direkte belastingen (belastingen over inkomen en vermogen) bieden de mogelijkheid de druk te laten stijgen naarmate het inkomen hoger wordt, en te laten dalen naarmate het inkomen lager wordt. Dat is bij indirecte belastingen onmogelijk.

Voorstanders van indirecte belastingen gebruiken vaak het argument dat op die manier het koopbedrag van de mensen beïnvloed zou kunnen worden. Zo zou het verhogen van accijns en BTW op bij voorbeeld benzine het rijden kunnen verminderen. Die politiek werkt duidelijk niet. Of de mensen een bepaald produkt wel of niet willen gebruiken, is afhankelijk van het feit of er een vervanging voor is, of de reden waarom ze het produkt gebruiken er nog is of niet, of de wil om het produkt te gebruiken sterk is of niet. Zolang de prijs draaglijk is, zal hij veelal worden betaald, wanneer er geen alternatief aangeboden wordt of de reden om het produkt te kopen niet is weggenomen.

Het enige resultaat van de indirecte belastingen kan zijn, dat bepaalde produkten te duur worden voor iedereen, behalve voor een kleine rijke elite. Als de overheid koopgedrag wil beïnvloeden, moet dat gebeuren via het bieden van alternatieven, het wegnemen van oorzaken, het beïnvloeden van de mentaliteit van de mensen en waar nodig, reglementering.

Hoewel de direkte belastingen in principe eerlijk verdeeld zouden kunnen worden, zodat de rijkere meer en armeren minder betalen, gebeurt dat in Nederland niet of in te geringe mate. De loon- en inkomstenbelasting heeft een progressie die loopt tot omstreeks 150.000 gulden. Daarboven blijft het tarief gelijk. De zeer rijken worden dus niet méér belast dan de rijken.

De PSP vindt dat indirecte belastingen moeten worden afgeschaft. Dat hoeft helemaal geen grote schokken op korte termijn op te leveren. Men kan beginnen, bij voorbeeld ten aanzien van de BTW, met alle eerste levensbehoeften die nu in het hoge tarief zitten, naar het lage te verschuiven, en die in het lage naar het nultarief. In centen berekende heffingen worden al reëel verlaagd (door de inflatie) als we ze konstant houden.

De PSP vindt dat in het bijzonder de selectieve indirecte heffingen (op bijvoorbeeld televisiekijken) verwerpelijk zijn. Die heffingen worden vaak gevraagd over eerste levensbehoeften zoals informatie, warm water (vastrecht), kommunikatie (telefoon), vervoer (straatbelastingen), een schoon milieu (milieuheffing), wonen (onroerend

goed belasting) en tal van andere grote en kleine zaken, die voor het leven van belang zijn. Eerste levensbehoeften behoren te worden bekostigd uit de algemene middelen.

aftrekposten

De nivellerende werking van het Nederlandse belastingstelsel wordt in grote mate ongedaan gemaakt door de mogelijkheid bijzondere lasten af te trekken van het belastbaar inkomen, waardoor men minder belasting hoeft te betalen. Onder bijzondere lasten vallen ook: betaalde rente over schulden. Hieronder vallen hypotheekrentes voor huizen; leningen voor de aankoop van dure jachten, auto's, vakantiehuisjes, privé-zwembaden en dergelijke. Hogere inkomens kunnen hiervan meer gebruik maken dan lagere inkomens, omdat ze meer te besteden hebben, maar ook omdat ze een groter deel van de fiskus terugkrijgen dan lagere inkomens door het schijfrentetarief. Dit systeem leidt tot grote onrechtvaardigheid.

Bovendien kunnen zij die dat kunnen betalen gebruik maken van ervaren belastingadviseurs die niet alleen de aftrekposten zo hoog mogelijk weten op te voeren, maar ook alle gaten in de belastingwetgeving kennen die legale, of illegale maar praktisch niet opspoorbare, belastingontduiking mogelijk maken.

De PSP vindt dat hieraan een einde moet worden gemaakt. De aftrekmogelijkheden zullen ingrijpend moeten worden veranderd en de controle op ontduiking zal moeten worden verscherpt.

vennootschapsbelasting

De inkomstenbelasting voor bedrijven (vennootschapsbelasting) kent helemaal geen progressie, noch met de hoogte van de winst noch met bijvoorbeeld de arbeidsproductiviteit als criterium, waardoor arbeidsintensieve bedrijven relatief minder, en kapitaalsintensieve bedrijven relatief meer belasting zouden betalen (toch voor de hand liggend in een tijd van werkloosheid).

Bovendien laat de huidige wetgeving een aantal praktijken toe waardoor belastingbetaling in feite kan worden ontgaan.

De PSP vindt dat ook op dit gebied ingrijpende veranderingen nodig zijn. Dit geldt zowel het stelsel van belastingheffing als de controle op de bedrijven.

daarom wil de PSP:

1. Afschaffing van indirecte belastingen, te beginnen met de BTW. Vooruitlopend op de algehele afschaffing van de BTW als de meest denivellerende van de indirecte belastingen worden alle BTW-heffingen op primaire levensbehoeften als voeding, wonen, kleding en onderwijsmiddelen alsmede informatiebronnen eerst op het laagste tarief gesteld en vervolgens afgeschaft.
2. Afschaffing van gemeentelijke en provinciale heffingen, daar zij een ongelijke verdeling van maatschappelijke lasten over de bevolking in de hand werken. De gemeenten en provincies worden van middelen voorzien door de Rijksoverheid, evenals de waterschappen en andere publiekrechtelijke lichamen wier heffingen ook

worden ingetrokken. Dit houdt dus ook de afschaffing van de zeer onrechtvaardige milieubelasting in. Daar waar een links kollege een hoog nivo van kollektieve voorzieningen en gratis dienstverlening wil doorvoeren, en het rijk weigert om daarvoor de gelden ter beschikking te stellen, moeten plaatselijke belastingen progressief geheven kunnen worden, zolang ze nog bestaan.

3. Een in hoge mate progressief belastingstelsel. Als eerste stap ter kompleteering van het in Nederland reeds bestaande stelsel op dit gebied, wordt elke gulden inkomen boven de f. 100.000 voor 100 procent belast. Op deze 100 procent belasting is geen aftrek mogelijk.

4. Verhoging van de belastingvrije voet zodat minimuminkomenstrekkers van belastingheffing zijn vrijgesteld.

5. Opvoering van successierechten tot 100 procent. Voorzieningen worden getroffen om een als gevolg van deze maatregel mogelijk optredend verlies van arbeidsplaatsen te voorkomen. De successierechtvrije voet wordt gehandhaafd op een nivo dat in overeenstemming is met de te verwachten behoefte van nabestaanden aan persoonlijke goederen die in het bezit waren van de overledene. Successierechten op één door de overledene voorheen bewoond huis worden afgeschaft. Successierechten worden óók geheven over giften aan personen, gedaan door personen van 65 jaar en ouder en ten hoogste 10 jaar voor zijn/haar dood gedaan, boven een nader vast te stellen bedrag.

6. Individuele heffing van elke belasting op loon en inkomen, ongeacht de burgerlijke staat van de desbetreffende persoon (gehuwd/ongehuwd).

7. Het recht voor zowel de overheid als de individuele burger om tegen niet aan hem/haarzelf opgelegde belastingaanslagen in beroep te gaan, indien zij op goede gronden menen dat die aanslagen in strijd zijn met de geest en/of de letter van de belastingwetgeving.

8. Aanpak van het zwarte circuit, in 1976 geschat op 10 tot 40 miljard. Enerzijds door grondig onderzoek van de bestaande gaten in het belastingstelsel en de controle daarop, anderzijds door uitbreiding van het korps controleurs dat reeds de bestaande controle uitvoert.

9. Tegengaan van het oneigenlijk gebruik van de diverse ontheffings- en belastingsverminderingmaatregelen. Afschaffen van de renteaftrek bij de direkte belastingen vanwege het denivellerende karakter van die aftrek. Aftrekposten bij de belasting moeten niet van het bruto-inkomen worden afgetrokken maar moeten in mindering worden gebracht op de belastingaanslag, uiteraard met herziening van de normen. Hierdoor wordt voorkomen dat de hoge inkomens extra profiteren.

10. Geen belasting over sociale uitkeringen van overheidswege, evenals eventuele toekomstige VAD-uitkeringen. Zolang het kapitalisme bestaat en dus bezitsvorming één van de middelen is om de maatschappelijke positie te verbeteren, dienen de fiskale voordelen voor kleine spaarders vergroot te worden.

11. Een manier van heffen van de vennootschapsbelasting, waardoor apitaalintensieve bedrijven met een hoger tarief worden belast dan arbeidsintensieve bedrijven.

12. Een pakket van maatregelen die moeten voorkomen dat bedrijven belastingtechnische manipulaties uitvoeren, zoals bij voorbeeld het oprichten en dan weer failliet laten gaan van ondernemingen.

13. Recht op vrije toegang tot informatie. Daarom worden kijk- en luistergeld afgeschaft en worden kranten en tijdschriften fiscaal bevoordeeld en/of gesubsidieerd. Alle kosten voor de koop van informatie en kommunikatie voor personen om op de hoogte te kunnen blijven van ontwikkelingen in de maatschappij zijn binnen redelijke grenzen aftrekbaar.

financieringspolitiek

Een ander deel van de inkomsten van de overheid is afkomstig van de vrije kapitaalmarkt; in het bijzonder geldt dit voor de financiering van tekorten op begrotingen. Kapitalistische overheden maken zich op deze manier afhankelijk van kapitalistische marktwetten. Bovendien laten ze de lasten veelal drukken op de gewone Nederlander. Woonkosten bij voorbeeld worden mede verhoogd vanwege rentestijgingen.

De PSP vindt dat het in Nederland beschikbare kapitaal eigendom is van het Nederlandse volk. In een socialistische maatschappij is dat per definitie zo. Maar ook in het kapitalisme moet door de progressieven dit beginsel als leidraad van de makro-ekonomische en de fiskale politiek worden gekozen.

daarom wil de PSP:

14. Een stelsel van gedwongen leningen onder sanktie van de konfiskatie van vermogen, waar een volgens aanvaardbare normen gedaan beroep op de kapitaalmarkt geen succes heeft, en zolang de institutionele beleggers nog niet zijn genationaliseerd.

Een beroep op de buitenlandse kapitaalmarkt is een aanvaardbaar, en onder bepaalde omstandigheden uit makro-ekonomisch oogpunt zelfs wenselijk middel om in de kapitaalbehoefte van de overheid te voorzien.

15. Afroming van de partikuliere kapitaalmarkt door de overheid met als doel met het aldus verkregen kapitaal zélf tot het scheppen van werk over te gaan in plaats van het kunstmatig versterken van de partikuliere markt. Voor de stelling dat de ruime aanwezigheid van kapitaal op de partikuliere markt leidt tot het scheppen van werkgelegenheid, bestaat geen bewijs.

16. Het in evenwicht zijn van de overheidsbegrotingen niet als uitgangspunt van beleid. Tekorten op begrotingen zijn volkomen aanvaardbaar wanneer daarmee vitale maatschappelijke belangen zijn gediend.

17. Geen beperking van de stijging van de overheidsuitgaven tot de stijging van het nationaal inkomen. Integendeel, de voortgaande stijging van het aandeel van de kollektieve sektor in het nationaal inkomen, in zoverre tenminste het

bestedingspatroon van de kollektieve sektor in overeenstemming is met een toenemende spreiding van kennis, macht, inkomen en werk in socialistische zin, is een uitgangspunt van beleid.

18. Zolang de EG hun huidige karakter bewaren en zolang Nederland er lid van is, geen aanpassing van de Nederlandse belastingwetgeving aan in Europees verband gemaakte afspraken over invoering of verhoging van belastingen, wanneer die aanpassing in strijd is met de boven omschreven doelstellingen van het Nederlandse fiscaal beleid. Geen belastingvrijheid voor EG-parlementariërs en werknemers, tevens geen belastingvrij inkomen.

19. Afschaffing van de deelnemingsvrijstelling. Aan in Nederland gevestigde ondernemingen of personen uitgekeerde dividenden uit het buitenland, waarover dáár reeds belasting is betaald, zijn in Nederland belastbaar onder de vennootschapsbelasting, na aftrek van de reeds elders betaalde som.

nieuwe belastingen

Een aantal zaken in onze maatschappij is opvallend buiten de belastingen gehouden. Vaak gaat het daarbij om winsten die gemaakt kunnen worden wanneer enkelingen van het karakter van het kapitalisme gebruik weten te maken om bijzondere winsten binnen te halen.

Daarom wil de PSP invoering van een aantal nieuwe belastingen:

20. Een niet in de prijzen door te berekenen belasting op reclame, zolang tenminste reclame nog bestaat. De opbrengsten van deze nieuwe belasting dienen in het bijzonder te worden besteed ten behoeve van de konsumentenvoorlichting.

21. Invoering van een planwinstheffing. Sommige bestemmingsplannen leveren veel schade op. Sommige vormen de aanleiding tot veel speculatie, waarbij weliswaar enorme verliezen kunnen worden geleden, maar meestal enorme winsten worden gemaakt. Deze winsten moeten fors worden belast. Het geld kan gebruikt worden om de planschade-uitkeringen uit te betalen.

22. Een belasting op overwinst en vermogensgroei, na aftrek van het winstdelingsaandeel der arbeiders, die gebruikt wordt voor overheidsprogramma's voor de werkgelegenheid, zoals omschreven in het hoofdstuk 'Ekonomie'. Overwinsten zijn mede het gevolg van de omstandigheden dat in bepaalde bedrijven de lonen achterblijven bij de produktiviteit. Daarom zijn winstdelingsstelsels op zichzelf rechtvaardig. Echter ook andere factoren spelen bij de totstandkoming van overwinst een rol, waarbij minder eenvoudig de rechthebbende is aan te wijzen.

23. Invoering van een stelsel waardoor bij vlucht van intellekt het totale bedrag, door de gemeenschap geïnvesteerd in de opleiding van deze personen, in beginsel aan deze gemeenschap wordt terugbetaald.

vrouwenbevrijding

Nederland is een van de westerse landen, waar in de jaren zestig het feminisme weer opleeft. Deze tweede feministische golf - de eerste, die zich met name op het vrouwenkiesrecht richtte, ontstond rond de eeuwwisseling - is een gevolg van de brede radikaliseringsacties in die jaren plaatsvond. De democratiseringsacties in universiteit en bedrijf, Provo en Vietnamacties, schiepen een politiek klimaat dat ertoe bijdroeg dat vrouwen hun positie - ook in de actiegroepen waarin zij actief waren - ter discussie gingen stellen.

In Nederland maakten *Man Vrouw Maatschappij* en *Dolle Mina* in begin '70 een bloeiperiode door, maar geleidelijk aan werd wat zij gestart hadden voortgezet in de vorm van vrouwenhuizen, vrouwencafé's, vrouwentelefoons, opvangcentra voor mishandelde vrouwen, feministisch-socialistische groepen, vrouwengroepen in de vakbonden, universiteiten en politieke partijen. In 1973 werd de eerste vrouwengroep in de PSP opgericht. De PSP-vrouwen maken deel uit van het feministisch-socialistisch platform, waarin diverse groepen samenwerken.

Het patriarchaat, de feitelijke en ideologische overheersing van mannen over vrouwen is ouder dan het kapitalisme; het kapitalisme steunt op het patriarchaat en profiteert ervan.

Strijd voor de bevrijding van de vrouw betekent dus tevens strijd tegen het kapitalisme: andersom is strijd tegen het kapitalisme nog geen garantie voor de bevrijding van de vrouw. De onderdrukking van de vrouw bestaat eeuwenlang en is geïnfiltreerd in cultuur en ideologie. Zowel mannen als vrouwen worden opgevoed in het patriarchaat en het uitbannen daarvan betekent ook een grondige psychische schoonmaak. De strijd voor de bevrijding van de vrouw beperkt zich dan ook niet tot het opheffen van de rolverdeling tussen vrouw en man of tot het maken van wetten die iedere ongelijkheid tussen vrouw en man verbieden. Zij moet zich ook richten op de herwaardering voor vrouwen én mannen van eigenschappen die meestal 'vrouwelijk' genoemd worden, zoals gevoeligheid, emotionaliteit en dergelijke. Daarnaast moet zij de waardering voor de meestal 'mannelijk' genoemde eigenschappen, zoals prestatiedrang, zakelijkheid, rationaliteit enzovoorts, tot de juiste afmetingen terugbrengen.

Net zomin als de kapitalist zijn bezit vanzelf zal prijsgeven, net zomin zal de man zijn voorrechten vanzelf opgeven. Het feminisme richt zich niet tegen de man als individu, maar tegen de verhouding man-vrouw, zoals die in dit stelsel verankerd is.

Het zijn de vrouwen zelf die voor hun bevrijding moeten vechten.

Het feminisme gaat samen met de klassenstrijd; wie niet de bevrijding van de vrouw in haar/zijn actieprogramma opneemt en er daadwerkelijk mee aan de gang gaat, is geen revolutionair.

Een zelfstandige vrouwenbeweging is noodzakelijk: het socialisme is een voorwaarde maar nog geen garantie voor de bevrijding van de vrouw.

huisvrouwen

De vrouwen kunnen in twee hoofdgroepen worden onderscheiden: huisvrouwen en vrouwen in loondienst (tevens huisvrouwen). Het merendeel van de Nederlandse vrouwen is uitsluitend huisvrouw (ongeveer 70 procent).

Huishoudelijke arbeid lijkt los te staan van de verhouding kapitaal-arbeid, omdat de bijdrage die huisvrouwen leveren niet rechtstreeks in onderhandelingen met de ondernemer geruild wordt tegen een loon.

Het werk van huisvrouwen bestaat vooral uit de reproductie van de voor het kapitaal meest belangrijke waar: die van de arbeidskracht. Vrouwen reproduceren niet alleen hun eigen arbeidskracht, maar ook die van hun in loondienst werkende mannen en van de volgende generatie loonafhankelijken. (Met 'reproductie van de arbeidskracht' bedoelen we: de instandhouding van het vermogen om te werken.)

Omdat huisvrouwen hun arbeidskracht dus niet per uur verhuren en er niet rechtstreeks winst op hun werk gemaakt kan worden, zal het de ondernemers een zorg zijn hoe het huishoudelijk werk is ingericht. Alleen die ondernemers hebben hier interesse voor, die zich richten op de fabricage en verkoop van allerlei huishoudelijke artikelen aan afzonderlijke gezinnen. Deze artikelen praat men de mensen aan met de smoes het huishoudelijk werk efficiënter te maken.

Een veel grotere efficiëntie is te bereiken via gemeenschappelijke voorzieningen, zoals wasserijen en eetgelegenheden. Dit beperkt de markt van de ondernemers, en daardoor de winst, aanzienlijk, zodat deze hier niet voor zijn.

Slechts wanneer de ondernemers er belang bij hebben, bij voorbeeld wanneer bij een krappe arbeidsmarkt meer vrouwen in het arbeidsproces moeten worden opgenomen, zullen zij voor bepaalde voorzieningen, zoals kresjes willen zorgen. Wanneer de arbeidsmarkt weer ruimer wordt en vrouwen niet meer zo nodig zijn in het arbeidsproces, of wanneer het een bedrijf slecht gaat, worden deze voorzieningen weer ongedaan gemaakt.

De PSP vindt dat er huishoudvervangende voorzieningen moeten komen, die het de huisvrouw mogelijk maken tijd over te houden voor zich zelf.

Het bevorderen van vrijwilligerswerk wordt vaak genoemd als mogelijkheid voor huisvrouwen om zich te ontplooien en nuttig bezig te zijn. Voor individuele vrouwen kan dit een begin zijn van hun eigen bevrijding, maar in een groter verband zien we de nadelen. Door juist huisvrouwen aan te trekken voor allerlei vormen van vrijwilligerswerk, wordt verborgen dat er eigenlijk veel meer geld uitgetrokken zou moeten worden voor de welzijnssector en het onderwijs. Bovendien verzwakken de vrijwilligers de positie van de vrouwen die hetzelfde werk tegen betaling moeten doen omdat zij in hun eigen levensonderhoud en dat van hun kinderen moeten voorzien. Opnieuw wordt bevestigd dat vrouwen in hun ondergeschikte positie nog steeds geen rechten kunnen doen gelden op werk en gelijke beloning, en op financiële onafhankelijkheid.

daarom wil de PSP:

1. Gratis kresjes.
2. Goede maaltijden in betaalbare eetgelegenheden.
3. Goedkope wasserijen.
4. Huisvestingsmogelijkheden voor leefgemeenschappen.
5. Woonvormen met centrale voorzieningen.
6. Overblijfsgelegenheden op de scholen.
7. Dezelfde schooltijden en schoolvakanties voor verschillende scholen in één gebied.

vrouwen in loondienst

Voor de vrouwen in loondienst (ongeveer 30 procent) geldt dat zij naast hun betaalde baan de zorg voor huishouden en/of het gezin hebben. De positie van de vrouw binnen het gezin vormt de basis voor de positie van de vrouw binnen de maatschappij. Doordat de bestemming van de vrouw binnen het gezin wordt gezien, wordt haar werk daarbuiten al gauw als tijdelijk en niet belangrijk afgedaan.

Op deze gedachte stoelt het feit dat vrouwenwerk minder beloond wordt en dat vrouwen dit nemen. Ook uit zich dat in de zwakke positie die de vrouwen innemen op de arbeidsmarkt. Zij vormen het arbeidsreserveleger.

Het werk dat vrouwen buitenshuis verrichten ligt meestal in het verlengde van het huishoudelijke werk. We zien dan ook dat de vrouwelijke beroepsbevolking veel meer dan de mannelijke opeengehoopt is in een beperkt aantal beroepen, vooral in het onderwijs, de verzorgende en dienstverlenende beroepen en de lagere administratieve en industriële beroepen.

De overheid zou als grootste werkgever het voorbeeld moeten geven door haar vrouwelijke werknemers in bovenstaande beroepen in hogere loonschalen onder te brengen, aan hen mogelijkheden tot scholing en vorming te bieden, hun promotiemogelijkheden te verruimen en in sectoren waarin bijna geen vrouwen werken hen extra kansen te geven om de achterstand in te halen door hen een voorkeursbehandeling te geven bij sollicitaties.

Deze maatregelen zullen tevens afgedwongen moeten worden bij het bedrijfsleven.

De PSP vindt dat alle vrouwen en mannen recht op werk hebben. Aansluitend op de huidige behoefte aan part-time-arbeid moet de mogelijkheid tot part-time-arbeid voor vrouwen én mannen worden uitgebreid, met dezelfde sociale zekerheden en rechten als voor een volledige dagtaak gelden.

De PSP streeft ernaar dat de arbeid beter verdeeld wordt onder iedereen, wat een werktijdverkorting mogelijk (en nodig) zal maken. Ook moet de mogelijkheid voor tweelingbanen, zowel bij de overheid als in het bedrijfsleven en andere sectoren uitgebreid worden.

Zolang er voor de opvang van de kinderen geen kollektieve of individuele voorzieningen zijn, moet er de mogelijkheid voor één der ouders of verzorgers zijn, tot uitzondering in werktijd of flexibele werktijden.

daarom wil de PSP:

8. Registratie van alle vrouwelijke werknemers door de Gewestelijke Arbeids Buro's, ook als ze parttime werk zoeken, zonder de verplichting een volledige baan te aanvaarden.
9. Opheffing van alle ongelijkheid tussen vrouwen en mannen op het gebied van de belastingen en de sociale zekerheid: zelfstandig recht op AOW voor de gehuwde vrouw, geen diskriminatie bij WWV en bijstandsuitkeringen, gelijke invoering van de AAW voor vrouwen en mannen, en weduwnaarsrente voor mannen.
10. Uitkering aan de man bij overlijden van de vrouw wanneer man en vrouw beide pensioenpremie betalen.
11. Uitkering voor de uitsluitend in het eigen gezin werkende man of vrouw bij ongeschiktheid voor deze arbeid, teneinde vervangende hulp te kunnen bekostigen.
12. Dezelfde zeggenschap van minderjarige, ongehuwde moeders over haar kind(eren) als gehuwde die hebben.
13. Erkenning van economische gebondenheid aan een gemeente als de vrouw in die gemeente werkt.

onderwijs en vorming

De PSP vindt dat het onderwijs en de vorming een bijdrage kunnen leveren tot het doorbreken van rolpatronen en het scheppen van voorwaarden die tot de bevrijding van de vrouw bijdragen. Ook voor de media ligt hier een taak.

Het lesmateriaal van de scholen moet aangepast worden aan de huidige ontwikkelingen in de maatschappij rond de vrouw-man verhouding; schoolprojecten die hierop gericht zijn dienen extra faciliteiten te ontvangen. Onderwijs voor meisjes dat voorbereidt op moederschap en huisvrouw-zijn, dient zo snel mogelijk te verdwijnen.

daarom wil de PSP:

14. Gelijke toegankelijkheid van alle beroepsopleidingen voor meisjes en jongens.
15. Het stimuleren van initiatieven en experimenten met moedermavo's en open school, waarbij de leerstof afgestemd wordt op de ervaring van de bezoekers.
16. Meer mogelijkheden voor her-, om- en bijscholing voor vrouwen.
17. Ruime subsidies voor vrouwenhuizen, vrouwentelefoons, opvang voor mishandelde vrouwen, stichtingen ombudsvrouw(en) en dergelijke.

abortus

De PSP vindt dat abortus op gelijke voet behandeld moet worden als andere medische ingrepen en dus ook geen aparte strafbepalingen of toetsingskommissies moet kennen.

daarom blijft de PSP eisen:

18. Abortus uit het wetboek van Strafrecht.
19. Abortus in het Ziekenfondspakket.
20. De vrouw beslist.

mannenemancipatie

Via onder meer praatgroepen draagt de beweging voor mannenemancipatie bij tot bewustwording van onderdrukkende 'mannelijke' rolpatronen, waaraan mannen vaak op straffe van persoonlijke en maatschappelijke uitstoting moeten voldoen.

Hieruit ontstond de strijd voor persoonlijke bevrijding van prestatiedwang, zowel in het beroep als in de seksualiteit. Deze persoonlijke bevrijding komt onder meer in konflikt met het huidige op prestatie, concurrentie, zakelijkheid en rationaliteit gerichte produktiesysteem, waarbinnen gevoeligheid als belemmerend wordt gezien.

Deze emancipatiebeweging draagt zo bij tot de bewustwording (van de voor velen verloren gegane eenheid) tussen persoonlijke onderdrukking in het 'privé-leven' en politieke (strukturele) onderdrukking. Ook de feministisch-socialistische beweging en de diverse homo-emancipatiebewegingen proberen dit verband te leggen.

Deze beweging verkeert nog in het beginstadium. Zij ontstond in Nederland begin 1976 rond het blad 'Mannentaal'.

De botsing met de heersende, grotendeels met het kapitalistisch produktiesysteem samenhangende waarden- en normensysteem, met name op gebieden als rolpatronen, relatievormen en seksualiteit, maakt dat de mannenemancipatiestrijd zich in anti-kapitalistische zin kan ontwikkelen. Wat óók gezegd kan worden van eisen voor meer part-time werk voor mannen, en het zich verzetten tegen opgelegde carrièremakerij.

De PSP vindt deze mannenemancipatiebeweging een goede zaak.

daarom wil de PSP:

22. De mogelijkheid voor iedere man om part-time te werken, ongeacht zijn plaats in het produktieproces.
23. Opheffen van stelsels waardoor carrièremakerij wordt bevorderd.
24. Hierbij vooroplopen van de overheid.

relaties en seksualiteit

De nog steeds bestaande taboes en diskriminatie rond de seksualiteit belemmeren mensen om zich volledig seksueel te ontplooiën en voor hun eigen seksualiteit te kiezen.

In onze maatschappij wordt het huwelijk (met daaraan gekoppeld het gezin) als relatievorm gestimuleerd, onder andere door bevoordeling van het huwelijk in de wet. De bevoordeling staat duidelijk in verband met het economisch stelsel; het gezin als stabiele reproductie-eenheid voor de arbeidskracht (is: het behoud of herstel van het vermogen om te werken) en consumptie-eenheid is een steunpilaar van het kapitalisme.

De PSP vindt, dat er een einde moet komen aan alle ongelijkheid die er bestaat tussen gehuwde, ongehuwde en alleenstaande mensen. Andere samenlevingsvormen dan het heterohuwelijk moeten dezelfde rechten krijgen. Iedere diskriminatie die de homofiele vrouw en man ondervindt moet fel bestreden worden.

Daarom vindt de PSP dat voorlichting, van jongsaf aan, een vereiste is. Dit zal dan niet alleen technische voorlichting moeten zijn maar ook het benadrukken van relaties in plaats van prestatieseks.

Indien scholen geen leerkrachten hebben die seksuele voorlichting kunnen geven en ook geen lesmateriaal, zou deze taak tijdelijk gedaan kunnen worden door groepen van buiten de school. Dergelijke groepen/verenigingen zouden hiervoor overheidssubsidie moeten ontvangen.

daarom wil de PSP:

1. Gelijke rechten voor andere vormen van samenleving dan het huwelijk (woonrecht, erfrecht).
2. Bestrijding van iedere diskriminatie van homoseksuelen.
3. Toestaan van echtscheiding bij onderling goedvinden.
4. Een volksverzekering voor het opvangen van de risico's van echtscheiding in plaats van de bestaande alimentatieplicht.
5. Vrije keuze voor iedereen van de te voeren achternaam: ook de man moet het recht hebben de achternaam van zijn echtgenote te voeren, en het kind de naam van de moeder.
6. Handhaving van het nihilbeding zoals dat nu geldt; anders wordt de sociale uitkering van een gescheiden vrouw verhaald op haar ex-man.
7. Uitbreiding van de zes weken zwangerschapsverlof tot een verzorgingsverlof van een jaar, op te nemen door één van de ouders/verzorgers.
8. Verlof bij ziekte van de kinderen, op te nemen door een van de ouders/verzorgers.

9. Verlof bij ziekte van een partner, op te nemen door de andere partner.
10. Opneming van alle voorbehoedsmiddelen in het ziekenfondspakket.
11. Herziening van de zedelijkheidswetgeving, zoals opheffing van het verbod op travestie.
12. Subsidies voor groepen die zich bezighouden met het doorbreken van de rolpatronen op seksueel gebied.
13. Verplichte seksuele voorlichting vanaf de kleuterschool met inschakeling van de ouders.

regionale cultuur

In kapitalistische landen heerst de cultuur van de heersende klasse. Wanneer de macht over produktiemiddelen, verkeersverbindingen en communicatiemedia in handen van een kleine groep is gekoncentreerd, brengt dat automatisch met zich mee dat de cultuur van die machthebbers de cultuur van de werkende mensen gaat verdrukken en overheersen. Gedeeltelijk geschiedt deze onderdrukking van de cultuur van het volk zeer bewust en is er sprake van cultuurimperialisme.

Deze ontwikkeling kan goed worden geïllustreerd aan de hand van de positie van de in ons land voorkomende talen. Sinds enkele eeuwen is de economische macht van Nederland gekoncentreerd in het westen des lands. Aanvankelijk door de handelsactiviteiten aldaar, later door een explosieve groei van het industrie-kapitalisme en van het bestuursapparaat der rijksoverheid, zijn zowel de politieke als de economische macht voor een onevenredig groot deel in de Randstad komen te liggen. Dit heeft tot gevolg gehad dat sedert enkele eeuwen het Hollands (van oorsprong de taal der Kennemer regenten) tot taal werd van de heersende klasse in geheel Nederland: kerk, justitie, ambtenarij en onderwijs gingen zonder uitzondering Hollands als voertaal hanteren. Tegenwoordig spreken we dan ook van Algemeen Beschaafd Nederlands.

Elke Nederlandse taal die van het ABN afwijkt, wordt systematisch gediskrimineerd en krijgt een in verhouding zeer lage status toebedeeld. Met andere woorden, de heersende klasse gebruikt het Nederlands als effectief middel om zich van het volk te onderscheiden. (Het is natuurlijk niet zo, dat de bewoners van de Randstad alle tot de heersende klasse zouden behoren. Bovendien worden ook in het westen vele grotere en kleinere taalminderheden onderdrukt.) Er is aldus een normenpatroon ontstaan dat blijkbaar door iedereen als vastliggend en normaal wordt beschouwd. Het onderwijs blijkt bij uitstek geschikt om voor bestending van deze schrijnende situatie misbruikt te worden.

De PSP vindt dit imperialisme op kultuurgebied verwerpelijk en wijst het dan ook radikaal af. De bevrijding van de volkscultuur echter is niet te verwezenlijken zonder de economische bevrijding van de werkende klasse.

Dat wil niet zeggen dat we niet nú al aan de kulturele bevrijding moeten gaan werken. Zolang grote groepen mensen de taal en de gewoonten van hun streek als iets achterlijks blijven beschouwen, zal dat ten koste gaan van de strijdbaarheid en het klassebewustzijn van die mensen.

De PSP wil daarom dat er spoedig maatregelen worden getroffen, die de ontplooiingskansen van regionale volkskulturen vergroten. Deze maatregelen moeten in nauwe samenhang met sociaal-economische steun voor achtergebleven en achtergehouden gebieden worden genomen. Bovendien is het belangrijk dat deze kulturele emancipatie onder de grootst mogelijke zeggenschap van de betrokkenen plaatsvindt.

daarom wil de PSP:

1. Vastlegging van de politiek van kulturele autonomie in de Nederlandse wetgeving door:
 - a. opneming van het grondrecht 'gebruik van eigen taal' in de Grondwet;
 - b. nadere uitwerking in wetgeving daarvan met betrekking tot de regio's, wat betreft rechtspraak, onderwijs, openbaar bestuur, en dergelijke.
2. Integratie van streektalen als mede-voertalen in het openbare leven.
3. Invoering van streektalen als voertalen in kleuter- en basisonderwijs. Mogelijkheden om in voortgezet en hoger onderwijs deze talen desgewenst als leervak en studieobject in de programma's op te nemen. In samenhang met de democratisering van universiteiten en wetenschapsinstituten deze instellingen betrekken bij de emancipatie van Nederlandse volkskulturen, onder zeggenschap van alle betrokkenen.
4. Royale financiële steun aan eigentalige kranten, tijdschriften en uitgeverijen. Deze media moeten democratisch worden beheerd.
5. Zendtijd op radio en TV voor zo veel mogelijk gewesten. Beheer van lokale en regionale zenders door uit de betrokken bevolking voortgekomen komitees, dus geen zogenaamde '47A-omroepen'.
6. Ruime subsidiëring van eigentalige zang- en toneelgezelschappen, met name wanneer deze een actieve rol spelen in de strijdkultuur.
7. De naamgeving van gemeenten, plaatsen, straten, openbare gebouwen en dergelijke baseren op datgene wat ter plaatse gebruikelijk is, eventueel vergezeld van de Nederlandse naam.
8. Naast de sociaal-ekonomische samenhang ook de kulturele samenhang als zwaarwegend uitgangspunt bij bestuurlijke herindelingen.

friesland

Hoewel bovenstaande analyse en eisen onverkort voor de provincie Friesland gelden, is het noodzakelijk om speciaal bij de situatie aldaar stil te staan. De Friese taal was ooit een rijke kultuurtaal, waarvan reeds uit een grijs verleden bewijsstukken bewaard zijn gebleven. Maar ook in Friesland voltrok zich het proces van verhollandsing en het Fries verdween uit het openbare leven.

In de vorige eeuw kwam er echter een liberaal geïnspireerde beweging op die de volkstaal nieuwe impulsen gaf en eiste dat het Fries weer in het onderwijspakket werd opgenomen. Ruim honderd jaar activiteit van deze Friese Beweging heeft er voor gezorgd dat er tientallen boeken, dichtbundels, weekbladen en dergelijke in het Fries verschenen zijn en verschijnen. Bovendien werd de Friese taal als vak en voertaal in het basisonderwijs ingevoerd. Deze verworvenheden zijn het resultaat van generaties lang tegen-de-stroom-inroeien. De massa is echter ook in Friesland nog de overtuiging toegedaan, dat de kans op ekonomische ontplooiing pas ontstaat bij

afwijzing van de moedertaal en krampachtige pogingen het ABN te hanteren. In feite is die overtuiging juist en daarom zal er ook in Friesland met verdubbelde energie aan de emancipatie van de eigen cultuur gewerkt moeten worden.

De PSP vindt dan ook dat de Friese taalbeweging volledige steun verdient van de rijksoverheid. Daarbij moet er voor worden gewaakt dat er geen 'ABF' ontstaat dat een onderdrukkende rol ten opzichte van de Stellingwerven, Wouden, Zuidwesthoek, en dergelijke gaat vervullen. Geldelijke steun voor Friese kultuuruitingen zal dan ook vooral gericht moeten zijn op spontane activiteiten, die in eigen beheer worden uitgevoerd.

In samenhang met dit actieve cultuurbeleid zullen de sociaal-ekonomische omstandigheden in het noorden zo spoedig mogelijk worden verbeterd, langs wegen die elders in dit programma zijn aangegeven. De tendens om van Friesland een gigantisch openluchtmuseum te maken, moet krachtig worden bestreden.

Ook in Friesland gaat het bij de kulturele bevrijding om een belangrijke en noodzakelijke stap naar direkte democratie en uiteindelijk naar vreedzame socialistische verhoudingen.

daarom wil de PSP:

9. Volledige integratie van het Fries als een voertaal in het openbare leven in Friesland. Tot stand brengen van de benodigde faciliteiten om alle bestuurlijke en justitiële procedures in Friesland in het Fries mogelijk te maken.

10. Uitbouw van de dependance van de RU-Groningen te Leeuwarden tot een volwaardige Friestalige universiteit met als afstudeermogelijkheden (onder meer): taalsociologie, andere menswetenschappen, taal- en letterkunde, volkerenrecht. Een dergelijke universiteit betekent een belangrijke ekonomische stimulans voor het noorden.

11. Oprichting van een volwaardige Radio Friesland op FM en middengolf, die de gehele dag uitzendt. Deze zender dient door gekozen lichamen te worden beheerd en toegankelijk te zijn voor alle kulturele eenheden van de provincie. Financiering geschiedt uit de rijkskas.

12. Aanzetten door Nederland in internationale organisaties als de Verenigde Naties en de Raad van Europa tot een positief beleid jegens etnische minderheden in de aangesloten staten.

ruimtelijke ordening

Kenmerkend voor de huidige chaotische ordening van de ruimte is dat voornamelijk economische belangen bepalen hoe de schaarse ruimte in ons land wordt benut. De technische kennis van planologen en de keuze van politici passen zich maar al te vaak aan bij de behoeften van het kapitaal. Degenen die pogingen ondernemen om binnen de marges van het marktmechanisme toch enige leefbaarheid te bewerkstelligen, lopen vaak dood op het technokratisch doordraven van bestuurders en niet door hen in de hand gehouden ontwerpers.

De grote industriële concerns vestigen hun bedrijven daar waar door een gunstige verkeersligging en andere voordelen de hoogste opbrengsten en de laagste kosten worden verwacht. Dit heeft sinds de industriële revolutie geleid tot een sterke opeenhoping van werken en wonen in enkele gebieden. Deze zuigen arbeidskrachten aan uit andere landsdelen, waar de weigering van de ondernemers om te investeren in moderne bedrijven met groeikansen leidt tot een permanente werkloosheid.

Zelfs uit andere, ver weg gelegen staten worden arbeiders aangezogen. Onder kapitalistische verhoudingen wordt het werk niet naar de mensen gebracht, maar de mensen naar het werk.

In de volle gebieden ontstaan woningnood, verkeerschaos, landschapbederf en milieuvergiftiging. In de lege gebieden blijven de sociaal-kulturele voorzieningen en het openbaar vervoer sterk achter. De bouwondernemers bouwen in streken met veel werkgelegenheid woningen op die gronden, die hun toevallig het goedkoopste in handen vallen, in plaats van op erfpachtgronden of plaatsen die in bestemmingsplannen zijn aangewezen. Daarbij maakt het niets uit dat de gekozen bouwplaatsen voor de gemeenschap schadelijk zijn. Het scheppen van verkeers- en recreatievoorzieningen door rijk, provincies en gemeenten is erop gericht de door het kapitaal opgelegde indeling van de ruimte zo draaglijk mogelijk te maken.

Deze gang van zaken heeft in deze eeuw ingrijpende gevolgen gehad voor de spreiding van wonen en werken in ons land. De grote industrie, en daardoor ook de bevolking, heeft zich vooral gekoncentreerd aan diep vaarwater in de Randstad Holland (Rijnmond en Noordzeekanaalgebied) en langs de verbindingssassen van de kust met het industriële achterland (zuidelijke Veluwezoom, Brabantse stedenrij). De helft van Nederland ten noordoosten van de lijn Alkmaar-Arnhem heeft zich daarentegen in economisch opzicht niet kunnen ontwikkelen. Door deze regionale onderontwikkeling huisvest dit landsdeel, na een massale uittocht naar het westen, nog slechts een kwart van alle Nederlanders. Mensen die zich er vestigen, zoals bezitters van een tweede woning of rijke bejaarden, kunnen dat alleen doen omdat zij niet afhankelijk zijn van de beschikbaarheid van arbeidsplaatsen.

In het volle deel van ons land heeft de concentratie van bedrijfsruimten het wonen voor een belangrijk deel uit de oude binnensteden verdrongen: cityvorming. Onder druk van het kapitaal, ambtenarij en eigen prestigestreven neigen stadsbesturen er vaak toe gezinnen met hogere inkomens aan te trekken, door de woningvoorraad op deze groep af te stemmen. De laagstbetaalden, alleenstaanden en minderheidsgroepen komen in de knel doordat er voor hen geen aangepaste woningbouw is. Voor autowegen en parkeren wordt ruimte geschapen ten koste van meestal goedkope

woonbebouwing. De huishoudens worden naar omvang kleiner maar in aantal groter, en de moderne woonwensen leiden tot de vraag naar meer leefoppervlakte per persoon en meer groen er omheen. Dit alles heeft tot gevolg dat een naar verhouding gering aantal mensen per oppervlakte-eenheid in nieuwe en vernieuwde woonwijken gehuisvest wordt. Er vindt een omzetting plaats van woongebied in werkgebied in de stedelijke centra. Door deze ontwikkeling en tevens door de steeds onleefbaarder wordende binnensteden, neemt het aantal inwoners van de grote steden af. Doordat de werkgelegenheid in die steden onverminderd wordt bevorderd, moet een steeds groter deel van de arbeidsplaatsen worden vervuld door mensen die buiten de stad wonen en verplicht zijn dagelijks te pendelen naar hun bedrijf. De steden en hun randgemeenten groeien sterk in oppervlakte, ondanks een massale uittocht van jonge gezinnen en hoger betaalden. Ruimte voor de bouw wordt gevonden door de voor milieu en recreatie onmisbare groene ruimte rondom de steden op te vullen en op enige afstand van de industriezones, tot zelfs tientallen kilometers verderop, slaapsteden zonder voldoende eigen werkgelegenheid neer te zetten. De hoogstbetaalden trekken weg naar forensendorpen in een aantrekkelijke natuurlijke omgeving, ver van de industrie. Zo vindt, naast een scheiding tussen wonen en werken, ook een ruimtelijke scheiding plaats van de bevolking naar leeftijd, beroep en inkomen. Deze scheiding, die in de Randstad Holland tot in het absurde is doorgevoerd, maakt uitgebreide verkeersvoorzieningen nodig. De kosten daarvan worden door de ondernemers afgewenteld op de arbeiders, die hogere reiskosten te betalen krijgen en hun lange reistijden niet vergoed krijgen, en op de overheid die voortdurend moet investeren in de uitbreiding van de infrastructuur voor het verkeer.

Zolang de partikuliere grondeigendom en de vrijheid van ondernemen voortbestaan, kan de bestaande wetgeving met betrekking tot de ruimtelijke ordening en het daarop berustende beleid tot weinig anders leiden dan tot het optekenen en bevestigen van voldongen feiten, en het zoveel mogelijk opvangen van de nadelen van een onverantwoord ruimtebeheer. De doeleinden van de stimuleringspremies voor het bedrijfsleven en de plannen uit de Tweede Nota Ruimtelijke Ordening (1966), die erop gericht waren het ruimtelijk evenwicht tussen Noord-Oost en Zuid-West Nederland enigszins te herstellen, zijn volstrekt niet bereikt. Sindsdien is het regeringsbeleid meer en meer gericht op toegeven aan de kapitalistische concentratie.

Naast economische onmacht zijn er ook militaire belangen (ruimte voor militaire opslag- en oefenterreinen in ontvolkte gebieden) die de rijksoverheid beletten krachtig in te grijpen tegen de scheefgroei. Ook gemeentebesturen in het volle deel van ons land hebben, door een kortzichtig streven zoveel mogelijk bedrijvigheid binnen hun grenzen te halen, in nauwe samenwerking met de ondernemers de chaos bevorderd.

Waar de overheid de vrijheid mist om onafhankelijk een beleid uit te stippelen, krijgen inspraakprocedures voor de bevolking helemaal geen kans om zinvol te functioneren. Inspraakprocedures zijn zoethoudertjes en zijn er dan ook meer op gericht om voldongen feiten aan de bevolking te verklaren dan op de mogelijkheid een ander beleid te voeren. Het protest hiertegen dient niet voornamelijk gericht te worden tegen gemeentebesturen, de planologen of 'de grootschaligheid': allereerst moet de strijd worden aangeboden tegen de economische machten op de achtergrond.

De PSP vindt dat een krachtig beleid nodig is waarin economische belangen ondergeschikt zijn aan het bewerkstelligen van een evenwichtige verdeling van de schaarse ruimte, en het werk naar de mensen wordt gebracht.

Dit vereist dat elk gebied een met voldoende voorzieningen toegeruste stedelijke verzorgingskern als centrum heeft en dat er voldoende recreatiegebied rondom de steden beschikbaar is. Doordat iedere streek, en zo mogelijk iedere woonkern, in zijn eigen werkgelegenheid kan voorzien, worden forensisme en de aanleg van omvangrijke verkeersvoorzieningen minder nodig.

Binnen de steden moet, in overeenstemming met de wensen van de bewoners, een grotere en tevens meer gevarieerde bebouwingsdichtheid worden nagestreefd dan thans bij nieuwbouw gebruikelijk is, bij voorbeeld door te bezuinigen op het verkeersareaal. Kompakt bouwen mag niet ten koste gaan van groenvoorzieningen, speelgelegenheid en ontmoetingsplaatsen.

Aan de uitbreiding van stedelijke gebieden moet een grens worden gesteld, opdat een groene gordel rondom de steden in stand kan blijven. Karakteristieke natuur- en kultuurlandschappen moeten worden beschermd. Daar waar de traditionele wijze van opvullen van de ruimte heeft geleid tot een zo chaotische indeling, dat daardoor het welzijn van de bewoners wordt aangetast, bij voorbeeld door overlast van grote en hinderlijke industrieën en de daarbij behorende verkeersvoorzieningen, moeten radikale ingrepen alsnog een meer gelijkmatige spreiding tot stand brengen.

Waar en hoe eventuele uitbreiding van woon- en werkgebieden plaatsvindt, en hoe de stadsvernieuwing wordt georganiseerd, moet niet worden bepaald door het winststreven van weinigen, maar door het welzijn van de bevolking. Dit vereist democratisering van de besluitvorming. In het eerste stadium van de planvorming moeten plannen openbaar gemaakt worden en behoort de bevolking te worden uitgenodigd tot het ontwikkelen en afwegen van alternatieven. Het vormen van groepen die de strijd voor alternatieven voeren, is belangrijker dan het verfijnen van wettelijke inspraakprocedures.

De grond dient in handen te zijn van de gemeenschap.

daarom wil de PSP:

1. De grond door vereenvoudigde onteigeningsprocedures in handen van rijk, provincies en gemeenten, waarbij het niet is toegestaan deze te verkopen aan particulieren. Alle uitgifte van de grond door de overheid in huur of in tijdelijke erfpacht.
2. Zeggenschap van de gemeenschap over het al of niet vestigen of uitbreiden van bedrijven en over de plaats van vestiging, om zo te komen tot een gewenste spreiding over het land. In ieder geval een vergunningstelsel voor vestiging of uitbreiding.
3. Een nationaal zeehavenbeleid dat gericht is op een evenwichtige spreiding van de goederenstromen over alle havens, rekening houdend met werkgelegenheid en milieueisen.

4. Een planwinstheffing, die door kapitaalkrachtige bedrijven betaald wordt waar zij profiteren van ruimtelijke-ordeningsmaatregelen door de overheid. Uit deze heffing worden de nadelen voor zwakke bedrijven van dit ordeningsbeleid en stadsvernieuwing gekompenseerd.
5. Dichte bebouwing van steden zonder ruimtevreterende voorzieningen voor de auto, door nadruk te leggen op het openbaar vervoer. Dit mag niet leiden tot de bouw van torenflats of het achterwege laten van speelruimte en groenvoorzieningen.
6. Nieuwe stadswijken die zo zijn opgezet dat vervreemding door een te grote schaal, eentonigheid en het ontbreken van ontmoetingsplaatsen wordt voorkomen. Daartoe moeten de toekomstige bewoners in een zo vroeg mogelijk stadium medezeggenschap verkrijgen in de ontwikkeling van hun toekomstige woonwijk. Bij stadsvernieuwing kan dit worden bereikt door gefaseerd te vernieuwen en grootscheepse kaalslag te voorkomen.
7. Bestrijding van cityvorming, bouw van slaapsteden, forensisme en ongebreidelde uitbreiding van kantoorruimte door een evenwichtige spreiding van de werkgelegenheid, om zo te komen tot een evenwichtiger bevolkingsopbouw van alle steden naar leeftijd, opleiding en inkomen.
8. Het verspreiden van bedrijven, sociaal-kulturele instellingen en winkels over de stad, zodat huisvesting in de binnenstad weer mogelijk wordt en de leefbaarheid wordt vergroot. Dit kan bij voorbeeld door bedrijven en gemeentediensten, die voor de uitvoering van hun bedrijvigheid niet noodzakelijk aangewezen zijn op de binnenstad, te verplichten zich elders in de stad te vestigen.
9. Een bouwverbod voor de groene gordels rondom de grote steden en alle natuurgebieden teneinde voldoende recreatieruimte ter beschikking te houden en ruimteverslindende sub-urbanisatie tegen te gaan. Invoering van een verbod op weidewinkels en sluiting van zulke bedrijven waar ze reeds bestaan.
10. Betaalbare woningbouw in dorpen voor ingezetenen; een verbod op dure bouw die overwegend wordt bewoond door forensen.
11. Voldoende werkgelegenheid, sociaal-kulturele voorzieningen en openbaar vervoer, beschikbaar tegelijk met het gereedkomen van nieuwe woongebieden.
12. Investering door de overheid en opvoering van de kollektieve voorzieningen in gebieden met een regionale onderontwikkeling. Zo wordt in die gebieden werkgelegenheid geschapen en worden zij weer aantrekkelijk als woongebied.
13. Beschikbaarstelling voor nuttiger bestemmingen, zoals recreatie, van alle terreinen die thans worden gebruikt voor militaire doeleinden of het storten van afval.
14. Behoud van het karakter van de nog overgebleven grotere aaneengesloten open gebieden (het middengebied van de Randstad, het rivierengebied). Geen verdere uitbreiding van de stedelijke zone in de Veluwe en in landschapsparken. Waar wel verstedelijking plaatsvindt, dient waar mogelijk een inpassing van het wonen in het oorspronkelijke milieu plaats te vinden in plaats van dit milieu volledig uit te wissen.

15. Wijzigingen in de Wet op de Ruimtelijke Ordening, zodat werkelijke democratische afweging van alle ontwikkelde alternatieven en varianten noodzakelijk wordt en overrompeling door spoedprocedures of reeds gemaakte kosten wordt voorkomen.
16. Herziening van de mijnbouwwetgeving zodat niet langer de verplichting bestaat ontginningskoncessies te verlenen die belangrijker bestemmingen doorkruisen.
17. Ondersteuning van acties en bevordering van het vormen van volkscomitees voor controle op de ruimtelijke ordening, samengesteld uit vakbeweging, milieu-actiegroepen, wijk- en buurtcomitees, huurdersverenigingen en dergelijke, als tegenwicht voor de druk van het kapitaal op het ruimtelijke beleid.
18. In de nieuwe Wet AROB (is Administratieve Rechtspraak Overheids Beslissingen) naast personen en rechtspersonen ook voor buurt-, milieu- en andere groepen die geen rechtspersoon zijn, de bevoegdheid in beroep te gaan tegen overheidsbeslissingen.
19. Bij het (on)gegrond verklaren van bezwaren geen beperking van de in de praktijk gehanteerde criteria tot het financieel direkt meetbare.
20. Toepassing van art. 19 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening expliciet beperkt tot die onderdelen van het bestemmingsplan, waar geen controverse over bestaan.
21. Waar het beschermen van monumenten in strijd heet te zijn met economische belangen, geen keuze voor de economische belangen ten koste van bedoelde monumenten.
22. Bij het beschermen en bewaren van stadsgezichten de hoogste prioriteit en de meeste subsidiemogelijkheden voor de meest vervallen stadsgezichten.
23. Een soepele hantering, zeker in oudbouw in binnensteden, van de eisen over afmetingen in de 'Wenken en voorschriften' van het Rijk, die belangrijk zijn voor het toekennen van subsidie.
24. Regelingen in de bouwverordening ten aanzien van kamerverhuurbedrijven (kamerwoningen) wat betreft: minimum afmetingen, geluidsisolatie, parkeervoorzieningen.
25. Waar het College van Gedeputeerde Staten in kwesties van Stedelijke Ruimtelijke Ordening aantoonbaar partij is, de mogelijkheid voor bezwaarden zich rechtstreeks tot de kroon te wenden.

volkshuisvesting

De volkshuisvesting is bij uitstek een gebied waarin zich de chaos en ontoereikendheid van het kapitalisme weerspiegelt. Dit komt doordat de bouw en exploitatie van woningen in toenemende mate een voorwerp is van het partikuliere winststreven.

De verslechtering van de laatste jaren kan niet los worden gezien van de toenemende inflatie en stijging van de rentevoet, waardoor ook de stichtingskosten van nieuwe woningen sterk stijgen. De verslechtering is mede het gevolg van het regeringsstreven om de bouw en exploitatie van woningen te koppelen aan een marktprijzenpolitiek.

Grote delen van de bevolking zijn afhankelijk van de gesubsidieerde woningwetbouw; het is echter deze sektor die steeds meer onbetaalbaar wordt voor de lage inkomensgroepen.

De PSP vindt dat het bewonen van een goed huis in een leefbare omgeving voor iedereen een recht behoort te zijn.

Huisvesting moet een onderdeel worden van een uitgebreid voorzieningenpakket, waardoor gratis wonen mogelijk wordt. Zolang dit nog niet is gerealiseerd moet iedereen goede huisvesting tegen een betaalbare huur kunnen krijgen. Daarvoor is het van belang om de stichtingskosten van woningen te verlagen.

daarom wil de PSP:

1. Het oprichten van bouwbedrijven in gemeenschapshanden, waardoor de mogelijkheid wordt geschapen tegen kostprijs te produceren. Bovendien zal de thans als gevolg van de ineens stortende 'woningbouwmarkt' optredende kapitaalvernietiging worden afgeremd en wordt de mogelijkheid geboden om het onderzoek naar verbeterde bouwmethoden af te stemmen op de behoeften die er op dit gebied bestaan. Wanneer op korte termijn de oprichting van bouwbedrijven in gemeenschapshanden niet mogelijk is, moet er in ieder geval gestreefd worden naar zo veel mogelijk zeggenschap in het bouwbedrijf van de overheid en huurdersverenigingen.
2. Bevordering van de bouw van woningwetwoningen met voorrang op de bouw in de partikuliere sektor.
3. Instelling van een fonds voor de woningbouwfinanciering als overgangsmaatregel naar een socialistische volkshuisvestingspolitiek. Dit fonds moet gevoed worden uit de belastingen op de winsten van ondernemingen, banken en institutionele beleggers. Hierdoor kunnen de voorschotten voor de woningwetbouw renteloos verstrekt worden.
4. Afschaffing van het BTW-tarief op de woningwetbouw.
5. Het verhinderen van speculatie met bouwgrond en bebouwing door het onmogelijk maken van de partikuliere doorverkoop aan andere partikulieren of ondernemingen.
6. Het verhogen van lokatie- en objektsubsidie.

Nauw verbonden met het huisvestingsbeleid is de *huurpolitiek*. Het huurbeleid van de diverse regeringen komt steeds meer overeen met de belangen van de kapitaalverschaffers en de grote woningbezitters.

Waar het vraag- en aanbodmechanisme dit maar enigszins toeliet is de zogenaamde huurliberalisatie ingevoerd. Waar men dit nog niet mogelijk achtte, heeft men getracht de huren van vóór- en vlak naoorlogse woningen te 'harmoniseren': eerst via de wet Huurharmonisatie, later via het systeem van de zogenaamde kwaliteitshuren.

In al deze gevallen hebben deze maatregelen geleid tot forse huurverhogingen en in de geliberaliseerde gebieden bovendien tot sterk verminderde huurbescherming.

De PSP vindt dat de woningproductie moet worden losgekoppeld van het kapitalistische machts- en winstprincipe, zodat er voorwaarden ontstaan voor een geheel andere huurpolitiek.

De PSP zal zich tegen iedere huurverhogingsronde verzetten zolang het volkshuisvestingsbeleid niet ingrijpend in socialistische zin verandert.

daarom wil de PSP:

7. Het woningbezit in gemeenschapshanden, waardoor een eind kan worden gemaakt aan speculatie, huuropdrijving, en dergelijke. Als eerste stap op de weg naar woningbezit in gemeenschapshanden mogen premiewoningen niet langer op de 'vrije markt' verhandeld worden. Bij eventuele verkoop dient de overheid via woningbouwcorporaties de woning aan te kopen en moet de verkoper worden verplicht om de premies terug te storten.

Een overgangsregeling zal dan getroffen moeten worden voor woningbezit dat dient voor zelfbewoning, gebonden aan voorwaarden waardoor speculatie en bevoordeling ten opzichte van huurders voorkomen wordt.

8. Afschaffing van de huurliberalisatie.

9. Invoering van een volledige huurbescherming. Geen woningontzuiming ten behoeve van bewoning door de eigenaars.

10. Onmiddellijke huurverhogingsstop.

De huidige *huursubsidieregelingen* bieden slechts in een zeer beperkt aantal gevallen uitkomst.

Voorts is gebleken dat men in het kader van een bezuinigingspolitiek maar al te gauw in deze regelingen gaat snoeien.

De PSP vindt individuele huursubsidie niet het juiste middel, maar slechts een bijsturing van de kapitalistische prijsopdrijving. Voor de huurders betekent dit jarenlange loonstop (bij hoger loon lagere huursubsidie).

Uiteraard betekent dit niet een onverschillige opstelling ten aanzien van maatregelen die een gunstige invloed hebben op de huurprijzen van met name de laagste inkomensgroepen.

daarom wil de PSP in de huidige omstandigheden:

11. Uitbreiding en optrekking van de individuele huursubsidie die beschikbaar moet zijn voor iedereen vanaf 16 jaar.

Als middel om de belangen van de huurders te behartigen, wil de PSP de oprichting van huurdersorganisaties stimuleren en de bestaande huurdersorganisaties versterken door het verlenen van technische en organisatorische hulp en het verstrekken van juridische, economische en politieke achtergrondinformatie.

Voorts is de PSP van mening dat de democratisering van woningbouwcorporaties met alle kracht moet worden bevorderd. Als middel daartoe moeten stichtingsvormen worden omgezet in verenigingen. Ledenvergaderingen moeten verplicht worden gesteld. Woningbouwcorporaties die hier niet aan voldoen moeten hiertoe via wettelijke weg gedwongen worden.

Het streven naar 'doorstroming' van goedkope naar duurere woningen, voor zover bedoeld om de hogere inkomensgroepen te bewegen duurere woningen te betrekken, draagt bij tot gettovorming, dat wil zeggen dat de oudste en slechtste woonbuurten tenslotte alleen bewoond zullen worden door de allerlaagste inkomensgroepen. Op deze wijze wordt bovendien bereikt dat de altijd al bestaande gelaagdheid binnen de arbeidersklasse (hand- en hoofdarbeiders, lagere- en middengroep) nog meer wordt geaccentueerd, hetgeen de onderlinge verdeeldheid slechts kan versterken.

In tegenstelling tot een dergelijk op doorstroming gericht beleid vindt de PSP dat, zolang het wonen nog geen kosteloze zaak is, de woonkosten een zo laag mogelijk, vast, maar progressief berekend percentage van het inkomen moeten uitmaken, waarbij geen onderscheid mag worden gemaakt tussen huurders en eigenaar-bewoners.

Dat betekent dat de overdreven fiskale voordelen die verbonden zijn aan het nemen van hypotheek (met name voor de hoge inkomensgroepen) ten opzichte van huurders ook opgeheven dienen te worden.

Zolang het woningbestand in kwalitatief opzicht veel verschillen vertoont zal het voorlopig noodzakelijk zijn om de hoogte van de woonheffing aan de woonkwaliteit te koppelen. Het gevaar dat de hogere inkomensgroepen ook dan nog de mooiste en grootste woningen zullen betrekken kan worden ondervangen door woningdistributie in te voeren voor alle woningen.

daarom wil de PSP:

12. Volledige woningdistributie aan de hand van democratisch vast te stellen en te controleren regels. De leeftijdsgrens om als woningzoekende ingeschreven te kunnen worden, dient in alle gevallen verlaagd te worden tot 16 jaar.

13. Verbod van woning- en kamerburo's. Voor zover aan woningbemiddeling behoefte bestaat, moet de overheid deze taak op zich nemen.

14. Dezelfde wettelijke bescherming voor kamerbewoners als voor alle andere huurders.

Bepalend voor het proces van *stadsvernieuwing* zijn de veranderingen die in de stadscentra en de daaraan grenzende oude woonwijken plaatsvinden.

Veelal vindt er grootscheepse kaalslag plaats, waaraan niet zelden economische belangen ten grondslag liggen. (Hoog Catharijne - Utrecht, Metro - Amsterdam, Zuidplein - Rotterdam.) Soms vindt er ook rehabilitatie plaats, maar ook dan moet worden geconstateerd dat de oorspronkelijke bewoners, soms letterlijk, worden verdreven en niet terugkeren.

De PSP vindt dat herstel of handhaving van de woonfunctie van oude wijken voor de oorspronkelijke bewoners voorop dient te staan. Het bedrijfsleven moet, voor zover het overlast oplevert en zich al te sterk uitbreidt, zoveel mogelijk uit de binnensteden en woonwijken geweerd worden.

Verder vindt de PSP dat de renovatie en rehabilitatie van oude woonwijken en/of vervangende nieuwbouw meer gestimuleerd moet worden. Versnelling van het tempo van deze vorm van stadsvernieuwing, die mede de werkgelegenheid bevordert, moet echter uitdrukkelijk samengaan met volledige zeggenschap van de betrokken bewoners.

Op het gebied van de stadsvernieuwing is uitschakeling van het partikuliere bedrijfsleven nodig; niet alleen waar het de voorbereiding, maar ook waar het de uitvoering van stadsvernieuwingsprojecten betreft, moet de gemeenschap volledige zeggenschap houden. Hierdoor wordt het ook mogelijk om meer dan thans het geval is de sociale aspecten in overweging te nemen.

Onder de huidige omstandigheden liggen aan besluiten over renovatie of kaalslag en de wijze van uitvoering daarvan hoofdzakelijk economische overwegingen ten grondslag. Er dienen in alle gevallen duidelijke procedures te komen, welke door de bewoners worden vastgesteld, die zowel bij de voorbereiding als uitvoering van stadsvernieuwingsprojecten de belangen van de betrokken bewoners garanderen: voorlichting, beslissingsrecht, sociale begeleiding, enzovoorts. Op deze wijze wordt bereikt dat renovatie en rehabilitatie het resultaat zijn van democratische besluitvormingsprocessen, in plaats van het resultaat van een financiële optel- en aftreksom.

Voor zover de huidige stadsvernieuwingssubsidies ontoereikend zijn om een terugkeer van de oorspronkelijke bewoners te garanderen zullen deze regelingen verbeterd moeten worden en moeten nieuwe subsidiemogelijkheden geschapen worden.

daarom wil de PSP:

15. Onmiddellijke uitbreiding en optrekking van de krotopruijings- en renovatiepremie.
16. Verhoging van de onderhoudssubsidies voor woningbouwcorporaties.
17. Uitbreiding van het wettelijke pakket maatregelen die de eigenaars van panden dwingen om hun woningen te onderhouden.
18. Geen gedoogplicht bij renovaties.

Zolang de overheid toestaat dat woonruimte in een tijd van woningnood leegstaat is het kraken van deze woningen gerechtvaardigd.

daarom wil de PSP:

19. Intrekking van de anti-kraakwet en wettelijke maatregelen tegen onnodige leegstand.

Verder vindt de PSP dat er maatregelen moeten worden getroffen waardoor in overeenstemming met de wensen van de betrokken bewoners onmiddellijke uitvoering kan worden gegeven aan de bouw van kleine woonwagencampen en woonoorden. Ook wil de PSP legalisering van tenminste het bestaande woonschepenbestand, waarbij het ligplaatsenbeleid wordt vastgesteld in overleg met de bewoners. Hierbij dient rekening gehouden te worden met de specifieke behoeften van zowel varende als stilliggende schepen.

Hoewel de nog steeds heersende woningnood snelle bouw van woningen gebiedt, moet er in nieuwe wijken veelvormig gebouwd worden.

Naast de huizen die gebouwd worden voor echtparen met kinderen, bejaarden en lichamelijk gehandicapten, moet er in de woningbouw veel meer gerekend worden met diverse vormen van samenwonen. Bij de woningdistributie moet rekening worden gehouden met alleenstaanden, vrienden- en vriendinnenparen, zelfstandig wonende jongeren, bejaarden, enzovoorts.

Woonvormen met centrale voorzieningen zoals kinderopvang, centrale keuken, wasserij, hobby- en ontmoetingsruimten, waardoor de vrouw zich meer kan ontplooien en waardoor menselijke kontakten bevorderd worden, moeten bij planning van de wijken de voorkeur krijgen. Er zal op ruimere schaal moeten worden geëxperimenteerd met nieuwe bouw- en woonvormen. Speciale aandacht verdient de bevordering van woningbouw voor andere dan gezinshuishoudens, zoals alleenstaanden, samenwonenden, bejaarden, gehandicapten, zodanig dat het geïntegreerd wonen voor deze huishoudens mogelijk wordt. Hiermee dient ook bij renovatieprojecten rekening te worden gehouden.

Voorts heeft de overheid de taak menswaardige woonruimte voor buitenlandse werknemers te scheppen, waarbij men er op zal moeten toezien dat er geen concentratie plaatsvindt van minderheden, die belemmerend werkt voor hun

integratie. Het ministerie van Sociale Zaken moet controle uitoefenen op bestaande huisvesting en in het bijzonder op de naleving van de door haar gestelde eisen bij logementen. De werkgevers moeten de investering, die met de huisvesting van de in hun dienst werkende buitenlandse werknemers is gemoeid, zelf betalen.

Tenslotte vindt de PSP dat actiegroepen van bewoners en woningzoekenden en andere belangenorganisaties noodzakelijk zijn om bovengenoemde eisen af te dwingen. Uit deze groepen kunnen leden gevonden worden die zitting nemen in woningvorderingskommissies, woningtoezichtskommissies, huuradvieskommissies en toezicht houden op de juiste aanwijzing van woningen aan woningzoekenden door het gemeentelijk huisvestingsburo.

verkeer en vervoer

De behoefte aan en de mogelijkheid tot vervoer is in deze eeuw sterk toegenomen. Nadat eerst de spoor- en tramwegen waren opgekomen en de fiets een massale verbreiding had gekregen, werden deze vervoermiddelen verdrongen door de auto. Het openbaar vervoer, dat vroeger werd opgezet als een winstgevende luxe-voorziening, is bezig te vervallen tot een verliesgevende restvoorziening voor huisvrouwen, kinderen, bejaarden en in het algemeen mensen die zich geen auto kunnen of willen veroorloven.

Alleen door subsidies uit de belastinggelden kan het openbaar vervoer nog in beperkte mate voortbestaan. De railverbindingen op vrije banen zijn niet gemoderniseerd, maar zo veel mogelijk vervangen door autobusdiensten met lage frekwenties, die vastlopen in het autoverkeer. Een grootscheepse bevordering van het privé-vervoer door middel van de auto werd lange tijd beschouwd als een belangrijke vooruitgang, waaraan iedere arbeider zijn deel zou moeten hebben. Sinds ongeveer 1960 is echter gebleken dat deze ontwikkeling veel negatieve kanten heeft. De toenemende onveiligheid, het lawaai, de luchtverontreiniging en het opsloppen van ruimte door autowegen en parkeerplaatsen zijn vooral in de dichtstbevolkte delen van Nederland onaanvaardbaar geworden. Nu ervan wordt uitgegaan dat de meeste mensen toch een auto bezitten, wordt dat gebruikt als rechtvaardiging om ze te laten werken, winkelen en recreëren op plaatsen die ver van hun woning liggen en slecht per openbaar vervoer bereikbaar zijn. Velen zijn genoodzaakt een onevenredig groot deel van hun arbeidsinkomen aan vervoer uit te geven en daardoor op belangrijke uitgaven te beknipten. Het autobezit leidt voor de arbeidersklasse tot een verscherpte uitbuiting door het kapitaal. Niet alleen voor de individuele gebruiker, maar ook voor de gemeenschap als geheel stijgen de kosten van het autoverkeer voortdurend.

Aanvankelijk werden de automobilisten, en daarmee de autofabrikanten, de oliekoncerns en de wegenbouwmaatschappijen, door het overheidsbeleid financieel bevoordeeld. De werkelijke kosten werden niet doorberekend. Sinds de jaren '60 hebben de achtereenvolgende regeringen de door de auto veroorzaakte overlast echter aangegrepen als argument om de kosten voor de automobilisten te verhogen en te bezuinigen op de aanleg van nieuwe wegen. Daarvan worden mensen met lage inkomens, die door het slechte openbaar vervoer niet zonder auto kunnen, het meest de dupe. Toch zou de benadeling van de auto gerechtvaardigd zijn als deze samen viel met een ingrijpende verbetering van het in de crisis- en oorlogsjaren sterk uitgedunde openbaar vervoer, zodat dit vervoer het gebruik van de auto voor velen overbodig zou maken. Het tegendeel is echter gebeurd.

Nadat de regering de verliesgevende partikuliere streekvervoersbedrijven stilzwijgend had genationaliseerd door ze te laten opkopen door de NS (een staats-N.V.), werden ook de nog veel verliesgevendere gemeentelijke bedrijven in de grote steden onder rijkstoezicht gesteld, in ruil voor subsidie. Hoewel het openbaar vervoer vrijwel volledig in handen van de overheid is, hebben de parlementaire instellingen op landelijk, provinciaal en gemeentelijk nivo geen zeggenschap over het door de minister van Verkeer en Waterstaat gevoerde beleid. Dit beleid is steeds gericht op het verhogen van de tarieven, het verlagen van de rijfrequenties, het uitdunnen van het vervoersnet en het opheffen van de minst gebruikte lijnen. Van de benodigde nieuwe railverbindingen wordt slechts een klein deel aangelegd, waardoor dit een sterke

koncentratie van vervoersstromen oproept, die negatieve gevolgen kan hebben voor de ruimtelijke ordening, en speculatie rondom stations uitlokt.

Naarmate de kwaliteit van het openbaar vervoer daalt en de prijs stijgt, wordt het voor meer mensen nodig een auto aan te schaffen, of wordt het moeilijker de auto te laten staan. Daardoor wordt het openbaar vervoer weer minder gebruikt, waarop weer een aantal lijnen zal worden opgeheven, enzovoorts. In de meeste binnensteden wordt het openbaar vervoer nu al belemmerd doordat de wegen voortdurend met auto's verstopt zijn.

De PSP vindt dat openbaar vervoer een fundamenteel sociaal recht voor iedereen moet zijn. Omdat het de veiligste en zuinigste vervoersmogelijkheden biedt, moet het zo veel mogelijk bevorderd worden. Op iedere plaats en op ieder tijdstip van elke dag (en waar nodig ook van de nacht) moet het voortdurend in ieders behoefte kunnen voorzien. Door een laag tarief (lieft een nultarief) en een fijnmazig net moet het voor ieder betaalbaar en bereikbaar zijn. Dat maakt het openbaar vervoer ongeschikt als winstobject voor het kapitaal, in tegenstelling tot de auto.

Ook al is het openbaar vervoer vanuit kapitalistisch standpunt in bedrijfseconomisch opzicht sterk verliesgevend, voor de gemeenschap als geheel levert het winst op doordat de uitgaven voor en de overlast van het autoverkeer beperkt kunnen worden. Daarom is toepassing van het zogenaamde profijtbeginsel, dat leidt tot bezuiniging op deze en andere kollektieve voorzieningen, volstrekt misleidend. Het is goedkoper om het openbaar vervoer juist uit te breiden en elke drempel die het gebruik van dit vervoer afremt op te ruimen.

Waar óók bij een evenwichtigere verdeling van wonen en recreatie omvangrijke vervoersstromen zullen blijven bestaan, zijn goede en snelle verbindingen door middel van rail- en busvervoer des te meer noodzakelijk. De keuze tussen railverbindingen of autobussen moet afhankelijk worden gesteld van vele factoren, zoals de aard van de directe omgeving, de aard en grootte van de vervoersstroom, de eventueel reeds aanwezige middelen van openbaar vervoer, en dergelijke.

Het vervoersnet moet zo overzichtelijk mogelijk zijn, opdat de gebruikers niet het gevoel krijgen dat ze erin verdwalen. Tot die overzichtelijkheid kan worden bijgedragen door overal dezelfde regels en tarieven te hanteren en niet te veel verschillende soorten van vervoer naast elkaar te laten bestaan (bij voorbeeld geen metro's naast trams en treinen). Van het grootste belang is dat het openbaar vervoer gratis wordt, waardoor ook de laagstbetaalden, de grote gezinnen en diegenen die genoodzaakt zijn lange afstanden af te leggen, er beter gebruik van kunnen maken. Het recht van ieder om zonder afzonderlijke betaling van het openbaar vervoer gebruik te maken, is een bijdrage tot de inkomensnivellering. Dit recht kan worden ingevoerd door de kaartjes af te schaffen en de kosten volledig uit de algemene middelen te betalen. Het beleid moet erop gericht zijn de personenauto overbodig te maken en, naarmate dit lukt, ook daadwerkelijk terug te dringen.

Het dichter bij elkaar leggen van wonen, werken en voorzieningen zal als direct gevolg hebben dat het voor velen weer mogelijk zal worden de dagelijkse bestemmingen per fiets te bereiken. Gevolg hiervan zal zijn dat het autogebruik afneemt, evenals het erdoor veroorzaakte ruimtebeslag. De PSP vindt dan ook dat het

fietsen weer aantrekkelijk gemaakt moet worden door het aanleggen van fietsroutes, aanpassen van verkeersregels, enzovoorts. Onder andere door het bevorderen van de aanleg van woonerven zullen voetganger en fietser in de directe woonomgeving hun verloren gegane positie kunnen heroveren.

daarom wil de PSP:

1. Subsidieregelingen, verkeersregels, wegenplanning en belastingwetgeving die het openbaar vervoer in elk opzicht voorrang verlenen.
2. Openbaar stadsvervoer onder controle van de gemeenteraad, met afsluiting van de binnensteden voor het autoverkeer en in de grote steden railvervoer op vrije banen, zonder dat daarbij de historische stadskernen vernietigd worden. Aanleg van een metro is in de huidige situatie niet verstandig.
3. Voldoende financiële middelen voor de aanleg en exploitatie van sneltramnetten in grote steden en agglomeraties.
4. Eén nationaal streekvervoerbedrijf in nauwe verbinding met de NS. Het lijnennet en de frekwentie moeten worden vastgesteld door de betrokken provinciale staten of gewestraden.
5. De NS onder controle van de Tweede Kamer en de gebruikers. Het spoorwegnet moet snel en grootscheeps worden uitgebreid, onder meer met een lijn Randstad-Lelystad-Heerenveen-Groningen. Ook de dienstverlening (en dus het personeelsbestand) moet worden uitgebreid, en het onderscheid tussen eerste en tweede klas moet verdwijnen.
6. Voorzieningen die het openbaar vervoer in staat stellen snel grote aantallen mensen naar de recreatiegebieden te vervoeren.
7. Bevriezing van de tarieven van het openbaar vervoer en vervolgens een voortdurende verlaging totdat de kosten voor kaartjes en controle hoger zijn dan de opbrengst. Een zonetarief binnen de steden moet worden afgewezen.
8. Het goederenverkeer zoveel mogelijk via spoorweg of waterweg. Daarom moeten alle grote industrieën op het spoorwegnet worden aangesloten en mogen geen goederenstations of -lijnen worden gesloten. Vrachtauto's moeten uit steden worden geweerd; hun goederen kunnen aan de stadsrand worden overgeladen in bestelwagens of boten van een gemeentelijk vervoersbedrijf, die liefst worden aangedreven door milieuvriendelijke motoren.
9. Geen verdere aanleg van autosnelwegen, uitgezonderd ringwegen om steden die het verkeer in de stad ontlasten en wegen die de achtergebleven verbindingen met het Noorden en Oosten verbeteren. Geen verhoging van maximum-snelheden voor auto's.
10. Beperking van de produktie en invoer van auto's. Vaststelling van scherpe normen voor alle gemotoriseerd vervoer op het gebied van de veiligheid, geluid, uitstoot van uitlaatgassen en afmetingen. Bevordering van de ontwikkeling van milieuveilige vervoersmiddelen. Vereenvoudiging van de wettelijke procedures om stoepparkeren

en andere overlast van auto's snel en doelgericht te kunnen tegengaan; zonodig speciale strengere maatregelen voor de grootste steden waar de overlast het grootst is. Maximale belemmering van personenautovervoer (uitgezonderd invaliden) in die gebieden die door het openbaar vervoer goed bediend kunnen worden.

11. Geen financiële maatregelen tegen de auto die de laagstbetaalden het slachtoffer laten worden van een slecht en duur openbaar vervoer, en het hun onmogelijk maken te reizen in dunbevolkte plattelandsgebieden, waar de auto moeilijk helemaal overbodig gemaakt kan worden. Zolang het openbaar vervoer niet voldoende georganiseerd is moeten bij op- en afritten van autowegen liftplaatsen worden ingericht. Door de taxi's en autoverhuurbedrijven in handen van overheidsbedrijven te brengen en daarmee de tarieven laag te houden (voor bejaarden en invaliden dezelfde prijs als voor gewoon openbaar vervoer) kan de privé-auto worden teruggedrongen.

12. Een nationaal beleidsplan ten aanzien van de fietsers. Bevordering van het fietsgebruik door het aanleggen van (vrije) fietspaden en het treffen van andere fietsbevorderende maatregelen. Gemeenten moeten hiertoe in samenwerking met de bevolking fietspadenplannen opstellen. Fietspaden welke volgens zo'n plan worden aangelegd moeten door het Rijk voor 100 procent worden gesubsidieerd. Ook dienen de mogelijkheden voor het fietsverkeer in de (binnen)stad te worden vergroot. Hierbij valt te denken aan: aparte fietsroutes, de groene golf meer afstemmen op de fiets, waar mogelijk het rechtsaf slaan bij stoplichten versnellen door een speciaal fietsstoplicht, en het afschaffen van eenrichtingsverkeer voor de fiets.

13. Gratis NS-vervoer voor fietsen en aan elk station gratis beschikbaarstelling van fietsen voor reizigers en de mogelijkheid tot stalling.

14. Voldoende stallingsmogelijkheden voor fietsen bij wonen en werken. Bij markt en winkelcentrum moeten gratis bewaakte fietsenstallingen zijn.

15. Betere bescherming van de voetganger door het bevorderen van voetgangersgebieden (de binnenstad één zebrapad), voetgangerstunnels onder grote verkeersaders en voetgangerbegunstigende verkeersregels.

16. Geen uitbreiding van Schiphol en andere luchthavens en geen tweede nationale luchthaven. Voor de middellange afstanden moet het snelspoor als alternatief voor de luchtvaart worden ontwikkeld. De interkontinentale luchtvaart moet beperkt worden tot enkele vliegvelden in dunbevolkte delen van Europa. Een verbod op nachtvluchten.

17. Strengere eisen aan de producenten wat betreft de veiligheid van de particuliere vervoersmiddelen.

18. Die veerbootverbindingen die nu nog in particulier bezit zijn in gemeenschapshanden.

19. Geen particuliere auto's in natuurgebieden of op de Waddeneilanden.

20. Erkenning en gebruik door NS, PTT, ANWB en dergelijke van de Friestalige vormen als officiële namen voor de geografische benamingen (straten, plaatsen, wateren en dergelijke) in Friesland.
21. Europees overleg om het openbaar vervoer te verbeteren, uit te breiden en te stimuleren.
22. Terugdringen van het partikulier vervoer, na Europees overleg.
23. Standaardisering van de Europese verkeerswetten en verkeerstekens.
24. Gereserveerde plaatsen voor invaliden in nationaal en Europees openbaar vervoer.
25. Nationaal en Europees een betere toegankelijkheid tot gebouwen en openbaar vervoer voor invaliden.

milieu

De mens is een onderdeel van de natuur. In engere zin verstaat men onder 'natuur' alleen datgene wat niet rechtstreeks het produkt van menselijke arbeid is.

Alle levensvormen zijn direkt of indirekt van elkaar en de hen omringende natuur afhankelijk. Het leven zoals wij dat kennen, bestaat dankzij een goed samenspel tussen deze afhankelijkheidsketens. Deze vormen de zogenaamde ecosystemen. Het leven is afhankelijk van het bestaan van kringlopen in deze systemen. Door de wisselwerking van deze systemen ontstaat een natuurlijk evenwicht dat de omstandigheden schept waaronder leven kan bestaan.

Van dit ingewikkelde proces begrijpen wij maar een klein gedeelte. Bij verstoring van die systemen kan het oorspronkelijke evenwicht zich herstellen, maar als de verstoring een bepaalde drempel overschrijdt ontstaat een nieuw evenwicht dat geheel anders van aard kan zijn.

Sterke verstoringen kunnen ook onomkeerbare gevolgen hebben waarbij bepaalde levensvormen verdwijnen en andere onevenredig ruime levenskansen krijgen. Bij toenemende verstoring van het evenwicht kunnen voorwaarden voor het bestaan van leven gaan ontbreken. Plaatselijk, maar ook op wereldschaal.

Voor de menselijke produktie, die het aanzien bepaalt van de maatschappij, vormt de natuur de onmisbare grondslag. Het kan voor iemand die omgeven is door industriële produkten misschien lijken dat de mens zich een zekere onafhankelijkheid van de natuur heeft verworven, maar dat is schijn: tegenover een betrekkelijke beheersing van de natuur staat een veel diepere afhankelijkheid.

Door zijn produktie oefent de mens invloed uit op zijn milieu, dat wil zeggen, op de natuur die hem omringt en waarvan hij afhankelijk is. Deze invloed betekent een zekere verstoring van het milieu, die echter op beperkte schaal zonder blijvende schade door datzelfde milieu kan worden opgevangen. Maar de huidige wijze van produceren, die ongebreideld en chaotisch is, leidt tot een steeds zwaardere belasting van het milieu en een verspilling van grondstoffen.

Nederland is met zijn hoge bevolkingsdichtheid en zijn ligging aan de delta van een aantal rivieren in West-Europa een uitverkoren land voor kapitalistische beleggers en staat daardoor bij uitstek bloot aan de gevaren van lucht-, bodem-, water- en landschapsbederf. Het natuurlijke, onbebouwde gedeelte van Nederland wordt voortdurend kleiner, omdat er steeds weer nieuwe terreinen nodig zijn voor wonen, werken, rekreëren en verkeer.

De lozing van industriële afvalstoffen en het gebruik van bestrijdingsmiddelen tegen insecten, onkruid en schimmels grijpen in de voedselketens in en kunnen niet te voorziene en rampzalige gevolgen hebben. Door de omzetting van zulke stoffen of door kombinatiewerking kunnen onbekende en onverwachte nevenwerkingen ontstaan. Andere stoffen zijn praktisch onafbreekbaar en hopen zich op tot ontoelaatbare concentraties.

De thermische verontreiniging is een steeds grotere bedreiging voor onze rivieren en dreigt ook langzame maar ingrijpende klimaatsverandering te veroorzaken.

Verder betekent het verlies van iedere plant- of diersoort die uitsterft bovendien een onherstelbaar verlies aan erfelijk materiaal. Onder de inmiddels uitgestorven of niet meer te redden soorten zijn er ongetwijfeld enkele die van grote waarde hadden kunnen zijn bij de ontwikkeling van nieuwe teeltsoorten of op andere, nog onvermoede wijze.

Niet de voortschrijdende techniek, maar het kapitalisme zelf, is de oorzaak van een voortdurende ondermijning en dreigende vernietiging van deze bron van rijkdom, de natuur. Want vanuit kapitalistisch standpunt telt alleen de winst die de afzonderlijke ondernemingen maken, en niet het verlies dat wij daardoor gezamenlijk lijden. Winst wordt gemeten in geld, en milieuwaarden zijn objectief niet in geld uit te drukken. Nog wel in geld te meten zijn het verlies aan arbeidskracht door aantasting van de gezondheid ten gevolge van milieurampen en de kosten voor het treffen van maatregelen om bepaalde vormen van aantasting van het milieu tegen te gaan of ongedaan te maken. Voor die kosten kan de gemeenschap dan weer opdraaien.

Milieuactivisten wordt soms tegengeworpen dat het allemaal nog wel meevalt, alsof we pas in beweging zouden mogen komen nadat er grote aantallen slachtoffers zijn gevallen, en dat terwijl een vergaande milieuaantasting zich niet meteen als milieuramp hoeft te uiten. Een andere vaak gehoorde tegenwerping is dat milieu-eisen de werkgelegenheid bedreigen. Deze gekreëerde tegenstelling tussen werkgelegenheid en een schoon milieu is om verschillende redenen vals. In de eerste plaats gaat het er niet om de produktie af te schaffen, maar om tot andere produktiemethoden te komen. Er is op voorhand geen reden om aan te nemen dat de ontwikkeling en toepassing van methoden die het milieu minder in gevaar brengen aanzienlijke arbeidsbesparing zal geven. Maar al was dat zo, dan betekent dat de mogelijkheid de arbeidstijd aanzienlijk te verkorten en meer werk te geven in al die gebieden van het bestaan die zoveel minder het milieu belasten: vorming, onderwijs, verzorging, kunst en ontspanning. Toch is denkbaar dat bepaalde fabrieksuitbreidingen onverenigbaar blijken met een verstandig milieubeheer.

In een aantal provincies wordt milieubelasting geheven. Deze versluiert de aard van het probleem. De milieubelasting wordt aangewend om zuiveringsinstallaties te bouwen. Deze installaties zuiveren wel het vuil weg dat biologisch afbreekbaar is, maar dat tegenwoordig wordt geloosd in zo grote hoeveelheden dat de natuurlijke ecosystemen daarbij het loodje leggen. Maar de biologisch niet afbreekbare giften, veelal de gevaarlijkste, kunnen deze installaties niet aan. De gewone huishoudens moeten milieubelasting betalen alsof hun bijdrage tot de aantasting van het milieu vergelijkbaar zou zijn met de aantasting die het gevolg is van de huidige produktiewijze en alsof zij daarop afzonderlijk invloed kunnen uitoefenen. Voor de ondernemers werkt de milieubelasting als een afkoopsom: voor een som geld kopen zij het recht ons milieu te vervuilen. Bovendien verwerkt de ondernemer zijn 'milieukosten' in zijn prijzen, zodat we tweemaal betalen voor de bescherming van het milieu.

De PSP vindt dat de rooibouw op onze gezamenlijke rijkdommen een halt moet worden toegeroepen. Daarvoor is nodig dat niet langer de winst bepaalt hoe in

hoeveel geproduceerd wordt, maar de maatschappelijke behoefte en de inpasbaarheid in het milieu.

Deze problemen kunnen alleen worden opgelost in een socialistische maatschappij. Het afremmen van overbodige groei, het inkrimpen van de produktie van nonsens-artikelen en de overschakeling op produktiemethoden die minder schadelijk zijn voor het milieu vereisen een omschakeling van het bedrijfsleven die in het algemeen strijdig is met het principe van het maken van zoveel mogelijk winst. In het kapitalistische stelsel komen zulke omschakelingen alleen tot stand als overheidsmaatregelen of grondstoffenschaarste daartoe dwingen.

Zulke aanpassingen gaan met grote sociale problemen gepaard (werkloosheid, prijsstijging) en verlopen nooit geleidelijk maar schoksgewijs. Pas wanneer de produktiemiddelen in handen van de onder raden-socialistische verhoudingen levende gemeenschap zijn wordt het mogelijk om de belangen van de arbeiders, de konsument en het milieu op democratische wijze tegen elkaar af te wegen. Dit geldt niet alleen voor fabrieken, maar ook voor de grond: een goed beleid op het gebied van landbouw, recreatie en natuurbeheer is slechts mogelijk als de grond in gemeenschapshanden is.

Maar we mogen dat niet berustend afwachten; juist daarom is het nu noodzakelijk produktiemethoden te eisen die niet het milieu verontreinigen en grondstoffen verspillen. In de akties voor het milieu kan de huidige wijze van produceren aan de kaak worden gesteld en kan de kapitalistische oorsprong daarvan worden blootgelegd. Door goed gevoerde milieu-akties kunnen bovendien natuurgebieden gered worden die anders onherroepelijk ten prooi waren gevallen aan de eisen van het kapitaal, en veiligheids- en milieuhygiënische maatregelen afgedwongen worden, die de arbeiders en de omwonenden beschermen tegen gevaar, schade en hinder.

Een belangrijke bijdrage tot de oplossing van het milieuvraagstuk en het zuinig gebruik van grondstoffen kan geleverd worden door produkten een duurzamer leven te geven en/of door ze repareerbaar te maken. In beide gevallen van grote invloed op het bestaande produktievermogen. Dit is in strijd met het kapitalistisch streven een voortdurende afzet te verzekeren. Eisen in deze richting zullen dan ook alleen door harde akties worden verwezenlijkt. Het is daarom hoog tijd dat de konsumenten zich organiseren om produkten met onnodig korte levensduur te boycotten en via inkoopkoöperaties nog alleen die produkten te kopen die op een aanvaardbare manier worden geproduceerd.

daarom wil de PSP:

1. Een zorgvuldig behoud van bestaande natuurgebieden. Het ruimtelijke-ordeningsbeleid moet zeer zuinig omspringen met de ruimte voor wonen, werken en verkeer. De direkte en indirekte aantasting van natuurgebieden moet worden voorkomen. Daar waar mogelijk moet uitbreiding van de natuurgebieden plaatsvinden. Natuurgebieden waar recreatie schadelijk is, zoals broedplaatsen, dienen voor het recreatiepubliek afgesloten te worden.
2. Behoud van het overgebleven deel van het IJsselmeer. Geen inpoldering van de Markerwaard; alleen ten behoeve van de volledige verplaatsing van de luchthaven

Schiphol uit de dichtbevolkte agglomeratie Amsterdam valt een gedeeltelijke drooglegging te overwegen.

3. Bescherming van de Waddenzee als een van de belangrijkste natuurgebieden in Europa. De bestaande vervuiling moet worden teruggedrongen. In de Waddenzee en de Eems-Dollard mag alleen via zuiveringsinstallaties geloosd worden. Gas en olieboringen in de Waddenzee en op de Waddeneilanden moeten worden verboden, evenals militaire oefeningen.
4. Geen verder ontbossing van het toch al bosarme Nederland. Het bosgebied dient uitgebreid te worden van ongeveer 280.000 hektare tot ruim 750.000 hektare. Gebruik van alle afvalhout voor de vezelplaatindustrie en kringloopverwerking van alle oud papier kunnen de ontbossing voor de hout- en papierindustrie opvangen. De overheid zal hiertoe hergebruik van afvalhout en kringloopverwerking van oud papier ten sterkste moeten bevorderen.
5. Geen ontginning van de zeebodem, zolang de gevolgen voor het zeemilieu niet zijn onderzocht en de noodzaak niet is aangetoond. Het aanleggen van 'industrie-eilanden' moet worden afgewezen.
6. Beroepsprocedures tegen voorgenomen plannen die voor iedereen open staan - dus ook voor natuurorganisaties en aktiekomitees - en die tot en met de kroon gaan. Alle informatie moet vrij toegankelijk zijn.
7. Bevoegdheid tot het verlenen van vergunningen voor het lozen van afvalstoffen alleen bij door de bevolking gekozen organen. Geen delegatie van bevoegdheden op dit gebied aan de onkontroleerbare en weinig democratische waterschappen, die in hun besturen een sterke vertegenwoordiging van de 'grote vervuilers' hebben.
8. Geen milieubelasting voor partikuliere huishoudens. De zuivering van huishoudelijk afvalwater moet desnoods tijdelijk bekostigd worden uit de algemene middelen, maar uiteindelijk uit de instelling van een heffing op sterk vervuilende produkten.
9. Aan vergunningen voor het lozen van vloeibare afvalstoffen moeten zodanige bepalingen worden verbonden, dat een afvalwater wordt geleverd dat de werking van een biologische zuiveringsinstallatie, noch de ecosystemen in het oppervlakte water erdoor in gevaar gebracht zouden kunnen worden.
10. Meer zuiveringsinstallaties die ook fosfaten verwijderen en slib verwerken.
11. Regionale installaties, door de overheid te stichten, waar biologisch niet-afbreekbare stoffen tegen kostprijs onschadelijk worden gemaakt.
12. Een verbod op de lozing van warmte op grote schaal in oppervlaktewater (thermische vervuiling), waarvan het gevaar de laatste jaren door het voortdurend uitbreken van botulisme duidelijk is gebleken. Koelwatercircuits moeten gesloten zijn en niet aan het oppervlaktewater warmte afstaan. De vrijkomende warmte kan gebruikt worden, bijvoorbeeld voor stadsverwarming of voor de verwarming van kassen in tuinbouwgebieden.

13. Voorrang voor methoden van elektriciteitsopwekking die weinig warmte afstaan. Kerncentrales zijn alleen al uit oogpunt van thermische vervuiling onaanvaardbaar. Het opzetten van kleinere eenheden voor de opwekking van elektriciteit moet worden bevorderd. Daardoor kan het transport ondergronds geschieden en kan de visuele vervuiling door bovengrondse hoogspanningsleidingen, die bovendien grote aantallen slachtoffers onder de vogels eisen, worden vermeden.

14. Een verbod op alle dieptelozingen.

15. Een verbod op het gebruik van kwaliteitsgrondwater voor koel- en spoeldoeleinden, en terugdringing van bronbemalingen. Aanleg van een gesloten industriewaternet met verplicht gebruik door de industrieën voor alle toepassingen die geen kwaliteitswater vereisen.

16. Het in Nederland aanwezige radio-actief afval uitsluitend in bovengrondse opslag, die volledig beveiligd en voortdurend gecontroleerd wordt. Zelfs buiten de door de PSP afgewezen energieopwekking door kernsplitsing, zal er radio-actief afval zijn. Meer bevoegdheden en openbare verantwoording voor diensten die belast zijn met de controle op het naleven van de voorschriften met betrekking tot radio-actieve stoffen.

17. Toepassing van bestrijdingsmiddelen in het milieu uitsluitend door nieuw op te richten provinciale bestrijdingsdiensten. Uitgangspunt moet zijn de aangetoonde onschadelijkheid voor het milieu en de noodzaak van het gebruik, waarbij positieve lijsten worden opgesteld. De werking op de mens en de gevolgen voor het milieu moeten uitgebreid en stelselmatig worden onderzocht.

18. Wijziging van het waterleidingenbesluit in die zin dat kankerverwekkende stoffen niet in aantoonbare hoeveelheden mogen voorkomen. Geen toevoeging van stoffen anders dan met het doel veilig drinkwater te leveren.

19. Gesorteerde verwerking, zoveel mogelijk op plaatselijk dan wel regionaal niveau, van huishoudelijk afval, die voor het ophalen al voorgesorteerd is in groenteafval, oud papier, metalen, glas en overig afval. Verbod op plastic wegwerpverpakking en het stimuleren van hergebruik van glasverpakkingen. Vuilverwerking door kompostering verdient de voorkeur boven verbranding.

20. Het instellen van een produktheffing op die produkten die sterk vervuילend zijn, zoals bepaalde wasmiddelen, olie, chemische vloeistoffen, plastiks, alsmede industriële produkten en halfabrikaten.

21. Gemeentelijke reparatiediensten die afgedankte meubelen en huishoudelijke apparaten zo mogelijk herstellen en tegen kostprijs verkopen. Hetzelfde geldt voor nog bruikbare onderdelen.

22. Voorlichting door de overheid om te komen tot noodzakelijke bewustwording, zodat de grote meerderheid van de bevolking een milieu- en grondstoffenbeleid zal kunnen dragen. De overheid heeft in dit kader tot taak:
- het geven van objektieve voorlichting via de media en door middel van brochures;

- te bevorderen dat milieu- en schaarsteproblemen een plaats krijgen in het reguliere onderwijs, en erop toe zien dat de voorlichting niet eenzijdig en dogmatisch is;
- het bevorderen van zo objectief mogelijke vergelijkende warenonderzoeken, waarbij tevens aandacht moet worden geschonken aan de milieubelasting en het energie- en grondstoffengebruik van nieuwe producten;
- het tegengaan van reclame;
- zelf het goede voorbeeld te geven door alle overheidsactiviteiten mede op hun consequenties voor het milieu te beoordelen.

23. Bindende internationale regelingen tegen grensoverschrijdende vervuiling. Vooral het gebruik van de Rijn als vuilnisvat van Europa moet op de krachtigst mogelijke wijze worden bestreden.

24. Geen onderscheid tussen het toegestane zwavelgehalte van oliesoorten. Aan alle stookoliën moet de eis gesteld worden van een te bereiken maximum zwavel gehalte van 0,3 procent in 1980. Van nu tot 1980 moeten in een nood-overgangsregeling de normen stapsgewijs worden aangepast.

25. Vaststelling binnen twee jaar voor alle stoffen van normen voor de emissie (hoeveel de uitstoot bij de fabriek mag zijn) en de immissie (hoeveel er totaal in het milieu terecht mag komen). Daarbij moet als landelijk maximum worden uitgegaan van het nivo waarbij geen enkel effect optreedt. Het moet mogelijk zijn per regio of provincie het maximaal toelaatbare nivo hier ver onder te leggen door niet alleen van de landelijke gezondheidsnorm uit te gaan, maar ook van het beste wat technisch mogelijk is.

26. Openbaarheid van meetgegevens door de overheid in begrijpelijke vorm. Een potentiële vervuiler moet verplicht worden zijn emissies bekend te maken.

27. Een wettelijk verbod op het gebruik van chloorfluorwaterstofverbindingen die het drijfgas voor de spuitbussen en het blaasmiddel bij de productie van kunststofschuimen vormen.

28. Verscherping van de eisen voor motorrijtuigen met benzinemotoren ten aanzien van de uitwerp van verontreinigende stoffen. Een streven naar het zo snel mogelijk loodvrij maken van benzine met terugdringing van het benzeengehalte, uitlopend op een algeheel verbod op gebruik, verkoop, invoer en productie van loodbevattende benzine, en een maximum benzeengehalte van 4 volumeprocenten.

29. Maatregelen om vervuiling bij het productieproces te bestrijden, mede in het belang van hen die aan de productie werken. Ten onrechte wordt nog steeds geen verband gelegd tussen luchtverontreiniging en geluidshinder door bedrijven, en de werkomstandigheden binnen de bedrijven. Milieubeheer dient zich te richten op de totale milieukwaliteit binnen en buiten het industriekomplex. Daartoe moet ook de Arbeidsinspectie gedecentraliseerd worden, en geïntegreerd worden met de uitvoerende Hinderwet-instanties.

30. Een volledig verbod op kankerverwekkende en misvorming verwekkende stoffen, en ook op stoffen die hiervan verdacht worden en waarvan het tegendeel niet wetenschappelijk is aangetoond.

31. Geen zware chemische en petrochemische industrie in de dichtbevolkte regio's. Bedrijven en/of bepaalde handelingen die kalamiteiten van grote omvang kunnen veroorzaken, moeten uit Nederland worden geweerd; bijvoorbeeld: fabrieken voor het vervaardigen van explosieven, kernenergiecentrales, transport en overslag van vloeibaar gemaakte gassen in of vanuit vaartuigen van meer dan 5000 ton. Wanneer opslag nabij woongebieden niet direkt opgeheven kan worden, moet ter beperking van risico's expositie aan de hand van zogenaamde EPEL-waarden (Eenmalige Populatie Expositie Limiet) en een maximum aantal kubieke meter opslag per vierkante kilometer terreinoppervlak bepaald worden. De opslag van sterk giftige gassen of vluchtige vloeistoffen mag uitsluitend in kleine hoeveelheden plaatsvinden, in gekoelde toestand, met toepassing van een tweede omhulling.

32. De samenvoeging en integratie van de nu sektorgewijze wetgeving (water, bodem, lucht, geluid) tot één milieu-totaalwet. In plaats van de uitgifte van vergunningen op onderdelen moeten totaalvergunningen worden verstrekt op basis van een totaal eisenpakket.

33. Een streeksgewijze organisatie van de milieubewaking, en wel zodanig dat én een goed toegerust apparaat ter beschikking staat, én een goed contact tussen de milieubewakers en vergunningsplichtingen gewaarborgd kan worden.

34. Koncentratie van het milieukundig onderzoek (ekologie), naast het vergunningenbeleid, binnen de milieubewakingsdiensten en stimulering van de ontwikkeling van alternatieve milieuschone produktiewijzen.

35. Versterking van de positie van de minister voor het milieubeheer ten opzichte van de andere ministers (vergelijkbaar met die van de minister van financiën).

36. Herroepbaarheid voor alle vergunningen met betrekking tot het milieu. Bij de indiening van de aanvraag dient een zogenaamd milieu-effektenrapport bijgevoegd te zijn.

37. Recht op gratis deskundige bijstand van juristen, milieudeskundigen, enzovoorts voor de arbeiders in een bedrijf en voor de bevolking. De arbeiders moeten recht krijgen op controle van de naleving van milieu-eisen.

38. Strengere controle door de milieudiensten en de Arbeidsinspectie op de naleving van de normen, en volledige openbaarheid van de inspectierapporten.

39. Snelle uitbreiding in de personeelssector bij de provinciale en gemeentelijke milieudiensten, teneinde controle op de naleving van de gestelde eisen mogelijk te maken, vergunningenprocedures te versnellen en beroepsmogelijkheden beter te kunnen benutten; dit alles ten bate van een optimaal milieubeheer.

40. Bevordering van de produktie van duurzame goederen in plaats van wegwerpprodukten en produkten met een ingebouwde slijtage, onder meer door wettelijke regelingen op de duurzaamheid van produkten.
41. Geen uitbreiding van DSM in het landelijk groengebied Graetheide, zeker gezien het feit dat nog steeds niet bekend is (gemaakt wil worden) welk soort industrie DSM hier wil vestigen.
42. Een diepgaand onderzoek naar het effect van alle bestaande veeteelt- en landbouwmethoden voor het milieu en de volksgezondheid.
43. Een strenge geluidsnormering. Verlaging van vliegtuig-geluidsbelasting tot 35 kosten-eenheden. Geen subsidiëring van bedrijfsleven via wet op geluidshinder. Maximaal geluidsdruknivo op 1m voor de gevel van woningen 's nachts 30 dbA, 's avonds 35 dbA en overdag 40 dbA.
44. Een halt aan de jaarlijks terugkerende massale afslachting van onze trekvogels in Italië en andere zuidelijke landen. Geen middel mag hier onbeproefd blijven; binnen enkele jaren hoeft het niet meer.

het militaire apparaat

Het Nederlandse leger en de Nederlandse wapenindustrie moeten gezien worden in het kader van de NAVO. De oprichting in '49 en het bestaan van de NAVO wordt ten onrechte verdedigd met de suggestie dat de Sovjet-Unie agressieve plannen zou hebben. In wezen is de NAVO de politiek-militaire bevestiging van de geslaagde poging West-Europa binnen de kapitalistische wereld en de Amerikaanse invloedssfeer te houden.

De NAVO-legers zijn dan ook bestemd voor het tegenhouden van socialistische ontwikkelingen in de westerse landen zelf. En voor het neerslaan van sociale revoluties binnen hun imperialistische invloedssferen in de zogenaamde Derde Wereld, waartoe de NAVO-landen al 37 keer optraden. Dat de NAVO zelfs de burgerlijke democratie en vrijheden niet verdedigt, is niet alleen aannemelijk door de vooraanstaande rol die Hitlerofficieren vervullen, maar blijkt ook doordat Portugal en Griekenland onder een fascistisch bewind als volwaardig NAVO-lid funktioneerden. In Griekenland voltrok de machtsgreep van de kolonels in '67 zich volgens NAVO-plan, zoals ook de poging tot een staatsgreep in Italië volgens een NAVO-plan ondernomen is.

Dit soort plannen, waarin onder meer het recht van de VS tot ingrijpen in voor haar belangen gevaarlijke ontwikkelingen is vastgelegd, bestaan voor alle NAVO-landen. Ze sluiten nauw aan op de overal bestaande wetten op de noodtoestand.

Alle ontwikkelingen op het gebied van standaardisatie, internationalisatie van productie, het NAVO-data-systeem en de internationale taakverdeling, maken dat Nederland steeds vaster komt te zitten in de NAVO.

de bewapeningswedloop

De bewapeningspolitiek van de NAVO heeft een bewapeningswedloop veroorzaakt met de Sovjet-Unie en haar bondgenoten, die in '55 het Warschau-pakt oprichtten. Dit leidt tot nog steeds toenemende bewapeningsuitgaven en tot een toenemend gevaar voor vrede en veiligheid in de wereld.

De steeds opnieuw opduikende paniekberichten over de ontzagwekkende uitbreiding en verbetering van het Russische militaire apparaat worden na verloop van tijd telkenmale van wetenschappelijke, politieke en soms zelfs militaire zijde ontzenuwd.

Het blijkt dan dat het juist de NAVO en Amerika zijn die op praktisch alle gebieden een kwalitatieve en/of kwantitatieve voorsprong hebben. Als het bedrog van beweerde verschillen in bewapening, zoals bij de zogenaamde Missile-gap, bomber-gap, en pas weer de Navy-gap, is ingezien, is het kwaad al geschied: een versnelde bewapeningswedloop met de bijkomende effecten, zoals het opnieuw inprenten van vijandschapbeelden bij de bevolking. Het uitbreiden van onafhankelijk kritisch onderzoek is daarom beslist noodzakelijk.

Deze wedloop werd oorspronkelijk verdedigd met het argument dat een militair overwicht op de Sovjet-Unie nodig was. Later is dit vervangen door de theorie van het 'machtsevenwicht'. Maar feitelijk is de poging een militaire voorsprong te behouden

nooit opgegeven: de bewapeningswedloop is door geen akkoord geremd, en deze politiek zal iedere ontwapeningskonferentie en afspraak zonder blijvend resultaat maken.

De ontwapeningsbesprekingen leveren niet alleen geen resultaat op, ze zijn verworden tot een platform waar slechts gesproken wordt over nieuwe plafonds, steeds hogere plafonds voor de bewapeningswedloop, waar die wedloop vervolgens zijn 'rechtvaardiging' aan ontleent. Deze ontwapeningsbesprekingen wekken bij grote delen van de bevolking een vals, en daarom gevaarlijk, gevoel van betrekkelijke veiligheid. De SALT betekende het maken van afspraken om de kwantiteit van eenvoudiger wapensystemen te beperken om ruimte te scheppen voor de ontwikkeling van meer verfijnde.

Op dit moment wordt bij voorbeeld gestreefd naar een zó grote perfectie van het richten van raketkoppen met atoomlading, dat het weer zinvol zou worden één eerste klap uit te delen. De 'second strike capability' (de mogelijkheid tot vergelding na een vernietigende aanval op het grondgebied van een land), verdwijnt namelijk wanneer door grotere precisie van de aanvalsraketten de voor de 'second strike' bestemde lanceerinrichtingen vernietigd kunnen worden.

Om kort te gaan, telkens opnieuw blijkt dat de theorie van 'het vredebevorderende machtsevenwicht' slechts een alibi voor een verdergaande bewapeningswedloop is. Ook theorieën als het 'aangepast antwoord' of de 'defensieve afschrikking' leiden alleen maar tot een verdere wedloop in de 'konventionele' bewapening. Hierbij worden verdedigingswapens zozeer verfijnd dat ze ook als aanvalswapens gebruikt kunnen worden, wat dan weer een volgende stap in de bewapeningsspiraal uitlokt.

het militair-industrieel complex

Een groot deel van de kapitalistische economie is van de bewapeningswedloop afhankelijk. De zekerheid van de afzet van wapensystemen heeft een dempende invloed op de konjunkturschommelingen in de economie en maakt het mogelijk om anders voor particuliere bedrijven niet-rendabele research te bekostigen.

De ontwikkeling van de wapentechnologie gaat gepaard met een enorme groei van het aantal werkers in fabrieken, laboratoria, achter tekentafels en in het ambtenarenapparaat, die van het militaire systeem afhankelijk zijn. De militarisering van de maatschappij komt ook tot uiting in de uitbreiding van het aantal oefenterreinen, militaire vluchten en munitiedepots.

Deze tasten het leefmilieu aan, hebben een negatieve invloed op de bestaande werkgelegenheid, betekenen een rem op het aantrekken van nieuwe werkgelegenheid en beperken de ruimte, met name de ruimte voor recreatie, in ons dichtbevolkte land.

Tussen de toppen van industriële ondernemingen, het leger en ministeries van defensie is vanuit hun wederzijdse belangen een nauwe verstrengeling opgetreden: het zogenaamde Militair-Industrieel Complex. Dit door de aard van het militaire bedrijf oncontroleerbaar complex zorgt voor een doorlopende toename van de bewapeningswedloop tussen Oost en West. Daarnaast wordt de Derde Wereld steeds meer een geliefd afzetterrein voor de wapenindustrie, waartoe de zogenaamde

ontwikkelingshulp wordt aangewend. Het Midden-Oosten is ook hierdoor letterlijk tot een brandhaard geworden.

Dit geldt in nog sterkere mate voor het Nukleair-Industrieel Komplex, dat iedere poging om de kernwaperiverspreiding te beperken bij voorbaat tot mislukken doemt. Het non-proliferatieverdrag wordt steeds meer een dode letter. De ontwerpers van dit verdrag hebben zelf de grootste voorraad kernwapens aangelegd, een voorraad die zij nog steeds uitbreiden en verbeteren. Hun streven naar beperking van het aantal atoommogendheden is daarom zonder meer huichelachtig. Daar komt bij dat de export van kernenergie vanuit deze landen onverminderd doorgaat. Met name de landen die (potentieel) in oorlogskonflikten betrokken zijn of worden, krijgen de beschikking over atoomwapens: Zuid-Afrika, Israël, Brazilië, West-Duitsland, Iran en India.

De toenemende macht van de militaire toppen op het buitenlands beleid versterkt de tendens van de VS en de Sovjet-Unie om de wereld in invloedssferen te verdelen. Het volk van Tsjecho-Slowakije werd hiervan in '68 het oostelijk slachtoffer, terwijl de volkeren van zuidelijk Afrika de westelijke slachtoffers zijn: zij moeten hun vrijheid niet alleen op de binnenlandse onderdrukkers bevechten, maar op de hele NAVO.

leger en democratie

De intern onderdrukkende functie van het leger is met de opgang van de klassenstrijd in West-Europa meer centraal komen te staan. Dit blijkt in Nederland onder meer uit de oefeningen van bepaalde eenheden in 'relbestrijding' en sluit aan bij de ontwikkeling van zogenaamde terreurbrigades van de politie.

Daartegenover staat de ontwikkeling van een krachtige soldatenbeweging, met name de vakbond VVDM en de socialistische Bond Van Dienstplichtige militairen (BVD). Deze democratische macht is gevormd in de strijd tegen de onderdrukking van de soldaten. Hierdoor kan het leger minder inzetbaar worden om ten gunste van de heersende klasse in de sociale strijd in te grijpen, zowel hier als in de Derde Wereld.

Ook de dienstweigering kan verbonden worden met een op het socialisme gerichte anti-militaristische strategie. De socialistische Vereniging Dienstweigeraars (VD), die opkomt voor het fundamentele recht van de dienstweigering en tegen de slechte rechtspositie van de dienstweigeraars, is bij uitstek de organisatie die die strategie onder en met dienstweigeraars kan ontwikkelen. De dienstweigeraarsbeweging kan op deze wijze een belangrijke schakel zijn in de anti-militaristische strijd, die ook buiten de kazerne gevoerd moet worden.

De ontwikkeling van de wapentechnologie, de behoefte aan kostenbesparing van de overheid en het 'onbetrouwbaar' worden van dienstplichtigen leiden tot de wens de dienstplichtigen te vervangen door vrijwilligers. Geprobeerd wordt hiertoe een systeem van 'dienstvervulling naar keuze' in te voeren en om dienstplichtigen jonger op te roepen, met afschaffing van het studie-uitstel. Eén en ander moet leiden tot verzwakking van de soldatenbeweging. Bovendien leidt de ontwikkeling naar een vrijwilligersleger tot een toename van de militaire invloed op het onderwijs en de arbeidsmarkt. Vele jongens zullen aangespoord worden als vrijwilliger of

beroepsmilitair in het leger te gaan om een opleiding te kunnen volgen of om uit het werkloze bestaan verlost te worden.

Afschaffing van de dienstplicht en invoering van een vrijwilligersleger tasten het militarisme geenszins aan. In tegendeel: het kan nog geruislozer zijn werk doen, omdat nog minder mensen ermee in aanraking komen. Een vrijwilligersleger is dan ook gevaarlijker dan een dienstplichtigenleger, omdat een leger zonder in de gewone maatschappij gevormde, kritische dienstplichtigen nòg minder aan democratische controle onderhevig is, nòg minder aanleiding geeft tot politieke bewustwording.

De PSP vindt dat het leger afgeschaft moet worden. Zij kiest hierbij voor een strategie die gericht is op de bestrijding van het leger als instrument van de heersende klasse en op vergroting van de vrijheid en veiligheid in de wereld.

Zo'n strategie moet de volgende uitgangspunten hebben:

- Ontbinding van de militaire machtsblokken. Nederland moet zich losmaken uit de NAVO en op korte termijn iedere verdere integratie wat betreft wapensystemen en troepenonderdelen met andere NAVO-landen tegengaan.
- Ontmaskering van het Militair-Industrieel Komplex. In de vakbeweging moet een discussie op gang komen over de vraag of aan de strijd voor werkgelegenheid niet de strijd voor zinvol werk gekoppeld moet worden. De steeds grotere afhankelijkheid van het militaire systeem moet door de arbeidersbeweging bestreden worden. Voor de Nederlandse industrie moeten opdrachten komen in de plaats van de militaire opdrachten die nu verstrekt worden.

Dit moet tot een volledige omschakeling leiden van alle in Nederland aanwezige militaire productie, op productie van zinvolle goederen. Wetenschappelijk, maar ook in de praktijk, is aangetoond dat een grote omschakeling goed mogelijk is. De werkende bevolking heeft er bovendien alle belang bij. De bewapeningsindustrie is dermate kapitaalintensief geworden in vergelijking met de doorgaans veel arbeidsintensievere 'civiele' productie, dat men mag verwachten dat er van omschakeling een krachtige stimulans zal uitgaan op de werkgelegenheid. Zo ziet men dat de strijd voor meer werk en de strijd voor zinvol werk goed samen kunnen gaan. De beoogde omschakeling is behalve afhankelijk van de strijd van de arbeiders zelf, ook afhankelijk van de staat, die een omvattend plan dient op te stellen om de bewapeningsindustrie te nationaliseren en om te zetten voor de productie van zinvolle goederen.

Hoewel een dergelijk plan pas voltooid kan worden onder fundamenteel gewijzigde productieverhoudingen, is de PSP wel van mening dat de strijd voor omschakeling juist onder kapitalistische omstandigheden gevoerd moet worden. De bewapeningsindustrie berooft de arbeiders immers niet alleen van meer werk, ze schept tevens een klimaat waarin valse voorstellingen van 'bedreigd zijn' welig kunnen tieren. Bovendien vormt de toenemende afzet van wapens aan koloniale en neo-imperialistische krachten in de Derde Wereld een voortdurende aanslag op de solidariteit tussen de Nederlandse arbeiders en die van de Derde Wereld.

Democratische machtsvorming van de soldaten middels hun strijdorganisatie VVDM kan een steeds belangrijker rem op het gebruik van het leger ten gunste van de heersende klasse in eigen land en in de Derde Wereld betekenen. Iedere ontwikkeling

naar een beroeps- en vrijwilligersleger moet bestreden worden; het aandeel van de dienstplichtigen in het leger moet juist vergroot worden.

Voor zover er vrijheden tegenover binnenlandse en buitenlandse (VS, West-Duitsland) anti-demokratische krachten verdedigd moeten worden, moet dit door een geweldloze massabeweging geschieden. Bij de vorming hiervan moet de kapitalistische staat geen rol spelen, omdat anders geweldloze defensie dezelfde ideologische en misschien ook praktische onderdrukkende rol tegenover het socialisme zou vervullen als het huidige defensieapparaat. Geweldloze strijdvormen moeten ontwikkeld worden als onderdeel van de klassenstrijd, omdat het de arbeidersklasse is die de democratische vrijheden moet verdedigen en uitbreiden.

Omdat de PSP voorstander is van de afbraak van het militaire apparaat, beschouwt ze de geweldloze weerbaarheid niet als een alternatief voor of een aanvulling op militaire defensie. Ze spreekt dan ook liever van sociale verdediging en sociale actie. In deze begrippen gaat het niet om de verdediging van territoria, maar om de verdediging van eigen organisaties, politieke en sociale rechten, kulturele verworvenheden en om de bescherming van de persoonlijke integriteit. Bij een bezetting van een land door een vreemde mogendheid of door een rechtse staatsgreep is de strijd dan ook niet beslist, maar ze begint pas goed. Belangrijk is wel dat grote groepen van de bevolking sociale verdediging moeten aanvaarden en er aan meedoen. Dat kan alleen wanneer een samenleving in sterke mate gedemocratiseerd is, dus een wezenlijke spreiding heeft gerealiseerd van de macht en een hoog nivo van zeggenschap en democratische politieke besluitvorming bezit.

daarom wil de PSP:

1. Nederland uit de NAVO, de NAVO uit Nederland.
2. Verwijdering van alle buitenlandse troepen en bases uit Nederland. Terugtrekking van alle Nederlandse troepen uit West-Duitsland en eventuele andere landen.
3. Sluiting van Afcen en Aircen.
4. Actie tegen wapen-research, de wapenfabrikage en de verkoop van wapentuig. Het ontwikkelen van produktie-alternatieven voor de wapenindustrie.
5. Afschaffing van alle militaire oefenterreinen, munitiedepots en vliegbases. Daaraan voorafgaand, onmiddellijke openstelling van alle oefenterreinen voor recreatie. Afschaffing van militaire oefeningen in het buitenland.
6. Afbraak van de bewapeningsuitgaven, waarbij eenzijdig kan worden begonnen. Deze stap moet in de onderhandelingen over alzijdige ontwapening worden betrokken.
7. Krachtig verzet tegen de aanschaf van nieuwe tanks en vliegende radarsystemen.
8. Strijd tegen alle kernmachten en elke atoombewapening, tegen de Westeuropese en de Westduitse in het bijzonder.

9. Verwijdering van alle kernwapens uit Nederland als bijdrage aan het non-proliferatieverdrag.
10. Vervanging van de BB door een niet-militaire rampenorganisatie. Het loodswezen moet aan het ministerie van defensie worden onttrokken en bij 'verkeer en waterstaat' worden gevoegd.
11. Geen relbestrijdingseenheden of anti-terreurbrigades bij de politie.
12. Geen stap in de richting van een vrijwilligers- en beroepsleger.
13. Absoluut verbod op het inzetten van legeronderdelen bij binnenlandse conflicten.
14. Verruiming van dienstweigeringsgronden, zodat ook politieke en totaal dienstweigeraars erkend kunnen worden. Steun aan de dienstweigeraarsbeweging, met name de VD.
15. Volledige vrijheid van de keuze van tewerkstelling voor dienstweigeraars, zowel in het binnen- als in het buitenland. Afschaffing van extra diensttijd voor weigeraars.
16. Vrijheid van organisatie, meningsuiting en staking voor alle militairen.
17. Afschaffing van het militaire tucht- en strafrecht.
18. Vrije keuze van het tijdstip van opkomst tussen 18 en 27 jaar. Afschaffing van de voorkeursbehandeling bij het vrijstellingenbeleid: huwelijk, broederdienst, theologenvrijstelling en dergelijke.
19. Verhoging van de wedde van de dienstplichtigen tot het nivo van beroepsmilitairen. Verlaging van de wedde van hoge officieren.
20. Afschaffing van de verplichte Inhouding Huisvesting en Voeding voor dienstplichtigen.
21. WW voor dienstplichtigen die de dienst verlaten en geen werk kunnen vinden, in plaats van RWW.
22. Diensttijdverkorting tot 6 maanden, door de opleiding van alle franje te ontdoen en de parate troepensterkte te verlagen.
23. Dienstplichtigen zo dicht mogelijk bij huis geplaatst. Afschaffing van het systeem van avond- en nachtpermissies. Gratis reizen voor dienstplichtigen en 100 dagen verlof voor in Duitsland geleverde dienstplichtigen. Volledige compensatie van alle vormen van overwerk door verlof.
24. Zeggenschap van onderdeelsraden, door alle betrokkenen gekozen, over alle zaken in de kazerne. Geheel vrijlaten van kamerinrichting.
25. Afschaffing van de kaderverplichting voor dienstplichtigen.

26. Bestrijding van oude en nieuwe vormen van propaganda: parades en taptoes, vloot-, vlieg- en open dagen. Afschaffing van exercitie en appèls.
27. Een verbod op 'voorlichting' op middelbare scholen en dergelijke door militaire instanties. Bestrijding van de werving van vrijwilligers. Geen (verkapte) subsidies aan fascistoïde organisaties als bij voorbeeld studentenweerbaarheid.
28. Stimulering en financiering door de overheid van onderzoek naar de mogelijkheden tot omschakeling van militaire naar civiele productie binnen de huidige wapenindustrie. Stopzetten van alle militaire onderzoek van RVO-TNO en ander door de overheid betaald militair onderzoek.
29. Opening van mogelijkheden om gewetensbezwaarden inzake de defensie hun belastinggelden te laten storten in een fonds voor vredesonderzoek.
30. Ruime subsidie voor studie en training in sociale verdediging, maar ook voor andere bewustmakende activiteiten op het gebied van militarismevraagstukken. Naar het voorbeeld van de Nationale Commissie voor Ontwikkelingsvraagstukken moet er een Nationale Commissie voor Vredesvraagstukken komen.
31. Verbod om gepensioneerde militairen sleutelposities bij de overheid te geven.

buitenland

Via de media worden we regelmatig geconfronteerd met honger, onderdrukking en geweld, overal ter wereld. Veel mensen worden hierdoor terecht geschokt en verontwaardigd, omdat ze beseffen dat er voor het overgrote deel van de mensheid geen menswaardig bestaan is weggelegd.

Een buitenlands beleid kan echter niet slechts gebaseerd zijn op morele verontwaardiging over wat er in de wereld aan onrecht plaatsvindt. Een politiek-ekonomische analyse van ongelijkheid en uitbuittingsrelaties is onontbeerlijk. Bij het beoordelen van conflicten blijkt dat daaraan vrijwel altijd een ekonomische basis ten grondslag ligt, ook daar waar de ekonomische strijd verpakt is in een andere vorm zoals die van racisme, godsdiensttwist of taalstrijd.

We hoeven maar te wijzen op Zuid-Afrika, Noord-Ierland en Libanon of België. Daarmee beweren we niet dat ideologische en politieke conflicten niet ook een betrekkelijk zelfstandige ontwikkeling kunnen hebben: er kunnen factoren zijn die een konflikt aan de gang houden, factoren die op zich niet direkt met ekonomische ongelijkheid en uitbuiting te maken hebben, maar waarvoor de voorwaarden geschapen zijn door de ekonomische ontwikkelingen zelf.

Daarnaast moet bij de beoordeling rekening gehouden worden met ongelijkheid en uitbuiting die door de ontwikkeling van het kapitalisme in stand gehouden worden en versterkt, maar die hun oorsprong buiten het kapitalisme hebben, zoals de onderdrukking van de vrouw.

We kunnen het ook niet alleen bij veroordelingen van ontwikkelingen in het buitenland laten, maar moeten goed beseffen dat Nederland een onderdeel is van de kapitalistische wereld en dat dat ook tot uitdrukking komt zowel in de buitenlandse politiek van Nederland als in de wijze waarop de 'ontwikkelingssamenwerking' gestalte krijgt. We hoeven ons dan ook geen illusies te koesteren dat er van regeringswege maatregelen worden genomen die het systeem als zodanig bedreigen. Alle mooie woorden ten spijt krijgt het Indonesische generaalsbewind ekonomische steun van de zijde van de Nederlandse overheid en helpt de Nederlandse ambassade in Chili nog steeds actief mee investeringsmogelijkheden te verkrijgen voor Nederlandse bedrijven.

We zullen nu nader ingaan op de relaties tussen de kapitalistische wereld en wat wel genoemd wordt de Derde Wereld. Hierbij dient opgemerkt te worden dat deze landen veelal zo nauw verbonden zijn met de kapitalistische wereld, dat de vraag gesteld kan worden of er naast de keus voor een anti-kapitalistische ontwikkeling in deze landen nog wel sprake kan zijn van een derde weg in de zin van echte niet-gebondenheid. Voor wat betreft de relaties binnen het kapitalistische westen verwijzen wij naar het hoofdstuk over de Europese gemeenschappen.

kapitalisme en de derde wereld

Kenmerkend voor het kapitalistische systeem is het in stand houden en uitbreiden door de machtigste groepen van een ingewikkeld netwerk van uitbuittingsrelaties,

zowel intern gericht als tussen staten of statenblokken onderling. Een specifieke vorm daarvan wordt gevonden in de uitbuiting van deze 'Derde-Wereld'-landen.

Achtereenvolgens wordt ingegaan op de rol die de staat, de multinationale ondernemingen en de ontwikkelingshulp daarbij vervullen.

De rol van de staat in de kapitalistische wereld bestaat vooral in het vervullen van de voorwaarden die nodig zijn voor het handhaven van kapitalistische ontwikkelingen, en is dus met de kapitalistische belangen nauw verweven. Daarom moet steeds in het oog worden gehouden dat overheidsactiviteiten als het geven van krediet, belastingfaciliteiten, het zorgen voor infrastructuur en onderwijs aansluiten bij behoeften van die ontwikkelingen, net zo goed als herstructurering van de Nederlandse economie en het geven van hulp aan minder ontwikkelde landen.

Met de na de Tweede Wereldoorlog versnelde ontwikkeling van de multinationale ondernemingen komt een ander accent te liggen op de rol van de staat: pleiten voor een internationale arbeidsverdeling en voor meer ontwikkelingshulp die voorziet in de behoeften van het internationale kapitaal. Veel meer dan voorheen gaan internationale organisaties zich uitgebreid met economische ontwikkelingen bezig houden. De Europese Gemeenschappen, het Internationale Monetaire Fonds, de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling, en in vele opzichten ook de NAVO, gaan de rol van de nationale staten overnemen. Zo heeft de EG een belangrijke rol gespeeld bij de expansie van Europese bedrijven zowel binnen als buiten Europa, bijvoorbeeld het verdrag van Lomé met een aantal Afrikaanse landen. (Zoals in het EG-hoofdstuk nader wordt uiteengezet.)

Het gaat de multinationale onderneming die zich in een Derde-Wereldland vestigt niet om het belang van de ontwikkelingen in dat land, maar in de eerste plaats om het bereiken van een zo hoog mogelijk rendement. Aanvankelijk ging het om het halen van grondstoffen uit de koloniën en de ontwikkelingslanden. Met de versnelde groei van multinationale ondernemingen is steeds meer de nadruk komen te liggen op arbeidsproductiviteit, technologische ontwikkeling en know-how. Daarom werd het aantrekkelijker arbeidsintensieve bedrijven over te hevelen naar Derde-Wereldlanden onder de hierboven genoemde aantrekkelijke voorwaarden zoals investeringspremies, belastingfaciliteiten, infrastructuur, goedkope arbeidskracht en het ontbreken van bepalingen ter bescherming van het milieu. Hiermee hoopt men tegelijkertijd een antwoord te geven op het steeds minder rendabel worden van 'gastarbeid' en op de problemen die deze vorm van uitbuiting oproept. Deze overheveling betekent echter een vergroting van de structurele achterstand van de ontwikkelingslanden in die zin dat de meer geavanceerde, hoogwaardige produktiemethoden in het westen blijven en de meer eenvoudige naar de arme landen verhuizen. Daarbij blijven het kapitaal en de ontwikkeling van technische kennis eveneens in de westerse kapitalistische landen. Bij het beoordelen van het risico genationaliseerd te worden zullen de multinationale bedrijven het daarvan laten afhangen of ze zich zullen vestigen met bedrijven die snel kunnen worden afgeschreven dan wel met bedrijven met weinig, gemakkelijk weg te halen machines, of met bedrijven die niet te isoleren zijn van de rest van de multinationale ondernemingen. Nationalisatie van zo'n vestiging van een multinationale onderneming in een ontwikkelingsland heeft dan ook meestal weinig betekenis, afgezien van het mogelijk effect dat de arbeidersbeweging in deze landen versterkt wordt.

De ontwikkelingshulp begeleidt vaak kapitalistische uitbuitings- en afhankelijkheidsrelaties. Immers, 'hulp' wordt vaak gegeven in de vorm van het verbeteren van het investeringsklimaat of regelrecht via bedrijven, of als gebonden hulp, of als rentedragende leningen. Bij ontwikkelingshulp die industrialisatie van een land helpt mogelijk maken (op zich noodzakelijk voor de ontwikkeling van een land/gebied), is het belangrijk te bedenken wie controle krijgt over de produktiemiddelen en winsten. Zullen die ten goede komen aan ondernemingen, plaatselijke elites of aan de bevolking? Het kan zijn dat industrialisatie zonder marktbeheersing van de know-how enz. de afhankelijkheid van een land alleen maar vergroot. Daarom is het belangrijk dat ontwikkelingshulp die binnen kapitalistische machtsverhoudingen gegeven wordt, daar terecht komt waar een socialistische ontwikkeling aanwezig is of tot de mogelijkheden behoort; immers daar is het vormen van tegenmacht zoals een sterke arbeidersbeweging tegenover kapitalistische krachten mogelijk. Havens aanleggen in Vietnam heeft heel andere gevolgen dan het aanleggen van havens in een land als Indonesië. Overeenkomsten tussen grondstoffen producerende landen zullen het meeste vruchten afwerpen daar waar ze gebruikt worden als bundeling van tegenmacht in de strijd tegen de kapitalistische uitbuiting en waar voordelen ten goede komen aan de gehele bevolking.

Op de Unctadconferenties zijn de 'rijke landen' er tot nu toe in geslaagd hun bevoorrechte posities te handhaven. Blokvorming van de 'arme' landen zal, met name op het punt van de grondstoffen, kunnen leiden tot wijzigingen in de mondiale verhoudingen. Maar dit betekent nog geenszins dat zulke wijzigingen direkt ten goede zullen komen aan het proletariaat van die 'arme' landen. In de meeste 'ontwikkelingslanden' zien we nu al dat hogere inkomsten uit de grondstoffenverkoop alleen ten goede komen aan plaatselijke elites, met name in de olieproducerende landen.

daarom wil de PSP:

1. Een hulpverlening gericht op de sociaal-ekonomische bevrijding van de volkeren in de Derde Wereld. Daarom is het van belang telkens na te gaan wat voor effect de hulp heeft en bij wie ze terecht komt. Hulp die gegeven wordt aan landen met een ontwikkeling die in een min of meer socialistische richting gaat, zal eerder aan de sociaal-ekonomische bevrijding van het volk kunnen bijdragen dan die aan landen met een (uitra)rechtse of zelfs fascistische diktatuur. Hulp aan de eerste groep landen, waaronder bij voorbeeld Cuba, Vietnam, Laos, Mozambique, Guinee Bissao, Angola, Tanzania, Somalië en Algerije zijn te rekenen, zal via de regeringen gegeven kunnen worden, terwijl bij de tweede groep slechts verzetsbewegingen of andere socialistische groepen gesteund dienen te worden. Maar ook in landen die tot geen van beide categorieën behoren, kunnen goede projekten bijdragen aan anti-imperialistische bewustwording en machtsvorming en aan de sociaal-ekonomische bevrijding. Te denken valt hierbij aan steun aan onafhankelijke vakbonden, boerenbewegingen en koöperaties, en dergelijke, bijvoorbeeld in Mexico, Columbia en India.

2. Voorkeur voor projekten die landen minder afhankelijk maken van het internationale kapitaal.

3. Geen ontwikkelingshulp in de vorm van gebonden hulp, tenzij het gaat om het krijgen van noodzakelijke voorwaarden om de hulp - ondanks korrupte regeringen - op de juiste plaats bij de juiste mensen te laten komen. Leningen mogen niet als ontwikkelingshulp worden verstrekt.
4. Rechtstreekse steun aan organisaties en bevrijdingsbewegingen die streven naar een socialistische maatschappij.
5. Versterking van de internationale arbeidersbeweging als tegenwicht van het internationale kapitaal, ook al omdat daardoor meer inzicht en informatie kan worden verkregen in de multinationale onderneming en over de plaats die een vestiging in een bepaald land daar inneemt. Alleen op die manier kunnen arbeiders voorkomen dat ze tegen elkaar worden uitgespeeld.
6. Steun aan projecten die de bevrijding van de vrouw bevorderen en aan vrouwenbewegingen in ontwikkelingslanden.

de sovjet-unie, oost-europa en china

In de landen waar een machtsovername door de kommunistische partijen heeft plaatsgevonden was het op korte termijn niet mogelijk een werkelijk socialistische samenleving te realiseren. Hiertoe hebben bijgedragen de soms tientallen jaren durende isolatie en boycot (o.a. op economisch, technisch en financieel terrein) door het omringende kapitalisme, de economische achterstand en een militaire bedreiging.

Hoe meer de levensomstandigheden van de bevolking zich geleidelijk verbeteren, hoe meer voorwaarden vervuld worden voor democratisering van bureaucratische structuren in staat, partij en industrie. Deze ontwikkeling is onevenwichtig en verschilt per land in karakter, tempo en inhoud. Helaas is er nu in deze landen weinig te merken van democratische vrijheden. Ook blijft de Sowjet-Unie nog steeds een overheersende positie innemen in Oost-Europa. De strijd voor democratisch socialisme in deze landen verdient dan ook de steun van de socialistische krachten. Deze steun moet niet vertroebeld worden door kritiek op de socialistische verworvenheden in deze landen, en dient niet te worden misbruikt voor anti-socialistische campagnes.

Daarom gaat onze sympathie vooral uit naar die krachten in Oost-Europa die niet toegeven aan een kritiekloos konformisme en zich tegelijkertijd niet laten lenen voor de westerse propagandamachine van bijvoorbeeld Springer en De Telegraaf. Het zijn de krachten die, vanuit een duidelijk socialistisch perspectief, hun samenlevingen onder fundamentele kritiek blijven stellen.

Naast dit optimisme mogen we niet blind zijn voor negatieve tendenzen in de landen van het Oost-blok. Sinds een tiental jaren zijn er veranderingen opgetreden. De handel tussen oost en west heeft zich sterk ontwikkeld. Wederzijds wordt er geïnvesteerd waarbij de wijze van investeren wordt aangepast aan de economische, monetaire en politieke situaties ter plaatse.

De tegenstelling tussen de Sowjet-Unie en China versterkt de neigingen van hun regeringen om bij het buitenlands beleid niet de internationale solidariteit maar de militaire en economische belangen van hun staat centraal te stellen. De Sowjet-Unie

geeft bijv. hulp aan de Indonesische regering. China stelt de bestrijding van de invloed van de Sowjet-Unie zo centraal dat ze steeds vaker openlijk steun geeft aan ultra-reaktionaire bewegingen, zoals duidelijk werd in Angola en nog duidelijk is in Chili.

Ondanks incidentele verdiensten, zoals de aanleg van een spoorlijn in Tanzania, leidt de buitenlandse politiek van China in het algemeen tot een onaanvaardbare mate van samenwerking met reaktionaire krachten binnen de kapitalistische wereld die een bedreiging voor de wereldvrede vormen. Dit laat onverlet de erkenning van de grote prestaties van het Chinese regime in het binnenland, zoals op de gebieden van beteugeling van hongersnood, beheersing van de waterhuishouding, medische verzorging en materiële vooruitgang in het algemeen.

afrika

In een groot deel van de Afrikaanse staten is de dekolonisatie zeer oppervlakkig geweest. De massa van de bevolking is veelal niet bij dit proces betrokken geweest. Politieke zelfstandigheid betekende geen economische onafhankelijkheid en was bovendien voorbehouden aan een korrupte, door neokoloniale westerse machten in het zadel geholpen inheemse elite, die later vervangen werd door veelal even korrupte militairen.

Zuidelijk Afrika is door de nederlagen van het Portugese kolonialisme in Angola en Mozambique een reusachtige stap in de richting gekomen van de totale bevrijding van kolonialisme en racisme. Het apartheidsregime in Zuid-Afrika wordt door de PSP niet als een op zichzelf staand verschijnsel beschouwd, maar als een exponent van de kapitalistische ontwikkeling binnen dit land. Maar ook strategisch is Zuid-Afrika een steunpunt en een bolwerk van het internationale kapitalisme. Daarom is Zuid-Afrika voor de NAVO van vitale betekenis.

daarom wil de PSP:

7. Steun aan bewegingen die strijden tegen neokoloniale diktaturen als die van Mobutu in Zaïre, en die willen werken aan echte dekolonisatie.
8. Steun aan Angola en de Kaapverdische eilanden en vooral aan Mozambique dat grote offers brengt door haar boycot van Rhodesië.
9. Boykot en isolering van de blanke minderheidsregimes in Rhodesië en Zuid-Afrika. Niet alleen zou Nederland een initiatief moeten nemen ten aanzien van Zuid-Afrika binnen de VN, maar ook zullen met nog meer inzet acties moeten worden gevoerd tegen handelsbetrekkingen met Zuid-Afrika, zowel tegen de consumptie van Zuid-Afrikaanse produkten als tegen investeringen in dat land, tegen toerisme en emigratie.

Ook dient de Nederlandse regering het cultureel akkoord onmiddellijk te verbreken.

10. Steun aan de bevrijdingsbeweging van het door Zuid-Afrika wederrechtelijk bezet gehouden Namibië de SWAPO, en de bevrijdingsbewegingen in Zimbabwe (Rhodesië) en Zuid-Afrika. Gewaarschuwd moet worden tegen pogingen van het westen neo-koloniale regeringen in Namibië en Rhodesië in het zadel te helpen.

11. Geen erkenning van de thuislanden in Zuid-Afrika, aangezien deze een belangrijke functie vervullen in het apartheidsbeleid.

12. Zelfbeschikkingsrecht voor het volk van Eritrea en opruiming van alle resten van (Frans) kolonialisme (Somalië). Bestrijding van diktatoriale en moorddadige regimes als van Idi Amin in Oeganda en dat in Equatoriaal Guinee.

het middellandse zeegebied

De Noord-Afrikaanse staten zijn vanuit hun koloniale structuur in een economisch en politiek afhankelijke rol gedrongen. Ook Zuid-Europa is in deze eeuw meer en meer met handen en voeten gebonden, vooral door de greep die het Westeuropese en Amerikaanse kapitaal op de industrialisatie in deze landen heeft verworven. Deze industrialisatie is derhalve nooit ten goede gekomen van de bevolkingen; voor hen is de landbouw het belangrijkste middel van bestaan gebleven.

Het beleid van de Zuideuropese staten is erop gericht het ondernemingsklimaat zo aangenaam mogelijk te maken, door het met kracht bestrijden van sociale onrust, door de eenzijdige verbetering van de infrastructuur, door het sluiten van associatieverdragen met de EG of door op andere wijze economische uitverkoop te houden. Het gevolg hiervan is een chronisch tekort op de betalingsbalans, hetgeen men tracht op te vangen door toerisme en gastarbeid. Door het laag en eenzijdig ontwikkelde peil in de periferie en het tekort aan arbeidskrachten in West-Europa in de 60'er jaren, heeft zich een belangrijke emigratie-beweging ontwikkeld vanuit de periferie naar West-Europa.

Binnen deze landen is het leger ook een belangrijke steunpilaar voor binnen- en buitenlandse kapitaalsbelangen. Veel landen rond de Middellandse Zee worden dan ook beheerst door autoritaire of fascistische regimes. In Spanje en Portugal zijn deze jarenlang in stand gehouden; in Griekenland en Turkije zijn ze in het zadel geholpen. In Italië hebben de christen-demokraten zich alleen door wanbeheer en corruptie kunnen handhaven. In sommige landen van Noord-Afrika hebben de koloniale heersers plaats gemaakt voor de kleine, korrupte binnenlandse elites, geleid door mensen als koning Hassan van Marokko en Bourguibah in Tunesië. Hiertegenover staan ook gunstige ontwikkelingen: in Algerije en Libië vonden nationale en sociale revoluties plaats, Joegoslavië kenmerkt zich door een onafhankelijk, progressieve ontwikkeling, welke het midden houdt tussen kapitalisme en socialisme, met een belangrijk democratisch experiment, namelijk het arbeiderszelfbestuur, en in Spanje en Italië winnen de progressieve groepen sterk aan kracht. Na de nationale revolutie die het land van het fascisme bevrijdde, werd in Portugal de socialistische revolutie door het monopoliekapitaal en haar handlangers (met voorop de zogenaamde socialistische internationale) echter gesmoord. Grote resultaten werden hier evenwel reeds bereikt: onder andere belangrijke landhervormingen en een versterkt arbeidersbewustzijn.

Het Middellandse Zeegebied is van grote militaire betekenis. Dit heeft het Cypriotische volk aan den lijve moeten ondervinden: nationalistische hysterie, gestimuleerd door de rechtse regimes in Athene en Ankara en de deel- en heerspolitiek van resp. Engeland en de VS hebben tot gevolg gehad dat Cyprus een gescheurd eiland is, met grote aantallen vluchtelingen.

daarom wil de PSP:

13. Steun aan die groepen en partijen in dit gebied, die fundamentele hervormingen nastreven, al kunnen ook de meer reformistisch ingestelde partijen (sociaal-demokratische en kommunistische in landen als Italië en Spanje) een rol vervullen bij het verbeteren van de leefomstandigheden en in de strijd tegen het opdringen van rechts.

14. Steun aan socialistische tendensen in Portugal, zoals deze onder meer tot uiting komen in landbouwkoöperaties, bedrijfsraden en wijkraden. Tegengegaan dient te worden dat deze socialistische verworvenheden teruggedraaid worden.

15. Bestrijding van het regime van Juan Carlos in Spanje, aangezien de zogenaamde liberalisering geen echte wijzigingen inhoudt doch slechts ten goede komt aan de reeds machtige elites.

16. Steun aan het democratisch verzet tegen het fascistoïde bewind in Turkije, en bestrijding van de in ons land opererende rechtse Turkse organisatie als de Grijsse Wolven.

17. Geen staatkundige deling van Cyprus, mede omdat deze slechts dient ter verzekering van de belangen van de NAVO en de VS.

18. Krachtig optreden tegen ook in ons land werkzame rechtse Marokkaanse organisaties als de Amicales, die slechts beogen het feodale regime in Marokko met zijn geweldige corruptie in stand te houden.

19. Politieke en materiële steun aan en erkenning als vertegenwoordiger van het Saharaanse volk van het Front Polisario, dat niet alleen strijdt voor zelfbeschikking en onafhankelijkheid, doch tevens voor een maatschappijvorm die tendeeft in de richting van het socialisme.

midden-oosten

De reaktionaire regiems in het Midden-Oosten beroven niet alleen de Arabische en Perzische volken van de hun toekomstige inkomsten maar onderdrukken bovendien elke revolutionaire beweging met behulp van wapens die zij voor miljarden uit de imperialistische landen ontvangen, zoals de onderdrukking van het linkse verzet in Libanon door het Syrische leger dat gefinancierd wordt door Saoedi-Arabië.

De PSP steunt de strijd van deze revolutionaire beweging in het Midden-Oosten, die gericht is tegen de reaktionaire regiems zoals die van Saoedi-Arabië en Perzië en hun bondgenoten Syrië en Egypte.

De verhoging van de olieprijs sinds de oktober-oorlog van 1973 heeft de inkomens van de olieproducerende landen belangrijk verhoogd, vooral die van de Iraanse en Arabische producenten. De Arabische en Iraanse heersende klasse zijn in het stadium gekomen dat ze deel kunnen gaan nemen aan een actief financiers-kapitalisme en zich niet langer hoeven te beperken tot rentenieren. De Arabische massa's zullen slechts in

marginale gevallen profiteren van de verhoogde inkomsten uit de olie. Er is in dit geval dus ook geen sprake van een 'zege van de arme over de rijke landen', maar eerder van een herverdeling tussen verschillende groepen van de bezittende klasse, met name de Arabische heersende klasse, de internationale olietrusts en de Europese en Amerikaanse heersende groepen.

De werkelijke oorzaak van de Libanese burgeroorlog ligt in de verregerende achterstelling van de, voornamelijk Islamitische, arbeiders en boeren in dit land. Een oplossing kan dan ook slechts worden gevonden in grotere politieke en economische rechten voor deze groepen. De PSP steunt daarom de progressieve beweging in Libanon. Zij is van mening, dat oplossingen die uitgaan van een deling van het land en opgelegd worden door het buitenland, hetzij de westerse landen, hetzij Syrië, onaanvaard-

Palestina

De PSP zal bij de bepaling van het beleid uitgaan van de volgende overwegingen:

Het 'Israëliisch-Arabisch geschil' (dat wil zeggen: het geschil tussen de staat Israël enerzijds en de Arabische landen anderzijds) is in de periode die verstreek sinds de juni-oorlog, meer en meer gebleken te zijn wat het sinds 1917 al was: het Zionistische/Palestijnse konflikt. De oorsprong en de kern van het konflikt is de geslaagde poging een Joodse staat te stichten in Palestina, tegen de wil van de meerderheid van de bevolking: de Palestijnse Arabieren.

De Zionistische structuur van de staat Israël is in strijd met het zelfbeschikkingsrecht en de fundamentele belangen van deze groepen. Deze Zionistische structuur omvat onder meer de opvatting dat de staat Israël de soevereine staat is van het Joodse volk, de wet op de terugkeer, het uitgaan van zogenaamde historische rechten ter bepaling van het grondgebied van de staat Israël, en de weigering om de Palestijnse vluchtelingen te laten repatriëren. Deze structuur houdt de blijvende onderdrukking van de Palestijnse Arabieren in en maakt dus een bestaan in vrede en veiligheid van de Joodse Israëli onmogelijk.

De voorwaarde voor een wezenlijke oplossing van het Zionistische/Palestijnse konflikt is een sociale omwenteling in het gehele Midden-Oosten. Dit impliceert het verbreken van de afhankelijkheidsrelaties met de internationale machtsstructuren.

Een Amerikaans-Russische afspraak tot oplossing van het konflikt (lees: ter verdeling van het Midden-Oosten in invloedssferen) kan slechts weinig verandering brengen in de sociaal-economische machtsstructuren (dus in de politieke status-quo) en is daarom in strijd met de fundamentele belangen van de gehele bevolking van het Midden-Oosten.

Elke benadering van het konflikt, waarbij voorbijgegaan wordt aan het zelfbeschikkingsrecht van de Palestijnse Arabieren, is noodzakelijk onvruchtbaar. Evenzo dient het zelfbeschikkingsrecht van de Joodse bevolking van Israël door de Palestijnen erkend te worden.

Het zelfbeschikkingsrecht van de Palestijnse Arabieren omvat het recht op terugkeer naar de door hen in 1948 verlaten gebieden en hun recht om na terugkeer samen met de Palestijnse Arabieren van Israël en van de in 1967 bezette Palestijnse gebieden, zelf uit te maken hoe hun toekomstige politieke status zal zijn.

Het zelfbeschikkingsrecht van de Israëlische Joden omvat het recht op behoud van sociaal-kulturele identiteit, in een staatsverband - welk dan ook - dat een bestaan in vrede en veiligheid waarborgt.

De betrokkenen zullen in gemeenschappelijk overleg tot een billijke schikking moeten komen. In alle gevallen moet worden vermeden dat opnieuw een staat ontstaat waarin het mogelijk blijft om een racistische en onderdrukkende politiek te voeren als in de huidige staat Israël.

Als eerste stap naar een oplossing van het konflikt dienen de in 1967 bezette gebieden te worden ontruimd. Een tijdschema daarvoor moet ten spoedigste door de Veiligheidsraad worden opgesteld. De Egyptische en Syrische gebieden dienen te worden teruggegeven aan Egypte en Syrië. De Gaza-strook en de Westoever dienen via de VN aan de Palestijnen te worden overgedragen.

Zolang de bezette gebieden niet zijn ontruimd, dienen alle maatregelen van de bezettende macht die leiden tot wijziging van de status van deze gebieden, achterwege te blijven.

De PSP verzet zich tegen de vestiging van Joodse kolonies (zowel door de Israëlische regering goedgekeurde als niet-goedgekeurde) in het kader van een annexatiepolitiek. De PSP verzet zich tegen verdere onteigening van Arabisch land in Israël ten behoeve van de verjoodsing van Galilea, en bepleit de terugkeer van de bewoners van dorpen als Bir'am en Ikrit in Galilea.

De vluchtelingen die tijdens de juni-oorlog van 1967 de door Israël bezette gebieden hebben verlaten, dienen onverwijld in de gelegenheid te worden gesteld naar hun vroegere woonplaatsen terug te keren.

De PSP ondersteunt de PLO als enige en wettige vertegenwoordiger van het Palestijnse volk en dringt bij de Nederlandse regering aan op officiële erkenning van de PLO als zodanig en dringt tevens aan op de opening van een PLO-informatieburo in Nederland. De PSP ondersteunt de herformulering van de resolutie 242 van de Veiligheidsraad van 1976 in die zin dat de politieke rechten van de Palestijnen worden erkend. De PSP bepleit deelname van een Palestijnse delegatie zonder voorwaarden vooraf aan de vredeskonferentie van Genève.

latijns-amerika en het caraïbisch gebied

De Latijns-Amerikaanse landen kenmerken zich door een sterke verbondenheid met het Noord-Amerikaanse kapitalisme. De meeste staten worden geregeerd door rechtse dan wel fascistische regimes, die niet schromen een gruwelijk onderdrukkingsapparaat in stand te houden om de belangen van de lokale elites, die parallel lopen met die van het Amerikaanse kapitaal, te garanderen. Een voorzichtig socialistisch experiment als dat in Chili werd op de meest brute wijze in de grond

geboord en vervangen door een bewind dat zonder meer het etiket fascistisch kan worden opgeplakt. Het was dan ook niet verwonderlijk dat het eerste wat dit regime deed, naast het instellen van een sterke repressie, het teruggeven was van de onteigende Amerikaanse bedrijven en belangen. Ook het steeds verder naar rechts opgerukte peronistische regime in Argentinië werd vervangen door een nog rechtser bewind.

In vrijwel alle andere Latijns-Amerikaanse landen vinden we eveneens ultra-rechtse dan wel fascistoïde regeringen, waarbij de onderdrukking in met name Brazilië, Uruguay, Paraguay, Bolivia, Haïti, Guatemala en Nicaragua onmenselijk is. Regeringen die voorzichtige stappen in een meer nationalistische en sociale richting doen, zoals in Panama, Peru en Jamaica, worden onder grote druk gezet door het Noord-Amerikaanse monopolie-kapitaal en hun handlangers. De stagnatie van het revolutionaire proces in Peru toont aan dat een socialistische revolutie slechts succesvol kan zijn als zij gedragen wordt door het volk zelf. Zeer positieve ontwikkelingen doen zich momenteel slechts voor in Cuba en Guyana.

Ook Suriname, dat in 1975 eindelijk onafhankelijk werd, blijft zeer gebonden aan grote ondernemingen in de VS en Nederland.

daarom wil de PSP:

20. Steunverlening aan het anti-fascistische verzet in Chili en een internationale economische en politieke isolering van de junta.
21. Steun aan verzetsbewegingen en andere linkse en socialistische groeperingen in de Latijns-Amerikaanse staten in hun strijd tegen onderdrukking en uitbuiting.
22. Steun aan het geslaagde socialistische experiment op Cuba.
23. Steun aan de Surinaamse kleine landbouw. Het huidige ontwikkelingsplan met de nadruk op het West-Suriname-project, opgezet voor buitenlandse maatschappijen, moet afgewezen worden.
24. Zo spoedig mogelijke onafhankelijkheid van de Antillen, waarbij integratie in het Caraïbisch gebied voor hun ontwikkeling van belang is; de afscheidingsbeweging van het rijkere Aruba van de andere eilanden verdient niet onze steun.
25. Voorlichting over en steun aan de positie van de oorspronkelijke bewoners van het Amerikaanse continent, de Indianen, welke met uitroeiing worden bedreigd.

azië

De nederlaag van het Amerikaanse imperialisme in Zuid-Oost Azië is van groot belang voor de bevrijdingsstrijd van onderdrukte volkeren. De opbouw van het zwaar geteisterde Vietnam verdient dan ook ons aller steun. De ontwikkeling in Cambodja dient veel kritischer te worden gezien. Naast deze ontwikkelingen in socialistische richting zijn helaas ook omgekeerde tendenzen waar te nemen: zo werd het bewind in Bangladesh door een nog rechtser regime vervangen. Ook in Thailand grepen reactionaire krachten in om te voorkomen dat neutralistische tendenzen zich zouden

doorzetten. Het ultra-reaktionaire regime op de Filippijnen weet zich dankzij uitgebreide Amerikaanse steun in het zadel te houden. Hetzelfde kan gezegd worden van Indonesië, waar de onderdrukking van politieke tegenstanders of wat daar voor doorgaat onverminderd verder gaat.

Dit geldt ook voor Perzië, waar de Sjah met zijn schrikbewind de rol van imperialistische handlangers van de VS speelt; dit uit zich onder meer in de bestrijding van bewegingen die zich willen losmaken uit de Amerikaanse invloedssfeer, zoals bij voorbeeld de bevrijdingsbeweging in Oman.

In India trachtte de korrupte bende grootgrondbezitters, industriëlen en staatslieden onder leiding van Indira Gandhi met terreur en repressie stand te houden tegen de zich steeds bewuster opstellende en steeds meer voor haar belangen opkomende bevolking. De door dit bewind opgeroepen bezwaren waren tenslotte zo groot dat grote delen van de bourgeoisie zich bij de oppositie aansloten, wat de val van dit regime bespoedigde.

daarom wil de PSP:

26. Steun aan de opbouw van de bevrijde landen van Zuid-Oost Azië.

27. Stopzetting van de Nederlandse ontwikkelingshulp aan Indonesië.

28. Ondersteuning van het Fretilin in haar strijd voor de bevrijding van Oost-Timor van alle vreemde overheersing. Erkenning van het Fretilin als enige vertegenwoordiger van het volk van Oost-Timor.

29. Erkenning van het recht op zelfbeschikking van het Zuid-Molukse volk. De strijd voor gehele of gedeeltelijke autonomie van de Zuidmolukken kan echter alleen zinnig geacht worden voor zover zij gericht is op bestrijding van fascisme en op de sociaal-ekonomische bevrijding van de Indonesiërs.

europese gemeenschap

geschiedenis en achtergronden

De groeiende behoefte van de grote ondernemingen in Europa aan grotere afzetmogelijkheden ('economies of scale': productie op grote schaal om de kosten te drukken in de concurrentiestrijd) en aan investeringsmogelijkheden, deed deze ondernemingen de nationale grenzen met hun tariefmuren en andere economische en politieke belemmeringen steeds meer als hinderpalen ervaren.

Een eerste aanloop tot het opheffen van barrières werd genomen in 1951 met de oprichting van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (EGKS). In 1957 werd door dezelfde landen (Frankrijk, Duitsland, Italië en de Benelux-landen) bij het Verdrag van Rome de Europese Economische Gemeenschap opgericht (als ook Euratom). In 1968 werd een volledige tolunie (open grenzen naar binnen, gelijke tariefmuren naar buiten) bereikt. Andere Europese landen, voor een belangrijk deel van hun export aangewezen op de zes EEG-landen, waren vrijwel gedwongen toetreding te vragen. Per 1 januari 1973 werd de EEG daarom uitgebreid met Engeland, Ierland en Denemarken.

Intussen waren EGKS, EEG en Euratom al samengevoegd met één Commissie (het beheerapparaat: de uitvoerende macht), één Ministerraad, waarin de ministers van buitenlandse zaken zitten, één (tamelijk loos) Europees Parlement. Velen onderschatten nog altijd de betekenis van de EG. Zij vormt een macht die het best getypeerd kan worden als een verbond van Westeuropese kapitalistische hoogontwikkelde industriestaten, die voor een belangrijk deel het recent verlies van een koloniale invloedssfeer en bijna alle het lidmaatschap van de NAVO gemeen hebben.

Onder de druk van de economische ontwikkeling lijkt de EG zich in de richting van een superstaat te bewegen. Een supermacht is zij al: de bevolking van de 'Negen' is groter dan die van de VS en van de USSR, haar monetaire reserves bedragen het dubbele van die van de VS en ze beheerst een groter deel van de wereldhandel dan de VS, de USSR en Japan tezamen. Voor het tempo van de investeringen in de Derde Wereld, de gebonden 'hulp' daaronder begrepen, geldt hetzelfde.

gevolgen en resultaten

Door het wegvallen van de economische barrières is de interne concurrentie in de Gemeenschap sterk toegenomen: dit leidde tot een 'sanering' van de industrie in de aangesloten landen, sluitingen en inkrimpingen, maar vooral ook tot een grotere kapitaalkoncentratie (overnemingen, fusies). De positie van de grote ondernemingen (multinationals) werd versterkt. Tevens hing hiermee samen een enorme toename van de handel tussen de lidstaten en van wederzijdse investeringen in de landen.

Een dergelijke 'koude sanering' in de landbouw ten gevolge van het wegvallen van de binnentarieven zou echter voor de regeringen van verschillende landen (met veel onrendabele, kleine landbouwbedrijven) politiek gevaarlijke konsekwenties gehad hebben. Daarom heeft de EEG vooral op dit terrein een belangrijke taak toegewezen gekregen. De harmonisatie van de landbouwprizen betekende voor de consumenten

van de meeste landen alleen maar prijsverhogingen. De belangenorganisatie van de landbouw in de EEG (COPA) wordt gedomineerd door grootgrondbezitters die de prijzen zo hoog mogelijk opdrijven. De kleine boeren, met onrendabele bedrijven (te klein areaal en geen geld voor modernisering en machines) kunnen ondanks deze hoge prijzen het hoofd nauwelijks boven water houden. Dit geeft de COPA argumenten in handen voor het eisen van steeds grotere prijsverhogingen. Aangezien de subsidies uit het landbouwfonds (bijna 20 miljard gulden op de begroting van 1977) aan de productieomvang zijn gebonden en niet 'gericht' zijn (op de meest behoeftigen), zijn het vooral de grote 'boeren' die van deze subsidies profiteren. Hierdoor worden niet alleen de ongelijkheden in de landbouw groter, maar wordt ook de productie van overschotten (hoe groter productie, hoe meer subsidies, dus inkomen) gestimuleerd, met name in de zuivelsektor. Slechts met nieuwe subsidies (voor verwerking tot veevoer, of voor het dumpen van de overschotten in landen buiten de EEG) kunnen de overschotten worden weggewerkt. Dit is ook weer in het voordeel van de grootste producenten. Op den duur wil men de kleine boeren helemaal laten verdwijnen ('er is geen plaats meer voor het familiebedrijf') en de landbouw rationaliseren tot een kapitaalintensieve sektor van grote bedrijven, in handen van een klein aantal 'boeren'. Een regionaal industriebeleid moet de industriële ontwikkeling in de voornamelijk agrarische regio's stimuleren, ten einde de 'weggesaneerde' boeren aan een nieuwe werkkring te helpen. Deze kant van het beleid is tot nu toe echter weinig succesvol.

De voltooiing van de nagestreefde economisch-monetaire Unie duurt veel langer dan men verwachtte. Er zijn belangrijke economische tegenstellingen. Italië heeft een 'Europees' noorden, welvarend, geïndustrialiseerd; het zuiden daarentegen is achtergebleven en hoort met Noord-Afrika, het Iberisch schiereiland en enkele Balkanlanden tot de periferie van West-Europa.

Raakt Zuid-Italië nog verder achterop, dan zal Italië als langzamer schip het konvooi moeten verlaten. West-Duitsland, sterk op groei gericht en met een gedisciplineerde en agressieve economische organisatie, overschaduwde de zwakke landen van de Negen. Het Duitse succes gaat ten koste van die anderen. De groeiende ongelijkheid van welvaart tussen de Negen is een ernstig probleem.

Een ander probleem vormt de opbouw van de economie. In alle EG-landen sluist de staat een deel van het nationaal inkomen in de grote bedrijven, in de vorm van belastingfaciliteiten, rechtstreekse subsidies, verholen subsidies: infrastructuur, renteloos geld, onderzoek, het toestaan van een royaal afschrijvingsbeleid, zeer winstgevendende opdrachten aan monopolies. Slechts in enkele landen, het sterkst in Italië en het Verenigd Koninkrijk, is een groot deel van de industrie direct met de staat verbonden en relatief achtergebleven. Het ten onder gaan van deze bedrijven in een bestand van open concurrentie zou katastrofaal zijn. Toch zullen de betrokken nationale overheden aan de ongelijke behandeling een einde moeten maken en de bijzondere subsidies moeten stopzetten.

Het rapport Tindemans heeft in 1976 oplossingen willen aandragen voor de ingetreden stilstand. Het is een 'pragmatisch' rapport: de suggesties in het rapport gedaan schetsten nuchter een aan nieuwe ontwikkelingen aangepaste ontwikkelingslijn naar een 'Europa' (de Negen) bestuurd door wijze technokraten.

Tindemans komt met de suggestie van een Europese integratie met verschillende snelheden.

Bedoeld is een niet geheel gelijke ontwikkelingsgang voor alle landen. Op alle gebieden zal de snelheid kunnen verschillen. Integratie zal daar plaats vinden waar ze economisch het dringendst of het meest winstgevend is. Een integratie op deelgebieden kan ingrijpende gevolgen hebben. Rechtse krachten en de economisch sterkere delen van het Europees bedrijfsleven streven duidelijk naar verdere integratie. In het rapport wordt de noodzaak van legitimatie genoemd. De nagestreefde 'Europese Unie' zal democratisch van lager gehalte zijn dan de bestaande nationale politieke systemen. Dit volgt uit de sterkere getraptheid van het kiesstelsel en de overheersende positie die in de Unie aan de uitvoerende macht (de Commissie) wordt toebedacht. Nu reeds hebben de lidstaten een groot deel van hun onafhankelijkheid, in feite hun soevereiniteit, ingeleverd.

Het is duidelijk dat met het slagen van economische integratie onvermijdelijk het groeien van een politieke eenheid gepaard zal gaan. Vooruitlopend op het tot stand komen van deze Europese Unie trachten de Negen nu reeds hun politieke standpunten zoveel mogelijk te 'harmoniseren'.

Dit gebeurt in de vorm van de Europese Politieke Samenwerking en leidt reeds tot gemeenschappelijke standpunt-bepalingen in de VN en ten aanzien van het Midden-Oosten, Portugal en Zuid-Afrika.

De EG heeft met succes de fakkel overgenomen van de voormalige koloniale mogendheden in Afrika, traditioneel jachtgebied van het Europees imperialisme.

De overeenkomst van Yaoundé van 1964 bond 18 deels zeer afgelegen en zeer zwakke voormalige Franse, Belgische en Italiaanse koloniën aan de EG. De handelsmacht van de EG en de verhoging van haar buitentarieven dwong meer landen te volgen. Een voorlopig nieuw hoogtepunt bereikte de uitbreiding van de klantenkring van de EG in de EG-ACS overeenkomst van 28 juni 1975, gesloten in Lomé. Tot de ondertekenende arme landen in Lomé behoorden bijna alle Afrikaanse staten, enkele uit het Caraïbisch gebied (voormalige Britse koloniën, rietsuikerverbouwers) en uit Oceanië. Eind 1976 bedroeg het aantal aangesloten arme landen 46.

De 46 moeten hun grenzen geheel open stellen voor invoer van eindprodukten vanuit de EG. Daartegenover staat slechts een beperkte openstelling van de EG voor produkten uit de geassocieerde landen: er gelden quota en heffingen voor alle produkten die concurrerend kunnen zijn voor voortbrengselen van EG-landen, en naarmate de graad van bewerking van de produkten stijgt, verveelvoudigen zich de invoerheffingen en beperkingen. Het Europees Ontwikkelings Fonds en gesponsorde kleinere samenwerkingsverbanden van aangesloten landen sturen de zaak bij waar nodig. Toetreding tot deze formidabele handelszaak staat niet voor alle ontwikkelingslanden open. Hoewel er formeel geen beperking tot Afrika alleen bestaat, lijkt daar feitelijk wel sprake van te zijn: andere gebieden zijn te nauw met Amerika/Japan verbonden, iets te ver ontwikkeld of passen om andere economische redenen niet in het systeem. In feite gaan de Negen in tegen de wereldwijde beweging naar gelijke behandeling en vooral tegen de VN-besluiten over de Meest-

Begunstigde-Naties (in de Lomé-verdragtekst aangehaald) door haar stelsel van selectieve voorkeur voor een binding van de geassocieerde staten.

De nobele beginselverklaringen van Lomé bedriegen: de EG onderwerpen een groot deel van de Derde Wereld aan een nieuw systeem van koliekatief kolonialisme. De EG-ontwikkelingskredieten zijn 'gebonden': ze moeten in de EG worden uitgegeven voor de aanschaf van luxe-goederen voor de smalle maatschappelijke bovenlaag en kapitaalgoederen voor een bedrijfsleven dat beheerst wordt door Europese multinationale bedrijven.

Minder dan 1 pct. van de 'hulp' is bestemd voor het opzetten van kleine industrie bestemd om in eigen hand te blijven en qua opzet afgestemd op plaatselijke behoeften. De arme landen mogen aan de EG onverwerkte grondstoffen leveren waarbij de hele bewerkingsgang van de produkten in handen is van het Westeuropese bank- en industriekapitaal, dat zijn greep op alle groeisektoren van de economieën ter plaatse enorm heeft versterkt. 70 à 95 pct. van alle gebruikte technische kennis wordt daarbij geleverd door de ontwikkelde landen, die veelal ook onderwijs en onderzoek in handen hebben.

Er zijn lidstaten van de EG die bij diverse gelegenheden een (nog tot niets verplichtende) meer verlichte houding aannamen. Maar zij staan bloot aan toenemende druk om één harde lijn te trekken met de drie sterkste kapitalistische landen.

De Negen zijn de grootste grondstoffenimporteur ter wereld. Zij zijn op zich in staat beslissende invloed uit te oefenen op de uitkomst van de vraag of de rechtvaardige verlangens van de Derde Wereld worden verwerkelijkt: beheersing van de markt van grondstoffen, een groter aandeel in het dienstenverkeer, koppeling van de prijzen van grondstoffen aan die van industriële eindprodukten, hervorming van het voor haar zo nadelige internationale geldstelsel, het recht de koers van de eigen ontwikkeling te bepalen. Tegelijk worden de Negen, met Japan, het hardst getroffen wanneer de uitbuiting van de Derde Wereld verzacht wordt. De overschotten uit de handel met de Derde Wereld dekken de tekorten die voortvloeien uit het verkeer met enkele olieleverende landen (energie) en de concurrenten Japan (vooral luxe goederen) en de USA (kapitaalgoederen, technologie). De logische tendens van de politiek-kommerciële systemen van de Westeuropese landen is dan ook: de USA te volgen in een verzet met alle middelen tegen een meer rechtvaardige en evenwichtige economische orde.

Eén lijn trekken met de Negen betekent voor Nederland dat het met de luxe van de pretentie van een betrekkelijk onafhankelijke opstelling (woorden) en gedeeltelijk vrijwillige en eigenzinnige hulpverlening (daden) gedaan zal zijn. Op de omvang en de richting van de Nederlandse vrijwillige hulpverlening (hulpverlening buiten EG-verband) wordt al sinds 1975 kritiek uitgeoefend.

In twee lidstaten van de EG, Ierland en West-Duitsland, zien we verontrustende ontwikkelingen in de richting van een sterke staat met fascistoïde trekken, zoals ontslag en beroepsverboden voor linkse krachten, kriminalisering van linkse organisaties, foltering van politieke gevangenen, censuur en het tolereren van fascistische en nazistische manifestaties.

De PSP ondersteunt die democratische krachten, die tegen deze gevaarlijke tendenzen in Ierland en West-Duitsland strijden.

In Noord-Ierland worden nog steeds aan een grote minderheid, het katholieke bevolkingsdeel, elementaire rechten onthouden en tracht de Britse heersende klasse via militaire interventie en een verdeel- en heerspolitiek dit land als winstgewest te handhaven. De PSP komt op voor volledige politieke en economische onafhankelijkheid van en gelijke rechten voor alle bevolkingsgroepen.

De maatregelen die in de Bondsrepubliek Duitsland zijn genomen om alles wat links is monddood te maken, zoals de Berufsverbote, de censuurwetten en de beknutting van het recht op verdediging bij strafprocessen, moeten opgevat worden als een signaal voor de toenemende verrechtsing in Europa. Ten behoeve van de democratie in zowel de BRD als in de andere West-Europese landen moet daarom harde actie gevoerd worden, gericht op het ongedaan maken van deze praktijken, die in strijd zijn met internationaal aanvaarde en in verdragen vastgestelde politieke en burgerrechten.

konklusies

Het eerst bereikte doel van de EG was de Europese Tolunie. Een economisch doel met vérstrekkende politieke gevolgen. De sindsdien bestaande open grenzen binnen de EG maken het de lidstaten individueel onmogelijk om bij voorbeeld de VN-boycot tegen Rhodesië serieus te nemen zolang één van de landen niet meegaat. Hetzelfde geldt uiteraard ook voor een vakbondsactie tegen de invoer van Chileens fruit. Afspraken in EG-verband of het ontbreken daarvan zijn keer of keer oorzaak of argument waarom positief handelen achterwege blijft. Bij een overwicht binnen de EG van West-Duitsland, dat zich voorlopig op een keiharde kapitalistische lijn heeft opgesteld, en de bestaande ernstige crises in andere lidstaten, is een verbetering van de opstelling van de EG uitgesloten. Het beleid van de EG betekent voor de Derde Wereld een ramp. Aan de ontspanning in Europa en elders levert ze geen enkele bijdrage. Door de blokvorming die zij in Oost-Europa oproept verhindert ze eerder de oost-westdialoog. Bij voortgaande integratie zullen de kleinere en zwakkere lidstaten hun politieke vrijheid verliezen.

Naast de nu al moeilijk grijpbare, hoewel nog vrij kleine, burokratie van het apparaat van de Commissie, zal een moeilijker te controleren en gevaarlijker supra-nationaal militair en politieel apparaat groeien. Op milieugebied heeft de EG zich al evenmin onderscheiden. Er werd een sociaal handvest opgesteld, maar de ontwikkelingslijn van de Gemeenschap is onversneden liberaal. De geplande beperkte versterking en directe verkiezing van het Europese Parlement dient om aan het geheel een parlementaire façade te geven.

De PSP vindt dat deze EG op alle terreinen bestreden moet worden omdat ze gevaarlijk is. Ze dient ontmaskerd te worden als wat ze is: een belangengemeenschap van uitbuitende krachten. De mensen moeten zich de enorme onvermoede macht van deze Gemeenschap bewust worden en moeten op de gevaren gewezen worden die een verdere groei inhoudt.

De PSP is geenszins tegen de opheffing van de grenzen in Europa, maar wel tegen het Europa van het kapitaal. Een direkt gekozen Europees parlement houdt geen werkelijke controle op de EG-besluitvorming in, zolang kapitalistische belangen ook hierin domineren. Verkiezingen, zoals nu voorbereid, hebben dan ook alleen maar een propagandafunctie voor de kapitalistische superstaat.

daarom wil de PSP:

1. Uittreden van Nederland uit de EEG.
2. Geen overdracht van nationale bevoegdheden aan welk bovennationaal orgaan dan ook.
3. Socialisatie van en bevordering van de kleinschaligheid in de landbouw, in plaats van het verwerpelijke EG-landbouwbeleid.
4. Binnen het EG-gebied een vrij verkeer van personen en politieke uitwisseling, zodat contacten tussen partijen en vakbonden onderling, internationale betogingen en stakingen niet worden verhinderd.
5. Eenheid van optreden van de Westeuropese vakbeweging, om tegenover het Europa van het kapitaal een macht te vormen die binnen het hele gebied van de EG op elk terrein invoering van de beste arbeidsvoorwaarden, die in een der afzonderlijke lidstaten bestaan, kan afdwingen.
6. Vereniging van de socialistische krachten in Europa, teneinde de strijd voor een socialistisch Europa effectiever te kunnen voeren.
7. Gekoördineerde acties tegen de Berufsverbote, de censuurwetten en andere anti-demokratische maatregelen.

onderwijs

In iedere maatschappijvorm zorgt de maatschappelijke laag die de politieke en de economische macht in handen heeft ervoor, dat het onderwijs in dienst staat van de behoeften van die heersende klasse. In het kapitalisme worden de behoeften van de maatschappij uiteindelijk bepaald door de kapitaalbezitters en -beheerders. Aanvankelijk was de opleiding van arbeidskrachten (via het beroepsonderwijs) in handen van het bedrijfsleven. Omdat het productieproces, met het voortschrijden van de industrialisatie, steeds ingewikkelder werd, werden ook de eisen die aan de scholing van de arbeiders werden gesteld steeds hoger. De kosten hiervan waren voor de afzonderlijke bedrijven niet meer op te brengen. Daarom werd het onderwijs onder verantwoordelijkheid van de overheid gebracht, en betaald uit de algemene middelen.

Door de sterke groei van het bedrijfsleven werden er niet alleen hogere eisen gesteld aan de scholing van de arbeidskracht, maar had men ook steeds meer arbeidskrachten nodig. Het onderwijs groeide enorm en de kapitalistische organisatie van het productieproces (met name de scheiding tussen hoofd- en handarbeid) werd op het onderwijs overgebracht.

Scheiding van het arbeidsproces in zuiver wetenschappelijk onderzoek, de technische toepassing daarvan in de productie door geschoolde arbeiders en de aanvullende taken van ongeschoolde arbeiders, veroorzaakten een overeenkomstige scheiding in het onderwijs. Doordat de hiërarchie van het arbeidsproces op het onderwijs overgebracht is, draagt het onderwijs ertoe bij dat de bestaande maatschappelijke verhoudingen in stand worden gehouden. Het onderwijs dient als een sorteerzeef: ieder wordt gesorteerd en krijgt zijn plaats toegewezen. Vroeger waren kinderen uit de bezittende klasse bij voorbaat voorbestemd voor het verwerven van de hoogste diploma's, ongeacht hun capaciteiten, en werd aan anderen vrijwel elke mogelijkheid onthouden om dezelfde resultaten te bereiken. Tegenwoordig zijn, mede door de strijd van de arbeidersbeweging, de opleidingskansen in theorie minder ongelijk geworden. Of men op een "hoge" of op een "lage" plaats terecht komt, hangt echter nog steeds in sterke mate af van vooropleiding, beroep, huisvesting, inkomen van de ouders en geslacht.

Onnodige kwaliteitsverschillen en verdeeldheid in het onderwijs dragen bij tot het bestendigen van sociale ongelijkheid. Het basisonderwijs verschilt per buurt; scholen in arbeidersbuurten leiden niet op voor de hoogste vormen van voortgezet onderwijs. Door de grote klassen, maar vooral omdat het onderwijs niet aansluit bij de ervaringswereld van arbeiderskinderen, kan een groot deel van de kinderen van deze scholen het tempo niet bijhouden en wordt daarom ten onrechte verwezen naar buitengewoon onderwijs, dat maar voor een veel beperkter groep leerlingen echt noodzakelijk is. Na het twaalfde levensjaar vindt een opdeling plaats, uiteenlopend van lager beroepsonderwijs tot gymnasium. Deze voorbarige opdeling belemmert de doorstromingskansen, en wordt meer bepaald door het milieu van herkomst en de verwachtingen van ouders en leerkrachten dan door de capaciteiten en de wensen van het kind.

Voorzover er thans pogingen worden gedaan om de kloof tussen de verschillende vormen van voortgezet onderwijs te overbruggen, leidt dit door centrale financiële normen vaak tot scholengemeenschappen van een zo grote omvang dat elke overzichtelijkheid verloren gaat.

De uitgaven zijn nog lang niet voldoende om iedere ontvanger van onderwijs de beste mogelijkheden te geven. Na een tijdelijke groei van de onderwijsuitgaven is het overheidsbeleid er echter op gericht deze uitgaven juist in te dammen, Hierdoor blijven de klassen onverantwoord groot, wordt de leermiddelenvoorziening overgelaten aan elkaar bekonkurrerende commerciële bedrijven en worden veel onderwijsinstellingen gehuisvest in verouderde gebouwen of slecht bruikbare noodgebouwen. Nu door de daling van het geboortecijfer het aantal leerlingen afneemt leidt dat niet tot kleinere klassen, maar tot een toenemende werkloosheid voor onderwijzend personeel.

Wat we hiervoor als taak van het onderwijs hebben beschreven, wordt meestal aangeduid met kwalifikatiefunctie: het onderwijs moet er voor zorgen, dat het bedrijfsleven kan beschikken over voldoende geschoolde arbeidskrachten. Het onderwijs dient tevens te zorgen, dat er op elk nivo van scholing voldoende (dat wil zeggen niet té veel en niet té weinig) arbeidskrachten beschikbaar zijn. Nu is er de laatste jaren nogal wat veranderd in de eisen, die aan de kwalifikatie worden gesteld.

Na de tweede wereldoorlog, in een tijd waarin sprake was van een sterke uitbreiding van de industrie, werd het onderwijs sterker gestimuleerd door de overheid (studiebeurzen, renteloze voorschotten). Aan het eind van de jaren 60 blijkt echter als gevolg van de economische ontwikkelingen (in plaats van breedte-investeringen diepte-investeringen) ook werkeloosheid te ontstaan onder de hooggeschoolden. Het bedrijfsleven gaat steeds meer gebruik maken van betere machines (automatisering en mechanisering), waardoor de produktiviteit wordt opgevoerd.

De vernieuwingen in het onderwijs die nu worden doorgevoerd hebben vooral te maken met de toenemende mate van efficiency en rationalisering van het produktieproces. Het bedrijfsleven heeft niet langer behoefte aan gedrilde, gehoorzame arbeidskrachten die alleen in staat zijn bevelen blindelings op te volgen. Het aloude ambacht voldoet niet meer in de moderne tijd, het gaat erom arbeidskrachten af te leveren die overal inzetbaar zijn en zich gemakkelijk aan kunnen passen aan het steeds veranderende produktieproces. Dit geldt niet alleen voor de produktiesektor, maar ook voor het kantoorwerk (de vervanging van boekhouders door onstypisten bijvoorbeeld).

In het onderwijs komt dit tot uiting door het veralgemeniseren van het lager beroepsonderwijs. In het wetenschappelijk en hoger beroepsonderwijs heeft deze ontwikkeling geleid tot verscherpte selectie, verschoolsing en specialisering: de all-round wetenschapper heeft teveel overtollige kennis, er kan grotendeels worden volstaan met zeer gespecialiseerde technici. Als gevolg van het efficiëntie- en rationaliseringsstreven bij bedrijfsleven en overheid wordt ook geprobeerd het aantal opleidingsmogelijkheden voor de hoogstgekwalificeerde beroepen te beperken door een studentenstop voor hoger beroepsonderwijs en universitair onderwijs.

De herstructurering van hogere onderwijsvormen leidt tot een algemene kwalifikatieverlaging, waarbij de bedrijven, tegen een relatief lager loon, een interne afgeronde opleiding kunnen geven, geheel aangepast aan hun eisen.

In dit licht moeten de invoering van de mammoetwet, de plannen van Posthumus, de huidige plannen van Van Kemenade en de bezuinigingsplannen worden gezien. Bij de invoering van de mammoetwet in 1968 werd ook een externe democratisering beoogd. In de praktijk is hiervan echter geen sprake geweest. In feite ziet men een verscherpte selectie met strenge normen, die aansluiten bij de eisen van het

bedrijfsleven. Ook de komende vernieuwingen ("contouren van een toekomstig onderwijsbestel") bereiken waarschijnlijk niet het doel dat de voorstellers voor ogen staat, namelijk: "meer en beter onderwijs voor de kansarme groepen". Nog steeds blijkt dat hogere vormen van onderwijs voornamelijk bereikbaar zijn voor mensen uit hogere sociale milieus, juist omdat het onderwijsbestel op hun waarden- en normenpatroon is afgestemd. Ook de verhoogde school- en kollegegelden maken deze opleidingen ontoegankelijker. De toenemende verslechtering van de arbeidsmarkt, de studentenstops en de moordende selecties op de scholen wakkeren de neiging aan om ofwel snel diploma's te behalen zonder afgeleid te worden door onderzoek en actie, ofwel de race maar op te geven en niet meer gemotiveerd te zijn iets verder te leren. Vooral in tijden van economische terugslag wordt door het bedrijfsleven grote druk op de overheid uitgeoefend te bezuinigen op de kollektieve voorzieningen, waaronder onderwijs. De bedrijven hebben er belang bij de kosten voor onderwijs zo laag mogelijk te houden, omdat te hoge onderwijskosten op de winst drukken (via de belastingen) en de koopkracht van de bevolking aantasten (en daarmee dus de afzetmogelijkheden). De onderwijsuitgaven mogen echter niet zo laag worden dat er (voor de ondernemers) slecht onderwijs gegeven wordt. Bovendien hangt deze 'ondergrens' van de onderwijsuitgaven ook af van de kracht, waarmee de arbeidersbeweging strijdt voor het recht op 'goed onderwijs voor iedereen'.

Het onderwijs is lange tijd door de beheerders van de onderwijsinstellingen gebruikt om de leerlingen behoudzucht en onderdanigheid aan ondernemers en geestelijkheid aan te leren. Het bedrijfsleven, dat behoefte heeft aan zo goedkoop mogelijke arbeidskrachten die zich zonder morren (of al morrend) laten uitbuiten, heeft een sterke greep op het technisch onderwijs, mede doordat de gemeenten tot de mammoetwet geen scholen voor deze vorm van onderwijs mochten oprichten. De konfessionele politici en kerkelijke leiders hebben hun invloed over grote delen van de bevolking bestendigd door de verzuiling van het onderwijs. Het bestaan van verschillende onderwijs-netten naast elkaar heeft geleid tot een ondoelmatige ruimtelijke spreiding van scholen, een gebrek aan koördinatie en geldverspilling.

Daarnaast handhaaft het onderwijs meestal de rolverdeling tussen vrouwen en mannen en wakkert het veelal konkurrentiezucht en prestatiedrang aan. Ideologieën die het voortbestaan van het kapitalisme rechtvaardigen, worden ook nu nog overgedragen op de leerlingen. Een kritische houding wordt binnen dit onderwijs alleen gewaardeerd zolang de bestaande maatschappelijke structuur daardoor niet wordt bedreigd. Democratisering voor alle geledingen is of niet aanwezig, of verpakt in schijnorganen met erg ongelijke stemverhoudingen. Een nieuwe methode om het onderwijs onder controle van de machthebbers te brengen, is de poging om een deel ervan in te lijven bij het militaire apparaat. Wie zich als vrijwilliger verbindt tot dienstneming, kan zonder hoge studiekosten vakgerichte diploma's behalen. Tot nu toe is het onderwijs te eenzijdig gericht geweest op kennisontwikkeling. Afgezien van een aantal gelukkige uitzonderingen zijn op de scholen bij voorbeeld de technische, creatieve, maatschappij-kritische en sociale vorming teveel als bijzaak gezien, of werden geheel verwaarloosd. Bovendien ontbreekt bij de overspannen, prestatiegerichte kennisontwikkeling vaak de samenhang tussen de vele vakken. De ervaring van de leerling is te weinig uitgangspunt voor het onderwijs. De maatschappelijke betekenis van de leerstof komt te weinig aan bod.

Binnen het onderwijs worden echter overal tegenkrachten opgeroepen die zich niet storen aan de grenzen van de traditionele zuilen. Gevers en ontvangers van onderwijs komen in beweging, met het doel het onderwijs in dienst te stellen van de behoeften van de grote meerderheid in plaats van die van de machthebbers. Onderwijskundige vernieuwingen die vroeger beperkt bleven tot afwijkende scholen voor kinderen van idealistische intellectuelen, vinden nu algemener ingang.

Dit alles wordt mogelijk gemaakt doordat de ontwikkeling van de produktie het onderwijs noodzaakt tot groei. Omdat een hoogontwikkelde industriële maatschappij niet kan functioneren met uitsluitend slecht geschoolden, ontstaat er een toenemende behoefte aan geschoolde kaders die in staat zijn snel van functie te veranderen. Daardoor heeft het onderwijs velen de mogelijkheid gegeven kennis aan te nemen die daarna op een andere wijze kan worden aangewend dan waarvoor hij was bedoeld. Zolang het kapitalisme voortbestaat, zal er binnen het onderwijs een voortdurende strijd plaatsvinden tussen enerzijds de pogingen om het onderwijs te onderwerpen aan de ondernemers en de kosten er van te beperken, en anderzijds het onderwijsverzet, dat het onderwijs probeert te bevrijden van de beperkingen die de huidige maatschappij oplegt. Allerlei onderwijsvernieuwingen, die in de loop der jaren door links en in het bijzonder door het onderwijsverzet zijn ontwikkeld, lopen het gevaar dat zij op een verkeerde wijze zullen worden toegepast. Zo kan met integratie van kleuter- en basisonderwijs en door de opsplitsing van het voortgezet onderwijs in een middenschool en een bovenschool bevorderd worden dat alle leerlingen tot hun 16e jaar allemaal eenzelfde onderwijspakket volgen, maar het is ook mogelijk dat binnen de vernieuwde scholen door de opsplitsing in homogene nivogroepen een verscherpte selectie in de hand wordt gewerkt. Wettelijke maatregelen om nieuwe structuren in het onderwijs te scheppen zijn hard nodig, maar hoe ze zullen worden gebruikt hangt af van de machtsverhoudingen binnen het onderwijs en binnen de maatschappij als geheel.

De PSP vindt dat de strijd voor een vernieuwing van het onderwijs, gericht op een zo goed mogelijke ontwikkeling van zo veel mogelijk mensen, alle steun verdient. Aan het onderwijs moet een zeer groot deel van het nationaal inkomen besteed worden, opdat de best mogelijke voorzieningen gratis kunnen worden geleverd.

Teneinde een zo breed mogelijke opleiding voor iedereen te bewerkstelligen, moeten alle 4- tot 16-jarigen, behalve die leerlingen die het buitengewoon onderwijs nodig hebben, onverdeeld een gelijkwaardig onderwijspakket volgen, waartoe kleuteronderwijs, basisschool en eventueel middenschool kunnen worden samengevoegd. Binnen dit onderwijs moeten leren en arbeid tot een geheel samengesmeed worden, door zowel intellectuele als technische, creatieve en expressieve vaardigheden in het leerprogramma op te nemen. Alle overbodige scheidingen tussen de leerlingen, zoals indelingen naar zuilen en geslachten, moeten worden opgeheven. Voor zover het onderwijs klassikaal wordt gegeven, mag de klasgrootte die van 15 tot 20 leerlingen, afhankelijk van schoolsoort en leerstof, niet overschrijden. Daardoor kan een deel van de thans nog naar het buitengewoon onderwijs verwezen leerlingen gewoon onderwijs volgen, en komen extra arbeidsplaatsen in het onderwijs ter beschikking.

Na het doorlopen van deze school heeft ieder recht op een beroepsgerichte of wetenschappelijke vervolgopleiding, hetzij onmiddellijk aansluitend, hetzij na een korte of lange onderbreking. Bij het volgen van deze gratis vooropleidingen zal een

studieloon moeten voorzien in de kosten van levensonderhoud, waardoor een tijdelijke vrijstelling van loonarbeid mogelijk wordt. Deze regeling maakt een levenslang leerrecht mogelijk, vermindert de scheiding tussen een leerperiode en een arbeidsperiode en neemt de psychische drempel weg voor mensen uit de lage inkomensgroepen, die nu nog vaak tegen de grote schuldenlast van het huidige studiefinancieringsstelsel aankijken.

Het recht op voortdurend onderwijs betekent natuurlijk niet dat iedereen van de wieg tot het graf onderwijsinstellingen zal kunnen bezoeken. In de samenleving - en uiteraard óók in een socialistische maatschappij - zal geproduceerd moeten worden. Waar het om gaat, is dat er een rechtvaardige verdeling tot stand komt van de leermogelijkheden die voor het geheel van de samenleving beschikbaar zijn. Ook door de steeds verdergaande technische ontwikkelingen, en de daaruit voortkomende verminderde vraag naar arbeidskrachten kunnen mogelijkheden ontstaan om ook op latere leeftijd opnieuw van de bestaande en nieuw op te zetten onderwijs- en scholingsmogelijkheden gebruik te maken.

De huidige herstructureringsmaatregelen, die in de eerste plaats ten doel hebben de mogelijkheden tot het volgen van onderwijs te beperken, zoals bezuinigingsmaatregelen, een verscherpte selectie, verkorting van de opleidingsduur en een oppervlakkiger opleiding, zijn onaanvaardbaar. Een tegengestelde ontwikkeling is noodzakelijk.

Omdat het onderwijs in dienst behoort te staan van de maatschappelijke behoeften van de overgrote meerderheid van de bevolking, is niet alleen externe democratisering (een zo groot mogelijke toegankelijkheid) maar ook interne democratisering van het onderwijs nodig. Het gezamenlijk beslissen van alle betrokkenen moet in de plaats komen van een autoritaire leiding die van boven af de gang van zaken bepaalt. Het onderwijs moet worden gericht op inzicht in het maatschappelijk gebeuren in plaats van op onderworpenheid; concurrentiezucht en prestatiedrang moeten worden vervangen door solidariteit en samenwerking. De mens moet in de school in zijn totaliteit aangesproken worden.

De school moet aansluiten bij de ervaringen van de leerling en een onderwijspakket aanbieden dat inzicht geeft in het functioneren, de samenhang en de tegenstellingen van de maatschappij. Het werken met projectgroepen kan de integratie tussen verschillende vakken en vaardigheden, en daarmee het inzicht in de maatschappij bevorderen. Het werken in groepen bevordert bovendien het ontwikkelen van sociale vaardigheden en solidariteit. Het onderwijs dient zich onder meer bezig te houden met de vraagstukken die leven in de fabrieken, wijken en het milieu. Het doorvoeren van experimenten die vooruitlopen op vernieuwingen moet niet gericht zijn op de vraag óf er vernieuwingen moeten komen maar hóe die moeten worden doorgevoerd.

daarom wil de PSP:

1. Onderwijs dat inzicht geeft in het functioneren van de maatschappij en zorgt voor ontplooiingsmogelijkheden voor iedereen.
2. Opheffing van de verzuiling door het bevorderen van gedemocratiseerd openbaar onderwijs en dit onderwijs meer vrijheid te geven zich te ontplooien tot een werkelijke ontmoetingsschool. Waar nodig kan eventueel een samenwerkingsschool een middel zijn om de overgang van verzuild onderwijs naar openbaar onderwijs te doen plaatsvinden. Op de openbare en samenwerkingsscholen moet een alternatief

komen voor het godsdienstonderwijs in de vorm van bijvoorbeeld humanistisch vormingsonderwijs.

3. Onderwijs dat aansluit bij de ervaringswereld van alle kinderen, dus ook bij de verschillen tussen groepen kinderen (arbeiderskinderen, kinderen van niet-Nederlandstalige arbeiders, Molukse kinderen, gehandicapten e.d.). Voor het werken met deze kinderen dienen extra voorzieningen geschapen te worden, zoals meer onderwijskrachten en aangepaste leermiddelen.
 4. Bevordering van experimenten, opdat onderwijsvernieuwingen op grote schaal onderzocht en ontwikkeld kunnen worden voordat ze algemeen worden ingevoerd. De instellingen voor leerplanontwikkeling en de universiteiten moeten daarbij uitsluitend dienstverlenend en ondersteunend werken. De leerkrachtenopleidingen moeten nauw bij de experimenten betrokken zijn om deze zo veel mogelijk bij de vernieuwingen te laten aansluiten. Er dient tevens regelmatig verplichte bijscholing voor leerkrachten plaats te vinden.
 5. Opvoering van de nieuwbouw, teneinde te beschikken over voldoende aan moderne eisen aangepaste blijvende schoolgebouwen, die daarnaast zo veel mogelijk voor andere doeleinden beschikbaar moeten zijn. Elke school moet, indien enigszins mogelijk, voorzien worden van een schooltuin waarin de leerlingen door zelfwerkzaamheid het contact met natuur en grond kunnen onderhouden.
 6. Ondersteuning van ouderparticipatie in het basisonderwijs (daarbij inbegrepen het kleuteronderwijs) en de peuterspeelzalen en kinderdagverblijven. De ouders moeten werkelijk invloed krijgen en niet slechts als onbetaalde krachten worden ingezet. Dit kan bijvoorbeeld door de instelling van een schoolkommissie, waarin leerkrachten en ouders zitting hebben. Teneinde de groei naar zelfstandigheid van de leerlingen niet te belemmeren, dient de invloed van de ouders af te nemen, naarmate de leeftijd van de leerlingen toeneemt. Het welzijns- en samenlevingsopbouwwerk moet in het schoolgebeuren betrokken worden en omgekeerd.
 7. Een jaarlijkse vermindering van de groepsgrootte tot overal het aantal van 15 tot 20 leerlingen, afhankelijk van schoolsoort en leerstof, is bereikt.
 8. Een sterke vermindering van de salarisverschillen tussen leerkrachten bij kleuteronderwijs, basisonderwijs, voortgezet onderwijs, hoger onderwijs en wetenschappelijk onderwijs. Afschaffing van het gradenstelsel en maximum aantal uren 26.
- Bevordering van het tot stand komen van een salarisschaal voor peuterleid(st)ers.
9. Een brede opleiding voor onderwijsgeevenden, met veel aandacht voor de praktijk en mogelijkheden tot, en stimulering van bijscholing op het gebied van onderwijsvernieuwing. Binnen de universitaire opleiding tot leraar dienen de didactische en pedagogische kennis en ervaring beter te worden ontwikkeld, onder andere door samenwerking met de afzonderlijke lerarenopleidingen en onderwijsexperimenten.
 10. Instelling van gratis kresjes en peuterspeelzalen die toegankelijk zijn voor alle kinderen tot het vierde levensjaar, om ouders de gelegenheid te geven tot het verrichten van huishoudelijke of maatschappelijke handelingen, waartoe ze anders niet in staat zouden zijn. Dit geeft de kinderen meer mogelijkheden tot contact met leeftijdsgenootjes en bevordert het al op jonge leeftijd aanleren van sociale vaardigheden. Tevens kan het er toe leiden dat reeds in een vroeg stadium kinderen uit de groepen die daar tot nu toe niet aan toe gekomen zijn, beter worden voorbereid op de school om daarmee ieder een zo veel mogelijk gelijkwaardig uitgangspunt te geven.

11. Oprichting van zoveel mogelijk kleine maar brede scholengemeenschappen die onderwijspakketten aanbieden die uiteenlopen van lager beroepsonderwijs tot gymnasium, als stap op weg naar de algemene invoering van de middenschool. Waar een brede scholengemeenschap nog niet mogelijk is, dienen ontwikkelingen als ongedeelde voorbereidend wetenschappelijk onderwijs en samensmelting van lager technisch onderwijs met huishoudonderwijs bevorderd te worden.

12. Instelling van schoolbegeleidingsdiensten, die in samenwerking met alle betrokkenen in de school, projektsgewijze ondersteunend werken in plaats van controlerend, zoals nu vaak het geval is.

13. Omvorming van het CITO (Centraal Instituut voor Toets Ontwikkeling) van een instelling die de inhoud van het onderwijs via de toetsen probeert te bepalen (en daarmee deze inhoud tot het meetbare beperkt) tot een dienstverlenende instelling die zich richt op de activiteiten waarvan de wenselijkheid door het onderwijsveld zelf wordt aangegeven. Bij voorkeur dienen toetsen (zowel selectieve, diagnostische als evaluatieve) echter afgeschaft te worden. Het gebruik van meer-keuze toetsen moet sterk worden beperkt. De spellingtoetsen moeten geheel worden afgeschaft.

14. Bevordering van leermethoden en schoolorganisatie die zittenblijven overbodig maken. In plaats van een diploma of rapport kan een rapport betreffende vorderingen, ontwikkelingen en ervaringen samengesteld worden door leerkracht en leerling samen, en in vormend overleg met de ouders/verzorgers, als het leerlingen van het basisonderwijs betreft. Dit rapport dient duidelijk omschreven rechten te bevatten. De opvoeding moet deze mogelijkheid bevorderen.

15. De mogelijkheid het Esperanto op het leerplan van lagere scholen te plaatsen.

16. Oprichting van een nationaal centrum voor onderzoek, ontwikkeling en productie van leermiddelen, opgezet als koöperatie van overheid, onderwijsvakbonden en andere onderwijsorganisaties. Beëindiging van de productie van leermiddelen door commerciële ondernemers. Druk van studieboeken bij de Staatsdrukkerij. Extra voorzieningen om te bevorderen dat de scholen zelf leermiddelen kunnen maken als onderdeel van het leerproces.

17. Boven de leerplichtige leeftijd voor ieder het recht om zijn arbeid (met behoud van loon) gedurende enige jaren te onderbreken om terug te keren naar het onderwijs voor een vervolgopleiding. Bij verwezenlijking van dit levenslange leerrecht kan de leerplicht duren tot 16 jaar.

18. Zolang het levenslange leerrecht ontbreekt, zijn de volgende noodmaatregelen nodig: ouder-MAVO's, open scholen, vormingswerk voor jonge volwassenen, avond-universiteit of open universiteit, en leerplicht tot 18 jaar. De verlengde leerplicht vereist maatregelen om te voorkomen dat vele minder gemotiveerde jongeren dit als een straf ervaren.

19. Afschaffing van alle school- en kollegegelden; recht op studieloon na de leerplichtige leeftijd, indien men aan bepaalde normen met betrekking tot de studieprestaties voldoet. Aangezien iedere studie- of leerlingenplaats zeer kostbaar is zal voor de 'euwige student' op de scholen en universiteiten geen plaats meer dienen te zijn.

20. Geen studiestops, plaatsingskommissies of verscherpte selectiekriteria die er op gericht zijn de opleiding voor de hoger betaalde beroepen schaars te maken. Leder heeft recht om, naar zijn/haar keuze en mogelijkheden, te kunnen studeren.

21. Vervulling van de partiële leerplicht voor werkende jongeren op zo'n manier dat niet de eisen van het bedrijf centraal staan, maar de ontwikkeling van de jongeren. Gedurende de onderwijisdagen dient de partieel leerplichtige een studieloon te

ontvangen dat gelijk is aan het minimum-jeugdloon. Omzetting van streekcentra in openbare scholen zonder invloed van het bedrijfsleven.

22. Verbod van nevenfuncties in het bedrijfsleven en de vrije beroepen voor het wetenschappelijk personeel en bestuurders van universiteiten en hogescholen, voor zover die financieel of anderszins gehonoreerd worden. Dit wetenschappelijk personeel dient wel de medewerking van alle sectoren van de maatschappij te verkrijgen voor verdere bekwaming in die wetenschap, als de maatschappij dit van haar vraagt.

23. Verbod op onderwijs in handen van het leger en het bedrijfsleven als vervanging van bestaande onderwijsvormen. Alle partikuliere onderwijsinstellingen in gemeenschapshanden.

24. Algehele democratisering van het onderwijs, zodat alle betrokkenen medebeslissingsrecht krijgen in zaken als inhoud en vormgeving van het onderwijs. Reeds op de basisschool dienen de leerlingen onderwezen te worden in diskussietechniek, staatsinrichting en andere vakken. die hun mondigheid zullen bevorderen. In het voortgezet onderwijs ligt het bestuur van de school bij een gekozen raad, waarin de ontvanger van onderwijs tenminste de helft van de zetels bezetten. Deze raad dient nauwkeurig omschreven, vergaande bevoegdheden te hebben, zodat een directie niet buiten het bestuur om een eenzijdig beleid kan voeren. Buiten de zorg van de gemeenschap voor de kwaliteit en de gelijkwaardigheid van het onderwijs, kunnen buitenstaanders (de zogenaamde maatschappijvertegenwoordigers) geen aandeel hebben in de beleidsbepaling binnen een onderwijsinstelling. Bij het samenstellen van universitaire bestuursorganen geldt het principe één persoon één stem.

25. Een plaats voor het instituut 'onderwijsmarkt' binnen elke onderwijsinstelling. Buiten het leerplan dient er volledige vrijheid van meningsuiting op de scholen te zijn. Recht op het beleggen van politieke vergaderingen binnen elke onderwijsinstelling. Het samenstellen en verspreiden van een schoolkrant mag niet worden onderworpen aan ingrepen van de schoolleiding.

26. Geen subsidieverlening aan onderwijsinstellingen waar een tekort aan interne democratie heerst.

27. Waarborgen dat musische en handvaardigheidsvakken een plaats krijgen naast de (nu belangrijker geachte) zaakvakken. Dit moet ook tot uiting komen in de samenstelling van het docentenkorps. Optrekking van het aantal uren kunstzinnige vorming (beeldende vorming).

28. Het instellen van een open universiteit door middel van een edukatieve televisie/radiostichting. Deze stichting dient onder democratisch beheer van de gebruikers te staan. Het instellen van zo'n open universiteit mag niet als argument gelden tot verdere bezuinigingen op de tegenwoordige universiteiten. Mogelijkheid tot het volgen van avond-universiteit aan de universiteiten.

29. Scherper toezicht op het functioneren van stages en leerovereenkomsten. Een verbod op de 'zakgeldregeling'.

30. Bijscholing van werklozen tijdens werkloosheid, met behoud van uitkering en mogelijkheid over te schakelen op avondonderwijs bij aanvaarding werk.

31. Integratie van het Fries als leervak en als een voertaal in het hele onderwijs in Friesland. Het Fries dient ook te worden geïntegreerd in hoger beroepsonderwijs en universitaire vestiging in Friesland.

32. Afschaffing van alle titels.

wetenschap

De opkomst van de moderne wetenschap hangt samen met de opkomst van het kapitalisme. De wetenschap, die tot doel heeft de natuur te begrijpen en te beheersen, bleek een bruikbaar middel om produkten en produktietechnieken te ontwikkelen. In vroeger tijden gebeurde dit veelal door zelfstandige wetenschappers; met de ontwikkeling van het kapitalisme namen ondernemers wetenschapsmensen in dienst: de wetenschapper werd arbeider.

Het bedrijfsleven had mede door de schaalvergroting behoefte aan de ontwikkeling van technieken om de faktor arbeid te beheersen: de sociale wetenschappen bloeien op. Daarnaast vonden deze hun toepassing in manipulatietechnieken om de consumptiemarkt te vergroten.

Tegenwoordig is het overgrote deel van de wetenschapsbeoefening, zo niet rechtstreeks dan wel via een omweg, gericht op de doeleinden van de ondernemingen. Economische groei is alleen mogelijk wanneer de wetenschap voortdurend nieuwe produkten of produktietechnieken aandraagt. Ook het zogenaamde fundamentele onderzoek moet in dit licht worden gezien; zo heeft het intensieve onderzoek naar de eigenschappen van elementaire deeltjes nauw te maken met het aanboren van nieuwe energiebronnen.

Al staat veel wetenschap in dienst van het maken van winst, die winst wordt werkelijkheid doordat de staat een groot gedeelte betaalt van de steeds hogere kosten voor onderzoek en ontwikkeling. Dat gebeurt via de universiteiten en hogescholen, via door de overheid betaalde onderzoeksinstellingen als TNO en via onderzoek in bedrijven op staatskontraakt (meestal ook nog met garanties voor afzet op de staatsmarkt) en ontwikkelingskredieten (waarbij de staat vaak het ondernemersrisiko draagt). Een aanzienlijke bijdrage hiertoe levert het militair onderzoek, dat overigens soms gedaan wordt door onderzoekers die onkundig worden gelaten over de mogelijke toepassingen van hun arbeid. Ook de kosten voor onderzoek en ontwikkeling rechtstreeks door en voor de ondernemingen worden voor bijna de helft door de gemeenschap gedragen, doordat de ondernemer ze voor de belasting van zijn winst mag aftrekken.

Door het systeem van patenten vindt een geweldige verspilling plaats. Resultaten van onderzoek kunnen vaak niet toegepast worden doordat ondernemingen via een patent een voorsprong op de markt hopen te krijgen. Tegelijk wordt bij voorbeeld in de geneesmiddelenindustrie meer onderzoek verricht om patenten van anderen te omzeilen, dan om nieuwe of verbeterde middelen uit te brengen! Zelfs blijven vindingen tientallen jaren in de kluis liggen, uitsluitend om de marktpositie van een eigen produkt niet aan te tasten of om op het gunstigste ogenblik met een produkt met een 'nieuw' snufje uit te komen.

Onderzoek dat gericht is op de werkelijke maatschappelijke behoeften levert veelal geen resultaten op waarmee winst kan worden gemaakt. Daardoor komt zulk onderzoek in onze maatschappij in het gedrang. Groepen die in verdrukking komen door het kapitalisme, vaak rechtstreeks door toepassingen van wetenschap, kunnen niet als opdrachtgever optreden en een beroep doen op diezelfde wetenschap om nu voor hún belangen onderzoek te verrichten. Subsidies voor onderzoek zijn afhankelijk van de aangelegde normen voor 'wetenschappelijkheid'. In de praktijk betekent dit: de

normen die de grote wetenschappelijke tijdschriften aanleggen voor publikatie, wat langs een omweg toch weer uitkomt op de normen van het kapitaal.

Binnen universiteiten vindt hier en daar wel onderzoek plaats ten behoeve van onderdrukte groepen. Maar dat onderzoek wordt voortdurend bedreigd met het intrekken van de faciliteiten, met als argument dat het 'niet waardevrij' of zelfs 'onwetenschappelijk' zou zijn. Bovendien bleek daarbij dat de wetenschap, om onderdrukte groepen zo goed mogelijk te ondersteunen, in methoden en inhoud moet worden aangepast.

De overheid streeft naar een organisatie van de wetenschapsbeoefening waarbij haar invloed op het beleid wordt vergroot. Zolang de behoeften van de maatschappij gelijk gesteld worden aan de behoeften van de ondernemers, valt hieruit weinig goeds te verwachten. Om hierbij een 'flexibel' beleid mogelijk te maken, wordt er steeds meer toe overgegaan nog uitsluitend pas afgestudeerden op tijdelijke basis in dienst te nemen.

De PSP vindt dat de wetenschap gericht moet worden op de maatschappelijke behoeften en daarom in dienst gesteld moet worden van hen die in onze maatschappij onderdrukt worden. Op welke gebieden en in welke richting onderzoek wordt gedaan mag niet bepaald worden door de ondernemersbehoeften, maar moet voortkomen uit een wetenschapsbeleid dat op democratische wijze wordt vastgesteld. De resultaten van wetenschappelijk onderzoek, dat geheel of voor een groot deel door de gemeenschap wordt betaald, moeten ook aan de gehele gemeenschap ten goede komen.

daarom wil de PSP:

1. Onderzoek betaald door de overheid alleen op democratische universiteiten of universiteitsinstituten.
2. Ekstra subsidies voor bepaalde - te bevorderen - projekten dan ook aan universiteiten of universitaire instituten.
3. Subsidies die speciaal ten behoeve van een bepaald projekt aan universiteiten boven de normale begroting worden toegewezen, alleen voortkomend uit een nationaal wetenschapsbeleid. Dit wetenschapsbeleid moet ontworpen worden door een orgaan dat wordt gekozen in open verkiezingen, waarbij alle betrokken onderzoekers (studenten en stafleden) rechtstreeks hun stem kunnen uitbrengen. Dit geschiedt natuurlijk onder controle van het parlement.
4. Ruimte voor onderzoek in opdracht van vakbonden, bedrijfsgroepen, buurtgroepen, milieugroepen, konsumentenorganisaties en dergelijke. Bij beoordeling en financiering moet gewaakt worden tegen onmaatschappelijke waardevrijheid.
5. Meer wetenschappelijk onderzoek, met inpassing in het wetenschappelijk onderwijs, naar schandelijk verwaarloosde gebieden als:
 - de positie van de vrouw, ook in andere tijden en maatschappijvormen;
 - gezondheid en arbeidsomstandigheden;
 - milieuveiligere produktiewijzen en energiebronnen;
 - centrale planning van de produktie;
 - de mechanismen achter de voortdurende bewapening, de gevaren daarvan (kernwapenverspreiding!) en de mogelijkheden om de militaire produktie om te bouwen tot de produktie van zinvolle goederen.
6. Opheffing van patenten en niet-erkenning van buitenlandse patenten.

7. Het recht op publikatie van resultaten en het uitdragen van standpunten voor alle onderzoekers.
8. Het recht voor onderzoekers te weten wie de opdrachtgever is en waarvoor de onderzoeksresultaten gebruikt zullen worden, en het recht bepaald onderzoek te weigeren. Daarnaast moeten onderzoekers iedere onderzochte meedelen dat hij onderzocht wordt en voor welk doel, en bij publikatie van hun resultaten zorg dragen voor de bescherming van de privacy van de onderzochten.
9. Afschaffing van alle militair onderzoek.
10. Het recht op vaste aanstellingen voor onderzoekers bij gebleken geschiktheid na een normale proeftijd. Wetenschapsbeoefening is een baan net als andere banen.

gezondheidszorg

Een zieke die rijk is kan een betere verzorging krijgen dan iemand die weinig geld heeft: verpleging op klasse en onbegrensde inschakeling van specialisten.

De meesten die in een ziekenhuis moeten worden opgenomen liggen daar als 'medisch geval'; ook al krijgen zij een goede medische behandeling, met hun gevoelens kan weinig rekening worden gehouden, en ook niet met hun behoefte aan menselijk contact, die wellicht des te sterker is doordat zij pijn of verdriet hebben of in verwarring of beangst zijn door wat er met hen gebeurt of gaat gebeuren. Veel doktoren praten in onbegrijpelijke termen over het hoofd van de patiënt heen en zeggen dan dat het allemaal wel goed komt; vaak vermanen verpleegsters de zieke 'flink' te zijn.

de 'dure' gezondheidszorg

Gezondheidszorg wordt onder het kapitalistisch systeem beschouwd als een noodzakelijk kwaad. Het staat in dienst van de reproductie van de arbeidskracht, en wordt daarom als kostenfactor opgevoerd, evenals de ondernemer reparatie aan zijn machinepark als kosten opvoert.

Praten over kosten van de gezondheidszorg is eigenlijk een ideologische vertekening van de werkelijkheid. Bij het toenemen van de welvaart (stijging van het nationaal inkomen) besteden wij een groter deel van wat wij met zijn allen verdiend hebben aan gezondheidszorg. Er is sprake van een konsumptiestijging, deels door noodzakelijke uitbreiding, deels door overbodige prijsstijgingen, deels door oorzaken buiten de invloed van de zieke (beslissingen van de arts bij voorbeeld). Hierbij spelen de hoge inkomens van artsen en vooral specialisten een rol, maar ook de hoge prijzen van medicijnen en van medische apparaten. Het belangrijkste is echter de toenemende technologische benadering van het medisch handelen, leidend tot steeds kostbaardere behandelingen, die vanuit het belang van de patiënt niet altijd de meest verantwoorde zijn.

Het inkomen van artsen wordt vaak verdedigd door te wijzen op hun lange en ongeregelde werktijden, zonder daarbij te vermelden dat dat inkomen mogelijk en die werktijden nodig zijn door een artsen-tekort dat met studentenstops en het vrije ondernemerschap van artsen in stand gehouden wordt. Het is ook niet bevorderlijk voor de volksgezondheid wanneer artsen overwerkt zijn, te weinig tijd per patiënt hebben en geen tijd hebben om nieuwe ontwikkelingen bij te houden. Bovendien gelden voor het lager geschoolde verplegend personeel in ziekenhuizen minstens even ongeregelde werktijden, maar voor hen uit zich dat niet in de hoogte van het loon. Onafzienbare rijen nieuwe geneesmiddelen met dure fantasienamen worden via keiharde reclamekampanjes aan de artsen voorgehouden als de oplossing voor al hun problemen. Dit gebeurt terwijl in werkelijkheid de werking vaak onvoldoende bekend is of niet noemenswaardig verschilt van die van een veel goedkoper geneesmiddel.

Ziekenhuizen vormen een dankbaar - want weinig konjunkturgevoelig - afzetgebied voor de fabrikanten van medische apparaten. Deze worden technisch steeds ingewikkelder en daarmee duurder, zonder dat daarmee ook altijd de werking beter wordt. Bovendien wordt niet nagegaan of wellicht een andere bestemming van hetzelfde geld binnen de gezondheidszorg veel meer resultaat zou afwerpen.

In plaats van vooral aandacht te geven aan maatregelen om ziekten te voorkomen, tovert de publiciteit een medische wereld voor van onbegrensde mogelijkheden, een triomf der techniek over de falende natuur. De patiënt verwacht van zijn arts dat hij aan dit onwerkelijke beeld beantwoordt en maar al te veel artsen komen ertoe deze rol te aanvaarden. De dood wordt in deze maatschappij verdrongen, weggestopt, ontkend. Dit leidt ertoe dat medische handelingen soms niet meer gericht zijn op een menswaardig bestaan van de patiënt, maar nog uitsluitend op een zolang mogelijk voortduren van het leven.

De PSP vindt dat de gezondheidszorg niet een noodzakelijk kwaad is, niet een kostenfaktor, waarop bezuinigd kan of mag worden, maar een grondrecht van ieder mens, dat zo volledig mogelijk moet zijn en zich dus onbeperkt tot iedereen hoort uit te strekken, ongeacht het inkomen.

De beste weg daartoe is alle voorzieningen en diensten op gezondheidsgebied via een nationaal wettelijk kader in gemeenschapshanden te brengen, waarbij de kosten uit de algemene middelen worden betaald. De zieke mens moet centraal staan, niet de ondernemer of een fictief zogenaamd 'algemeen' belang. Niet zo snel mogelijk oplappen, maar volledig genezen en wegnemen van de (vaak maatschappelijke) ziekteverwekkende oorzaken moeten het motto van een socialistische gezondheidszorg zijn.

De toegang tot de gezondheidszorg mag geen drempels hebben. In alle gemeenten en wijken van grote steden moeten gezondheidscentra komen waar iedereen zonder bijzondere regelingen terecht kan met alle problemen op gezondheidsgebied. Voor alle niet-uitzonderlijke behandelingen moet een patiënt in zijn eigen regio in een ziekenhuis kunnen worden opgenomen.

Veel meer aandacht moet worden besteed aan het voorkomen of tijdig herkennen van ziekten. Hiervoor moet een systeem worden opgezet om iedereen periodiek aan een gezondheidsonderzoek te onderwerpen. Ook nodig zijn een systeem om vroegtijdig de oorzaken van ziekten op te sporen door het verzamelen van gegevens over het optreden van ziektegevallen, en een goede controle in de bedrijven met betrekking tot de gezondheidssituatie. Eveneens vereist is een betere voorlichting: om gezond te leven moet je weten wat wel en wat niet gezond is, en wie niet bij zichzelf de verschijnselen herkent die een doktersbezoek gewenst maken, zal ook niet naar zijn huisarts gaan. Vertrouwdheid met ziekte en dood moet weer een vanzelfsprekendheid worden.

Openheid en een goede voorlichting is ook noodzakelijk opdat de patiënt kan meedenken bij de afweging tussen de ernst van zijn kwaal en het risico dat nu eenmaal aan iedere medische handeling is verbonden. De beslissing over wat er met zijn lichaam gaat gebeuren, hoort uiteindelijk door de patiënt te worden genomen.

daarom wil de PSP:

1. Een algemene volksverzekering voor alle kosten op gezondheidsgebied. Het onderscheid tussen partikuliere en fondspatiënten moet verdwijnen, evenals de klasseverpleging in ziekenhuizen.
2. Kosteloze tandheelkundige verzorging. Het saneringsstelsel voor fondspatiënten is een grof schandaal en moet eerder vandaag dan morgen worden afgeschaft.

3. Gezondheidscentra in iedere gemeente of stadswijk, bemand door een team van huisartsen, verplegers, therapeuten, maatschappelijk werkers, tandartsen, oogartsen en andere poliklinisch te raadplegen specialisten. Ook zonder verwijzing van de huisarts moeten psychiaters en psychologen geraadpleegd kunnen worden.

4. Een goede ruimtelijke spreiding van ziekenhuizen, zodat tenminste ieder gebied over een eigen algemeen ziekenhuis beschikt. Hiertoe moet het samengaan van verpleeg- en verzorgingstehuizen met kleine ziekenhuizen worden bevorderd. Een wettelijk kader moet deze instellingen uit de sfeer van winstbejag en regentendom halen. Onnodige beperkingen in de bezoeksregelingen en andere regels die geen medisch belang dienen, moeten worden afgeschaft.

5. Voldoende financiering van onderzoek op gezondheidsgebied, uit de algemene middelen, zodat de partikuliere, oncontroleerbare inzamelingsinstellingen overbodig worden en de oplossing van gemeenschappelijke problemen niet afhankelijk gesteld wordt van het beroep op 'medelijden' bij de afzonderlijke burgers.

6. Democratisering van de verschillende instellingen van gezondheidszorg. Dit houdt onder meer in:

a. Het vastleggen en duidelijk maken van de rechten van de patiënten in ziekenhuizen, verzorgingstehuizen en psychiatrische inrichtingen. In geen geval mag een behandeling worden toegepast tegen de uitdrukkelijke wil van de betrokkene. Per instelling moet een onafhankelijke ombudsman komen.

b. Wettelijke bevoegdheden tot meebeslissen voor patiënten-groepen en andere vormen van vertegenwoordiging. Het ontstaan van patiëntenkollektieven moet bevorderd worden.

c. Medebestuur in gezondheidscentra door vertegenwoordigers van de bevolking.

d. Artsen en specialisten in gezondheidscentra en ziekenhuizen in loondienst, net als de andere medewerkers. Bij het werken - zoveel mogelijk in teamverband - moeten medici en niet-medici als gelijkwaardig worden beschouwd. Dit moet ook in het loon tot uiting komen.

e. Het vestigingsbeleid van huisartsen niet in handen van de artsenverenigingen, maar onder controle van de gemeenteraad.

7. Opheffing van de studentenstops voor medicijnen en tandheelkunde.

8. Nationalisering van de geneesmiddelenindustrie en de industrie op het gebied van medische apparatuur. Prijsbeperking van ingevoerde geneesmiddelen.

9. Aanpassing van de opleiding van artsen en geneeskundig personeel aan de maatschappelijke betekenis van hun beroepsuitoefening.

10. Een goed begeleid bevolkingsonderzoek naar ziekten die bij vroegtijdige herkenning een aanzienlijke betere kans op genezing geven, zoals hart- en vaatziekten en kanker. Instelling van medische centra voor periodiek gezondheidsonderzoek.

11. Het centraal verzamelen van gegevens over het optreden van ziektegevallen, niet alleen van besmettelijke maar van alle ziekten, waarbij anonimiteit gewaarborgd is. Deze gegevens moeten worden gebruikt om de oorzaken van bepaalde ziekten (bij voorbeeld schadelijke invloeden van het milieu), op te sporen en weg te nemen.

12. Regelmatige controle in de bedrijven met betrekking tot de gezondheids- en veiligheidssituatie en het gebruik van voor de mens schadelijke stoffen, en een bevolkingsonderzoek wanneer het vermoeden bestaat dat geloosde stoffen de gezondheid van de omwonenden kunnen schaden. De kosten hiervan moeten voor rekening van het bedrijf komen. Hiertoe moet de arbeidsinspectie worden voorzien

van een uitgebreide medische staf. Bij grote bedrijven worden één of meer van deze, van de ondernemer onafhankelijke, artsen gestationeerd.

13. Maatregelen die de volksgezondheid bevorderen, zoals:

a. Een verbod op reclame voor nikotine, alcohol en andere middelen - ook geneesmiddelen - die schadelijk kunnen zijn. Geen strafbaarstelling van het gebruik van genotmiddelen (drugs), maar een goede voorlichting en een gemakkelijk toegankelijke begeleiding tot ontslaving en een strenge controle op de handel.

b. Voorlichting over voeding en de verplichting bij voedingswaren de samenstelling (ook kleur- en smaakstoffen en conserveringsmiddelen) en de calorische waarde te vermelden. In alle eetgelegenheden moet ook voedsel met verantwoorde voedingswaarde tegen redelijke prijzen verkrijgbaar zijn.

C. Bevordering van de sportbeoefening door de bouw van voldoende goed uitgeruste sporthallen en de aanleg van voldoende sportterreinen. Amateerverenigingen moeten zoveel subsidie ontvangen dat de kontributie geen belemmering kan betekenen.

14. Op de praktijk gerichte gezondheidsopvoeding, te beginnen bij het kleuteronderwijs.

15. Een wettelijke regeling die vrijwillige euthanasie mogelijk maakt. De eerbied voor het leven mag niet zo worden uitgelegd dat iemand tegen zijn uitdrukkelijke wil gedwongen wordt tot een niet langer menswaardig bestaan.

16. De beslissing over abortus bij de vrouw, zoals de beslissing over alle medische behandelingen uiteindelijk bij de betrokkene moet liggen. Abortus en sterilisatie in het ziekenfondspakket, evenals voorbehoedmiddelen en de hulpverlening door de adviesburo's voor geboorteregeling en seksualiteitsvragen.

17. Meer aandacht voor geneeswijzen die, ook al bestaat daarvoor bij de huidige stand van onze medische kennis geen afdoende verklaring, bewezen hebben succes te hebben, en opname daarvan in het ziekenfondspakket.

18. Verruiming van de norm voor het aantal formatieplaatsen voor het medisch, verpleegkundig, paramedisch en dienstverlenend personeel voor alle instellingen van gezondheidszorg tot een zodanig nivo, dat werkelijke aandacht aan de patiënt kan worden geschonken.

19. Onvoorwaardelijke afschaffing van de leerlingenovereenkomsten en vervanging hiervan door passende arbeidsovereenkomsten, zodat de rechtspositie van jongeren in opleiding wordt gegarandeerd; in het algemeen zo spoedig mogelijk vervanging van inservice-opleidingen door dagscholen.

20. Afschaffing van de controle van de ondernemers op bedrijfsgeneeskundige diensten en afschaffing van de ondernemersinvloed op uitvoering ziekwet via de bedrijfsverenigingen en van de ondernemersinvloed op ziekenfondsen. Afschaffing van de vanuit het ondernemersbelang werkende bedrijfsartsen en van alle keuringen ten behoeve van het ondernemersbelang of voor verzekeringen.

psychiatrie

Laten de rechten voor ziekenhuispatiënten te wensen over, helemaal machteloos is de patiënt in een psychiatrische inrichting. De patiënt met een krankzinnigheidsverklaring is bovendien zo goed als rechteloos.

Wie 'gek' is wordt in deze maatschappij als griezelig en lastig beschouwd en daarom opgeborgen in gestichten waar soms middeleeuwse toestanden heersen. In werkelijkheid zijn heel wat mensen in zulke inrichtingen niet gekker dan vele anderen die - terecht - loslopen. Psychiatrische patiënten zijn in de eerste plaats mensen die

niet de verantwoordelijkheid of conflicten aankunnen en die hun problemen of angsten niet voldoende de baas kunnen binnen het gedrag dat in deze maatschappij als 'normaal' wordt beschouwd.

Verwijzing naar en behandeling in inrichtingen geschiedt nog steeds volgens het 'medisch model', waardoor de maatschappelijke oorzaken van de moeilijkheden buiten beschouwing blijven. Veel inrichtingen fungeren om stukgedraaide arbeidskrachten, via een soort 'recycling', weer arbeidsgeschikt te maken ten voordele van het kapitalistische arbeidsproces, waardoor velen juist ziek zijn geworden. Verdere ziekmakende factoren zijn het huidige onderwijssysteem en de onrechtvaardige verdeling van geschikte woonruimte.

De PSP vindt dat opname van psychiatrische patiënten als een uiterste stap moet worden beschouwd, en dat hun rechteloosheid onaanvaardbaar is.

Als er hulp noodzakelijk is, moet de eerste hulp voornamelijk in crisisopvangcentra plaatsvinden, waarbij desgewenst mogelijk familie, vrienden en kollega 's ingeschakeld moeten kunnen worden. Talloze 'bewoners' van psychiatrische ziekenhuizen zouden niet opgenomen hoeven te worden, als de tolerantie van hun omgeving groter zou zijn.

daarom wil de PSP:

21. Zoveel mogelijk behoud van maatschappelijke zelfstandigheid voor psychiatrische patiënten, en voorrang voor daarop gerichte behandelingsmethoden. Er moeten voldoende crisisinterventiecentra komen om noodgevallen te kunnen opvangen en overbodige opname te voorkomen. De nadruk moet veel meer komen te liggen op het wegnemen van ziekmakende maatschappelijke oorzaken dan op het aanpassen van de 'patiënt' of 'kliënt'.

22. Geen diskriminatie bij sollicitaties, financiële overeenkomsten en dergelijke op grond van een psychiatrisch opname- of behandelingsverleden en een verbod om daarnaar te informeren. De overheid moet voorop lopen bij het wegnemen van belemmeringen voor indiensttreding van ex-psychiatrische patiënten.

23. Vervanging van de 'KZ-verklaring' door een regeling die meer waarborgen geeft voor de rechten van de opgenomene. Onvrijwillige opname voor langer dan 48 uur alleen op bevel van de rechter. Het besluit mag steeds voor ten hoogste een maand genomen worden, en de opgenomene heeft altijd het recht daarbij gehoord te worden.

welzijnswerk

In een kapitalistische, en dus op ongelijkwaardigheid gebaseerde, maatschappij, zullen groepen die niet meer nuttig zijn voor het in stand houden van die maatschappij, in de knel komen. Het welzijnswerk is gegroeid uit de liefdadigheid van de gegoede burgerij, gericht op groepen die in de maatschappij uit de boot zijn gevallen. Dit verklaart de nog altijd sterke verzuiling, de onoverzienbare chaos en het regentendom op dit gebied. Het welzijnswerk dient als smeerolie voor de ergste wrijvingen en als oplapmiddel van de arbeidskracht.

Wegens het belang van deze taken voor de ongestoorde voortzetting van de huidige maatschappij heeft de staat het welzijnswerk meer en meer aan zich getrokken. Ook het partikuliere welzijnswerk bestaat dankzij de subsidies van de overheid.

De sterke specialisatie, de scheiding tussen beleidsbepalers en uitvoerders, het behandelen van de individuele problemen van de 'kliënt' zonder daar de maatschappelijke achtergronden bij te betrekken waaruit die problemen voortvloeien, dit alles leidt er toe dat welzijnswerk vaak de maatschappelijke werkelijkheid meer versluiert dan blootlegt, dat de bewustwording eerder wordt belemmerd dan bevorderd, en dat protesten in goede, dat wil zeggen ongevaarlijke banen worden geleid. Ook worden de praktijkervaringen uit de welzijnsinstellingen niet teruggebracht naar de sociaal-pedagogische opleidingen.

Naast het officiële welzijnswerk via de gevestigde instellingen komen nieuwe vormen van hulpverlening van de grond die zich niet langer tot doel stellen de 'kliënten' aan de eisen van deze maatschappij aan te passen, maar hen willen bijstaan om tot een strijdbare houding te komen, zodat zij weigeren over zich te laten lopen en zelf kunnen opkomen voor hun rechten. Om te kunnen blijven draaien zijn ook deze vormen van subsidie afhankelijk, zodat ze voortdurend bedreigd worden met inkapseling.

Ook welzijnswerkers in de gevestigde instellingen proberen de ruimte die hun beroepsuitoefening biedt te gebruiken om onderdrukte groepen te helpen voor hun belangen te vechten. Maar hun onvoldoende rechtspositie en de ondemokratische structuur van de meeste welzijnswerkinstellingen perken deze mogelijkheden sterk in.

De PSP vindt dat welzijnswerk dat gericht is op bewustmaking en het zich organiseren van onderdrukte groeperingen, alle ruimte moet krijgen. Alleen al om die reden is democratisering van de welzijnsinstellingen noodzakelijk. Degenen die het 'vuile werk' mogen opknappen moeten ook zelf betrokken zijn bij het beleid. Dat geldt ook voor de groepen aan wie hulp wordt verleend: uiteindelijk moet iedereen het recht hebben zelf de vormen van hulp mee te helpen bepalen.

Alle starre regelingen die geen ruimte laten voor nieuwe ontwikkelingen, voor actiegroepenwerk of voor vormen van hulpverlening die buiten de gevestigde instellingen om groeien, zijn uit den boze.

Opbouwwerk moet in dienst staan van de bewoners van een buurt en hun strijd voor hun rechten. Dat is alleen mogelijk als de opbouwwerkers voor hun baan niet afhankelijk zijn van ambtelijke instanties en aangesteld worden door de buurt. Anders is het onvermijdelijk dat het opbouwwerk zich gaat richten op het vertalen van de protesten van bewoners in wenspakketten voor ambtelijke inspraakprocedures. Minderheden met een eigen cultuur horen ook de mogelijkheden te hebben deze cultuur te beleven. Het 'integreren in de Nederlandse samenleving' mag niet betekenen

dat Surinamers, buitenlandse arbeiders, Zuid-Molukkers of woonwagenbewoners cultureel worden onderdrukt, of dat nu gebeurt door een spreidingsbeleid of door een gedwongen concentratie in regionale kampen. Het moet betekenen dat onze samenleving plaats biedt aan verschillende vormen van culturele beleving.

daarom wil de PSP:

1. Democratisering van alle welzijnsinstellingen, het vastleggen van de rechten van gebruikers van welzijnsvoorzieningen en het betrekken bij het beleid van de groepen op wie de instelling zich richt. Een democratische structuur moet voorwaarde zijn voor substedieverlening. Geen decentralisatie binnen de overheid maar van de overheid naar (groepen van) burgers.
2. Subsidies voor nieuwe vormen van hulpverlening zonder politieke voorwaarden of andere pogingen tot inkapseling.
3. Opbouwwerkers verbonden aan buurthuizen of wijkcentra, zonder politieke controle van bovenaf.
4. Een breed opgezette en breed toegankelijke opleiding voor welzijnswerk met veel aandacht voor de praktijk en meer mogelijkheden van vervolgopleidingen.
5. Welzijnsvoorzieningen als buurthuizen, krèches en bibliotheken zoveel mogelijk gebundeld in gemeenschapscentra in iedere woonwijk. Deze centra moeten ook onderdak bieden aan creatieve activiteiten, gezondheidsvoorzieningen en eventueel scholen. In iedere wijk zal ook rechtshulp en sociaal advieswerk mogelijk moeten zijn.
6. Eigen sociaal-kulturele voorzieningen voor minderheden met een eigen cultuur. Daarbij hoort ook het recht een eigen begeleiding te kiezen. Bevoogding en het opleggen van een standaardkultuurpatroon dienen te verdwijnen.
7. Uitgebreide informatie aan de buitenlanders die hier in Nederland komen of reeds zijn, over het wonen en werken in Nederland en hun rechten en plichten hier. Verder moeten de bedrijven of instellingen die buitenlanders in dienst hebben, verplicht worden die buitenlandse werknemers een cursus Nederlands te laten volgen en ook hun gezinsleden hieraan deel te laten nemen, tijdens de werktijd.
8. Extra faciliteiten voor buurtgerichte welzijnsinstellingen of buurtgroepen, teneinde benadering van buitenlandse werknemers in de eigen taal te vergemakkelijken (tolkenpools of aanstelling van buitenlandse werkers).
9. Extra aandacht voor niet-wijkgebonden, werkloze, en ongeorganiseerde jeugd, zoals het verschaffen van ruimte voor nieuwe hulpverleningsvormen als het straathoekwerk.
10. Kleine woonwagenkampen, tenminste één in iedere gemeente, met voldoende standplaatsen voor tijdelijke bewoners en ruimte voor beroepsuitoefening. Ook zigeuners en anderen, ongeacht hun afstamming, die een trekkend bestaan verkiezen, horen daar te mogen staan. Woonwagen- (en ook woonschip-) bewoning moet beschouwd worden als een woonvorm, gelijkwaardig aan het bewonen van een vast huis.
11. Onmiddellijke realisering van onderwijsmogelijkheden voor in Nederland verblijvende zigeunerkinderen en indien noodzakelijk ook voor volwassen zigeuners.
12. Ruime inschakeling van werklozen voor experimenten op het gebied van samenlevingsopbouw, democrativering en dergelijke. Hierbij moeten met name de initiatieven die van de werklozen zelf komen, bij voorbeeld in de vorm van aktiecentra, gestimuleerd worden.

bezuinigingen

In een tijd van economische achteruitgang worden in het kapitalisme de gevolgen afgewenteld op de onderliggende groepen. Dit doet de behoefte aan welzijnsvoorzieningen toenemen. Tegelijk komt de overheid juist onder sterke druk van de ondernemers te staan om te bezuinigen. Geld voor de ene voorziening gaat daardoor ten koste van de andere. Bestaand welzijnswerk wordt afgestoten.

Het jeugd- en jongerenwerk krijgt niet voldoende geld om de prijsstijgingen bij te houden, laat staan om tot noodzakelijke uitbreiding van Jongerencentra en clubhuizen te komen. Sociaal-kulturele voorzieningen als buurt- en clubhuizen zijn veeleer de sluitpost van de begroting. Het komt zelfs voor dat nieuw gebouwde buurthuizen dicht moeten blijven omdat er geen geld voor een staf ter beschikking wordt gesteld. Opegevallen plaatsen in de maatschappelijke dienstverlening worden of niet meer opgevuld, of worden bezet door werklozen via de sociale voorzieningen, de WSW, de regeling Tijdelijke Arbeids-Plaatsen of de Interimregeling jeugdige werklozen. Dit gaat ten koste van formatieplaatsen met een rechtspositie en arbeidsvoorwaarden. Enerzijds vormen de bezuinigingen dus een bedreiging voor het welzijnswerk, terwijl anderzijds door de decentralisering een grote greep van plaatselijke overheden op het welzijnswerk zal ontstaan. De decentralisering van het welzijnswerk onder deze omstandigheden vormt ook een grote bedreiging. Door het rijk wordt onvoldoende geld beschikbaar gesteld, en de verdeling van het te weinig geld wordt overgelaten aan de willekeur van de plaatselijke autoriteiten. Het zullen juist die vormen van welzijnswerk zijn die hierdoor in hun bestaan bedreigd worden, die lastig zijn voor plaatselijke overheden of werken aan werkelijke emancipatie van de bevolking.

De PSP vindt dat goede welzijnsvoorzieningen een recht zijn voor iedereen, geen liefdadigheid voor 'kansarme' groepen. Onder de huidige omstandigheden is uitbreiding van deze voorzieningen dringend noodzakelijk.

De keuze tussen welvaart en welzijn die ons wordt voorgehouden moet als vals van de hand gewezen worden: als, zoals nu, het aantal arbeidsplaatsen in de materiële productiesector is teruggelopen, geeft dit ruimte tot het scheppen van nieuw werk in de niet-materiële sfeer.

Het welzijn van de mensen houdt in dat iedereen, ongeacht maatschappelijke positie of lichamelijke of geestelijke kondities, het recht heeft bewust de volledige ontwikkeling van zijn individuele en maatschappelijke mogelijkheden te bevorderen.

Decentralisering is een goede zaak, want in wezen kan welzijnswerk alleen functioneren als de direkt betrokkenen zeggenschap over hun welzijnsinstellingen hebben. Maar dit kan alleen maar tot zijn recht komen wanneer het recht van de bevolking op voldoende welzijnsvoorzieningen vastligt en niet door een gebrek aan middelen beperkt kan worden.

daarom wil de PSP:

13. Een kaderwet die aan de bevolking het recht toekent op welzijnsvoorzieningen als buurtwerk, jeugdwerk, peuterspeelzalen, bibliotheken, vormingswerk en maatschappelijke hulpverlening.

14. Uitbreiding van het aantal arbeidsplaatsen in het welzijnswerk via gegarandeerde formatieplaatsen.
15. Verbetering van de rechtspositie van welzijnswerkers.
16. Uitbreiding van het vrijwilligerswerk. Voor de begeleiding van vrijwilligers zijn meer beroepskrachten nodig. Uitbreiding van het vrijwilligerswerk mag nooit een argument zijn om te bezuinigen op arbeidskrachten.

bejaarden en gehandicapten

In deze maatschappij is in feite geen plaats voor groepen die niet (meer) werken. Dat blijkt heel duidelijk uit de behandeling die bejaarden ten deel valt. Van de ene dag op de andere valt het werk weg, zonder mogelijkheid zich geleidelijk op een ander levenspatroon in te stellen. Een zinvolle tijdsbesteding kost nu eenmaal extra geld, maar het inkomen daalt juist ineens.

De tijd moet daarom vooral besteed worden aan pogingen de eindjes aan elkaar te knopen. Aan voorzieningen voor bejaarden is een groot tekort. De wachttijden voor verzorgingstehuizen zijn lang, en in veel particuliere tehuizen heersen bovendien ontoelaatbare toestanden: de bejaarden hebben geen mogelijkheid tot vrije ontwikkeling en levensbepaling, en zelfs een behoorlijke verzorging is vaak niet gegarandeerd. Veel tehuizen worden op een autoritaire manier bestuurd.

De meeste bejaarden zullen echter zelfstandig blijven wonen. De eerstelijnsvoorzieningen, zoals medische, maatschappelijke en recreatieve voorzieningen, zijn op wijkniveau nauwelijks aanwezig, en zijn in de zeldzame gevallen dat dit wel het geval is, slecht op de bejaarden afgestemd.

Het zou toch vanzelfsprekend moeten zijn, dat alle middelen worden aangewend om de bejaarde zolang mogelijk zelfstandig te laten deelnemen aan de samenleving. Maar wie zo denkt vergeet de aard van deze maatschappij: bejaarden zijn niet productief en daarom afgedankt. En juist omdat ze niet meer binnen het produktiesysteem meedraaien, kunnen ze moeilijk een vuist maken om verbetering in hun omstandigheden af te dwingen.

Voor gehandicapten geldt in grote lijnen hetzelfde. Het deelnemen aan de samenleving wordt hun moeilijk gemaakt doordat de maatschappij bijna uitsluitend rekening houdt met een soort standaardmens. Daardoor worden aan hen mogelijkheden tot ontwikkeling en ervaringen onthouden die voor 'normale' mensen vanzelf spreken.

De PSP vindt het verlies van zelfstandigheid en het onthouden van mogelijkheden tot deelname aan de gewone samenleving onderdrukkend voor de bejaarde en de gehandicapte en een verarming voor de samenleving als geheel. De PSP is van mening dat elk mens, dus ook de bejaarde en de gehandicapte, recht heeft op zelfstandigheid, ontwikkeling en aanvaarding van zijn manier van menszijn.

Verwijdering van gehandicapten uit de gewone samenleving omdat zij niet-productief zijn of omdat zij zich anders gedragen dan gebruikelijk, leidt er gemakkelijk toe dat aan hen ontwikkelingskansen en ervaringen worden onthouden die 'gewone' mensen wel aangeboden krijgen. Bovendien wordt het zo de gehandicapte en niet-gehandicapte moeilijk gemaakt een wederzijdse inbreng in elkaars leefwereld te hebben.

Daarom stelt de PSP zich achter diegenen die integratie van de gehandicapten in onze samenleving voorstaan. Met dit streven dient de strijd voor grotere verdraagzaamheid ten aanzien van 'andere' gedragswijzen onverbrekkelijk verbonden te zijn.

Bovenstaande geldt in grote lijnen ook voor bejaarden.

Daarom moet ook een louter medische benadering van zwakzinnigheid worden afgewezen, die ertoe leidt dat zwakzinnigen als 'ongeneeslijk ziek' in ziekenhuisachtige mammoet-inrichtingen worden 'verpleegd',

daarom wil de PSP:

17. Verlaging van de pensioengerechtigde leeftijd tot 60 jaar, met dien verstande dat dit een recht is, maar dat men ook kan kiezen voor latere pensionering. Bovendien moet het mogelijk zijn geleidelijk de werktijd te verminderen. Voor hen die kiezen voor pensionering moeten opvangmogelijkheden en begeleiding ter beschikking staan om op volwaardige wijze aan het maatschappelijk verkeer te blijven deelnemen.

18. Het bevorderen van mogelijkheden om bejaarden zo lang mogelijk in hun woonomgeving te laten, onder meer door uitbreiding van wijkvoorzieningen, thuishulp en kleine tehuizen in de oorspronkelijke woonomgeving van de bejaarde.

19. Het vastleggen van de rechten van bewoners van bejaardenoord, waaronder medebestuur door gekozen vertegenwoordigers. De zelfstandigheid van de bejaarden moet voorop staan in plaats van de behoefte aan een zo efficiënt mogelijke organisatie.

20. Een zo normaal mogelijk gezinsleven voor gehandicapten, ook voor zwakzinnigen. Volledige uithuisplaatsing is een noodoplossing die voorkomen moet worden door wijkgerichte ondersteuning van gezinnen van gehandicapten en door uitbreiding van het aantal dagverblijven. Gedacht kan worden aan het inzetten van Z-gediplomeerden (verplegers voor zwakzinnigenzorg) in de gezinsbegeleiding. Voor zover dit geen oplossing biedt zijn gezinsvervangende tehuizen nodig in plaats van grote inrichtingen. Experimenten waarbij gehandicapten en niet-gehandicapten samenwonen of -werken moeten door de overheid gesteund worden.

21. Geen winst oogmerken, produktienormen of prestatie-eisen in sociale werkplaatsen, maar een aangepaste werksituatie met afwisselend, ook creatief werk tegen een normaal loon.

22. Verplichte voorzieningen voor gehandicapten, zoals drempelloze toegang in alle openbare gebouwen en andere voorzieningen die vanuit organisaties van gehandicapten naar voren komen.

23. Opleidingen voor zwakzinnigenzorg gericht op de ontwikkeling van de individuele mogelijkheden van zwakzinnigen, met inbegrip van de mogelijkheid met niet-zwakzinnigen om te gaan.

drugbeleid

Het wereldwijde mechanisme van de internationale drughandel, een handel waarin CIA-belangen vervlochten zijn met de belangen van de internationale maffia, verdient miljoenen aan de ondergang van sociaal wanhopigen.

Het huidige beleid is er op gericht om illegaal het land inkomende partijen drugs te onderscheppen en een strafvervolging in te stellen tegen de (meestal kleine) handelaar. Inbeslagneming van partijen drugs betekent echter naar de slachtoffers toe dat het aanbod minder wordt en de prijs dus hoger. Dit houdt dan weer meer

afhankelijkheid van de dealers in en meer wanhoop. De kleine handelaar die weer op vrije voeten komt is zijn oude klantenkring kwijt en bouwt een nieuwe op, wat weer meer verslaafden betekent.

De PSP vindt dat de illegale handel bestreden moet worden door deze de klanten af te nemen. Bestrijding van deze handel moet gepaard gaan met de hulpverlening aan en opvang van de slachtoffers.

Door de overheid als zodanig erkende instellingen dienen de hulpverlening aan drugverslaafden op zich te nemen. Instellingen die de mogelijkheid moeten hebben (kwaliteitsgecontroleerde) drugs te verstrekken en als doel hebben de verslaafden te helpen op de lange weg van ontwenning. Deze hulp moet betaald worden door het ziekenfonds.

daarom wil de PSP:

24. Bestrijding van de internationale drughandel waarbij de hulpverlening aan en opvang van de slachtoffers op de eerste plaats komt. De verkoop van verslavende hard-drugs ten behoeve van geregistreerde gebruikers moet door de overheid geregeld worden. Hierbij moet registratie voor verslaafden na medisch advies openstaan.
25. Een goede, geïntegreerde voorlichting vanuit het onderwijs, de jeugdopvang en dergelijke, ten aanzien van het gebruik van alcohol, nikotine en andere drugs.

gewestelijke arbeidsburo's

Officieel hebben de GAB's een 'brugfunctie' tussen arbeidsaanbod en arbeidsvraag. In de praktijk komt het er op neer dat deze buro's een feitelijk verlengstuk zijn van het bedrijfsleven. Dit komt duidelijk tot uitdrukking in de behandeling van laag- en ongeschoolde arbeidersjeugd.

Door ambtenaren veronderstelde onvoldoende motivatie en/of aanpassingsvermogen van een werkzoekende, kan resulteren in een stempel op de stamkaart van de betrokkene, zodat voor deze man of vrouw niet of nauwelijks meer bemiddeld wordt. Gevolg: mensen vanaf 16 á 17 jaar worden voor een onbepaalde periode doorgestuurd naar de bijstandswet. Begeleiding en opvang van de getroffen personen blijft achterwege, zelfs in die mate dat laag- en ongeschoolden niet in aanmerking komen voor bij- of omscholing. Deze cursussen gaan uit van een bepaalde basis- of vakkennis die volgens de normen van 'beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt' bij deze groep onvoldoende aanwezig is.

Hier werkt een door gemeenschapsgelden in stand gehouden instantie als zeef ten behoeve van het bedrijfsleven. Bovendien kan in het algemeen gesteld worden, dat de GAB's hun bemiddelingscriteria aanleggen overeenkomstig de door het bedrijfsleven gestelde eisen.

De PSP vindt dat de GAB's in de eerste plaats ingeschakeld moeten worden in het belang van het welzijn van de werkende bevolking.

De GAB's moeten de maatschappij inlichten omtrent de knelpunten die in haar bemiddelingswerk naar boven komen, deze analyseren en voorstellen doen om ze op te lossen.

daarom wil de PSP:

26. De GAB's onder direkte en openbare politieke controle werkzaam in het belang van de werkende bevolking, waarbij gemeenteraad, vakbeweging en welzijnsinstellingen invloed krijgen.

27. Ambtenaren van de GAB's die optreden als ambulante arbeidsbemiddelaars en met de bedrijven vakatures vergelijken met de geregistreerde arbeidsreserve.

justitie en politie

Op papier gaat het recht uit van gelijke rechten en plichten voor iedereen. Maar in de praktijk blijkt die gelijkheid vals te zijn. Beleggers mogen ongestraft hun panden jaren leeg laten staan, maar een gezin dat ten einde raad zo'n pand kraakt kan daar met de sterke arm zonder meer uit worden gezet. Een arbeider die zijn baas letsel toebrengt wordt veroordeeld, maar fabrieken mogen hun werknemers jarenlang in een ongezond klimaat laten werken. Winkeldiefstal wordt gestraft, maar niet de uitlokking daartoe door 'verkoopbevorderende' maatregelen. Wie geld heeft kan procederen zoveel hij wil; voor ieder ander is de drempel van goede rechtshulp nog steeds te hoog.

Het rechtssysteem is een uitdrukking van deze, op ongelijkheid gebaseerde, maatschappij. Daarom kan het niet de gelijkheid bevorderen, maar alleen de ongelijkheid versluieren. Dat is op veel punten zichtbaar. De wetten beschermen de huidige maatschappijvorm en de verhoudingen, hoe onrechtvaardig ook, die deze maatschappij in stand houden. Het duidelijkst voorbeeld hiervan is de bescherming van de partikuliere eigendom van de produktiemiddelen, waardoor het niet mogelijk is op democratische wijze te beslissen wat en hoe er geproduceerd wordt.

Niet alleen de bestaande wetgeving, maar ook de wijze waarop deze wetten worden toegepast, weerspiegelen de machtsverhoudingen in de maatschappij. Ook al worden de milieuwetten gemaakt, deze dienen voornamelijk als symbool; de uitwerking door duidelijke algemene maatregelen van bestuur blijft achterwege.

Voor sommige groepen, zoals kinderen en vreemdelingen, geldt dat enkele van de meest elementaire rechten hun onthouden worden. Veel algemener is het verschijnsel dat niet iedereen dezelfde kans heeft voor een strafbaar feit veroordeeld te worden. Bijna ieder mens begaat in zijn leven vele overtredingen en meestal ook een aantal misdrijven. Bij ieder van de stappen die uiteindelijk tot strafoplegging leiden, is de kans de dans te ontspringen des te groter naarmate de overtreder hoger op de maatschappelijke ladder staat; de kans om niet gepakt te worden, de kans dat de zaak geseponeerd wordt (dus geen vervolging van de verdachte) en tenslotte de kans op vrijspraak.

Ook overtredingen begaan door de overheid, worden in het algemeen niet vervolgd.

In theorie zijn de aanklager en de verdachte twee nagenoeg gelijkwaardige partijen, die ieder voor de rechtbank hun zaak bepleiten, waarna de onafhankelijke rechter zijn oordeel uitspreekt. De werkelijkheid is heel anders. De verdachte moet het opnemen tegen een apparaat dat over veel mensen kan beschikken, dat gespecialiseerd is in het strafrecht en dat over dwangmiddelen beschikt. Van voorlopige hechtenis wordt maar al te gemakkelijk op grote schaal gebruik gemaakt, zodat verdachten vaak maanden worden opgeborgen onder een regiem dat nog geestdodender is dan dat van de gevangenen. Zo worden zij al gestraft nog voor zij veroordeeld zijn.

Bij de terechtzitting wordt door een aantal gekostumeerde figuren een onduidelijk ritueel verricht. De verdachte heeft weinig kans iets naar voren te brengen, tenzij hem rechtstreeks een vraag wordt gesteld. Maar al te vaak geven rechters er blijk van geen flauw benul te hebben van de maatschappelijke omstandigheden waarin anderen verkeren. Of de oorzaak van de 'misstap' wellicht ligt in het recht dat de sterke beschermt, wordt niet in het onderzoek betrokken.

Als rechtvaardiging voor strafoplegging worden uiteenlopende gronden aangevoerd: het algemene afschrikwekkende karakter, de bevrediging van het rechtsgevoel van de

gemeenschap, de bescherming van de gemeenschap tegen het misdadige individu en vooral de verbetering van dat individu. Nu is het op zich al onaannemelijk dat één middel zulke uiteenlopende doeleinden dient, maar bovendien blijkt dat niet zozeer de hoogte van de straf afschrikwekkend werkt, als wel de kans gepakt te worden. Als er één middel ongeschikt is om iemand te 'verbeteren' (als dat al nodig mocht zijn), dan is dat hem gedurende enige tijd op vernederende wijze te isoleren van de maatschappij. Bij de terugkeer in de maatschappij volgt dan vaak de zwaarste straf: baan kwijt, grote moeilijkheden bij sollicitaties, gezinsproblemen, en dergelijke. Gevolg is dan ook dat velen daarna weer in de gevangenis terecht komen: een hechtenis leidt meestal niet tot verandering van gedrag, maar tot verbittering.

Het eerste contact met het justitiële apparaat komt meestal via de politie tot stand. Naast de taak van opsporingsapparaat heeft de politie ook de taak de 'openbare orde' te handhaven. Wat deze openbare orde inhoudt wordt in geen enkele wet omschreven, maar gezien de uitleg die de politie eraan geeft is het duidelijk dat ook vormen van geweldloze massa-actie, zoals sit-down acties of een terrein bezet houden om de sloop van woningen te voorkomen, opgevat worden als in strijd met die orde. Het is de orde van het kapitalistische systeem, de orde die de heersende klasse graag ziet, waarvan geen enkele bedreiging uitgaat voor gevestigde machtsposities.

Het hoort tot de instructie van de politie dat om de orde te handhaven geweld kan worden gebruikt. Daarbij gaat het niet om het dwangmiddel van de aanhouding, maar om het kwetsen, verminken of zelfs doden van 'oproerkrakers'. Ook bij de opsporingstaak kunnen vuurwapens worden gebruikt, zodat het voorkomt dat iemand voor een vrij licht vergrijp wordt doodgeschoten. De wijze van optreden, ook bij routinecontroles, wekken meer en meer de indruk van Amerikaanse misdaadseries te zijn afgekeken. In toenemende mate wordt de politie gemilitariseerd: karabijnbrigades, anti-terreurbrigades, sluipschutters, pantserwagens. De hierbij gedane verwijzingen naar het toenemend gebruik van geweld in de maatschappij zullen ongetwijfeld zichzelf bewaarheden.

Bovendien vindt bij de politie een centralisering plaats. De politie beschikt over ongecontroleerde registers waarin gegevens staan over meer dan 10 procent van de burgers, deels berustend op onbewezen en zelfs niet strafbare feiten (zoals het registreren van homofielen). In navolging van West-Duitsland is men hard bezig die gegevens centraal in computers op te slaan, en het systeem zelfs zo te verfijnen dat iedere agent vanuit zijn surveillancewagen met een druk op de knop de complete doopceel kan lichten van de burger die hij tegenkomt.

europese ontwikkelingen

De bestrijding van het met graagte opgeblazen 'terrorisme' heeft de greep op de oppositionele beweging binnen een aantal Westeuropese landen binnen enkele jaren sterk doen toenemen. De Bondsrepubliek Duitsland - ondernemersstaat bij uitstek, met feitelijk de zwakste linkse beweging van alle EG-landen - is hard op weg om de burgerlijke democratische vrijheden om zeep te brengen, onder het voorwendsel dat die vrijheden beschermd worden.

De golf van censuur, van Berufsverbote en van zwaar gewapend politieoptreden dat doet denken aan een burgeroorlog, dient tot intimidatie en politieke onderdrukking

van groeperingen en van individuen. Alleen al verzet tegen deze ontwikkelingen is voldoende om zelf verdacht te worden.

Bij herhaling heeft het Nederlandse politie- en staatveiligheidsapparaat zich laten gebruiken als verlengde arm van de Duitse politie en justitie en bijvoorbeeld tegenstanders van de Berufsverbote bespioneerd en - onder omzeiling van de uitleveringsverdragen - in de BRD gezochte personen stiekem naar de grens gebracht, waar ze werden opgewacht door de Westduitse federale recherche. In toenemende mate werkt het Nederlandse apparaat samen met dat van andere westerse landen, waaronder ook de USA en Israël, waarbij 'terrorisme' en 'verdovende middelen' het optreden moeten dekken.

Binnen het EG-apparaat ontstaan nieuwe praktijken van het onderzoeken van politieke betrouwbaarheid en konformisme van zittende en nieuwe ambtenaren. Bij het ontstaan van verdere Europese samenwerking, bijv. op het gebied van de kernenergie, ligt een verdere institutionalisering van de bestaande politieke samenwerking tot een 'Europese' politie en veiligheidsdienst voor de hand. Die zal praktisch onkontroleerbaar zijn.

De PSP vindt dat het recht moet uitgaan van de bescherming van de machtelozen tegen de machthebbers, in plaats van het omgekeerde. Ook de rechten van minderheden moeten door de wet en de toepassing daarvan worden gewaarborgd. Het is niet de taak van de wetgever zich te bemoeien met van alles en nog wat uit de persoonlijke levenssfeer.

Bij het strafrecht moet het voorkómen van misdrijven voorop staan. Wanneer de maatschappelijke omstandigheden het overschrijden van wenselijke rechtsregels uitlokken, zal in de eerste plaats gewerkt moeten worden aan het veranderen van die omstandigheden, zoals de winkeldiefstal uitlokkende uitstalling van goederen, en eerder nog de ongelijkheid bij de maatschappelijke verdeling van de opbrengst van de produktie. Maar zolang de rechtsregels juist bedoeld zijn om onrecht en ongelijkheid in stand te houden, getuigt het niet van werkelijkheidszin te denken dat de strijd voor zulke veranderingen gevoerd kan worden binnen de beperkingen die de wetten willen opleggen. Voor de PSP zijn strijdvormen als stakingen of bedrijfsbezettingen dan ook volledig gerechtvaardigd. Pas nadat de maatschappelijke ontwikkelingen die door deze strijd worden afgedwongen bestendig zijn, kan verwacht worden dat de wetten daaraan worden aangepast. En de hulpverlener die zijn 'kliënt' in nood alleen kan helpen door een artikel van een of ander wetboek te overtreden, kan daarbij zonder meer op de steun van de PSP rekenen.

Na het voorkómen van misdrijven moet de volgende zorg gericht zijn op de slachtoffers van misdrijven, op hen wie onrecht is aangedaan. Het is volkomen ongeloofwaardig wanneer het hele justitie-apparaat kan worden ingeschakeld om 'het recht te doen zegevieren' terwijl de voornaamste bemoeienis met het slachtoffer uit een verhoor bestaat.

Zaken die geen slachtoffers vergen moeten veel minder dan nu het geval is als misdrijf aangemerkt worden. Met name de zedelijkheidswetgeving moet op de helling. Het gebruik van drugs moet eveneens uit de kriminele sfeer worden gehaald.

In de strafrechtpleging horen de rechten van de verdachte hem in alle gevallen duidelijk te worden meegedeeld. Daarbij past een behandeling van de verdachte als van iemand van wiens onschuld vooralsnog wordt uitgegaan. De terechtzitting moet vooral dienen om tezamen na te gaan door welke omstandigheden een misstap kan

worden begaan en welke oplossingen het beste zullen helpen herhaling voorkomen. De gegevens die hierbij naar voren komen, door middel van regelmatige rapportering, kunnen gebruikt worden voor maatschappelijke maatregelen die preventief werken. Vrijheidsstraffen in de gebruikelijke zin van opsluiting en wasknijpers produceren moeten verdwijnen als zinloos en misdaadbepoedigend.

De militarisering van de politie moet worden teruggedraaid. Bij alle ingrepen in het maatschappelijk gebeuren dient de politie met de grootst mogelijke terughoudendheid en zorgvuldigheid op te treden. De taak van de politie hoort vooral te bestaan uit hulpverlening: uit het bijstaan van de burger bij het oplossen van dringende problemen, en uit het voorkomen dat zulke problemen zich voordien. Dit is alleen mogelijk als de politie zoveel mogelijk gedecentraliseerd wordt en zich niet gescheiden opstelt van de rest van de maatschappij.

De PSP wil dat aan de onderhandse Nederlandse samenwerking met buitenlandse politieapparaten radikaal een einde wordt gemaakt. De bestaande samenwerking binnen Interpol en de verdragswetgeving (uitlevering, verdovende middelen, enz.) gaat op punten al te ver. Nederland moet zich verzetten tegen het geven van een bijzondere status aan de bestryding van het 'terrorisme' omdat deze slechts dient om ook buiten de grenzen een veel bredere oppositionele beweging te kunnen bestrijden en bespioneren. De PSP wil zich in het bijzonder inzetten om samen met de vrijheidslievende en linkse krachten in andere Westeuropese landen de moderne totalitaire tendenzen als in feite tegen de bevolking en de arbeidersbeweging gericht, te ontmaskeren.

daarom wil de PSP:

1. Schrapping van de bijzondere noodwetgeving die de mogelijkheid geeft alle burgerlijke rechten aan de kant te schuiven en die militaire bijstand van het politieoptreden mogelijk maakt.
2. Volledige stakingsvrijheid.
3. In elk opzicht dezelfde rechten voor niet-Nederlanders die in Nederland wonen als voor Nederlanders.
4. Herziening van de gronden waarop vreemdelingen uitgewezen kunnen worden. Uitwijzing dient niet mogelijk te zijn indien de betrokken persoon grote kans loopt in eigen land, gezien de in dat land bestaande politieke wantoestanden, gevangen gezet te worden. In ieder geval mag uitzetting alleen mogelijk zijn na een rechterlijk vonnis. Hiertegen moet beroep openstaan. Uitzetting mag pas geschieden wanneer de beroepsmogelijkheden zijn uitgeput. De Nederlandse regering dient een toelatingsbeleid te voeren voor vluchtelingen dat het voor politiek verdrukten mogelijk maakt een nieuw bestaan op te bouwen in Nederland, waarbij hen alle mogelijke hulp verleend moet worden.
5. Meer rechten voor minderjarigen. Daarbij hoort tenminste:
 - a. vrije omgang met anderen naar eigen keuze;
 - b. vrije keuze van de eigen hulpverlener en het recht een arts te raadplegen;
 - c. hoorplicht bij echtscheiding en andere belangrijke beslissingen, zoals uithuisplaatsing, met kosteloze rechtsbijstand en met het recht op beroep;

- d. opneming van een klausule in de omgangsregeling bij echtscheiding die de voogd(es) verplicht minderjarige kinderen toe te staan gedurende een nader te bepalen termijn per jaar bij de andere partij in te wonen;
 - e. vanaf het twaalfde jaar het recht zelf zijn opleiding te kiezen en naar eigen inzicht lid te worden van verenigingen of het lidmaatschap te beëindigen, en vanaf het zestiende jaar het recht zijn eigen verblijfplaats te kiezen en een arbeidsovereenkomst aan te gaan, dit alles met een beroepsmogelijkheid voor de ouders; hiertoe moet ruimte geschapen worden in het woningtoewijzingsbeleid om aan het recht tot het kiezen van een eigen verblijfplaats inhoud te geven.
 - f. vanaf het veertiende jaar handelingsbekwaamheid binnen redelijke grenzen;
 - g. vanaf het achttiende jaar volledige meerderjarigheid.
6. Een wettelijk verbod op diskriminatie op grond van seksuele voorkeur, sekse of burgerlijke staat (wel/ niet gehuwd). Voor het toezien op de naleving moet een onafhankelijke instelling worden gevormd die maatregelen kan vorderen.
 7. Kinderbescherming en reklassering uit de handen van Justitie en in handen van CRM.
 8. Geen strafbaarstelling van hulpverleners die minderjarige van huis weggelopen kinderen de mogelijkheid bieden weer op verhaal te komen.
 9. Aanleg van gegevensbestanden over personen alleen met vergunning. Deze vergunning moet het doel en het gebruik van het bestand vastleggen en de aard van de verzamelde gegevens. Ieder die geregistreerd wordt krijgt daarvan bericht en heeft het recht op inzage en correctie van zijn gegevens en de verwijdering daarvan bij overschrijding van de vergunning. Toezicht onder controle van de betrokkenen. Geen centrale persoonsadministratie; geen persoonsnummer.
 10. Afschaffing van de militaire rechtspraak en van alle vormen van tuchtrecht.
 11. Voorlopige hechtenis alleen als noodmaatregel in bijzondere gevallen.
 12. Advokaten in overheidsdienst, met waarborgen voor onafhankelijkheid en vrije advocatenkeuze. Proceskosten die ten laste zouden komen van rechtspersonen zonder winst oogmerk, worden door de overheid betaald. Een landelijk systeem van wetswinkels moet iedereen de gelegenheid bieden rechtsbijstand te verkrijgen.
 13. Uitbreiding van de subsidie aan instellingen die streven naar verwezenlijking van structurele rechtshulp naast de individuele hulpverlening. Ook de nog op te richten of al verwezenlijkte bureaus voor rechtshulp moeten de ruimte krijgen om zich met juridische problemen bezig te houden, die op het structurele vlak liggen.
 14. Geen toelating van de tekst van verhoren als bewijsmateriaal, tenzij uit het procesverbaal blijkt, dat verdachte duidelijk op zijn rechten is gewezen. Bij ieder verhoor heeft de verdachte recht op bijstand door een advocaat.
 15. Rekrutering van leden van de rechterlijke macht uit andere dan zeer elitaire en conservatieve milieus. De huidige inteeltmethoden bij aanvulling moeten zoveel mogelijk worden opgebroken. Daarnaast verruiming van de mogelijkheden om functies in de rechtspraak te laten vervullen door niet-juristen.
 16. Afschaffing van de rituelen ter terechtzitting. De rechter moet de procesgang duidelijk uitleggen. De verdachte moet ook kunnen zitten en desgewenst aantekeningen kunnen maken. Hij moet binnen de grenzen van de redelijkheid het woord kunnen voeren.
 17. Ruime aandacht voor maatschappelijke ontwikkelingen en de maatschappelijke achtergronden van strafbaar gedrag als onderdeel van de behandeling van het strafrecht, zowel bij de opleiding van juristen als bij de politieopleiding en de opleiding van bewaarders. Ook voor de huidige rechters, politiefunktionarissen en bewaarders is verdere scholing op dit gebied nodig.

18. Een grondige herziening van de zedelijkheidswetgeving, in die zin dat alle verboden die niet strikt noodzakelijk zijn ter bescherming van anderen tegen onaanvaardbare overlast worden opgeheven.
19. Druggebruik uit het Wetboek van Strafrecht. De verkoop van verslavende hard-drugs ten behoeve van geregistreerde gebruikers moet door de overheid geregeld worden. Hierbij moet registratie voor verslaafden na medisch advies open staan. Alleen zo kan de illegale handel in hard-drugs, die telkens nieuwe slachtoffers maakt, bestreden worden, evenals de kriminaliteit die ontstaat doordat verslaafden in geldnood komen. Bovendien is dit de enige methode voor kwaliteitsbewaking, zodat er geen doden meer hoeven te vallen door het gebruik van genotmiddelen van twijfelachtige samenstelling. De verkoop van soft-drugs moet gelegaliseerd worden. De overheid moet hierop een goede kwaliteitscontrole uitoefenen.
20. Meer mogelijkheden voor (en dan ruime toepassing van) andere maatregelen dan vrijheidsstraf, zoals terechtwijzing of het werken in een zieken- of bejaardentehuis of een huis van bewaring.
21. Snellere afwikkeling van strafzaken en civiele zaken.
22. Verval van het recht (gevangenis) straffen uit te voeren als binnen twee maanden nadat het vonnis onherroepelijk werd, buiten schuld van de veroordeelde nog geen aanvang is genomen met de tenuitvoerlegging.
23. Een betere voorbereiding van gedetineerden in gevangenissen op hun terugkeer in de maatschappij. In plaats van geestdodende arbeid tegen een belachelijke vergoeding moet arbeid tegen een normaal loon worden verricht. Veroordeelden horen zoveel mogelijk hun eigen arbeid te kunnen blijven verrichten. Voor het overige moet de arbeid zoveel mogelijk vormend werken voor verdere beroepsmogelijkheden. Ook studie valt in dit verband als arbeid aan te merken. Gedetineerden moeten het kiesrecht behouden.
24. Vastlegging van de rechten van gevangenen. Deze omvatten tenminste:
 - a. het recht op vrije briefwisseling, vrij telefoonverkeer, en de ontvangst van tijdschriften zonder censuur;
 - b. vrije toegang van familie, partners en belangenverenigingen voor gedetineerden tot strafinrichtingen;
 - c. het recht minstens twee dagen per week buiten de inrichting door te brengen;
 - d. het recht op beroep tegen maatregelen en beslissingen bij een onafhankelijke rechter, met kosteloze bijstand door een advocaat.
25. Beperking van de grootte van huizen van bewaring tot hoogstens honderd gedetineerden. Geen bouw van isolatiecellen. Bevordering van open gevangenissen.
26. Een wettelijk verbod op diskriminatie van vroeger veroordeelden bij sollicitatie en promotie. Dit dient zowel voor de overheid als voor het particuliere bedrijfsleven te gelden.
27. Een mobiele, dag en nacht parate hulpverleningsinstelling voor slachtoffers van misdrijven en vergoeding van materiële schade.
28. Geen inmenging van de politie in stakingen, bedrijfsbezettingen, kraakacties en andere dergelijke conflicten.
29. Geen relbestrijdingseenheden en anti-terreurbrigades bij de politie. Het dragen van vuurwapens bij de surveillance moet worden afgestraft.
30. Opheffing van de marechaussee, en dus zeker geen bijstand van militaire politie voor gemeentelijke politietaken.
31. Een verbod van particuliere bewakings- en veiligheidsdiensten.
32. Herinvoering van de wijkagent. De maatregelen tijdens de Duitse bezetting die het nummer op de kraag afschaft moet worden ingetrokken, en politieagenten moeten

verplicht worden op verzoek hun naam te noemen. Overplaatsingen naar andere wijken of gemeenten dienen beperkt te worden.

33. Beperking van de politieregistratie en een verbod op het verstrekken van inlichtingen aan buitenstaanders.

34. Legalisering van prostitutie op door de overheid in samenspraak met de omwonende bevolking te bepalen plaatsen.

35. Een onafhankelijke instelling voor het onderzoeken van klachten naar justitie- en politieoptreden.

36. Ontheffing van burgemeesters uit hun functie als hoofd van de politie met betrekking tot de openbare orde. Deze taak moet door de gemeenteraden worden overgenomen.

37. Notarissen in overheidsdienst, omdat die functie de uitvoering van wettelijke regelingen betreft en nu nog in ernstige mate is besmet met partikulier winstbejag.

38. Verruiming van de mogelijkheden tot adoptie en vereenvoudiging van de procedure.

landbouw

Vergeleken bij de industrie en distributiesektor, is de kapitaalsconcentratie in de agrarische bedrijfstakken tot voor kort achtergebleven. We kunnen konstateren dat Ons arbeidsproces zich in de ruim dertig jaar na de tweede wereldoorlog ontwikkeld heeft van een agrarisch tijdperk naar het huidige industriële tijdperk.

Op een boerderij van veertig hektare werkten vroeger 4 á 5 arbeiders. Thans is het zo dat de boer het alleen moet doen, met machines, bestrijdingsmiddelen en veel kunstmest. De boer ploegt nog voort, maar niet meer met het romantische beeld van vroeger, met een flink span paarden. De huidige landbouw is er uitsluitend op gericht het financieel rendement te maximaliseren. Dat uit zich in de praktijk in het streven de produktie per eenheid arbeidskracht per hektare zo hoog mogelijk op te voeren. De middelen die de boer en tuinder hierbij ter beschikking staan, zoals chemische (veelal giftige) bestrijdingsmiddelen en een overmatig gebruik van kunstmest enerzijds, en de techniek in de vorm van steeds grotere machines anderzijds (wat dan weer leidt naar bedrijfsvergroting) beginnen bij veel mensen vragen op te roepen.

Bij dit concentratieproces blijven ook de boeren zonder kapitaalreserves (vooral de kleine zandboeren en een groot deel van de pachtboeren) in naam zelfstandig, maar in werkelijkheid worden ze met handen en voeten aan de industrie gebonden. Deze industrie ziet op die manier kans zich veel kosten van sociale voorzieningen te besparen door de boeren als goedkope arbeidskrachten te misbruiken. In de meer rendabele landbouwgebieden, zoals de Groninger kleigronden, koopt de agrarische verwerkende industrie soms de gronden op, om een nog steviger greep op het geheel te verkrijgen. Op de minder rendabele zandgronden - waar de veelal kleine boer vaak eigenaar is - besparen ze zich ook nog de kosten van deze grondaankoop.

De in naam zelfstandige boer behoudt op die manier het bedrijfsrisiko, maar zit volslagen vast aan de diktaten van toeleveringsbedrijven en afnemers. Deze dwingen hem tot grote investeringen, die hem financieel steeds afhankelijker maken, hetzij van de banken, hetzij van de afnemer of het toeleveringsbedrijf. Deze zijn namelijk vaak bereid het kapitaal voor de investeringen te verschaffen om mede op die manier voor hen voordelige kontrakten te kunnen bewerkstelligen. Zo zijn veel boeren - met name op de zandgronden - slechtbetaalde arbeiders met een dubbele afhankelijkheid: zij verkopen hun arbeidskracht, maar houden het bedrijfsrisiko. Voor de pachters onder hen geldt dan ook nog dat ze hun land moeten pachten. De inkomsten zijn op veel kleine bedrijven laag, de werktijden lang.

Het systeem van subsidiëring van diverse landbouwprodukten heeft in de praktijk maar al te vaak geleid tot een net drijvend kunnen houden of - na veel geworstel - net ondergaan van kleine bedrijven terwijl de grotere bedrijven ongemotiveerd veel van een aantal subsidies kunnen profiteren. Hierin weerspiegelt zich de EEG-politiek, die er op uit is de kleine boer te doen verdwijnen.

Tegenover de prijzen die de boeren voor hun produkten krijgen vormen de winkelprijzen vaak een schrille tegenstelling. De handel in agrarische produkten neemt een zeer sterke positie in en houdt daardoor de grote prijsverschillen in de hand.

Overal ter wereld worden de op zelfvoorziening gerichte kleine agrarische gezinsbedrijven vervangen door modern opgezette grootbedrijven, die de stedelijke bevolking van voedsel en de industrie van grondstoffen moeten voorzien. Dit gebeurt

langs drie verschillende wegen: In veel landen waar een kommunistische partij aan de macht is, wordt een volledige kollektivisatie van bovenaf opgelegd aan een groep boeren, die daardoor komen te werken in een staatsbedrijf of in een koöperatief bedrijf. Deze ingreep heeft, vooral in de beginperiode, veel bezwaar opgeroepen.

In sommige andere landen, waaronder Joegoslavië, heeft een vrijwillige kollektivisatie plaats gevonden doordat het ontstaan van produktie-koöperaties werd bevorderd. In de kapitalistische landen ontstaan ook grote bedrijven maar onder controle van grote ondernemers. De agrarische grootbedrijven die zo ontstaan zijn op kapitalistische leest geschoeid, zonder een goede planmatige produktieopzet. Door het streven naar een optimale winst van de hereboeren - die als directeur van deze agrarische ondernemingen optreden - ontstaan vaak zeer eenzijdig gerichte bedrijven (dan zijn minder machinesoorten nodig), waardoor de vruchtwisseling en mede daardoor een meer biologisch-dynamische produktiemethode nog verder wordt verwaarloosde.

Het plan Mansholt van de Europese Economische Gemeenschappen wil alleen nog maar zulke kapitalistische grootbedrijven laten bestaan. In dit verband worden bedrijven in nieuw ontgonnen gronden uitsluitend aan kapitaalkrachtige zelfstandigen verpacht en vaak zelfs verkocht.

Het ontbreekt daarbij volkomen aan een goede landbouwpolitiek, waarbij een eventueel nodige subsidie daar terecht komt waar die nodig is, terwijl daarenboven de door deze 'oplossing' ontstane werkloosheid op geen enkele wijze door de overheid wordt opgevangen.

Het landbouwschap en de produktschappen worden geacht de belangen te behartigen van allen die in de agrarische sektor werken. Maar die belangen zijn zo tegengesteld dat dit onmogelijk is, omdat zowel werkgevers als werknemers hierin vertegenwoordigd zijn. In feite behartigen deze schappen - die ook nog zeer ondemokratisch worden samengesteld - in de eerste plaats de belangen van de afnemers en van de staat.

Bij de varkens- en pluimveehouderij gaan grote hoeveelheden voedingsstoffen, waaronder ook veel eiwitten, verloren. In theorie is dat ook bij de melkveehouderij het geval, maar hier telt dat bezwaar veel minder omdat de zuivelprodukten nauwelijks uit ons voedselpakket zijn weg te denken. Niettemin zal ook hier een minder intensieve veebezetting moeten worden doorgevoerd, omdat bij een hoge bezetting (meer dan drie koeien per hektare grasland) te veel (uit de ontwikkelingslanden ingevoerde) hoogwaardige krachtvoerders moeten worden bijgevoerd.

Ook de kwaliteit van de landbouwprodukten is aan het winststreven ten prooi gevallen. Milieu-eisen gelden in dit verband al evenmin. Langzamerhand worden de gevolgen van het (overmatig) gebruik van chemische (giftige) bestrijdingsmiddelen duidelijk. Vergiftiging van grondwater, en via het voedsel van mens en dier. En terwijl het ene middel door de wetgever wordt verboden is intussen weer een volgend middel op de markt. Als de schadelijkheid na enkele jaren ontdekt wordt is al veel kwaad geschied,

Toch is het voor de individuele boer om financiële redenen meestal niet mogelijk om over te schakelen op een meer ekologischer verantwoorde produktiewijze, vaak mede door de afhankelijkheid van banken, toeleveringsbedrijven en afnemers. Deze problemen zijn tot monsterlijke afmetingen uitgegroeid in de zg. bio-industrie (zeer intensieve, vaak goeddeels geautomatiseerde veeteelt). Naast bezwaren van milieu en dieren mishandeling ligt het voornaamste bezwaar op het gebied van de

wereldvoedselhuishouding. Bij een groot wereldvoedseltekort wordt voor de productie van dierlijk eiwit een grotere hoeveelheid vaak gelijkwaardige plantaardige eiwitten - die in veel gevallen op neo-kolonialistische wijze via de EEG-verdragen worden verkregen - opgeofferd.

De financieel sterk afhankelijke individuele boer kan niet anders, vooral niet als hij door de al gedane investeringen voor de bio-industrie financieel sterk aan een afnemer gebonden is. De 'noodzaak' tot deze investeringen is mede een gevolg van de gedachte dat de natuur door de mens te overheersen is. Men is hierdoor in een vicieuze cirkel geraakt, waarbij de boeren onder meer gedwongen worden steeds meer geld te besteden aan de bestrijding van ziekten en plagen.

De PSP vindt dat in de agrarische bedrijfstakken, die voor een groot deel voorzien in de eerste levensbehoefte- voedsel - het winstoogmerk geen rol mag spelen. De PSP wil ook voor de boeren een gegarandeerd minimuminkomen, met het grondbezit in handen van de gemeenschap. Een planmatige productie dient daarbij tot stand te komen onder toezicht van een agrarische produktiegemeenschap. De wijze waarop geproduceerd wordt dient eveneens onder controle van gemeenschapsorganen te staan.

We denken hierbij aan een beperking van het kunstmestgebruik en van chemische bestrijdingsmiddelen en een absoluut verbod van giftige bestrijdingsmiddelen. De produktiewijze zal op kleinschaligheid gericht moeten zijn, waardoor een vrij grote arbeidsintensiviteit ontstaat, die mede een gevolg is van de kleine omvang van akkers en de intensieve vruchtwisseling. De economische nadelen hiervan moeten worden opgevangen door coöperatieve produktiegemeenschappen die de grond tegen lage prijs van de overheid pachten. Het op deze wijze tegengaan van grootscheepse ruilverkavelingen bespaart zowel geld als het landschap. Op die manier - en door het uitschakelen van de tussenhandel - is toch een lage konsumentenprijs mogelijk. Het is gewenst dat er een rechtstreeks contact ontstaat tussen de produktieve koöperaties en te vormen konsumenten-koöperaties.

daarom wil de PSP:

1. Bevordering van coöperatieve bedrijfsvoering met kleinschalige produktiewijze door overheidssubsidies, voorlichting en onderwijs. Deze koöperaties moeten democratisch bestuurd en beheerd worden door allen die erin werkzaam zijn. Nieuwe poldergronden moeten in de eerste plaats aan dergelijke produktiekoöperaties worden verpacht ten behoeve van kleine boeren die elders moeten afvloeien.
2. Een gekoördineerd prijs- en marktbeleid dat de bij de landbouw betrokkenen een redelijk inkomen garandeert bij een normale arbeidstijd. Hierdoor zal speculatie van de tussenhandel onmogelijk worden en kunnen overschotten worden vermeden. Er moet een straffe prijsbeheersing komen van de agrarische produktiemiddelen, inclusief olie en aardgas.
3. Kortere werktijden voor boeren en landarbeiders. Mogelijkheden voor boeren en landarbeiders tot (vervroegde) pensionering. Mede hierdoor vermindering van de werkloosheid in de agrarische gebieden.
4. Opheffing van het landbouwschap en de verschillende produktschappen. Hun taken moeten worden overgenomen door boeren- en landarbeidersorganisaties, die daartoe grondig gedemocratiseerd moeten worden, zodat een werkelijke belangenbehartiging van boeren en landarbeiders mogelijk wordt.

5. De grond in gemeenschapshanden, waarbij de agrarische gronden beheerd worden door grondbanken. Deze moeten de boeren in de gelegenheid stellen te investeren in de rationalisering van hun produktie. In de grondbanken moeten in ieder geval de boeren landarbeidersorganisaties vertegenwoordigd zijn.
6. Financiering van de waterschapslasten uit de algemene middelen. Democratisering van het waterschapsbestel en opheffing van het meervoudig stemrecht op basis van grondbezit in waterschappen.
7. Geen ontginning van nieuwe landbouwgronden ten koste van natuurgebieden. Behoud van oude kultuurlandschappen met rekreatieve of cultuurhistorische waarde, door de betrokken boeren met subsidies in staat te stellen hun anders onrendabele bedrijf voort te zetten.
8. Het veilingwezen in gemeenschapshanden. Bevorderen van experimenten waarbij landbouwers directe kleinschalige relaties aangaan met groepen consumenten. Groenten en fruit mogen niet worden doorgedraaid. Eventuele overschotten moeten een zinvolle bestemming krijgen, zoals gebruik door ziekenhuizen en bejaardentehuizen, of vervoer naar de Derde Wereld, zonodig met subsidie.
9. Geen bio-industrie, maar de betrokken boeren met subsidie in staat stellen hun anders onrendabel bedrijf voort te zetten.
10. Goede voedselvoorlichting, gericht op het terugdringen van de vleesconsumptie. De wereldvoedselsituatie is zodanig dat het consumeren van grote hoeveelheden vlees een onverantwoordelijke luxe is. Solidariteit met de bevolking in hongerlanden vereist een vermindering van de vleesconsumptie in de rijke landen. Het eiwitrijke plantaardige voedsel dat nu als veevoer gebruikt wordt, moet ter beschikking komen van de bevolking van de hongerlanden,
11. Een drastische beperking van het gebruik van giftige bestrijdingsmiddelen in land- en tuinbouw, zowel voor onkruid- als voor ziektebestrijding. Uitgangspunt moet zijn de aangetoonde onschadelijkheid voor het milieu en de noodzaak van het gebruik. Het onderzoek naar en gebruik van andere bestrijdingswijzen, zoals biologische bestrijdingsmethoden van schadelijke insecten, moet door voorlichting en subsidies worden bevorderd. Bovendien moet het gebruik van (fosfaten bevattende) kunstmest worden teruggebracht.

energie

De energievoorziening neemt een steeds belangrijkere plaats in binnen deze maatschappij. Steeds meer lichamelijke arbeid wordt vervangen door mechanische handelingen, en de materiële welvaart is gebaseerd op een gebruik op grote schaal van goedkope energie.

Het is daarom niet verwonderlijk dat juist in deze sector de machtsconcentratie in grote ondernemingen al ver gevorderd is, en nog steeds verder gaat. Was deze concentratie in de oliesektor al sinds het eind van de 19e eeuw een feit, in de 60'er jaren begonnen de oliekoncerns actief de beheersing van andere bronnen (steenkool, uranium) na te streven. Energie kan als een sleutelsektor worden beschouwd, en macht over deze sektor geeft ook veel macht in andere sectoren van de economie die hiervan afhankelijk zijn.

De technologische revolutie brengt de mens veel goede dingen. Arbeidsverlichting, verbetering van de volksgezondheid en verbetering van de materiële welvaart zijn slechts enkele voorbeelden. Aan de andere kant brengt deze technologische revolutie, met name wanneer ze plaats vindt binnen een kapitalistisch productiesysteem, ook veel verspilling van grondstoffen en energie met zich mee en brengt schade toe aan het milieu en aan de mens doordat de aard en omvang van de produktie niet worden bepaald door alle betrokkenen, met inachtneming van criteria met betrekking tot de noodzakelijkheid, wenselijkheid en milieuveiligheid van de produktie en een evenwichtige verdeling van de welvaart over de wereld. Ze wordt daarentegen bepaald door het winstmotief en het streven naar een zo groot mogelijk marktaandeel van particuliere ondernemingen. Daardoor ontstaat keer op keer een konflikt tussen het nut van de produktie voor de onderneming en de maatschappelijke gevolgen van die produktie.

De economische groei, die gekoppeld is aan de technologische ontwikkeling in een kapitalistische kontekst, geeft ook een groei van de produktie in de energiesektor te zien, en wel een grotere dan gemiddelde groei. De sociale en ruimtelijke infrastructuur van deze samenleving wordt steeds afhankelijker van een hoog energieverbruik. Hierin schuilt het gevaar van een steeds grotere afhankelijkheid van de grote monopolies die de energiemarkt beheersen. De zogenaamde 'oliekrisis' heeft ons hiervan al een voorproefje gegeven. Deze heeft de oliekoncerns geen windeieren gelegd.

De energieopwekking vindt in Nederland voor nagenoeg 100 pct. plaats door middel van verbranding van steenkool, olie en aardgas, en de splijting van uranium. Al deze energiebronnen zijn in eindige hoeveelheden aanwezig: steenkool nog voor geruime tijd, de andere voor korte tijd. Weliswaar moeten allerlei schattingen over energievoorraden met een fikse korrel zout worden genomen, aangezien de oliekoncerns er alle belang bij hebben een situatie van schaarste voor te stellen. De praktijk bij olie- en gasvondsten bewijst dit voortdurend. Naast de dreigende uitputting brengen deze vormen van energieopwekking ook gevaren mee voor ons, onze omgeving en ons nageslacht.

Thermische verontreiniging (het opwarmen van water en lucht) heeft een nadelige invloed op het milieu, omdat biologische evenwichten verstoord worden (denk aan

botulisme). Thermische verontreiniging komt voor bij verbranding van alle fossiele brandstoffen, terwijl kerncentrales 50 pct. meer afvalwarmte geven dan konventionele centrales. Ook brengen deze vormen van energieopwekking schadelijke stoffen in het milieu. Hierbij moet een onderscheid gemaakt worden tussen fossiele brandstoffen en kernenergie.

Het eerste levert bij het huidige verbruik gevaren op voor de bewoners van de stedelijke gebieden, waar energieopwekking uit fossiele bronnen plaatsvindt. Over de gevaren voor een verstoring van de evenwichtige samenstelling van de atmosfeer en van het klimaat bij uitstoot van grote hoeveelheden afvalstoffen op lange termijn bestaan op basis van wetenschappelijk onderzoek ernstige vermoedens.

kernenergie

Door de militaire interesse en ervaring in het maken van atoombommen werd de kernenergie als 'oplossing' gretig aangegrepen. De atoomlobby van het nucleair-industrieel complex, die in alle adviesinstanties van de overheid zitting hebben, vormt één van de meest machtige buitenparlementaire economische actiegroepen. De geschiedenis van de kernenergie is een geschiedenis van een voortdurende voldongen-feiten-politiek van de industrie, die het parlement voor het blok zette met reeds gedane miljoeneninvesteringen. Recente onderzoeken naar het nucleair-industrieel complex spreken duidelijke en forse taal over de onderlinge verwevenheid van allerlei groepen en instanties die belang hebben bij kernenergie. Verontrustend is ook de geheimhoudingsplicht van de werkers bij de kerncentrales en onderzoekscentra; openbaarmaking van gevaren en kritiek kan zo in de kiem gesmoord worden. Kernenergie is duur, met name door de steeds stijgende grondprijs van uranium en de korte produktieduur van de centrales en de vele ongelukken. Dat de energie opraakt wordt gestaafd met groeiprognozes die veel te hoog zijn, terwijl ook de schaarstepolitiek van de oliekoncerns buiten beschouwing wordt gelaten. De uranium, die trouwens ook opraakt, maakt ons afhankelijk van apartheidsregimes (Zuid-Afrika), terwijl bovendien ook hier de oliekoncerns een stevige vinger in de pap hebben.

Kernenergie levert al bij geringe toepassing bedreigingen op voor mens en milieu over een zeer lange periode. Het vrijkomen van radioactieve straling en de opslag van het afval zijn onopgeloste problemen. De militaire toepassing van de 'vreedzame' kernenergie vormt een ernstige bedreiging van de wereldvrede. De bewakingsdiensten en veiligheidsmaatregelen, die met een beroep op bescherming in het leven geroepen zullen worden, zijn enerzijds een illusie vanwege een toenemende wapentechnologie, die steeds toegankelijker wordt voor meer mensen. Anderzijds kan het bovendien tot een diktoriaal-autoritair systeem leiden, dat een bedreiging betekent voor democratische verworvenheden en verdere uitbouw van de democratie.

De gevaren houden niet op bij de grens. Er bestaan grootscheepse plannen van de Bondsrepubliek Duitsland voor kernenergie vlak aan de Nederlandse grens. Die plannen houden direkt verband met de plannen voor de opslag van radioactief afval langs de Duits-Nederlandse grens. De uitstoot van radioactieve gassen van een opwerkingsfabriek zoals gepland bij Aschendorf, eveneens vlak bij de grens, kan tot ver in Nederland schadelijke gevolgen hebben.

De opslag van radioactief afval in de zoutlagen in Oost-Nederland moet worden afgewezen als bijzonder gevaarlijk. De bouw van Duitse kerncentrales en van

opwerkingsfabrieken langs onze grens moet eveneens worden verhinderd. De talloze ongelukken, die zich al overal ter wereld hebben voltrokken met vaak dodelijke gevolgen; het feit, dat er in Amerika al een kleine hoeveelheid plutonium (zeer giftig en nauwelijks afbreekbaar) wordt vermist; het explosiegevaar van kerncentrales, die zeker in dichtbevolkte gebieden funeste gevolgen zal hebben; de persoonlijke risico's voor de werkers in de centrales, die zeer groot zijn, omdat vaak met de normen voor straling wordt gesjoemeld, omdat ze er anders veel te kort kunnen werken; het feit, dat steeds meer wetenschappers en experts op dit gebied, vooral ook in Amerika, de anti-kernenergiebeweging gaan versterken, vaak met opoffering van dikbetaalde banen: dit alles zijn evenvele bewijzen dat kernenergie vooralsnog levensgevaarlijk is en geen aanvaardbaar alternatief. Het probleem van het radioactieve afval wordt duidelijk als men weet, dat bij een kerncentrale van 1000 Megawatt per jaar meer radioactief afval vrijkomt dan bij de ontploffing van 1000 Hiroshima-bommen.

De PSP vindt daarom kernenergie, waar dan ook ter wereld, voor een aanzienlijke termijn levensgevaarlijk en onaanvaardbaar.

Een dwingende reden om te werken aan een beleidsomgeving op het gebied van de energievoorziening.

Besparing is één aspect van de oplossing. Verspilling scheiden van nuttig gebruik, en er tegen optreden. Dit kan op lange termijn door het veranderen van de sociale en ruimtelijke infrastructuur, zoals het verminderen van de scheiding wonen-werken, terugdringen van het autogebruik, enzovoort. Op korte termijn gaat het onder andere om het beteugelen van de productie van overbodige verpakking en apparaten die meer energie opslorpen dan nodig is. Verder kan de isolatie van gebouwen verbeterd worden.

Het ontwikkelen en toepassen van 'total-energy' systemen is een belangrijke manier om energie te besparen, omdat deze systemen de afvalwarmte die vrijkomt bij de opwekking en toepassing van energie weer in een bruikbare energievorm omzetten. Een gedecentraliseerde elektriciteitsvoorziening kan verlies van energie bij het transport beperken.

De overheid zou gerichte voorlichting moeten geven over gebruik en verspilling van energie, en besparingsmogelijkheden als door recycling en duurzamer gebruiksvoorwerpen, in plaats van met 'bezuinigingscampagnes' bij de bevolking een kollektief schuldgevoel aan te kweken.

Zijn de stroombronnen in de tijd onuitputtelijk, het op te wekken vermogen (d.w.z. de hoeveelheid energie die tegelijkertijd geproduceerd kan worden) is aan beperkingen onderhevig: namelijk de mogelijkheden om natuurlijke energiebronnen af te tappen. Naast technologisch onderzoek vereist dit veel investeringen. Daarom zullen fossiele brandstoffen bescheiden gebruikt moeten worden zolang de kloof tussen het energiegebruik en de stroombronnenopwekking nog niet door bezuiniging op dit gebied, energiebesparende technologie, en de ontwikkeling van nieuwe stroombronnen is gedicht. De mogelijkheden om de steenkolenmijnen opnieuw in gebruik te nemen moeten worden onderzocht.

Het ontwikkelen van de 'stroombronnen' is een tweede aspect. Deze stroombronnen zijn de alternatieven voor de eindige fossiele brandstoffen. Voorbeelden zijn zonne-energie, windenergie, geothermische energie, en getijden-energie. De gevaren voor

ons milieu van de fossiele brandstoffen en kernenergie zijn bij de stroombronnen nauwelijks aanwezig, terwijl juist die bronnen onuitputtelijk zijn.

overheid en bedrijfsleven

Waarom willen bedrijfsleven en overheid hun energiebeleid niet wezenlijk herzien? Vooral de oliekoncerns zijn bezig om een zo groot mogelijk aandeel in de grondstoffen, transport en distributie te krijgen. Zo kopen ze behalve oliebronnen ook aardgasvelden en steenkool- en uraniummijnen op, en investeren op grote schaal in spuurwerk naar nieuwe vindplaatsen. Het transport en de distributie zijn al grotendeels in hun handen, deels in samenwerking met de overheden van de staten waarin zij werkzaam zijn. Het is duidelijk dat al deze activiteiten in de energievoorziening een hoge winst voor hen opleveren. Men spreekt hier van superwinsten, omdat men door vergaande samenwerking tussen de oliekoncerns tot prijzen komt die ver boven de prijzen liggen die op de vrije markt tot stand zouden komen.

Omdat de technologie van de energievoorziening in een richting is ontwikkeld waardoor zij steeds ingewikkelder en grootschaliger is geworden, zijn er steeds grotere investeringen nodig, die pas na langere tijd winst opleveren. Alleen de grootste bedrijven kunnen zich daarom nog op een concurrerende manier met energie bezig houden. Daardoor ziet men een steeds verdergaande machtsconcentratie, vooral op het gebied van de technologie. Deze machtsconcentratie geeft de mogelijkheid prijzen te dikkeren en de energievoorziening als politiek of economisch machtsmiddel te gebruiken. De ontwikkeling van de stroombronenergie heeft minder mogelijkheden in zich om een dergelijke machtsconcentratie te verkrijgen en te bestendigen, omdat de technologie eenvoudiger kan zijn. Omdat de 'stroombronnen' niet afhankelijk zijn van een beperkt aantal vindplaatsen kan men het transport moeilijk monopoliseren. Dit alles maakt investeren in stroombronenergievoorziening onaantrekkelijk voor het grootkapitaal.

In de energievoorziening is sprake van een dienstverlening van de overheid aan de energiegi-ganten. De staat stimuleert door staatsdeelneming investeringen om naar aardgas en olie te zoeken zonder dat de bedrijven bang hoeven te zijn voor hun winstaandeel. De staat sloot de steenkolenmijnen in Zuid-Limburg, zodat de marktpositie van olie en kernenergie verstevigd kon worden. De staat pompt geld in onrendabele research (Kalkar, RCN, nu ECN, TNO) voor kernenergie, en stelt de resultaten aan het bedrijfsleven zonder tegenprestatie ter beschikking. Dit geld wordt vooral opgebracht door de kleinverbruiker van energie, onder andere door de degressieve tarievenstelsels voor elektriciteit en aardgas. (Een degressief tarief wil zeggen dat de prijs per eenheid lager wordt naarmate het verbruik hoger wordt.) Terwijl vooral de grootverbruikers (met name de petro-chemische en metallurgische industrie), die hun energie voor een zeer lage prijs krijgen, het meeste profijt hebben van de resultaten.

Door de ontwikkeling van zonne-energie tegen te houden, wordt ook tegengehouden dat de Derde-Wereldlanden, waar de stroombron zon in overvloed aanwezig is, in het bezit kunnen komen van de vereiste technologie en daardoor een machtsfaktor van belang worden.

De ontwikkeling van kernenergie bevordert bovendien de ontwikkeling van de technologie voor en de aanmaak van grondstof voor kernbewapening.

De PSP vindt dat er een nieuw nationaal energieplan moet komen met de volgende uitgangspunten: energiebezuiniging in de productie door wat en hoe er geproduceerd wordt te toetsen aan criteria met betrekking tot onmisbaarheid, wenselijkheid, milieuveiligheid en een evenwichtige verdeling van de welvaart over de wereld.

Gezien de eindigheid en de schadelijke gevolgen van het gebruik van fossiele brandstoffen moet de overgang naar energie uit 'stroombronnen' bevorderd worden. Onderzocht moet worden of intussen het gebruik van steenkool, onder andere door vergassingsmethodes, een grotere rol kan spelen. Gezien de gevaren voor het milieu en risico van oorlogstoepassing moet de ontwikkeling van kernsplitsing stopgezet worden. Het onderzoek naar kernfusie moet op een zeer laag pitje worden gezet omdat vooralsnog hierbij dezelfde problemen te verwachten zijn als bij kernsplitsing. Een nationaal energieplan op deze basis kan alleen worden uitgevoerd in samenhang met democratisering van de energievoorziening.

De energievoorziening moet gedecentraliseerd worden voor zover dat energiebesparing en democratische besluitvorming ten goede komt.

daarom wil de PSP:

1. Stopzetting van het Kalkar-project, de kerncentrales in Dodewaard en Borssele en de UCN-fabriek in Almelo. Geen nieuwe kerncentrales in Nederland.
2. Verzet tegen kernenergie(plannen), ook in andere landen, met name West-Duitsland, België en Frankrijk.
Subsidiëring van actiegroepen tegen kernenergie, opdat deze groepen de mogelijkheid hebben hun informatie op dezelfde schaal te verspreiden als de misleidende 'voorlichting' van de Samenwerkende Energie-Producenten.
3. Nationalisatie van energiebronnen, energieproductie en energiedistributie, zodat de baten van aardgas- en oliewinning in Nederland aan de gemeenschap ten goede komen.
4. Afschaffing van het energie-tarievenstelsel waarbij grootverbruik voordeliger is dan kleinverbruik. Instelling van een progressief tarief, boven een normbedrag, voor energieverbruik voor konsumptieve doeleinden. Levering en prijs van energie voor produktiedoeleinden moet bepaald worden aan de hand van de noodzakelijkheid en de wenselijkheid van de betreffende produktie.
5. Steun aan initiatieven om 'stroombronnen' te ontwikkelen. Het oprichten van gemeenschapsinstellingen die zich hiermee bezig houden. De gelden voor het onderzoek naar stroombronnen dienen drastisch te worden vermeerderd tot een nivo dat beantwoordt aan het belang van de energievoorziening voor de samenleving.
6. Bevordering van zo efficiënt mogelijk energiegebruik door isolatie, die gesubsidieerd moet worden, door het gebruik van zuinige energievormen (bij voorbeeld gasverwarming in plaats van elektrische verwarming) en het gebruik van total-energysystemen. Geen invoering van elektrische auto's op grote schaal.

recreatie

De strijd voor de verkorting van de arbeidsdag en de toegenomen werkloosheid dragen bij tot meer vrijetijdsbesteding. De recreatieve voorzieningen houden lang geen gelijke tred met deze ontwikkeling. In plaats van zich inhoudelijk hieraan aan te passen, zien we slechts een uitbreiding in omvang van de oude aanvulling op het brood: de spelen.

Het gevolg hiervan is het bekende beeld van het weekeinde, overvolle wegen, massale tijdelijke recreatie aan stranden en op voetbalvelden, en dergelijke. De prijzenwillekeur bij toeristische attracties maakt voor vele gezinnen het dagje uit tot een bijna onbetaalbare luxe.

Evenals het kapitalistische winstbejag de oorzaak is van de ruimtelijke scheiding van wonen en werken, is het de oorzaak van de ruimtelijke scheiding van wonen en rekreëren. Op de dure grond kan men toch geen volkstuintjes of iets dergelijks laten aanleggen. Naast de ruimtelijke

scheiding brengt de kapitalistische produktiewijze ook inhoudelijk een scheiding aan tussen werken en rekreëren. Omdat het onder de huidige verhoudingen voor grote groepen van de bevolking onmogelijk is om werk te doen waarbij men zijn mogelijkheden zinvol gebruikt en ontwikkelt, spelen de 'spelen' de rol van geestelijke reproductie van de arbeidskracht: geestelijk weer voldoende bij komen om de arbeid te kunnen voortzetten.

Door de kommercieel opgezette massarecreatie op overvolle campings komt de groep van meer sportief ingestelde 'trekkende' en rust en stilte zoekende kampeers in de knel. De afschaffing van het kampeerpaspoort, de opheffing van kampeerpaspoortterreintjes en het verdwijnen van het recht van kampeerpaspoorthouders om tijdens trektochten buiten kampeerterrainen te kamperen, zijn daaraan medeschuldig.

De PSP vindt dat de recreatieve voorzieningen zich moeten richten op de ontwikkeling van de mogelijkheden van de mens, of het nu gaat om sport, creatieve beleving of algemene ontwikkeling. Zij moeten voor iedereen in gelijke mate toegankelijk zijn.

Een zo goed mogelijke ontwikkeling van de mensen is ook van belang, omdat deze de voorwaarden helpt scheppen voor een vrije socialistische samenleving. De bevrijding van de mens betekent ook de bevrijding van geestelijke oogkleppen, van iedere vorm van opgedrongen misvorming. Aan de ruimtelijke scheiding tussen wonen en rekreëren moet een einde komen. In iedere buurt of wijk moeten voorzieningen op dit gebied aanwezig zijn. Voor de begeleiding van de verschillende activiteiten dient voldoende opgeleid personeel beschikbaar te zijn, evenals het nodige materiaal. De natuur moet vrij toegankelijk zijn voor iedereen, behalve die gebieden die beschermd zijn vanwege broedplaatsen van vogels, zeldzame plantengroei e.d. Het openbaar vervoer hoort te voorzien in goede verbindingen met natuurgebieden die geschikt zijn voor recreatie op grote schaal.

daarom wil de PSP:

1. Gemeenschappelijke centra voor creatieve activiteiten in iedere woonwijk.
2. Uitbreiding van groenvoorzieningen, volkstuinen, sportvelden, zwembaden en speelplaatsen tot iedere woonwijk en inpassing daarvan in bestaande nieuwbouwplannen.
3. Behoud van bestaande volkstuinen. In geen geval mogen volkstuinen wijken voor andere plannen, als niet gelijkwaardige nieuwe ruimte wordt aangeboden tegen volledige schadeloosstelling.
4. Een prijsbeschikking om aan de prijzenwillekeur bij toeristische attracties en campings een einde te maken.
5. Beperking van het gebruik van stacaravans als 'tweede' woning.
6. Herinvoering van het kampeerpaspoort en het weer inrichten van kampeerpaspoortterreintjes, bij voorbeeld door Staatsbosbeheer. Op commerciële campings moet een gedeelte worden vrijgehouden voor doortrekkende kampeerdere. De overheid moet medewerking verlenen aan de verwerving van kampeerterreinen door kampeerclubs met een democratische verenigingsstructuur.
7. Beschikbaarstelling voor recreatie van alle nu nog militaire terreinen.
8. Gratis toegang tot de nationale parken.
9. Geen auto's in natuurgebieden, maar meer fietspaden.
10. Ook bij NS-stations: gratis beschikbaarstelling van fietsen.
11. Een wettelijke regeling om de willekeur tegen te gaan van gemeenten en campingbazen ten aanzien van kampregels.
12. Alle bibliotheken gratis. Het aantal moet worden uitgebreid en de inspraakmogelijkheden bij het aanschaffingsbeleid moeten worden vergroot.
13. Subsidies voor actieve recreatie in sportverenigingen. Amateurverenigingen moeten zoveel subsidie ontvangen dat de kontributie geen belemmering kan betekenen. Daarnaast moet de actieve recreatie ook buiten de georganiseerde sport bevorderd worden.
14. Gratis toegang tot de zwembaden. Alle zwembaden horen ook op zondagen open te zijn.
15. Alleen overheidssubsidies voor professionele sportbeoefening als de overheid ook zeggenschap krijgt over de besteding. De verkommercialisering van de sport moet worden tegengegaan.
16. Alle grote partikuliere natuurgebieden in gemeenschapshanden.
17. Geen recreatie ten koste van natuurgebieden, broedplaatsen voor vogels en plaatsen met een grote wildstand. Bij het bestemmen van natuurgebieden voor recreatieve doeleinden dient nauwkeurig te worden nagegaan of het gebied voor intensieve recreatie (attracties en dergelijke) gebruikt mag worden, of uitsluitend voor extensieve recreatie (bij voorbeeld als wandelgebied).
18. Uitbreiding van de mogelijkheden voor naakte openluchtrecreatie op openbaar toegankelijke terreinen.
19. Voorzieningen voor gehandicapten, zoals aangepaste ingangen, bij zomer- en recreatiehuizen, zwembaden, sportzalen en sportterreinen.

Kunst

Oorspronkelijk komt de kunst voort uit het volk. Zij is ontstaan uit ambachtelijkheid (onder andere als versiering) en uit een religieuze beleving (onder andere kerkschilderingen). Al heel lang bestonden er daarnaast kunstvormen die als maatschappijkritisch beschouwd kunnen worden. Deze hielden op moralistische of satirische wijze de maatschappij een spiegel voor.

Voorbeelden van deze vroege strijdkultuur zijn te vinden in sprookjes, in markt- en kermistoneel en in sommige schilderijen.

Maar uit deze - kunstvormen voor het volk - ontstond ook een maatschappijbevestigende kunst. Kunstenaars gingen werken voor de heersende klasse en moesten zich voor een groot deel daaraan aanpassen (hofmusici, hofschilders). Deze maatschappijbevestigende kunst heeft in de loop van de tijd de overhand gekregen. De kunst werd zo georganiseerd (musea en andere kultuurgebouwen, dure boeken en dergelijke) dat nog slechts een elite die niet hard hoeft te werken zich de luxe kon veroorloven er kennis van te nemen. Dit is tot op heden zo gebleven. Ook al hebben tegenwoordig veel meer mensen tijd en geld genoeg om naar de kunst toe te gaan, de traditionele drempels bestaan nog steeds en in de kultuurgebouwen komt slechts een elitepubliek.

Er bestaan groepen kunstenaars die de kunst willen terugbrengen naar de mensen: kunstenaars die kinderspeelplaatsen ontwerpen en lelijke muren beschilderen; toneelspelers die hun voorstellingen op straat en in de fabriek geven en die de mensen vermaken en tegelijk laten nadenken over hun eigen situatie; kunstenaars die de amateurkunst willen bevorderen door lessen te geven en materiaal beschikbaar te stellen; filmers die hun films liever vertoond zien in een buurthuis dan in de bioscoop. Deze zogenoemde strijdkultuur heeft nog verdergaande doeleinden en probeert de mensen te brengen tot verzet tegen de hen onderdrukkende structuren in de maatschappij.

Daarnaast vechten kunstenaars voor een niet-elitair kunstbeleid: het verschaffen van een behoorlijke bestaanszekerheid zowel aan scheppende als aan uitvoerende kunstenaars; het afschaffen van gunstenstelsels als waarderingssubsidies en het vervangen daarvan door een groepsregeling (waarvan de BKR een bruikbaar voorbeeld is); het doorbreken van de machtspositie van ambtenaren en elite door vergaande democratisering van raden en commissies, door directe zeggenschap van de betrokkenen in uitvoering en opzet van het kunstbeleid; het ontwikkelen van mogelijkheden voor de bevolking, door het wegnemen van financiële drempels (onder meer door een gedecentraliseerd documentatie- en informatiebeleid, door kunstuitleen en door inspraakprocedures bij zaken als het samenstellen van programma's en het verstrekken van opdrachten).

Kunst kost geld, en wel om vier redenen:

- Er zijn instellingen nodig waar mensen zich als kunstenaars kunnen bekwamen.
- Om te werken hebben kunstenaars werkruimten en andere voorzieningen nodig.
- Het werk van de kunstenaar moet vertoond worden, en zo'n vertoning kost geld.
- De kunstenaar heeft recht op inkomen.

Al dat geld wordt maar voor een klein deel betaald door de mensen die de kunstwerken "konsumeren", zoals museum- en schouwburgbezoekers. De rest wordt door de overheid bijgepast in de vorm van subsidies. Maar de laatste jaren is het subsidiebeleid achtergebleven bij de ontwikkelingen. Met name de "vormingskunstenaars" worden met te lage subsidies opgescheept.

Omdat commercieel werken de kunstenaar dwingt zich aan te passen aan "gangbare ideeën", vormt verkommercialisering een ernstige bedreiging van de kunst. Bovendien leidt verkommercialiseerde kunst vaak tot mensonwaardige werkomstandigheden voor de kunstenaar (te lage lonen of veel te lange werktijden).

De PSP vindt dat de kunst terugmoet naar het volk. Een kunstenaar (dat is iedereen die kunst als zijn beroep heeft gekozen) mag echter niet gedwongen zijn om commercieel te werken of op enigerlei wijze gecensureerd worden. Daarom moeten alle kunstvormen volledig door de overheid gesubsidieerd worden.

De gevestigde kunstinstellingen moeten grondig gereorganiseerd worden. Deze instellingen moeten gedemocratiseerd worden, en alle drempels die ze voor het gewone publiek ontoegankelijk maken moeten worden afgebroken. Omdat kunst voortkomt uit een ontwikkelingsproces, en het tijd kost voordat nieuwe kunstvormen hun plaats in de maatschappij hebben gevonden, zal er altijd een deel van de kunst zijn dat maar een kleine groep mensen bereikt. Het kunstbeleid moet er mede op gericht zijn deze nieuwe vormen zoveel mogelijk voor iedereen toegankelijk te maken.

Het moet mogelijk blijven dat kunst gemaakt en vertoond wordt in een daarvoor geschikte ruimte, zoals concertzaal of museum. Maar de kunstenaars die zich tot nu toe in deze cultuurgebouwen hebben teruggetrokken zullen zich ook bewust moeten worden van hun verantwoordelijkheid ten opzichte van de bevolking. Dit kunnen zij doen door vaker buiten hun vaste vertoningsplaatsen te treden en door hun voorstellingen te begeleiden en zoveel mogelijk in een maatschappelijk kader te plaatsen.

Ook de overheid heeft de taak de bevolking op kunstgebied te scholen, bij voorbeeld via het onderwijs. De vormingskunstenaars kunnen- een grote rol spelen bij de scholing en aktivering van de bevolkingsgroepen die nu niet naar een theater of museum gaan. Dit is een reden te meer om hen te (blijven) subsidiëren. Daarbij gaat het niet alleen om groepen die politiserend werken, maar ook om groepen die alleen kunstvorming als hun taak zien.

De amateurkunst moet veel meer bevorderd worden. Vele werkloze kunstenaars kunnen hiervoor worden ingeschakeld. Het bevorderen van de zelfwerkzaamheid van de mensen wordt in de toekomst steeds belangrijker, doordat steeds minder van de beschikbare tijd besteed hoeft te worden aan werken op kantoor of in de fabriek. Maar ook nu is de creatieve zelfwerkzaamheid al belangrijk, want het vermogen iets te scheppen is een van de meest wezenlijke menselijke eigenschappen.

daarom wil de PSP:

1 Subsidie van kunstproductie op exploitatiebasis, in plaats van per projekt. Hierdoor krijgt de kunstenaar bestaanszekerheid op lange termijn en komt hij in de gelegenheid

kontinuiteit in zijn produktie te brengen. Ook kunstenaars die bij hun kunstvorm afhankelijk zijn van andere kunstenaars moeten hiervoor in aanmerking komen. Daarom is het nodig dat door hen vaste kunstenaarskollektieven gevormd worden, ook in gebieden van de kunst waar dat tot nu toe ongebruikelijk was.

2. Gelegenheid voor iedere kunstenaar om zich (zonder censuur) te uiten. Niet-kommerciële initiatieven die dit bevorderen, zoals artotheken en filmhuizen, moeten voor subsidie in aanmerking komen.
3. Podiumsubsidies voor niet-kostendekkende uitvoeringen en voorstellingen. Deze subsidies moeten per kunstvorm door democratische organen verdeeld worden die de subsidieringsvoorwaarden vaststellen en de naleving daarvan controleren.
4. Democratisering van de raden voor de kunst en andere overheidsadvieslichamen op het gebied van de cultuur. Hun vergaderingen moeten openbaar worden en de macht van de ambtenaren binnen deze instanties moet worden ingeperkt.
5. Terugdringing van de verkommercialisering van de kunst. Subsidiefondsen die in handen zijn gegeven van kommerciële instellingen moeten weer door de overheid in beheer worden genomen. Zo moet het produktiefonds voor de Nederlandse speelfilm veranderen in een produktiefonds voor niet-kommerciële speelfilms.
6. Een inkomensregeling die alle kunstenaars een reële bestaanszekerheid biedt. Deze regeling moet uitgevoerd worden door democratische organen. Kunstwerken die door deze regeling tot stand komen, moeten zo veel mogelijk voor iedereen bereikbaar zijn.
7. Uitbreiding van de subsidies voor vormingskunst en met name strijdkultuur.
8. Gratis toegang voor musea, toneel, concerten en dergelijke.
9. Meer steun aan amateurs in de kunst.
10. Vertegenwoordiging van kunstenaarsbonden in alle cultuur- en kunstorganen.
11. Geen opgaan van het kunstonderwijs in het overig Hoger Onderwijs: behoud van de vrije structuur en de vrije toegankelijkheid van het kunstonderwijs.

media

Te lang zijn de media - kranten en tijdschriften, radio en televisie - in handen geweest van een elite van uitgevers en diensthooften. De kwaliteit van de inhoud wordt voornamelijk bepaald door het streven naar winst of ledental. Binnen deze marges doen sommige journalisten en programmamakers wel pogingen om de media te gebruiken voor het weerbaar maken van de bevolking, maar helaas worden deze pogingen al te vaak gedwarsboomd door de verminderde advertentieomzet of de lage kijk- en luistercijfers.

De laatste jaren vindt een toenemende monopolisering plaats in dag- en weekbladpers. Het aantal zelfstandige dagbladondernemingen is de laatste twintig jaar gehalveerd van 55 naar 29. De monopolisering blijkt nog sterker uit de verdubbeling van het marktaandeel van de vier grootste dagbladondernemingen, namelijk van 26 naar 53 procent, dus meer dan de helft van alle oplagen samen. De oorzaak hiervan is dat uitgeverijen de toegenomen kosten voor het uitgeven van een blad hebben trachten op te vangen door het aandeel van de advertentie-opbrengsten in de bedrijfsvoering te verhogen. Voor adverteerders zijn de bladen met een groot dekkingspercentage voordeliger dan bladen die een minder grote dekking hebben. Daar zullen zij eerder hun advertentie in plaatsen. Grotere bladen krijgen dus meer middelen, waardoor zij èn hun markt-aandeel kunnen vergroten, èn de rationalisering van hun productie kunnen doorvoeren. Op een gegeven moment vallen de kleinere bladen uit de boot en moeten ze zich of opheffen of aansluiten bij een gigant. Deze ontwikkeling is door de invoering van de STER-reklame versneld.

Naast de uitdunning van de zelfstandige, onafhankelijke pers heeft de invloed van adverteerders nog een ander kwalijk gevolg. Ter vergroting van hun marktaandeel zal de krant alles doen om zijn lezers te behagen, zoals het bevestigen van vooroordelen of het plaatsen van sensatieverhalen. Het is al zover, dat bepaalde bladen onderzoek doen naar de verhouding tussen het redactionele onderwerp en de naastliggende advertentiepagina. Zij lokken adverteerders door de redactionele onderwerpen daarop af te stemmen; veel sport, intieme informatie uit het leven van de "sterren", en dergelijke. De monopolisering leidt dus tot de "vertrossing" van de pers: informatie afgestemd op vooroordelen, zonder kritische uitschieters. De pers werkt dan systeem-bevestigend, en speelt geen rol bij het weerbaar maken van de burger.

Dezelfde ontwikkelingen zien we bij de omroepen: de diktatuur van de kleurloze middelmatigheid. Ook hier is sprake van monopolisering, maar dan met het ledental als oorzaak, in plaats van de winst. Gelukkig worden de kapitalistische wetten van vraag en aanbod van zendtijd enigszins geremd door de minister van CRM via de bepalingen in de Omroepwet. Hieraan is het te danken dat Nederland niet zit opgescheept met één omroep AVRO/TROS. Ook hier vinden we het dingen naar de gunst der leden, met als gevolg de bekende vertrossing. Onder de huidige kapitalistische verhoudingen ontwikkelen de media zich steeds duidelijker tot systeembevestigers, in plaats van voorop te lopen bij de verandering van de maatschappij. Om het simpel te zeggen: zij staan er borg voor dat arbeiders zonder opstandige gevoelens de volgende dag weer aan de slag gaan door hun wezenlijke informatie te onthouden of door hun de mogelijkheid te geven zich te vereenzelvigen met TV-helden en zich zo te vervreemden van de maatschappelijke werkelijkheid.

De PSP vindt het een eis van democratie dat iedereen recht heeft op goede informatie over alles wat van maatschappelijk belang is. Daarvoor is de veelgeprezen "pluriformiteit", een veelzijdige informatiestroom naar de burgers toe, niet voldoende.

Het is weliswaar een dringende noodzaak dat de vertrossing wordt stopgezet, maar een werkelijke democratie vereist een democratische toegang tot de media en de mogelijkheid democratisch invloed uit te oefenen op de keuze van de onderwerpen waarover informatie wordt verstrekt en de manier waarop dit gebeurt. "Pluriformiteit" en "vrijheid van meningsuiting" blijven loze kreten zolang de getalskriteria het beleid dikteren, in plaats van democratische beleidsvorming.

Voor kranten en tijdschriften moet bedrijfsvoering mogelijk zijn zonder afhankelijkheid van adverteerders of andere commerciële belangen. Zoals nu al de zendtijd voor radio en TV een publiek goed zijn, zo moet ook de gedrukte informatievoorziening een publiek goed zijn dat uit de algemene middelen wordt bekostigd. Drukkerijen moeten in gemeenschapshanden komen en door het personeel in opdracht van de gemeenschap worden beheerd.

Bij radio en TV zijn de mogelijkheden voor democratisering in aanleg al aanwezig. De omroepen zijn namelijk verenigingen waarvan iedereen lid kan worden. Dit is veel beter dan een nationale staatsomroep, die in een kapitalistische maatschappij gebruikt kan worden als instrument van de machthebbers. Maar in werkelijkheid is er van democratie in de zuilen geen sprake: de leden zijn bij sommige omroepen slechts abonnees op een programmagids. De medewerkers hebben vooral ten aanzien van maatschappelijk belangrijke onderwerpen weinig vrijheid van handelen. Daarom moet het lidmaatschap los staan van het wel of niet abonnee zijn. Zendgemachtigd kunnen alleen omroepen zijn met een democratische structuur.

daarom wil de PSP:

1. Omvorming van het bedrijfsfonds voor de pers tot een subsidiefonds. Voor subsidie komen alle bladen in aanmerking die een democratisch statuut hebben. Zo'n statuut moet de zeggenschap garanderen van de redactie, het overig personeel en de abonnees. De maximale abonnementsprijs en het aanvullend subsidie hangen volgens een wettelijke regeling af van omvang en oplage. Het fonds dat ieder jaar aangepast moet worden wordt gevoed uit de algemene middelen en, zolang deze reclame niet is afgeschaft, uit de toeslag op de STER-reclame en een toeslag op de advertentie-inkomsten van bladen.
2. Afschaffing van de kijk- en luistergelden. Bekostiging uit de algemene middelen. Zolang de kijk- en luistergelden nog niet zijn afgeschaft, ontkoppeling van het omroepidmaatschap en de betaling van kijk- en luistergelden.
3. Ontkoppeling van het lidmaatschap van de omroepen en het abonnement op een programmagids.
4. Wijziging van de omroepwet, zodat de omroepen een democratisch statuut moeten hebben om zendtijd te krijgen.
5. Een schijvenstelsel voor de zendtijdverdeling, in plaats van het huidige stelsel van drempels en statussen. Het feit dat een kleine wijziging in ledental een grote statusverandering kan betekenen, werkt alleen maar krampachtige reclame in de hand.
6. Geen STER-reclame. Commerciële zenders moeten verboden blijven.

7. Kabelnetten alleen in gemeenschapshanden. Alle pogingen tot commerciële exploitatie van kabels moeten fel bestreden worden. De mogelijkheden van kabelomroep moeten gebruikt worden voor plaatselijke programma's.
8. Instelling van een Media Plan-Buro dat onderzoek doet naar zaken als het effect van bepaalde programma's, de mogelijkheden tot een minder eenzijdig gericht gebruik van de media en de levensvatbaarheid van nieuwe bladen. Dit onderzoek moet in de plaats komen van het kijken luisteronderzoek en de nationale dagbladenonderzoeken, die alleen maar getallen en statistieken geven waarop wel een commercieel, maar geen emanciperend beleid valt te baseren.

wat kost ons programma?

Het PSP-programma is duur en toch ook weer niet. Het zou duur zijn als men onze maatregelen, die in een revolutionair-socialistisch kader zijn geplaatst, zou proberen uit te voeren zonder de structuur van de maatschappij te veranderen. Daarom is het ook weer niet duur, want een onder socialistische voorwaarden ingerichte maatschappij kent totaal andere eigendoms- en bezitsverhoudingen, zodat de situatie niet te vergelijken is. Maar het programma is ook niet duur omdat de uitvoering van die maatregelen die onder het kapitalisme al uitvoerbaar zijn, tegenover de hoge financiële kosten een aanzienlijke toename van het welzijn opleveren.

Zeer veel van onze maatregelen zijn eigenlijk al voor een deel uitvoerbaar binnen het kapitalisme, als de politieke wil er maar is. Tegelijkertijd zou het uitvoeren ervan betekenen dat de weg wordt gewezen naar een ander stelsel; het zijn veelal overgangsmaatregelen.

Voor al die voorstellen waar het bovenstaande voor geldt, is door ons zoveel mogelijk aangegeven waar het geld (dat ook zou kunnen komen uit een aantal door ons voorgestelde bezuinigingen op maatschappelijk nutteloze zaken) vandaan moet komen. Veel veranderingen (zoals de wijzigingen in de werkloosheidsbestrijding) betalen zichzelf en in andere gevallen gaat het om verschuivingen binnen de grenzen van nu al gemaakte kosten (zoals bij de herziening van het huurstelsel). Daarnaast zullen vele door ons beoogde maatregelen kostenbeperkend werken. We denken alleen al aan nationalisatie van de grond, woningbezit, bank- en verzekeringswezen en het afschaffen van het militaire apparaat. Toch blijven er ook dan nog een rij maatregelen over (zoals de uitbreiding van het onderwijs) die veel extra geld kosten. Daarom ook staan wij een verregaande herziening van het belastingstelsel voor, zodat inderdaad de sterke schouders de zwaarste lasten dragen, waarvan in het huidige stelsel natuurlijk helemaal geen sprake is.

Aan iedereen in Nederland, in Europa en in de wereld een menswaardig bestaan garanderen is duur. Het is echter niet te duur, want de benodigde rijkdom is òf al aanwezig, òf ze ligt binnen ons bereik. Wat slechts ontbreekt is de krachtige massabeweging, die het mogelijk maakt de rijkdom te gebruiken op de juiste manier.

Radikaal voor socialisme en vrede

Iedere twee weken verschijnt het PSP-blad RADIKAAL
Leden van de PSP ontvangen RADIKAAL GRATIS

Bon (opsturen naar PSP, Postbus 700, Amsterdam)

- een RADIKAAL en een aanmeldingsformulier voor de PSP, omdat ik lid wil worden
- een acceptgirokaart voor een proefabonnement van een half jaar voor f. 8,00
- idem voor een normaal jaarabonnement van f. 20,00

Naam:

Adres:

Woonplaats:

Uitknippen en opsturen naar:

PSP - Postbus 700 - Amsterdam